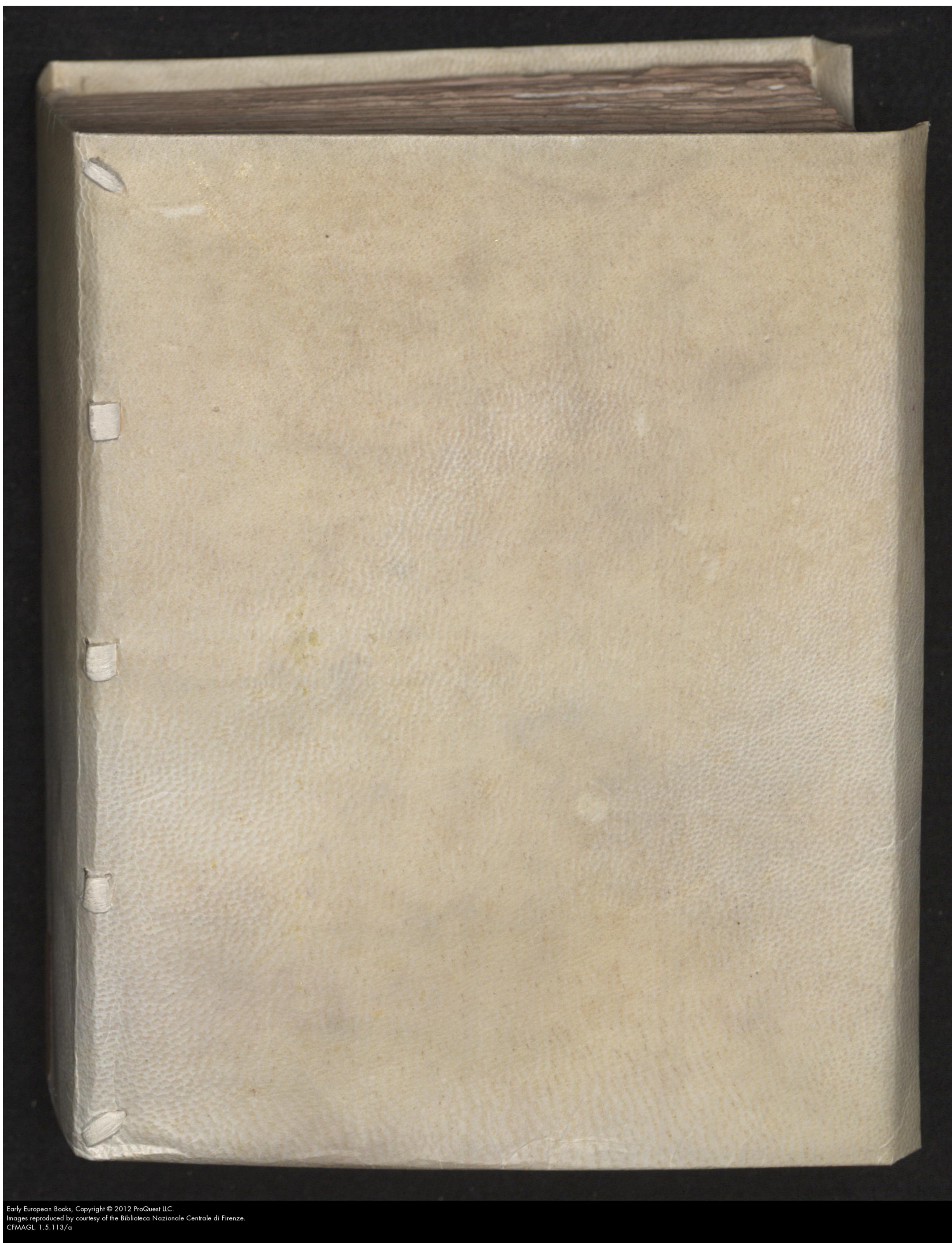
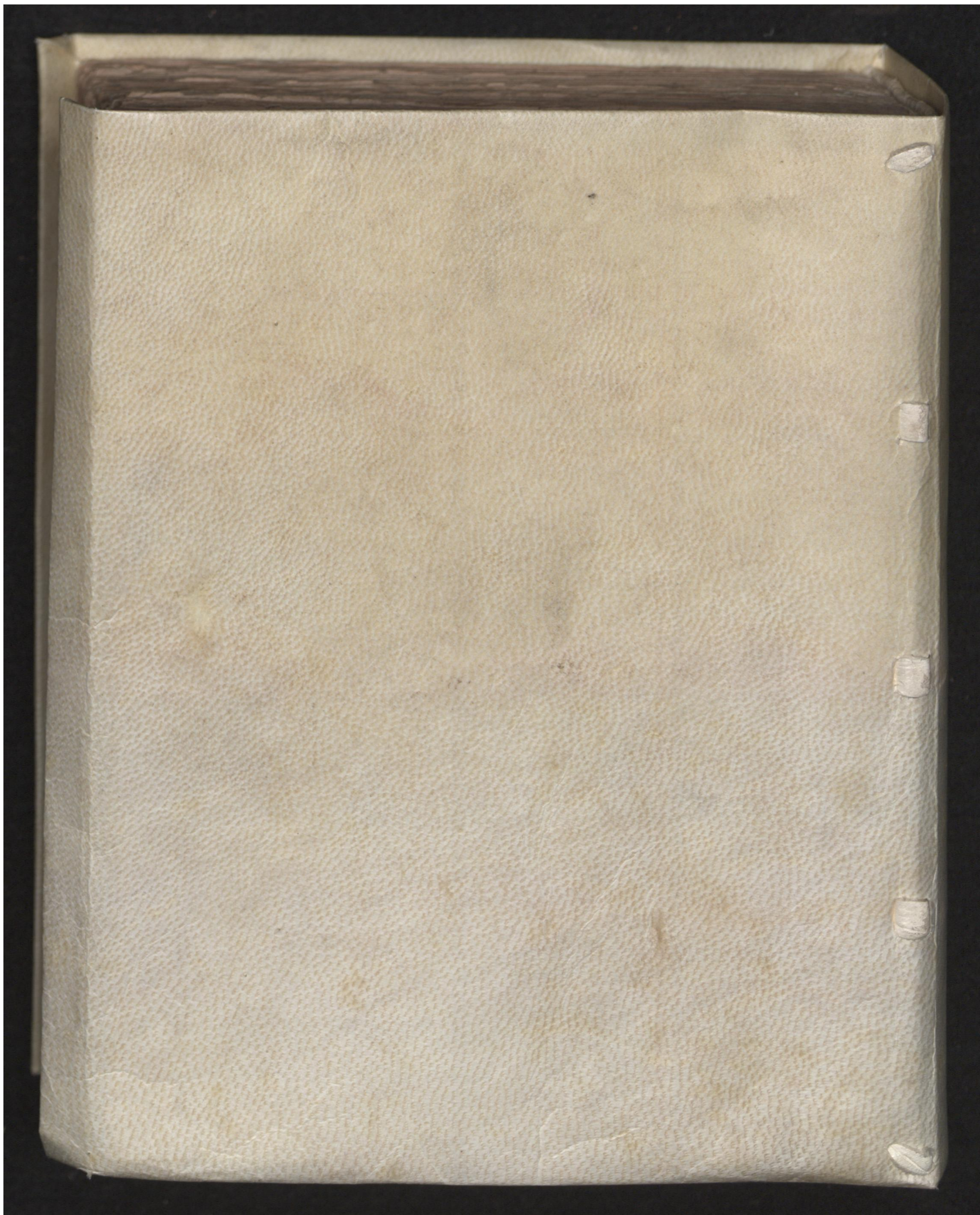

1
5
113

ZODIACUS MEDICO-GALLICUS,

SIVE

MISCELLANEORUM

Medico-Physicorum Gallicorum,

TITULO

RECENS IN RE MEDICA ET NATURALI Exploratorum, vnoquoque mense Parisiis Gallicè prodeuntium

ANNUS SECUNDUS

Scilicet M. DC. LXXX.

Authore NICOLAO DE BLEGNY R. G. C. O.

GENEVÆ,

Sumptibus LEONARDI CHOUËT, & Soc.

M. DC. LXXXII.

Illustrißimo & Generosißimo Domino

DOMINO

JO. SIGISMVNDO MORDAX

Libero Baroni de Porttendorff & Zäilsburg, Domino in Ehrenfelß / Pach / Hertendorff & Graben &c.

EMERARIO ausus ad Te accedo, Baro Illustrissime, *tenue hoc munusculum oblaturus, Sed nec accedendi omnino nulla est occasio, Qui enim valetudinem Tuam nuperrime afflictam curæ meæ committere voluisti, Idem huic opusculo Te conveniendi ansam præbuisti, non illi quidem genuino, quippe quod alium parentem agnoscat, sed adoptivo, vtpote cui aliam formam aliudque nomen indidi. Symbola complectitur plurimorum, ab erudito Gallo Gallice emissa, idiomate Latino à me donata:*

Quæ porro causa Generositatem Tuam *impulit vt ad tempus Patriæ valediceret, peregrinandi per alias nationes, præsertim Galliam, gratia, laudabili & vtili instituto, mores hominem multorum visuram & vrbes, Eadem me permovit vt alieno isti foetui habitum Latinum inducerem, quo exteras i.e. nationes (præsertim inclytam Germaniam) apud quas Gallica lingua trita non est, pervagari posset. Gratuletur vero sibi Tua Gens, in qua laudabile id institutum, orbi literario adeo vtile, primos natales obtinuit, quo præstantissimi quique Medici quicquid singulare in re Medica & Naturali occurrit, in communem thesaurum convehunt: Hos deinceps sequuti Galli, simili gloriæ œstro perciti, rariora quævis, nec semper obvia, in vastum illum Oceanum Lutetiam Parisiorum corrivant : Si quid inde beneficii in cæteras nationes redundat, id mihi acceptum ferendum est. Patrocinio tamen opusculum indigebat , quod in Te,* Illustrissime Baro, *Illustre nactus sum, qui Avitæ virtutis & gloriæ vestigia premens, ætate immatura præcox subtiléque Ingenium & acre Iudicium omnibus exhibes, politiorisque literaturæ luminibus emines, Nec enim hastatæ solum Palladi sacra facis,*

sed

sed & togatæ, Musas, eásque severiores acri studio excolens: Earum alumnos Benevolentia Tua prosequere, atque opusculum, quod in clientelam Tuam se recipit, excipe tanquam devotæ observantiæ monumentum, & meæ in Te devotissimæ voluntatis testimonium firmissimum, Vale.

Dabam Genevæ IV. Non. Martii. anno M.DC.LXXXII.

Generositatis Tuæ observantissimus & ad obsequia quævis paratissimus

THEOPHILUS BONETUS.

ZODIACI MEDICO GALLICI

SIVE

Exploratorum recentium in Re Medica, Anni Secundi, qui M. DC. LXXX.

IANVARIVS.

OBSERVATIO I.

Anonymi.

De causis & effectibus Extasis.

XTASIS, aut vehemens animi occupatio, quam Theologi perpendunt tanquam Gratiæ effectum ordinarium, à causis quoque naturalibus ortum ducere potest, Fidem faciet historia sequens: Nobilis puella, cuius nomen prætermitto, Ardente febre æstate præterita correpta fuit, quam mœrores antecesserant: Nihil eorum omissum quæ simili in casu peragi solent, at incassum omnia, febris enim ingravescit, accedit delirium, imo animus in furorem à septima morbi die abripitur, adeo vt brachia & tibias vinculis coërcere necesse fuerit, ac rem postmodum fortunæ vel naturæ committere: Etsi arcte constricta, tota nocte tamen, quæ sextam & septimam intercedebat, summa inquietudine agitata fuit, vix autem dies illucescere cœpit cum calor toto corpore illico deferbuit, motu & sensu abolitis, adeo vt assidentibus, mortuam esse ratis, de funere tantum cogitatio obversaretur: Panno ex more consuta fuit, accersuntur Sacerdotes, & libitinæ iam destinata erat, cum emisso ex imo pectore suspirio vitæ

ſuperſtitis indicia edidit: Illico removentur quæcunque reſpirationi liberæ impedimento erant: guttæ aliquot ſpiritus vini in nares inſtil-lantur, manus concutiuntur, igni admovetur, ac tantum his præſidiis efficitur vt ſpiritus animales, qui omnes in cerebrum confluxerant, ad cæteras corporis partes revocarentur, ac vita amiſſa rediret: Reſtituta non gratias agit officiorum in revocanda vita præſtitorum, ſed querelas fudit quod erepta ſibi fuerit incomprehenſa & ineffabilis animi tranquillitas, voluptas gratiſſima, ac felicitas, qua mortales frui nequeant niſi ad ſtatum illum deducti fuerint: quicquid gaudii nomine venit, leviſſimam tantum ideam exhibere eius quo gaviſa fuerat: Addidit à ſe perceptos quidem auribus parentum lugubres gemitus, ac quicquid illi circa funus & exequias meditarentur menti obverſatum eſſe, nequicquam vero illorum vel minimam partem excuſſiſſe tranquillitatis qua potita fuerat; animum quippe deliciis illis tam profunde immerſum fuiſſe, vt mundi & mundanarum rerum omnino oblivíſceretur, nedum de conſervando corpore cogitatio incideret.

En diſquiſitionis anſam amplam porrectam neotericis Philoſophis, ex quorum mente hominis corpus ſimplex eſt machina: Quibuſdam necnon Medicis, qui vitæ arbitri cenſeri, ac de reali morte ſemper dubij eſſe volunt; Sed præſertim Atheis, quibus incomprehenſibilis eſt eſſentia Animæ rationalis: quæ roto vitæ decurſu per vniverſum corpus diffuſa, ipſo obitus momento, aut Extaſis, quæ expreſſa eſt illius imago, in ſeipſam concentrari poteſt, per arctam illius partium in vnum collectionem, ac demum componere ſe ad reditum ad Deum, qui illius eſt principium, immortalitate fruituram, abſque qua inutilis foret prædicta vnitas.

Obsertatio II.
AVTHORIS.

Febrifugum certum in Intermittentibus Febribus.

EN Febri-fugum non omnibus ignotum, experimentis vero comprobatum, & tam indextere vt plurimum in vſum deductum, vt gratam rem me facturum crediderim ſi fidelem illius deſcriptionem tradidero.

Accipe duo mala Aurantia amara, incorrupta, mediocris magnitudinis, admove prunis ardentibus quoad molleſcant; integra contunde in mortario rite deterſo, ac poſtmodum affunde vini albi optimi cotylam vnam

vnam; macerentur hæc vase conclusa spatio viginti quatuor horarum: colatura demum ægro exhibeatur horrore invadente: quem postea operimentis coopertum dimitte toto paroxysmi tempore, nullo exhibito potu: Ab hoc remedii genere vber abmodum cietur sudor, etsi simul copiosa profluant lotia: hoc pacto fermentum febrile tam certo extinguitur, vt vna vel altera dozis sufficiat ad febris profligationem.

Sed cum Febrifugorum mentio inciderit, dubito an aliquod prostet continuis dicatum febribus at: vero circa possibilitatem inventionis hoc notum facio, Dom. M. Ammonium, medicum origine Italum Parisiis degentem, asserere sibi quoddam esse compertum, tot experimentis confirmatum, vt de certitudine iam nullus dubitet, dosis illius grana ait esse quatuor aut quinque. Quascunque febres continuas sistit, semel aut bis, ad summum ter exhibitum, si scilicet nulla comitentur sæva symptomata: causa febrili expulsa aut per sudores, aut vrinas, aut dejectiones, pro dispositione corporis quod illo vsum fuerit, cum tamen non insignes sint excitatæ ab illo vacuationes: Si quid præterea de illo in notitiam venerit, publici juris facturus sum.

Observatio III.

Dom. BIMEL Chirurgi Iurati Lugdun.

De vesica Punctione.

NOn ignotum forte tibi id quod à Riolano traditum in Enchiridio Anatomico, de Punctione vesicæ instituenda (cum catherer illam subire nequit) vel in hypogastrio, iuxta os pubis, vel eo in loco, (perinæo,) cui novacula admovetur ad eductionem lapidis: In confirmationem sententiæ Illustris dicti Anatomici, Dom. *Marquesius* Medicus Lugdunensis, ad me transmisit obseruationem hic insertam, à Chirurgo celeberrimo emissam, non modo Anatomes, sed & cunctarum operationum Chirugicarum, vel maxime difficilium peritia insignem.

Ante aliquot annos ad me Massilia epistola perscripta est, per quam consilium meum expetebatur de affectu quodam, qui meo judicio alius non erat quam præsentia calculi: vt certius de re constaret, nihil aliud supererat peragendum quam vt cathereris exploratione deprehenderetur; At vero cum plurimi incassum omnes conatus adhibuissent quo in vesicam imitteretur, quæsitum est a pluribus an possi-

bilis esset lithotomia absque specilli auxilio : Vnanimi consensu ab omnibus pronuntiatum non omnino impossibilem esse; Atvero cum affirmative respondissem, de agri salute non desperans: assidentes porro crederent non in omnibus aqualem esse immitendi cathereris peritiam, Dom. *Romantius*, (hoc nomen est ægri) mercator Ferrarius , ad portam vrbis habitans , ex consilio medicorum qui illius curam gerebant, generum suum ad me misit , rogaturum illuc auxilii gratia properarem quod res in angusto esset : Revera angusia summa erat, sexagsiemum quippe & quintum annum excesserat æger, atrocibus adeo doloribus divexatus vt dies noctesque conducti adessent viri robusti, quos arcte amplectebatur stringebatque circa renum regionem , quo ex motu & agitatione indesinenti corporis promoveretur vrinæ exitus, guttatim ex vesica destillantis , adeo calidæ & vrentis vt verba hæc idiomate suo Provinciali perpetuo in ore essent , *y ou pissou du fiot*; Ignem mingo : A dolorum vehementia, quos comitabantur vigiliæ, adeo caro & adeps effluxerant , vt cutis femorum & pedum instar sacci vel peræ propenderet; Introductio catheteris æque mihi ac cæteris impossibilis fuit, quandoquidem introitus in vesicam denegatus fuit : Immensi conatus quos adhibebat æger ad propellendas vrinas , tantam humorum saburram invexerant in eam partem ; venæ vero hæmorrhoidales sanguine adeo turgebant , vt inaccessa essent omnia loca , His in angustijs constitutus , ægri consanguineis alios prætetea in auxilium convocarent suasi: Quatuor medici , totidemque Chirurgi adfuerunt , præsentibus illis edixi apud me nullum esse dubium quin æger calculo vesicæ laboraret , à quo affectu nulla spes liberationis affulgeret quam per cystotomiam ; at cum nulla spes superesset quam introducto cathetere , sententiam illorum me expetere num arrideret institutum meum , scilicet ipsam impetere vesicam scalpello incurvo, mihi vsitato vbi punctim ferienda est illa pars , quæ Chirurgia nunquam mihi fallax fuisset , si cætera remedia incassum essent adhibita , cuius auxilii quoque ope occasio porrigatur extrahendi lapidem non interveniente stylo exploratorio : Assensere omnes, hortati manum operi admoverem , eo quod vnicuique illorum probe perspectum esset me nihil nisi duce experientia tentaturum, atque à temeritate alienum esse : Postridie operi me accinxi , non eo tamen successu quem speraveram , scalpello enim incurvo integumenta ad vesicam vsque cum divisissem , ad latera illa hinc inde hæc inclinabat , cultri aciem effuglens , adeo vt ferire nulla arte mihi illam licuerit , Errasse me tunc agnovi , quod distinctione vsus non essem inter vesicam turgidam vrinaque ditentam; & vesicam lapillos aliquot cavitate

sua

ſua continentem, ideoque neque extendi apta, eſt neque reniti valet, adeoq; attactui facile cedit. Experimentũ illud infelix, quod ſanationis omnem ſpem præſcindere videbatur, in ægri noſtri ſalutem ceſſit; inde enim ſucceſſit ſuppuratio in loco per ſcapellum diſciſſo, vnde per totã circumferentiam excitata eſt eſchara dimenſionis tranſverſi digiti; intuentibus ignis veſtigium exhibebens; Cira ſeptimam diem excidente eſchara, vas hæmorrhoidale reſeratum eſt, è quo adeo inſignis ſanguinis effuſio ſequuta eſt vt æger in agone conſtitutus videretur; monitus protinus ad eum confugi, at in extremis verſantem comperi; Lectum ſanguine madidum, & vulnus mundavi, poſt canterium punctale ori vaſis admovi, cuius efficacia deſiit hæmorrhagia: Interim quæcumque ad cadaveris diſſectionem requiſita erant adparantur ægri vita defuncti: Sed à me nihil prætermiſſum eſt eorum quæ ad ſalutem ejus neceſſaria erant, præſcripta à Dom.D.Ioannis, ægri Medico familiari, ad virium inſtaurationem: ſic per Dei miſericordiam paulatim à languore illo, viriumque inſigni exolutione emerſit; adeo vt decima octava die, à prima illa punctione, de robore virium cum mihi conſtaret, ad lecti ſpondam pro more illum deduxerim, ſitum convenientem eiuſmodi chirurgiæ quæſiturus: cum vero nihil catheteris intromiſſioni obſtaret, nullo negotio & dolore, ſequutus illius ſulcum ſeu foſſam, diſcidi membranam vrethræ, intactam à primo ſcapelli incurvi ictu: Forcipe extractorio in veſicã intromiſſo per hiatum eduxi lapidem magnitudinis globuli maioris e ſapone confecti (*Savonnette de Bologne,*) qui cum læviſſimus eſſet, præſertim ex vna parte, intuli ſolitarium illum non eſſe; intromiſſoque iterum forcipe extractorio, eiuſdem molis lapidem arripui, qui cum etiamnum vndique lævore donatus eſſet, coactus ſum iterum tertia vice operationem aggredi: perſpecta autem facilitate qua prodibant, compendium facturus temporis, & virium ægri tuendarum gratia, quæ ſupererant peragenda ad tempus vſque ſuppurationis vulneris diſtuli: Incogitante vero me, & manus à ſorditie eluente, ecce exclamat æger ſe tertium excluſiſſe lapidẽ: cuius ſuperficiei attentus illam à cæteris diverſam eſſe deprehendi; quamobrẽ cenſui nullum præterea latitare: Eum ſitum inter ſe obſeruabant quam porta ſuperna parte concamerata, adeo vt vno lapide commoto eodem tempore reliquos collabi neceſſe ſit: Exinde tranquille dormiit æger, ac extrema illa macie excuſſa, ope alimentorum, quę lubentiſſime aſſumebat, exiguo tempore ad ſanitatem rediit: Affulſiſſe videbatur Dei providentia, ac ipſius operationis directrix fuiſſe, ſi enim dicto tempore inſtituta fuiſſet inſignis ſuppuratio, in gangrænam propemodum vergens, quæ primam ſectionem conſequuta eſt, ad veſicam vſque pro-

pagata fuisset, inde sequuta essent accidentia ad quæ mors præsto semper est.

Assentiendum ergo Hippocrati, Experientiam esse fallacem, Iudicium autem difficile; sed præterea palam est in morbis desperatis artem aliquãdo mira præstare si recte in vsum revocentur remedia specie tenus temeraria.

APPENDIX

Observationes de Febribus & Febrifugis Viri Clariss. I. S. D. M. L.

DOMINE,

Miratus non sum nuperam illam Tuam animi occupationem à lectione priorum paginarum libelli cui titulus est *Admirandum remedium Anglum patefactum per Dom. de Blegny* &c. At vero cum quid de dicto libello sentiam, & de Febrifugis, in omnium ore iam versantibus, satius esse duxi rem calamo quam verbis efferre.

Librum dictum à *D. de Blegny* emissum, cuius curæ debemus *recens in re Medica detecta*, vix in vrbem delatum. avidissime evolvi, exploraturus num remedium, ac ratio idem exhibendi, cum iis convenirent quæ ante quinquemestre aut semestre, non irrito, sed fausto successu vsurpavi in febribus Tertianis, duplicibus Tertianis & Quartanis, imo & Continuis ac Malignis, quas tamen non eadem certitudine superat ac Intermittentes, à quibus exiguo dierum numero expugnantur, Perlegi ergo, vel vt verius dicam, absorpsi dictum librum, ratus me in illo reperturum id cui animus inhiabat; At vero præter modum quo arcanum in ipsius notitiam pervenit, ac fidem datam se poscentibus id commnicaturum, nihil vltra nactus sum.

Agendi illa ratio nonnihil prima fronte mihi displicuit, nec dubito mecum alios Lectores eodem animo fuisse, sed re aliquandiu pensitata, agnovi tandem Authorem sapientis & prudentis partes egisse: Revera evulgatum remedium, & publici iuris factum, contemptui foret, occasionemque plurimam fraudis præberet quibusdam Pharmacopoeis, qui febribus nullum imponi finem optarent: multis præterea Medicis, qui iampridem in verba *Hippocratis* & *Galeni* iurarunt, quos puderet diversis & aliis insistere vestigiis quam quæ trita

sunt

ſunt ab eorum majoribus; Imo forte accidiſſet vt viles Barbitonſores ruſticani, mulierculæ, ipſaque plebecula, de re medica cum peritiſſimis medicis contendere auderent: remedium quippe id non omnium manibus ſine diſcrimine terendum, cum non minus ſit periculi quam ſi lopetum teneat infans, ne in improbum vſum ducatur.

Iniquum præterea me iudice fuiſſet ſi vigiliæ & curæ artis ſtudioſi ignaris in prædam caderent, ac mel ab ingenioſa api collectum ignari fuci eſca foret: Eiuſmodi deſiderium, ac accuratum ſtudium ad rem ocultam detegendã, via aperta eſt & aditus ad aliarum rerum abſtruſarum notitiam, etſi inani forſan ſucceſſu res ipſa indagarerur: Arbitror enim non paucos in aliis provinciis medicos eodem mecum impetu percitos fuiſſe, à quo tempore celebria fuere Febrifuga, vt novis experimentis confirmarent: Tandem conſtat remedia quædam faſtidium parere ſi eorum compoſitio innotuerit, ad omnium vero guſtum ſecreti velo ſi ſint involuta.

Obiiciet fortiſſis mihi quiſpiam D. Auguſtini dictum, *non decere Chriſtianos rem in occulto habere quæ generi humano vtilis & ſalutifera ſit:* Imo & illud addi quod tradit *Sydenham*, eriditus Medicus Anglus, *Si cuiquã innotuerit remediũ aliquod ſpecificum, aut certa quadam ratio febres intermittentes curandi, improbi eſſe civis aut imprudentis qui in apertam lucẽ non proferat rem humano generi adeo vtilem: Nec enim probum civem decere in rem peculiarem convertere id a quo in humanam ſocietatem tantum commodi redundare poteſt: Neque virum prudentem benedictionem divinam à ſe arcere, expectandam à ſummo honorum largitore erga eos qui commodis publicis invigilant, virtutem & ſapientiam pluris faciunt quam divitias & inanem famam.*

Dictis reſponderi poteſt, ſi de vtilitate remedij publici iuris facti conſtaret, & in vulgus emiſſa medicamenti compoſitione, à viro generoſo illæſa conſcientia non poſſe id ſupprimi ſed contra ſatius eſſe id ipſum non evulgari; illum enim probi civis & prudentis partes agere qui id in occulto eſſe curat, cuilibet tamen facta poteſtate id ipſum conquirendi ſi perquiratur: Rationes proxime ante paucis adduxi: In exemplum prodeat ipſe nominatus Dom. *Sydenham*; Remedium aliquod etſi typis commiſſum non ideo tamen pro rato habendum: Ante quatuor aut quinquẽ annos in lucem emiſit *Obſervationes* ſuas *in morbis acutis* præſtantiſſimam methodum curatricem plurimorum morborum, imo & febrium (quarum curandarum adeo peritus eſt artifex vt medici febricitantium Londini nomen gerat) exhibentes: Nec tamen methodum ab ipſo traditam cæteris normam fuiſſe nobis conſ-

ſtat: Prodierunt itidem eruditiſſimi de cura febrium aliorumque morborum libri, plurimis grati & accepti, non ideo tamen tanquam exẽplar curationis habiti, quanquam ratione & experientia fulti, quin potius pro acuti ingenij partu conſiderati.

At vero vbi primum medicus Anglus curationibus inſignibus illuſtrem ſe præſtitit, nemo non ejus methodum vndequaque perquirere anxius fuit, ac plurimi eius arcanũ ſe poſſidere publice profeſſi ſunt, imo venale expoſuerunt, titulo *Remedij Medici Angli*, & inter Pariſienſes & vbique per totam Galliam diſſeminarunt; tantum valuit nomen arcani remedio illi inditum ad famæ conciliationem: Hinc cum arcani vox omnium mentes iuvaſerit, æquum eſt arcani velo omnia tegere, vt veritas adagio concilietur, *Populus vult decipi, decipiatur.*

Abſit vt medico Anglo perſonati nomen imponam, quin ingenue profiteor artem medicam multum ipſi debere: Poro etſi in patria Pharmacopœi tantum titulo inſigniatur, ob non vulgares dotes illuſtris Febricitantium Medici nomen merito adeptus eſt, Qui vero huius methodum, illis imperviam, deſpectui habent, genuini Medici nomine minus digni ſunt.

Non ideo tamen mihi probatur aut myſterij nomen quo remedium involuit, aut eius enorme pretium; per quæ detegitur animus lucri avidus & charitatis expers; ſi non defodiat talentum certe plus iuſto lucro inhiat.

Vt æqua lance res procedat, ac chriſtiani ſimul & probi civis ſimul Medicus famam conſequatur, ſequentes me iudice obſervandæ ſunt cautiones & regulæ, quo illis ſatisfiat qui remedium omnibus æque expoſitum volunt & ſimul iis qui arcanum volunt.

1. Gratis pauperibus, ſi licet, (id quod pollicetur Dom. de Blegny) id remedium, aut illi affine, elargiendum.

2. Non eam ſibi neceſſitatem imponat Medicus vnamquamque dozin ægro porrigendi: neque curioſos medicos ab examine remedij prohibeat: Qui enim adhibita cura voti compos factus fuerit, idem propalare cavebit, ac manifeſtum facere illis qui curam inveſtigandi non adhibuerint.

3. Libere artis magiſtris communicetur, quibuſcum nobis intercedit neceſſitudo. aut affinitas, iis præſertim qui procul à nobis diſſiti ſunt, ad quos transferri remedium non ita prochive ſit, ſed adhibita cautione vt ne publici iuris per ipſos fiat.

4. Remedium experimentorum frequentia per duos aut tres annos confirmetur, antequam communicatio eius fiat: Sin poſtmodum per literas ideam quandam impertire lubeat, ea ſit quæ peritos per artificioſam

ficiosam conjecturam ad eius notitiam manu velut deducat, ac ideam quandam concipiant a re ipsa non dissonam, adeo vt imperitiores nucleum non attingant.

5, Nec obstinate nimis negandum remedium hoc vel illud esse memedicamentũ, imo aunuendum non aliud esse quam solam infusionem Quinquinæ, cen taurii, imo, si lubet, putaminum nucum, dummodo valetudini cito restituatur æger, tuto & jucunde, quantum licet per Medicum, cui non est accessum penetralia corporis ægri tanquam per fenestram introspicere.

Quamobrem Dom. de Blegny, cui non aljus scopus propositus fuit quam publicum & egenorum commodum, ægre non ferer si prætera cuipiam iunotuerit, ex saporis observatione, coloris, subsidentiæ & remedij effectibus: quandoquidem eo sagacitatis devenerit vt remedij medici Angli cognitionem assequutus sit, ab hoc sacris involucris obtecti.

Capite tertio, quo de vtilitate ex hac remedij in publicum extractione emergente, videre est effigiem accuratam quorundam Medicorum, quibus non alia ad morborum curationem in parato sunt remedia, quam sanguinis emissio, cassiæ, sennæ & clysterum vsus; quorum sermocinationes ambagibus irretitæ; eo demum collineantes vt ægro curioso illudant, mulieri clinicæ, popello omnium rerum notitiam affectanti: Absonum est priscorum authoritatem tam pertinaciter amplecti, quin potius ad incudem revocanda quæ neoterici arti medicæ recens adiecerunt, tam quoad humani corporis œconomiam, quam morborum causas & remediorum inventionem: Nonnulli enim medici in Hippocrate omnia latere asserunt, nec defuturos credo qui propediem asserturi sint (cum febrifuga iam plurimo sint in vsu) neotericos ex hoc fonte illa hausisse.

Libelli Dom. *de Blegny* caput, in quo medicos personatos & fucum facientes (charlatans) depingit, elegans est & lectione dignum, digitoque aperte indicat quibus revera id nominis assignandum sit; Eos etiamnum qui sesquipedalibus, Græcis aut Latinis verbis, ægro sanitatem pollicentur, neque eam assequntur; vt & illos qui Græcæ aut Latinæ linguæ parum periti, ægros tamen sibi commissos exiguo temporis spatio valetudini pristinæ restituunt: Sed iniquesi, bene sentio, quosdam plurimi facit, amplæ revera famæ, exempli gratia medicum *de Bœufs*, & patrem Angelum, prodigiorum authores quæ vel fortuna, vel præoccupatus animus admirantium suggessit: Quinimo, quamvis à satyricorum aculeis alienum se profitetur, superciliose tamen nimis insultat Medicis ordinariis.

Remedij Medici Angli excellentia potissimum constituta est in fausto successu, & quod ægro molestiam non pariat: At vero si id quod Dom. de Blegny in vsu est easdem possidet dotes, nemo non in lucro posuerit si temere non profuderit quadraginta nummos aureos, quandoquidem Anglus quinquaginta extorquebat: Vix enim quispiam sanæ mentis illius famulo fidem habuerit, inepte iactitanti se possidere arcanum Domini, cum Medicæ artis notitia imbutus non sit, & morbus pro morbi illi imponere facile possit:

Quoad dissitarum Provinciarum incolas, proculdubio ii cautiores erunt in remedio e dissitis sibi comparando, cum corruptionis in transvectione metus immineat; Præterea nullus non potius in Medico experto fiduciam collocaturus est, quam in remedio ignoto, cuius latet compositio: Sed præterea nullibi desunt industrii Medici, inanis famæ non aucupes, penes quos tamen curandarum febrium peritia est.

Consilium captum à me & Dom. *Villæo* comparandi notitiam naturæ Febrifugorum, causa fuit vt nuper Medicum Spagiricum Germanum, ex America, in qua medicinam per decennium integrum fecerat, nuper reducem, vellet hic commorari impelleremus: Sed misellus ille, qui ad stuporem miranda nobis narraverat de illius gentis medicina, infortunio quodam ex domus scala delapsus illico obiit: Ante mensem circiter hanc in vrbem appulerat; ac patefecerat nobis curationes insignium quorundam morborum, exempli gratia febrium intermittentium, ac nominatim Quartanæ, Cancri vlcerati, Podagræ, Vlceris pulmonum, Epilepsiæ & aliorum, (in opprobrium Medicorum etiam (peritissimorum) corpus fatigantium: Imo nobis præsentibus remedia quædam paraverat, non absimilia iis quæ in illius scriniis ab obitu reperta sunt, de quorum efficacia quotidiana experientia certos nos fecit:

Liceat hic mihi; cum bona Lectoris venia, digredi ad, medicinam Americanorum Virginianorum, cuius regionis diu incola fuerat, nec enim narrationem hanc ingratam fore spero; neque omnino intempestivam, vt constet quam parva nostris in oris adhibeatur diligentia in pervestigandis plãtarum facultatibus: Asserebat ille comperta habere se remedia eximia e genere simplicium, in omnibus morbis; ac vidisse se curationes omnino admirandas: Narrabat Americanos vti arundinum cuspidibus ad cutis incisionem, vicem scapellorum gerentium; postmodum ægri sanguinem oris suctu citra deglutitionem extrahere; atque hæc remedia vicaria esse venæ sectionis & cucurbitularum. In cura hydropicorum illos more plane insolito procedere, testem se adfuisse asserens: Silices candentes, (aiebat ille) proiiciebant in foveam in terra excavatam, admovebant ægri abdomen candentibus silicibus, irrora-

tis

tis decocto trium herbarum quas inter erat Esula: Post huius fumi calentissimi abdomine suscepti emissionem hiare ægri vmbilicum, e quo ad Medici libitum exire permitteretur aqua, ac pro ægri tolerantia: Postmodum illum, vt coalesceret foramen, musci quamdam speciem admovere; remedium eundem quoties vsus postularet, & vacuandi abdominis necessitas impelleret iterare. Quomodo splenem dnrum emollirent nos edocuit, vsi nempe cataplasmate composito e radice vesicas excitandi facultatē nacta, ichoris copiam alliciente: quæ methodus non abludit ab illa quæ antiquis fuit in vsu, qui Lienis regionem cauteriis actualibus inurebant: Explicandam & rationem susceperat ingeniosam qua Luem veneream oppugnabant, & lethargum, dum Virginianam regionem nobis depingeret meo rogatu: Americanus, vt referebat, nomine *Raocomoco*, Medici munere fungens, numerata pecunia copiam illi fecit radicis cuiusdam, qua masticata, & manibus illita, impune quodlibet Serpentum genus contrectare liceret: Sibi soli tribuebat notitiam virium illius plantæ, quam vocabat *Kikaschikondo*, h.e. mortem serpentum: forma quodammado referre aiunt plantam quam *Dictamnum Virginium* vocant, in Virginia nascentem: Acta philosophica Societatis Regiæ Londinensis anni 1665. referunt ope istius plantæ tritæ, & extremo baculo alligatæ interfici illud serpentis genus quos vocant Angues sonoros, dummodo odor ad illos perveniat, quippe quos intra semihoram necat: vbicunque nascitur hæc planta omne abesse serpentum genus: Eodem libro docemur apud Virginianos reperiri radicem quam dicunt *Vichacan*. cuius ope vulnera sanant. *Raocomoco* apud illos adeo insignis habebatur Magus, vt invocato numine quopiam vocato *Heian sougli*, fugitivos servos revocaret, imo carbones ardentes contrectaret: Sibi ipsi mortem violentam imminere prædixerat, quomobrem amicitiam Anglorum magis quam indigenarum excolebat, cum ab his sibi metueret: Revera iubente quodam Regulo interfectus est, quod in Carolina regione cum Anglis diutius cunctatus esset, ideo illi proditionis suspectus habitus est. Virtutis virium tot plantarum apud illos nascentinm notitia inter barbaras gentes admirationem meretur: Imo admodum verisimile est Dæmones, Sacerdotum magistros, à quibus medicinam discunt, morbos sanare non alia ratione quam quarundam plantarum cognitione, vel mineralium, quorum virtus ipsis perspecta est, neutiquam absque externis mediis.

Apud *Gruterum* extat fragmentum Oraculorum Aesculapij, in quo remedia à Deo illo, (vel potius Dæmone) ægris consilium ab illo exposcentibus præscripta naturalia sunt & morbo appropriata, Tria exhibeo à me Gallice reddita.

1. Lvcio dolore lateris laborante, omnino deplorato, Devs Æscvlapivs hoc edidit oracvlvm, Accederet, in svmmo altari desvmeret cinerem, hvnc vino commisceret, ac lateri dolenti applicaret: Qvo facto illico sanitatem adeptvs est, ac gratias pvblicas egit Deo, popvlvsqve gratvtatvs est sanitatem adeptam.

En remedium quo vtuntur mulierculæ ad dolores lateris; in more enim illis eſt ſacculum cineribus calidis refertum parti dolenti admovere: Virtus cinerum vini additione augetur, hinc diſcutiuntur flatus, vt plurimum eiuſmodi doloris cauſa: At cum Medicis tantum ſit dignoſcere num dolor à tali cauſa pendeat, ideo ſæpius contingit plebeculam errare in vſu illius remedii, ac plus noxæ ſequi quam beneficii adferri, vnde augmentum phlegmones inchoatæ.

2. Ivlianvs sangvinem expvebat, ab omnibvs derelictvs; Interrogatvs Devs ivssit accedere, in altari svmmo svmere nvces pineas, illas cvm melle comedere per tridvvm; hinc sanvvs factvs est, Deo coram vniverso popvlo gratias reddidit.

Pineæ pectoris malis conducunt, leniunt, atque inſtar balſami reſerata vaſa occludunt; quapropter in phthiſi commendantur & hæmoptyſi: neminem præterea latet mel præſtantiſſimum eſſe thoracicum medicamentum: Hippocrates (quem plerique cenſent ſua remedia ex templo Aeſculapii excerpſiſſe) pineis vtitur cum myrrha, pectorale remedium compoſiturus.

3. Valerivs Aper videndi facvltate destitvtvs, oracvli consvlto præcepit Devs, accederet, svmeret sangvinem Galli gallinacei albi, mel admisieret ac conficeret collyrivm pro ocvlis, tridvo admovendvm: hinc restitvtvs visvs, ac pvblice Nvmini gratias reddidit.

Sanguis galli gallinacei calore ſuo efficaciſſime maculas oculorum incipientes delet, à melle autem viſus acutior fit: Ideoque prodigium non eſt ſi remedium ex duobus his ſimplicibus confectum, viſum reſtituerit ægro cœcitate tantum inchoata laborante: Revera eidem marmori inſcripta eſt ſanatio alterius cœci, cui à Deo imperatum eſt vt quinque digitos altari imponeret, demum oculis admoveret, ſed hæc

naturæ

naturæ vires excedunt.

Ad Febrifuga reditu facto, sperandum est ab vlteriore disquisitione multa nobis occulta deinceps patefactum iri: Sed eapropter censeo e re esse exuere eam animi occupationem qua plurimi cum antiquis nil nisi bilis, pituitæ aut melancholiæ putredinem culpant: ac remedia refrigerantia & vacuantia, nequaquam admittentes nova hæc explorata; quod ab ipsis constitutis principiis aduersatur, ac progressum ad vlteriora prohibet: Ecce vero, ex mea sententia, ideas satis apertas naturæ & causas febris exhibentes, non multum abludentes ab iis quas præstantissimi neoterici edidere; quibus positis non arduum erit eius accidentia & curationem superstruere.

Febris est agitatio extraordinaria massæ sanguineæ, œconomiam corporis humani perturbās. Dicta *agitatio* à plurimis causis externis cietur, cuiusmodi sunt immodica exercitia; Solares radij, æstus, obiecta in nobis excandescentiam, iram, tristitiam, timorem excitantia, aliaque sanguini nimium impetū conciliantia: At vero febrium vulgatissima causa, a qua non solum exitantur Ephemeræ, & quæ cito desinunt, sed & Intemittentes, & Continuæ cum typicis exacerbationibus, imo malignæ, *Fermentum* est, aut *Chylus justo accidior*, qui sanguineæ massæ infusus illi extraordinariam agitationem inducit, vnde diversa emergunt symptomata.

Huius rei hæc assignanda ratio, quod omnes liquores acidi, vel acida quæcunque aliis oppositæ naturæ remixta, quæ artis magistris Alkali vocant, effervescentiam in iis concitant: Exempli gratia, si oleum vitrioli oleo tartari commiscueris, insignis excitatur æstus, & manifestus exsurgit calor: In sexcentis aliis liquoribus idem deprehendere licet, quos præterea, quia fuse hæc docet D. *Grew* libro edito de *Mixtione Liquorum*, ex Anglica lingua in Galicam à D. *Mesmin* Medico Parisiensi, converso.

Sed & alio argumento eoque demonstrativo idem confirmare licet, quod scilicet Chylus, dum sanguini infunditur, quotidie, etiam in prospera valetudine fruentibus, febris quandam, vt sit dicam, vmbram inducit, à vera tantummodo in eo quod magis & minus est discrepantem: Semihora enim vel hora vna à pastu, quo tempore chyli pars subtilissima, aut eiusdem vapor, quem prævium immittit, à fermentatione in sanguinis massam convehitur, leve frigus in manibus & pedibus suboritur, à multis non sine causa pro sanitatis indicio habitum.

Imo in quibusdam oscitationes accidunt & in somnum inclinatio, pulsus minor ac citatior fit: Discusso miti illo frigore calor per vniversum corpus diffunditur, imo acrimoniæ junctus in volis manuum &

plantis pedum eorum qui temperie biliosa donati sunt manifestus, eodémque tempore pulsus attollitur, validiusque digitos ferit: En calorem & febris vigorem; Quatuor aut quinque à pastu horis, quo tempore totus chylus sanguini confusus est, atque beneficio circulationis perfectionis partem adeptus est, sedatur calor, pulsus ad constitutionem suam naturalem redit, appetitus se exserit; En febris declinationem: Si demum decem aut duodecim sine alimento transiguntur horæ, pulsus de sua celeritate admodum remittit, ac corporis robori pristino multum decedit: En statum hominis febre omnino defuncti: At cum non omnia alimenta eiusdem sint naturæ, multumque temperamenta inter se discrepent, inde est quod quibusdam paucum aut nullum à pastu succedit frigus; quod aliis à cibo multus calor accidit, quod quidam leviores aut graviores seipsis evadunt; qua in re convenientia est quoad accidentia febrem concomitari solita.

Quin si chylus sanguinem plus iusto subtiliorem & exaltatum nanciscatur, inde emergit febris lenta, præfertim post pastum manifesta, ægrum ad maciem & virium deiectionem adducens.

Ex dictis colligere est quamobrem ab assumptis post cibum Caphé & Thée arceatur somnus, in iis quibus post pastum obrepit, nisi à longiori assuetudine inefficacia reddita fuerint; Illorum scilicet amaror & moderatus calor chyli crassiores fumos discutit: Ex his quoque innotescit ratio cur, vt Physici tradunt, Leones & Capræ perpetuo febricitent, in his quippe animalibus, cum temperamenti sint calidi & sicci, chylus ab illis productus minus congruit cum sanguine, cui cum remiscetur, majorem pugnam quam in cæteris animalibus inducit: *Plinius* meminit cuiusdam *Caij Mæcenatis* per totam vitam febricitantis, ac postremis tribus vitæ suæ annis sommo omnino carentis: Ex adverso Cervi, quibus temperies frigida est & sicca, quorum proinde sanguis ad fermentationem inidoneus est, eodem *Plinio* teste febre nunquam tentantur: Addit idem plurimas matronas illustres ex continuo esu carnis cervinæ, quolibet mane, diu febris immunitatem obtinuisse.

Sedem habet id fermentum in febribns Intermittentibus in glandulis tunicæ Pannosæ Ventriculi & intestinorum, à Nobil. & Clar. Domino *Peyero* descriptis: Harum glandularum vnaquæque canaliculum obtinet exeretorium, effundentem serum admodum limpidum, eiusdem cum lympha naturæ, in circulum per totum corpus actæ; Subtilis eiusmodi liquor, illi coniunctus quem continuo canales salivares effundunt, ac succo pancreatico, fermenti vices & dissolventis erga chylũ obtinet.

Eiusmodi, dissolvens si iusto acidius sit, chylum acore suo imbuit, non

non secus ac ab acidis coagulatur lac: adeo vt is chylus venas & arterias ingressus, cum perfectionem vltimam per circulationem ordinariam adipisci nequeat, si ea copia redundat vt in sanguine fermentationem, illa quæ post pastum accidit vehementiorem subeat, febrilis paroxysmi initium fiet, quousque chylus ille acidus factus dissipetur, & per sudores expellatur, aut per insensibilem inspirationem.

Prout autem Fermentum majori reperitur copia, aut sanguis plus aut minus ad ebulitionem sponte vergit, febres fiunt vel Tertianæ vel duplices Tertianæ, vel Quartanæ, vel duplices Quartanæ; Sic biliosi, fervidiore sanguine præditi, ac subtiliore, tertianis aut duplicibus tertianis vt plurimnm occupantur.

Hæc ratio antiquos impulit, nec multum à vero abludit, vt crederent bilem febris tertianæ causam esse, tum intermittentis tum continuæ: verisimile enim est id quod febrem Intermittentem excitaturum est, Continuam quoque eiusdem speciei inferre, quandoquidem vnusquisque intermittentis paroxysmus parvam febrem continuam refert, Continua autem productiorem intermittentis accessionem, Continuitatis enim alia causa non est, quam quod eiusmodi chylus in sanguinem introductus perfectionem obtinere nòn potuit, nec proinde sanguinea massa idoneum perfectæ alimentorum concoctioni suppeditare fermentum valuit: Et hocnotatu dignum est, cum massa sanguinea acriorem diathesin, & inflãmationi suscipiendæ magis idoneam consequitur, chylum, etsi naturalem, itidem febrem inferre continuam; id quod in praxi obseruandum; quandoquidem tum temporis & phlebòtomia, & alimenta, & medicamenta refrigerantia tempestivius exhibentur: acida præsertim, à quibus sanguinis æstus compescitur, crassitiem & refrigerium illi impertiendo, ac præcipitatione facta partium sulphurearum eiusmodi tumultus autorum.

His ea ratione constitutis non arduum erit plurimas quæstiones elucidare de Febre & Febrifugis, ac primo.

QVÆSTIO I.

Quæ sit causa Horroris febrilis, Et cur in Quartana Rigor sit gravior?

A Liquoribus acidis dum crassescit sanguis, cui se commiscere incipiunt, prohibetur quominus caloris sibi innati participes faciat partes solidas: Porro, prout sanguis quo magis à corde dissitus est, eo minus caloris obtinet, inde est quod horrores & rigores ab extremis partibus initium ducunt; eo vsque producti quoad a cordis & arteriarum c[illegible]atu in sanguine depurando, ope pulsationum crebrius iterata-

rum, fumus ille omnino discutiatur, calore sanguinis, æstu perciti, frigori succedente. Quartanarum fermentum acidius est & viscosius, ac sanguis crassior, hinc plerumque frigus intensius: Cum porro vapores illi acrimonia polleant, illis adscribenda est vellicatio partium membranosarum quas pertranseunt, adeo vt non secus doleant ægri ac si corpori infigerentur aciculæ: Quibus sanguis subtilior est, ac chylus minus crassus, ij paroxysmos insignis frigoris expertes patiuntur.

QVÆSTIO II.

Quæ causa caloris, frigoris in febricitantibus succedanei, sitis, lumborum doloris & capitis?

Calor ortum debet anomalo motui particularum sanguinis, qui, ex Anglorum obseruationibus ope microscopij, constat infinitis globulis rubeis aquæ limpidæ innatantibus: Omnium enim corporum calor non aliam agnoscit causam quam intestinum particularum illarum motum: subsequitur Sitis consumptionem serositatis chyli à calore factam: Lumborum dolores, modo frigoris modo caloris comites, excitantur ab æstu sanguineæ massæ in majoribus vasis lumborum regioni accumbentibus: Capitis tandem dolor effectus est vehementis pulsationis arteriarum in capite, & allisionis ad membranas id ambientes: Sic quibus sanguis magis æstuat, aut amplius ferit, aut quibus membranæ acriori sensu præditæ sunt, ij præ cæteris cephalalgiæ magis obnoxij sunt.

QVÆSTIO III.

Cur melancholici, in quibus redundant humores acidi, aliis minus febribus obnoxij sunt?

Massa sanguinea acido eiusmodi infecta & imbuta, ideoque fermentationi minus idonea, quanquam chylus in illorum ventriculis sæpe acescat, nullam nihilominus excitat febrem, cum eiusdem ac sanguis sit indolis: duo enim liquores, nequaquam sibi adversi, fermentationi non sunt obnoxij, non secus ac duo in opinionibus non dissentanei mutuo non altercantur aut rixantur: Ideo mirum esse non debet si regionum frigidiorum incolæ minus febribus obnoxij sint quam calidarum: Nec non si quibus sanguis crassior aut melancholicus ii minus cæteris febribus infestentur: Qua de causa Hippocrates protulit *Eos qui acidum eructant raro fieri pleuriticos*: sanguis quippe illorum crassior est, minusque idoneus qui violento impetu in latus decumbat, ibi phlegmonem excitaturus; Memini me Monspelij Danum vidisse, qui tentatus melancholico pathemate ex secunda contignatio-

ctura

ne domus præcipitem se dederat, vnde femorum & brachiorum fractura sequuta est, febre tamen toto curationis decursu omnino caruit.

QVÆSTIO IIII

Cur febres Autumno freqentius ingruunt & pertinaciores sunt quam aliis anni temporibus?

Quia ob æstatem præcedentem sanguis, in inflammationem proclivior factus est, ideoque febri aptior: adde tempestatis inæqualitatem ad chyli corruptionem multum conferre: Porro fructuum vbertas, iis qui abutuntur, fermentum febribus longis excitandis idoneum, iisque chronicis & pertinacibus suppeditat, speciatim quartanis, ad alterum annum, ex sententia Hippocratis productis, & normam tritam & veterem eas curandi: *Plinius* asserit Quartanas hyeme non incipere, idque revera rarissime contingit: At tempestates non semper tempestivæ sunt, ac sæpe media hyeme dies autumnales aut vernales observantur.

QVÆSTIO V.

Quomodo Tertianæ simplices in duplices & quartanas transmutantur, Demum quartanæ in tertianas?

Febres Tertianæ simplices abeunt in duplices, & Quartanæ simplices in duplices, quando inter chylum & sanguinem minus intercedit convenientiæ, hi vero ambo liquores cum inter se non consentiant, invicem congrediuntur: Tertianæ commutantur in Quattanas, cum ab exhibitis alimentis impensius refrigerantibus, aut remediis eiusdem naturæ intempestive datis, fermentum acidius evadit, vel sanguis amplius crassescit: Vice versa Quartanæ fiunt Tertianæ, cum à diæta, vel remediis nimis calidis fermentum ac massa sanguinea attenuantur, ob id facilius ignem concipiunt: In genere Intermittentes Continuarum naturam adipiscuntur a pravo victus regimine & medicamentis nimiopere calidis, quornm causa totum fermentum in venas traducitur, & massa sanguinea aptior evadit ad suscipiendam diuturniorem agitationem, Continuæ autem Intermittentium naturam induunt, cum natura ab eiusmodi fermento se liberare idque excutere conatur in primas vias; non secus ac ebullitione oleorum vitrioli & tartari invitem commixtorum peracta in fundum vasis præceps defertur materia albicans, quam vocant Tartarum Vitriolatum.

QVÆSTIO VI.

Quæ causa est reditus periodici febrium?

Etsi aliquid abditum lateat & inexplicabile in reditu febrium, non

minus aliquando certum & ſtatum quam eſt æſtus maris, exiſtimo veriſimile eſſe illum originem ducere ab æquali alimentorum aſſumptorum proportione, ac chyli inde producti: Revera qui largius comedunt, ij paroxyſmum anticipare faciunt, etſi aliis de cauſis idem accidere poſſit; vt pote cum ſanguis excalefactus a præcedentibus paroxyſmis fermentationi magis idoneus evadit: Ex adverſo poſtpoſitio accidit ſi minus alimenti aſſumit æger, vel ſi fermentum acorem exuere incipiat: Tandem dantur febres quædam anomalæ; vnde indicatur ἀταξία in organis vel maſſa ſanguinea, qua de cauſa febris difficilius curationem ſuſcipit, ac recidivæ facilius contingunt: quapropter vocari poteſt ſymptomatica, cuiuſmodi eſt quæ obſtructionum ſoboles.

QVÆSTIO VII.

Cur febricitantes non illico à paſtu occupat febris?

Rationem reddere arduum non erit, dum modo quivis perpendat ab vltima febris acceſſione diſcuſſam fuiſſe ac per tranſpirationem inſignem, imo quamdoque ſudorem copioſum, expulſam maximam accidioris lymphæ portionem, eiuſmodi perturbationum autorem: adeo vt immediate poſt paroxyſmum neque ſatis virium poſſideat, neque ei adſit copia quæ chylo illum aciditatis gradum conciliet, qui ſi maſſæ ſanguineæ commiſcatur inducere valeat fermentationem, eamque commotionem quam vocamus Febrem: Eiuſmodi vero fermentum, redintegratis viribus, moleque auctius, ſucceſſu temporis & alimentorum acceſſione, novam in maſſa ſanguinea pugnam, iteratoſque tumultus ciet: Qui rerum Chymicarum notitia vel leviter imbuti ſunt, ac ad Naturæ operationes animum adplicarunt. ſententiæ meæ proculdubio accedent: Illis enim obſervare licuit diuturnas requiri fermentationes quo liquor natura dulcis acorem contrahat; ac præterea neceſſariam eſſe determinatam liquorum quantitatem, ſibi oppoſitorum, quo fermentatio inſignis conſequatur: Ex his pronum erit rationem reddere, cur ij qui nulli ſe addicunt vitæ regimini, gulæque indulgent, paroxyſmos anticipare cogunt eoſque protrahi in cauſa ſunt: Eos ex oppoſito qui appetitui imperant. inquilinum hoſtem citius profligare: Nec non hinc apparebit ratio cur deſinat febris, ſi fermentum illud ope remedij contrarij priſtinam induat naturam, etiam nulla accedente inſigni vacuatione: Si librum integrum conſcribere fuiſſet animus, non epiſtolam, aliquot tradendæ fuiſſent obſervationes de natura Acidorum eorúmque origine, varietáteque fermentationum; at vero hæc ingenioſiſſime traduntur à Vvilliſio & Majou, adeo vt publico parum profuiſſe exiſtimarem ſi quæ Latine ii conſcripſerunt, Idiomate noſtro efferrem.

QVÆ-

QVÆSTIO VIII.

Quamobrem febricitantibus pedes & manus, imo & vultus quandoque intumescunt?

Quia aquea chyli portio corrupta ad extremitates à natuta protruditur; exiguum autem calorẽ pedes & manus cum obtineant, si ad cæteras partes collatio fiat, ideo transmissum humorem discutere non valent: faciem autem cum obtegat cutis durior & densior, aëris iniuriis perpetuo exposita, ideo difficilior fit humorum transpiratio; Id ipsum in pedibus & manibus considerandum est; in quibus cutis ob incessum & laborem crassior & durior efficitur: Cæterum ex vsu practico discendum est familiares esse tumores eiusmodi illis quibus pauca permeant lotia, qui sudores non profundunt; debilibus item & ætate provectioribus; Eapropter tumefactiones illæ minus periculi inuehunt, dummodo nullum subsit viscerum vitium, ac febris in declinatione fit; facillime enim postmodum cedunt catharticis & cardiacis.

QVÆSTIO IX.

Cur febres quartanæ si pertinaces sint ad hydropem deducunt, Iecoris duritiem invehunt vel Lienis, ac Icterum?

Subsequitur hydrops eadem de causa qua artuum tumor, quando serum, quod in pedes & manus amandari debuit, in cauitatem abdominis effunditur: aut cum non ad prædictas partes iam ante tumidas, sed ad tibias, ad femora & ventris cavitatem decumbit humor: vel si tumor ab illis partibus initium duxerit, inde ad tibias femora aut ventrem tumoris propagatio fiat, vel, quod peius est, si per morbi decursum viscera resiccata fuerint & indurata, quapropter defæcationi sanguinis in idonea sint, nec serum a massa sanguinea rite deinceps segregent: Indurationes eiusmodi, & scirrhi Iecoris & Lienis, producta sunt perennis dissipationis humoris nutritii á calore febrili inductæ, Icterus autem soboles est eiusmodi indurationum, vel obstructionum imi ventris, ab acido fermento productarum; qua de causa bilis in venas refluit, obturatis meatibus illam in fellis cystin deferentibus: Ab Acidis autem obstrui ac coagulari sanguinem in partibus in quibus dominium obtinent, certum est: Quapropter effatum Hippocratis de febre quartana, eam non modo periculi expertem esse, sed & ab aliis affectibus illa obsessum immunem tueri, in Græcia verum experimur, quæ quod climati nostro calidiori exponatur, febres quartanas minus quam in nostris regionibus periculosas experitur, nõ tam quia apud eos sanguis minus crassus est, quam quod corporum transpiratio libe-

rior sit: Revera pro climatum varietate diversam indolem nanciscuntur morbi, cum apud nos ignotæ sint febres Quintanæ, Septanæ & Nonanæ; quarum periodi quinta quaque die procedunt, vel septima quaque, vel nona; quarum febrium idem meminit Hippocrates: Collega quidam meus asseruit non ita pridem a se observatam septanam, quæ periodos quinque aut sex ordinate observarit: Ac nuper febris octonæ se mihi tres periodi obtulerunt, quam tamen fortuitæ causæ potius quam statæ adscripserim.

QVÆSTIO X.

An longa astinentia febris medela esse potest?

Dubitandi & quærendi locus inde est quod pronuper adduxi, à chylo corrupto & acidiore febres vt plurimum induci & generari: vnde inferendum videtur, si alimenti abstinentia ab vno paroxysmo ad alterum accesserit, febris reditum sic præpediri posse: His respondeo id genus remedij apud Græcos familiare esse, apud quos pauci reperiuntur Medici: Aegri triduanam aut quatriduanam servant inediam, ne jusculis quidem vsi, aqua sola, in qua aliquot amygdalæ contritæ sint contenti; atque vt plurimum intra id spatium febre defunguntur, sive continua sit sive intermittens; speciatim tertiana aut duplex tertiana: At in exemplum his in regionibus pertrahi non debet ille mos; Græci enim duabus anni partibus carnisprivium observant, ac sæpe jejuni sunt per dies integros, quare admirationi esse non debet si tamdiu ab alimento abstinere queant; in climatibus autem nostris cum plurimus cibus familiaris sit, isque multi nutrimenti, ingens incurreret periculum qui huic mori assuescere vellet: Imo prostat exemplum viri apud nos illustris, defuncti quod pertinaciter intervallum ab vno paroxysmo quartanæ ad alterum sine cibo transfigere voluerit: Obiiciet quis propterea Græcos intra vnum vel alterum diem a febre liberandos esse, at considerandum est potum illorum, cui alquid alimentarij inest, pauxillum chylum producere, per quem occasio datur aliquot paroxysmis, sed levioribus quam si solidius assumeretur alimentum: at interim calor digestioni assumptorum non intentus fermenti reliquias facilius discutit: Plerorumque Medicorum Italorum mos inhumanior est, minusque rationi consonus, potu enim ægros totius paroxysmi decursu interdicunt, vnde corpus mirum quantum incalescit, nec propterea curatio celerior est.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XI.
An ſanguinis miſſio Febrifugis annumeranda?

Cum febrifugi nonem in ſe comprehendat quicquid Febri expellendæ confert, nulli dubium eſt ſanguinis miſſionem ſæpiſſime Febrifugam eſſe, ſi præſertim febris à cauſa quapiam exteriori, quæ æſtum ſanguini conciliarit originem trahat; cujuſmodi ſunt exercitia, inſolatio, vini potus, ira: tunc enim temporis á venæ ſectione idem propemodum effectus expectandus eſt ac dum vino in dolio ebullienti aer conceditur ne id diſſiliat; vel cum ex vaſe aqua nimis repleto portio eximitur ne præ agitatione effundatur: Niſi ſanguis demeretur, cum majorem ſolito locum occupet, ab hoc vaſa pulmonum forſan dehiſcerent, aut cerebri, vnde hæmoptyſis metus, aut phrenitidis, aliuſve cuiuſdam ſymptomatis gravioris: At in febribus intermittentibus, quarum acidum fermentum potiſſima cauſa eſt, ſanguinis miſſio nequaquam febrifuga eſt: Non inficias tamen ivero ſæpiſſime ab illa exordium curationis ducendum eſſe, præſertim in duplicibus tertianis, quæ cum continuis congruunt; eumque in finem vt ſanguis æſtu minus cieatur, vel minuendæ ergo plenitudinis; at vt plurimum venæ ſectioné in quartanis formido, quod inde prorogatio morbi metuenda ſit: niſi alia quæpiam ſubſit indicatio ob quam requiratur, cuius notitia penes ſolum medicum.

QVÆSTIO XII.
An Ptiſanæ laxativæ, aliave Purgantia febrifuga cenſenda ſint?

Sicubi fermentum febrile a ventriculi cruditatibus fovetur, Purgatio febrifugis annumeranda eſt; vt pote quæ paroxyſmos imminentes arcere valeat, hoc modo onere gravante liberata organa, & adepta contractionis libertatem, reliquum fermentum expellunt: At vero ſi fermentum originem habuerit in fomitibus à nobis aſſignatis; vel ſi ventriculus quopiam vitio laboret, cuius cauſa corrumpantur alimenta, Purgatio ex accidenti tantum febrifuga erit, hoc eſt, exempli gratia excitata diarrhœa, ægro nonnunquam ſalutifera; Imo purgationes vt plurimum in vſum venire debent quo via febrifugis ſternatur: alias purgantia febri non medentur, vel quia fermentum nondum naturæ gratiam adeptum eſt, ideoque ab illis exaſperatur, vel quia venas tantum & arterias ſubeunt: Imo non infrequenter contingit à purgantibus, ob crebram partium agitationem, harum functiones vitiari, ægrum robore deſtitui, ac copioſiorem bilem eliminari, quæ erga chylum & ſanguinem balſami vires gerit, niſi concitata fuerit.

QVÆSTIO XIII.

An Emetica sint Febrifuga?

Emetica aliquando requiruntur in Febricitantibus, si præsertim ad Vomitum inclinet æger; efficacissime enim ventriculum ab impuris humoribus, functiones illius interturbantibus liberant; ac evacuatione humorum, fermento febrili materiam subministrantium proficua sunt, adeoque ex accidenti tantum Febrifuga sunt: Imo in illorum vsu sæpe ingens periculum subest, ægro quippe insignem molestiam facessunt, ventriculo iniuriam pariunt; vasaque pulmonum aliquando reserant: In Quartana febre, presertim diutius producta, illis locus non est, fermentum quippe illius cum admodum viscidum sit, primis viis tenaciter affixum, inde nonnisi ægerrime & maximis conatibus avellitur: Si enim leviora sint, humorem tantum commovent; Si vehementiora, ægrum in vitæ discrimen adducunt, nisi admodum robustæ is fuerit constitutionis: Quæ ratio me impellit, vt publice moneam a Barbitonsoribus cavendum, empiricis & agyrtis, qui morbos ope puluisculi profligaturos se impudenter pollicentur, aut aquæ limpidæ & insipidæ; vt plurimum enim eiusmodi medicamenta antimonialia sunt, e mochlicorum genere, exigua mole comprehensorum; cuiusmodi sunt aqua in qua ebulierit vitriolum, arsenicum vel auripigmentum; effectum non alia ratione depromentia quam per summam ventriculi irritationem aut eiusdem convulsionem; quorum vsum, etsi profligata febris, sequuntur empyreuma visceribus impressum, ventriculi dolores, sanguinis exspultiones: Atque vtinam Magistratus à Rege constitutus ad veneficorum indagationem, in illos etiamnum animadverteret qui ægros eiusmodi venenorum exhibitione neci dederunt: Etsi enim obiiciant ab exigua copia illorum medicamentorum mortem induci non posse: id indubitanter assero, si talia præbeantur illis qui constitutionis debilioris sunt, hique occumbant, vere eos exhibiti veneni reos esse: adde venefico proclive esse, specie medicamenti generosi, aucta dozi illius, in excusationem afferre se Vomitorium tantum præbere in animo habuisse.

QVÆSTIO XIV.

An inebriatio per vinum aut vini spiritum febris medela esse queat?

Vinum immoderatius sumptum insignem in massa sanguinea æstum excitat, a sæpe per varias vias extra pellit causam febrem committentem, nec desunt exempla quorundam hac ratione sanitatem adeptorum, sed hęc imitari nō licet, de virium enim tenore prius optime constare debet,

bet, ac num corpus antehac à febre quassatum ebrietatis insultus perferre queat, cuiusmodi sunt lethargus, phrenitis, imo mors ipsa: Ideoque & bona mens illos deficit, & pietas, qui corporis probam valetudinem per periculosum & anceps remedium sibi cōparare student, animæ sic male consulentes: An verisimile in moribundo aut ebrio animam rite esse constitutam? Quoad Aquam vitæ quam vocant, Hollandis hæc concedatur, quibus familiaris, & à cuius vsu minus periculi subeunt: vt plurimum antequam insultum febrile invadat vini spiritum illi hauriunt, à qua quidem temperari potest frigus, sed vicissim subsequens calor admodum intenditur: sin febrem omnino profligare animus sit, cantharos integros exhauriunt, felici interdum in nautis & robustioribus successu.

QVÆSTIO XV.
An Aquæ minerales sint Febrifugæ?

Certissimum est Aquas minerales insigni auxilio esse ad curationem febrium intermittentium longius productarum; At observandum est illas tantummodo medelam esse quæ calidæ sunt, sale nitro impregnatæ, vero antiquorum nitro analogæ cum parte aliqua sulphuris, cuiusmodi sunt Aquæ Borbonenses Archambaudicæ & Vichienses: Id quod mihi observare licuit vere præterito, necnon Dominis Garnerio filio, & Villæo Collegis meis, In itinere examinis illarum aquarum causa instituto, innotuit nobis natura eiusmodi Piscinarum insignium, e quibus revera plurimi ægri cum insigni solatio emergunt: At præterea manifestum nobis factum remedia catholica illas non esse, sicuti a plurimis historiis proditum est, quibus animus fuit potius tradere Thermarum elegantem structuram, Crateres, ac ædificia connexa, quam crebris experimentis adhibitis in naturam salium & mineralium, e quibus constant, inquirre: Qui vero in id operam navarunt, vel earum analysis instituendæ ignari, vel rati forsan ab vnico sale tam diversos effectus induci non posse, modo pronuntiarunt Aquas nitro, vitriolo & sulphure simul constare; modo sulphure, vitriolo & alumine, modo quandoque ferro, nitro & vitriolo; at opinionis argumenta nulla præter sanationes subsequutas afferentes: Sed si negotium debite suscepissent, quod ab erudito Dom. Cossæo præstitum, quem sequutus Dom. Foüetius medicus Vichiensis, pepercissemus molestiæ itineris, per sex vel septem septimanas instituti, examinis ergo triginta fontiū mineralium viciniam nostram ambientium, quorum vsus hactenus erit dubius, donec labor requisitus accesserit & plurimis experimentis illorum natura explorata fuerit: Inde ratio aperte patebit cur quidam ex

fontibus illis magis quam ante accessum ægri redeant: Qui plerorumque medicorum error adeo frequens ansam præbuit Comicorum neotericorum acutissimo illis acriter insultandi: Ad institutum vt redeam, Aquæ Borbonenses Archambaudicæ & Vichienses, dummodo dexterus adsit illarum vsus, ac ægrorum constitutio perspecta si sit, Febrifugæ sæpenumero sunt, vi salis nitri in iis prædominantis, ac partis sulphureæ & balsamicæ illis vbertim inhærentis: Eiusmodi mistura, inquam, lymphæ aciditatem temperat eximie, viscera nutritioni dicata admodum roborat, hinc calor nativus ab illis instauratur, primarum viarum obstructiones referantur; quicquid tandem extraneum & inutile massæ sanguineæ commixtum est, à centro ad peripheriam per transpirationem expellitur, per sudores & vrinas: Si nihilominus ante dictarum aquarum vsum æger præparationẽ non subierit, vel catarrhis acrioribus in pectus ruentibus obnoxius fuerit; aut hypochondria obstructionibus admodum scateant, tum temporis aquæ minerales nitri insigni copia turgidæ, ad occursum massæ sanguineæ sulphure admodum scatentis & æstu percitæ, proculdubio in illa agitationem insignem excitaturæ sunt, vnde intermittentis febris in continuam acutissimam commigratio imminet, ac ægri vltima pernicies: id quod vsuvenire experientia quotidiana comprobat in iis qui periti medici consiliis auscultare nolunt.

QVÆSTIO XVI.

An Theriaca, Antidotus Orvietana similisque Febres profligare valeant?

Possibile est corpora rite praparata præmissis sanguinis missionibus, purgationibus, aliisque remediis diminutæ virtutis, adiumentum cepisse ex vna vel altera Theriacæ, aut alterius antidoti calidioris dozi, a quibus attenuati fuerint humores: Porro cum plebs hoc remedium citra delectum & iudicium adhibeat, vsu sæpenumero evenit vt sanguis exinde fermentationi aptior fiat, vnde sitis augmentum, cephalalgiæ, imo ipsius febris: Quinimo & quidam ad curationem Quartanæ, sed levioris, vtuntur theriaca, illinendo spinam dorsi illa aquæ vitæ remixta, vnde attenuatur sanguis & fermentum transpirationi insensibili magis idoneum redditur; sed vt plurimum generosioribus præsidiis impugnandus pertinax ille hostis.

QVÆSTIO XVII.

Quomodo a Terrore sanetur Quartana febris?

Quidam ob Quartanam rigentes, incusso subito terrore sanati sunt, imo

imo referunt Henricum IV. febricitantem hoc modo curasse; Expugnaverat Castellum, in quo decumbebat Nobilis paroxysmo febris Quartanæ prehensus: Indignabundum vultum assumpsit Rex, ac febrem Quartanam se populsurum ait, chartam postulavit cui quatuor hos versus Gallicos inscripsit,

Fiévre Quarte ie te conjure,
De par la barbe de Mercure
Que hors de ce corps tu déloges
Comme d'icy à fait Desloges,

quæ Latinę reddita sic sonât. *Febris Quartana conjuro te per Mercurij barbam, vt hoc ex corpore migres, sicuti ex his ædibus Desloges*: Aeger morti se adiudicatum credens, adeo insigni terrore perculsus est vt febris discesserit: Causa pendet à spirituum extraordinaria commotione, sanguinem crassissimum Quartanam committentem attenuante, ac fermentum vel per sudores vel per alvum expellente: Nihilominus tamen id remedij genus in vsum ducendum non est, terror enim si mediocris, inutilis futurus est, si insignis, lethum inferre valet, nonnullos enim pavor enecat, sive illico, sive deinceps, a conturbata naturali œconomia.

QVÆSTIO XVIII.

Cur loca paludosa & humida Febrium sunt feracia?

Quia indesinenter ex locis illis efferuntur corpuscula acida quæ sanguini commiscentur mediante respiratione, & lympham suæ aciditatis participem faciunt, vnde diversarum febrium productio, pro varia corporis dispositione: Atque id omnino extra dubitationis aleam constitutum est, vt ipsissimum etiam ferrum in omni loco humido rubiginem contrahat exiguo admodum tempore, nemini autem ignotum rubiginem à quovis acido induci: Quinimo si in locis humidis concamerationes adsint, quæ atomos istiusmodi cohibeant, vbertim illic concrescunt, & nitrum exhibent, tantæ aciditatis particeps vt exinde aqua fortis exurgat: Eapropter navigatio febricitantibus opportuna non est, præsertim in aqua dulci: námque sæpius febrim infert, nedum fovet; maritimus enim aër salsis atomis abunde scatet, quæ acidis contrariæ sunt: Portuum tamen quorundam maritimorum incolæ febribus admodum tentantur, ob aquas desides, & aëris ambientis infectionem à vaporibus exinde elatis, cum iis qui e terra suscitantur commixtis: Ea de causa vix locus datur febribus magis opportunus Alexandretta, quo vbi quis appulerit febre illico fere prehenditur: Neque mirum, cum enim locus ex se paludosus sit, quia portus depressior,

vicinum prætetea habet montem excelſum parti orientali obverſum, Soli aditum ante productam diem prohibentem: Non aliud ſecurius adverſus eas remedium quam cita e loco evaſio, quo gratiori liceat frui aura: Itidem Smyrna, quæ fundum anſæ cuiuſdam Archipelagi occupat, paludéſque proximas habet, autumnali tempore febribus admodum patet; Eadem de cauſa Lugdunenſes Galli febribus vt plurimum implicantur ſi Dumbenſem provinciam adeunt, regionem paludibus obſitam: E quibus conſequentias ad praxin vtiles elicere facile eſt, exempli gratia, e re eſſe febricitantes non commorari in cubiculis inferioribus, vel ædificiis fluvio proximis; demum aëris mutationem imperandam iis qui ex inſpirato pravo aëre febricitant.

QVÆSTIO XIX.

An pellicula ex teſta ovi detracta, extremitati digiti admota, Vel Tinca viva ſpina dorſi admota aut plantis pedum, febris remedium eſſe queat?

Hæc & ſimilia popularia ſunt remedia, quæ quod vni ex centenario numero proficua fuerint, in vſum ducuntur quaſi vi quapiam ſpecifica pollerent: Attamen plerumque eiuſmodi irrita eſſe quotidiana oſtendit experientia: Sin quiſpiam illorum ope ſanitatem adeptus fuerit, id contigit aut efficacia phantaſiæ ægri, aut ratione doloris ab illorum frigore excitati, vel etiam ſtrictioris ligaturæ partium nervoſarum excalefactarum: à dolore enim inducitur ſanguinis inconſueta commotio, adeo vt apud nos obſervatum ſit quendam interiiſſe ob ſæva accidentia, inducta ad admota plantis pedum tinca: Piſcis is ſæpenumero detractus nigrorem contrahit, plebs vero inde cenſet malignitatem ex ægri corpore in piſcem migraſſe: at vero hæc caloris tantum effectus ſunt & humiditatis, quorum ratione in corruptionem abit: Antiqui, referente *Plinio*, febrifuga multo abſurdiora in vſum ducebant, & ſuperſtitionem magis redolentia, quæ ipſe contemptim habet, exempli gratia cæſuras vngutum ante Solis ortum inquirendas, atque ex cera affigendas januæ domus cuiuſpiam, cuius dominum poſtmodum invadebat febris: Tres guttas ſanguinis ex vena auriculæ aſini pertuſa elicitas, ac ex duobus aquæ cantharis hauſtas: Iecur feli declinante luna exemtum, & ſale conditum, ante paroxyſmum febris Quartanæ ex vino potum: Dentes oculo reſpondentes crocodili, thure repletos, & brachio dextro ægri adalligatos: Aſſerit ipſe Dioſcorides tres araneos contuſos, & ex linteo fronti admotos ac temporibus, tertianam febrem ſanare.

QVÆSTIO XX.

Qua ratione Vesicatoria febres curent, speciatim malignas?

Apud Hollandos admoventur Vesicantia brachiis, femoribus tibiis, non in malignis modo febribus, sed & simplicibus tertianis: Galli teneriorem costitutionem sortiti vix ea tolerant, vsurpanda demum si accedat delirium, sopor aut spasmodicæ contractiones. Remedium revera immite sed certi effectus: Natura duce in vsum id trahitur in febribus malignis, in quibus abcessus & metastases humorum acrium contingunt, quibus gangræna succedit, præsertim in coccyge, conferente lecti tepore à quo pars illa incalescit: Imo nonnunquam gangræna istiusmodi, quæ lethi prænuntia judicata est, in ægri salutem concessit, succedente suppuratione &c. expulsione facta humorum malignorum, à natura suscepta, quam ars aggredi ausa non fuit: Eapropter exclusioni seri acrioris adscribenda sanatio, quam admota vesicatoria produxerunt.

QVÆSTIO XXI.

An remedia carpis admota, Epicarpia dicta, Febrem profligare valeant?

Eiusmodi remedia, quibus plebs multam fidem adhibet, sæpenumero e vesicatoriorum sunt classe, si e sale conficiantur, aceto, pulvere pyrio, vrticis, fuligine caminis, radice ranunculi, alliis aliisque eiusmodi: Imo ipsis vesicatoriis nonnunquam magis obsunt, quia carpo admoventur, parti membraneæ & nerveæ potius quam carnosæ: Conficiuntur etiam ex rebus exulcerandi cutim facultate carentibus, at vero sanguineæ massæ caliditatem imprimendi vim nactis, vel acidum præcipitandi, cuiusmodi parantur ex camphora & aqua vitæ, vel quoquomodo sanguinem fixandi, exempli gratia quæ conficiuntur ex telis araneorum, ex limacibus, bursa pastoris, planta adstringendi vi prædita: Attamen ex similibus remediis exiguus successus deprehenditur, nisi fortiter ægri phantasia commoveatur ab illis qui ea admovent & efficaciam prædicant,& exinde celerem & indubiam sanitatem pollicentur: Possibile quoque est, cum ad eiusmodi remedia tantùmodo transitus fiat vbi cætera fastidium pariunt,à quibus ex parte superatus morbus, febrem triduo aut quatriduo post desinere, at non secus res contigisset si nil eiusmodi tentatum fuisset: Speciatim infantibus conferre possunt, remedia interna fere respuentibus, quorum sanguis facilius suscipit remedij exterius adhibiti impressionem.

QVÆTIO XXII.

An Centaurium minus & Chamædrys Febrifugis annumeranda?

Nominatæ plantæ insigni amarore præditæ sunt; attamen cum sanitatis gratia omnia suscipiantur, rustici earum decocto ad febrium intermittentium curationem vtuntur: Plurimi centaurium minus magni faciunt, cui febrifugi nomen inditum est: Dioscorides autem in Tertiana chamædrin admodum commendat: quamobrem nulli dubium est, si modo methodice exhibeantur, dictas plantas proficuas fore; non ideo tamen expectatus semper adest successus sive quia perperam & intempestive præbentur, , sive quia conceduntur tenerioris constitutionis ægris, inde in intemperiem calidiorem abreptis, Demum in iis desiderantur veri febrifugi dotes, in quo simul adesse debet vis diuretica, diaphoretica vel hidrotica, ad fermenti febrilis expulsionem: balsamica ad restitutionem virium prostratarum; styptica vel adstringens, ad robur fibrarum partium confirmandum; quandoque narcotica, ad nimium sanguinis orgasmum compescendum, ac tandem illis inesse debet verum alkali, ad obtundendum & infringendum acidorum acumen: Hippocrates in febribus intermittentibus radice pentaphylli vtitur: sed nisi hæc planta majoribus pollat viribus in Græcia, exiguæ his in regionibus deprehenduntur, etsi levis adstrictionis sit particeps; quamobrem addit, nisi desinat febris. exhibeatur ægro succus trifolii cum succo silphij ex vino æquali portioni aquæ remixto: Maximo rei medicæ damno non innotescit nobis celeberrima illa planta, *silphium* dicta, aut *laserpitium*, quam antiqui ad tot morborum curationem magni faciebant, Plinius integro capite eius virtutes exequitur: In Lybia natales habebat, ejusque figura adhucdum observatur in numismate antiquo Cyreniorum, in quo quodammodo refert apium vel seseli; quomodo Theophrastus & Dioscorides eam expresserunt libris editis de Plantis: Hippocrates in Quartana jubet dari succum dictarum plantarum ex mero: Ex his manifestum est ipsum à vino non adeo abhorruisse ac Medici neoterici, etsi hi se ipsius discipulos profiteantur: Imo in dicta febre præscribit allium contusum & melli mixtum, vnde maior quam ex vino metuenda excalefactio: Dioscorides, & Serenus, & Sammonicus illis addunt cimices, scilicet ad saporis gratiam & suavitatem opsonij. In genere medicamenta, ab antiquis λυσηπύρετα dicta, à nobis febrifuga, ex calidioribus rebus constabant, vt ex Galeno, Marcello, Tralliano &c. patet.

QVÆ-

QVÆSTIO XXIII.

Cur Labiorum Tumores & Pustulæ febris declinationem indicent?

Quia indicio est Naturam aut remedia impetu facto expulisse fermentum acre & acidum febrile, quod in transitu sui vestigia reliquit in labris molliori & spongiosa substantia donatis: Eadem ratione scabies Quartanæ febris superveniens huic finem imponit; qua delitescente febris iterum resurgit: Nec tamen ideo non purgandus æger, ad exclusionem nempe fæcum, post sudorem aut insensibilem transpirationem superstitum, à quibus recidiva metuenda.

QVÆSTIO XXIV.

Quæ causa fastidij ciborum, & oris amaroris post febrem relictorum?

Fastidium sequitur ventriculi vitiosam constitutionem, qui male iampridem functus est officio: vel vitium fermenti à calore febrili depravat, & frequenti potu obruti & diluti: *Oris amarorem* pariunt fumi & fuligines superstites ab æstu sanguinis in venis, ac ebullitione chyli in ventriculo, linguæ, parti admodum spongiosæ diutius inhærentes: neminem enim latet fumum & fuligines omnes amaricare, adeo vt recurrendum non sit ad bilis amaritudinem, inique sæpe culpatam.

QVÆSTIO XXV.

Cur lacticinia, Fructus crudi & mustum sæpe febrem revocant?

Lacticinia, fructus crudi, & vinum recens abunde turgent partibus acidis, quarum segregatio facta in ventriculo debili, demum febrem ante discussam, eiusque symptomata revocat: Ideóque in rem Plinius uvas recentes febricitantibus noxias esse tradit: Ex accidenti tamen aliquando ab illis discussam fuisse febrem constat, si larga copia vindemiarum tempore ingeruntur; vt plurimum enim alvi fluxum excitant, secum pravos & vitiosos, quoscunque humores obvios abripientem cum fermento febrili: Idem de vino pendulo quod de recentiori iudicium ferendum est, quandoquidem eius tartarus, vel fæx, vino iterum si remisceantur, acorem ipsi conciliavit, ac proinde idoneum reddidit ad fermenti febrilis restaurationem: Eadem de causa per aliquod temporis intervallum, sanitate adepta, abstinendum à pistoriis operibus, salsamentis, opsoniis, condimentis, & similibus. quæ quod fere partibus acidis, acribus & igneis constent, in ventriculo debili æstum & tumultum cient, nec facile con.octionem subeunt, vnde labor &

molestia partium coctioni & digestioni dicatarum, qua de causa incalescit massa sanguinea: Ideoque minime mirum si sæpenumero recidivi occurrant morbi, quandoquidnm non pauci ægri in medicos imperium affectant, nec ab iis se regi patiuntur, appetitui & gulæ indulgentes: Alij statim ac à morbo liberati sunt, medicina se omnino carere posse existimant, ac Medicos cum Pharmacopœis convenire, in augmentum rationum nominum: Quæ forsitan ratio est cur assumpto remedio Medici Angli, ægri minus recidivis patent, enorme enim pretium quo comparatum est, in causa est vt nullus in dozibus restrctu s sit, sed liberaliter assumat: Revera enim verisimile non est dum id genus remedii vsurpatur concessum esse ægro nullis se diætæ legibus obstringere; atq; satis illi virium esse ad arcendam generationem novorum fermentorum, quæ error in victus ratione accersere valet in eo qui fruitur valetudine reduce, semestri aut mensis spatio postquam ab illius vsu destitit. Cæterum febres quæ pertinaces fuere, & organis insignem iniuriam intulere, in recidivas multo procliviores sunt quam si post priores paroxysmos expugnatæ sint.

Quæstio XXVI.

An detur remedium aliquod Febrifugum specificum, febribus qualitate occultiori adversum, Idémque vniversale?

Qualitates occultæ ignorantiæ humanæ commodissimum asylum & perfugium, quod naturæ penetralia nequaquam attingit, nec sat essentiam naturæ operum detegit: Porro in confesso est id quod nos latet, non immerito occultum vocandum esse; imo plurima in rerum natura extare, quæ semper facilius fit, atque etiam decentius admirari quam penitius scrutari: Attamen, quantum dabitur, declinandum erit illud asylum, atque me iudice, iuxta principia à me constituta, non adeo arduum erit naturam exploratam habere remediorum quæ vulgò specifica audiunt: Quin quinam nequaquam in scenam adduxi, eo quod medicus quidam Parisiensis celeberrimus, quem submisse veneror, suppresso nomine libellum de ab eo remedio edidit; Idem est libellus quem Dom. de Blegny, partum esse credidir medici Lugdunensis, quia prior illius editio Lugduni facta: Id porro addidero, vbique, in plantis, & in animalibus reperiri posse, atque inde deduci Febrifuga; Neque enim animo fingendum Naturam adeo parcam fuisse & iniquam nostris regionibus, vt neglexerit productionem alimentornm & medicamentorum conservandæ vitæ idoneorum: sæpissime occupati animi vitium est, quo ex Indiis, cæterisque exteris regionibus, allata medicamenta suspicimus, & veneramar, despicimus

cimus ea quæ horti nostri proferunt: Si nobis desint sena, rhabarbarum & cassia, in vicem prostant & concessa sunt folia & flores persicorum, rosæ, rhamnus catharticus, & mille alia purgantia, fructu non inani exhibenda: Itidem dummodo planta aliqua, aut plura simplicia ad vnius compositionem congesta, arte Chimica, aut vulgata præpararione Galenica, polleant dotibus quas requiri diximus ad veri Febrifugi constitutionem, nemini dubium sit quin speratum edant effectum, ita vt nequaquam necesse sit ad qualitatem occultam confugere. Hoc vero consideratione dignum, atque ad firmandam nostram hypothesin de Febrium causa plurimum facit, plantas scilicet omnes, aliaque medicamenta, hactenns ad curationem febrium iactata, omni aciditate, quæ cum fermento acido convenientiam habeat, orbata esse, ex opposito amatitiem possidere, adstrictionem, calorem, ac præterea salia volatilia & alkalia, omnibus acidis infensa & contraria, qualitatibus manifestis febres oppugnantia: ideoque vtiliter, (adhibitis præcautionibus & præparationibus requisitis) in vsum ducere licebit pulverem viperarum, earundem salem, piper, nucem moschatam, sulphur, absinthium, fraxini corticem, radicem contrayervæ, verbascum, gentianam, valerianam sylvestrem, semen sinapi, salem armoniacum, salem tartari, salem centaurii, veronicam, panacem carduum benedictum, angelicam, chamæmelum, iuniperum, salviam, rutam, hypericum, galegam, verbenam, plantaginem. centaurium, chamedryn, vrticam, asarum, chelidonium, betonicam, théam, caphé, opium, antimonium, sussafras, gaiacum, ipsum etiam mercurium.

Ex mea quoque sententia verisimile non est vnum idemque remedium omnibus febribus æque convenire, quibus sexcentæ circumstantiæ varietatem inducere possunt: Nec tamen inficias ierim quædam extare, quæ vel natura vel arte omnes fere dotes, in legitimis febrifugis requisitas, possideant: Porro sicut imperitus coquus ex optimis cibariis ingratum ferculum paraverit; qui contra artem callet ex vilibus opsonia optima confecerit; idem iudicium esto de Medico in arte parum exercitato, qui fortuna tantum duce voti compos fiet: cum vice versa is qui arti seriam navaverit operam. aut per crebra experimenta peritiam adeptus erit, is ægros suos citius à morbis liberaturus est, etsi pancis vsus remediis.

Id denique ratum habeo à quovis Medico excogitari posse febrifuga, eaque tempestive exhiberi, dummodo illi recte perspecta fuerit febris indoles in genere, ac ægrorum singularis constitutio; Illustris Dominus de Mayerne, Regis Britanniæ Medicus, cui inter cæteras dotes insignis erat notitia materiæ Medicæ, in parato habebat aquas &

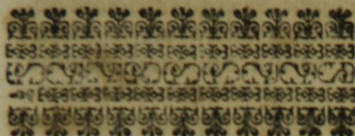
alias compoſitiones febrifugas, ex plantis noſtratibus confectas; qua de re mihi conſtat ex manuſcriptis penes me aſſervandis.

Eapropter cenſeo decere Medicum nihil prætermittere, imo periculum facere remediorum quæ inſolentia videntur, dummodo in vitæ diſcrimen ægrum non coniiciant: Iecur leporis, aut felis, in fumo ſiccatum, & ex vino hauſtum, cuipiam riſum movebit, attamen a peritis quibuſdam commendantur: nec ſine ratione Febrifugi nomen adipiſci queunt, quandoquidem partes illæ ſale alkali volatili abundant, non ſecus ac ſanguis ex quo conflatæ ſunt: Authorum libri ſimilibus turgent, quorum electioni proculdubio animus adhibendus, ne forſan ab illis temere exhibitis æger in peiorem morbi ſtatum adducatur, Sed Epiſtolæ metas tranſgredior Vale &c.

Lugduni 12. Decembris 1680.

ZODIACI

ZODIACI MEDICO GALLICI

SIVE

Recens in Re Medica & Naturali Exploratorum Februarius Anni 1680.

OBSERVATIO I.

STOICHEIOLOGIA.

VEL

Prolusiones novæ PHYSICÆ Magistri Mailloti, Medici Thireensis.

CAPUT I.

De Gravitate & Levitate.

NISI in idem coinciderent Philosophiæ & veritatis studium, adhibitus quivis labor pro re ipsa qua sensibus tantum illuderent, reportaret & phantasiæ tantum figmenta, non reapse existentia homini compararet, quæ specie veri animo oblata avium illum per mille errores à veritatis tramite abducerent: Effari enim liceat de iis qui dogmata Socratis, Platonis, Aristotelis, aliorumq; plurimorum celebrium authorum sectantur, sola nominis celebritate, & authoritate inde comparata inter doctos insignium, ipsos non philosophiam sectari, sed cœcorum more dogmata singularia & fallacia amplexari tanquam principia indubiæ veritatis, tanquã fascino aliquo occupatos, quasi adstricti essent totam genii & in-

genii vim submittere duræ servitutis iugo: Quisquis ergo fallaciam declinare intendit, ratum habere debet veritatem gaudere privilegiis & libertate, omnino anteponendis philosophorum omnium maxime splendidis sententiis, ac fucatis omnibus argumentis ab arte excogitatis: Eam in rem memoriæ occurrit sermo olim à Sapiente quodam Hebræo coram Rege tunc tẽporis potentissimo habitus, *Veritas maxima est*, ait ille, *ac cæteris omnibus rebus supereminet: Omnis terra veritatem profitetur, cœlum illi benedicit: Illius causa omnia contremiscunt, illámque timenti nihil quicquam iniquum cohæret; stat illa, valida & inconcussa in æternum, vivit & regnat in sæcula sæculorum.* Totius sermonis hoc solum fragmentum adduco, vt constet Hebræum illum præmium retulisse, illi destinatum qui omnium elegantissimam & validissimam sententiam proferret.

In ea etiamnum semper fui, nemini vnquam fidem adhibendam qui à veritate aberraret, servata penes nos potestate ad examen revocandi præcepta à præceptoribus nostris tradita, quibus iniuriam proculdubio nullam illaturi sumus si compertam veritatem amplexi fuerimus. Quamobrem æque mihi ac cæteris concedendum iudico ius ad trutinam ponderandi quæcunque mihi occurrunt, nemini adstricto; rei ipsi non minus quam authori cedendo: Propositi tenaci contigit mihi evolventi quosdam libros Aristotelis, vt fortuito inciderem in primum caput libri quarti de Cœlo, in quo insignis ille Philosophus de Gravitate & Levitate agit; quæ res mihi singulari quadam speculatione indigere visa est, ac tandem impulit ad examen naturæ Elementorum.

Quo materia hæc vt decet in cognitionem veniat, id primo perpendum Philosophum hac vti divisione, *Gravia* ait, *& Levia considerantur partim simpliciter in se ipsis, partim comparative ac relative ad alias res*: Si Leve, aut Levitas, absolute & per se considerentur, *est id quod sursum fertur*, ait, *hoc est quod ad extremum fertur*: Grave autem, aut Gravitas, *id quod deorsum fertur*, hoc est id quod sponte vergit aut tendit ad centrum mundi: At vero si perpendatur Levitas comparatione facta ad majorem Gravitatem, demonstrat *id esse quod minus celeriter deorsum fertur*: Itidem Gravitas, respective ad majorem Levitatem considerata, ex illius sententia *Id est quod celerius deorsum fertur*: Exempli gratia plumbum & suber, corpora duo sunt gravia, ad centrum tendentia; at vero quia plumbum celerius deorsum fertur quam suber, dicimus plumbum esse grave, suber autem leve, idque respectu & comparatione facta vnius ad alterum: En explicationem divisionis Aristotelicæ.

Ergo

Ergo, iuxta illius ſententiam, ignis ſemper à medio fertur ad extremum, vel ab inferioribus ad ſuperiora; hoc eſt, ille tranſcendit cætera elementa: Terra autem, motu contrario donata, perpetuo ad centrum mundi vergit, in quo quieſcit naturaliter: Ex eiuſdem quoque placitis, Aër & Aqua, ab ipſo locata inter Ignem & Terram, motus etiam ſibi invicem contrarjos obtinent, hoc eſt, Aër verſus ignem accedit, & aqua ad terram, pro cuiuſque elementi prædominio: Atque huiu modi ſurbordinationis partium ratione habita, dicimus Aërem eſſe levem, Aquam autem gravem.

At ſi paulo exactius ad rationis trutinam motus illos contrarios, Aſcenſus & Deſcenſus, quos Ariſtoteles Elementis aſſignat, revocaverimus, manifeſtum net Levitatem illam, quam ait à centro ad extremum tendere, neque in commodum Naturæ, neque vniverſi perfectionem quicquam conferre: Gravitatem autem, hoc eſt, vergentiam aut inclinationem elementorum omnium ad centrum, multo magis illis competere; Nemo enim non facile percipiat gravitatem, aut inclinationem elementorum omnium, cum ad vnicum punctum vergit, colligere & coadunare ſimul partes omnes elegantis iſtius machinæ; ac Levitatem, quæ à centro ad circumferentiam fertur, non alio vergere quam ad diſſolutionem iſtius vnitatis, ac compagis admirandæ partium vniverſi divulſionem: His conſtitutis, dicimus Levitatem, comparatione facta ad rem aliam quæ minus gravitet, à Philoſophis admitti debere, eo quod non alio ſpectet quam ad vniverſi conſervationem in ſua perfectione: At vero Levitatem in ſe conſideratam & ſimpliciter, à Philoſophia explodendam, quippe quæ vniverſi deſtructionem ſpectet: quæ in ſequentibus manifeſtiora fient.

Iuxta hanc noſtram hypotheſin Levitas, quæ minor eſt gravitas, ac maior, Gravitas, ſibi invicem non adverſabuntur, quin potius correlativæ erunt: Perpendendæ enim tanquam lances bilancis alicuius, duo pondera inæqualia continentes, quarum quæ deprimitur, gravis dicitur; quæ ſurſum fertur, levis, etſi vtraque gravitate ſit donata, ac per motum naturalem ſponteve ad centrum ferantur: Reſpectus tantum, aut relatio, iuxta maius aut minus, inter duo hæc pondera, in cauſa eſt vt dicamus alterum altero gravius eſſe, aliud levius aut minus grave:

Ex dictis non difficulter quivis percipiat Elementa verſus centrum mundi ferri debere: Si rationes id ipſum evincentes accurate conſideratæ fuerint, res extra dubium evadet: conſtat apud omnes Mundum ex partibus diſcrepantibus conſtitutum eſſe, illius perfectionem in vnitate poſitam eſſe, ac proinde neceſſario requiri centrum aliquod

illius vnitatis, quo partes omnes ſpontaneo motu & inclinatione naturali ferantur: Hæc demonſtrationis legibus fulta ſunt: Si ergo ex partibus mundi aliæ ad centrum vnitatis ferrentur, aliæ ab eodem centro recederent, pulchritudo eius & perfectio ſtare neutiquam poſſet, quin tumultus & confuſio excitaretur: Et hæc quoque in confeſſo eſſe debent, ſi enim motus ad centrum cauſa eſt illius vnitatis, motus, per quem partes recedunt, illius interitum & confuſionem tantum portendit.

Et hoc præterea addidero, ſi motus quiſpiam naturaliter ad centrum ferretur, alius vero ad extrema, motus illos diverſi fore generis: Primus finitus eſſet actu & potentia, eo quod centrum finitum eſt & terminatum, atque in eo deſinit omnis motus tanquam in quiete perpetua: Alter ex oppoſito finitus eſſet forte actu, ſed infinitus potentia; motus enim quia ad extremum fertur nullos habet terminos ac procedit in infinitum: At motus eiuſmodi conſentire nequit ordini a natura conſtituto.

His tertia accedat ratio, cum figura rotunda omnium ſit perfectiſſima, illam vaſtæ illi machinæ conceſſam fuiſſe liquet, ac præcipuis illius partibus: Res ſenſibus patet, Terra eſt rotunda, & Aqua (ſi illius ſufficiens eſſet copia qua altiſſimos montes cooperiret) æquilibraret vniverſam terram, ac ſimul cum ea globum mathematicum conſtitueret: Nec dubium eſt Aërem, qui fluidus eſt, eodem modo ad æquilibramen aquæ circumfuſum iri, globum cum cæteris duobus elementis producturum: Rotunditas illa aliunde non deducenda eſt quam à motu quo elementa verſus centrum vergunt: Si enim ex iis quædam ſurſum ferrentur, alia vero deorſum, non globus inde exſurgeret, ſed figuræ tantum angulares & inæquales, vnde proditura eſſet enormis deformitas in mundo, ac admirabilis illius ſymmetriæ deſtructio.

Nulla me iudice ſubeſt difficultas circa ea quæ protuli, de Aëre, Aqua & Terra; moveri autem forte dubitatio aliqua poſſit de Igne, cuius motus eſt ad ſuperiora; Sed cum quædam ſingularia meditemur quoad id elementum, paucula hic ættingere lubet; Primo ratione motus Ignis, dico ipſum aut vi inſita in infinitum ſurſum aſcenſurum, niſi a Lunæ cœlo cohiberetur, ſicuti finxit Ariſtoteles, aut ſolum adſupremam aëris regionem delatum iri, in quo ſubſiſteret tanquam in loco quieti illius aſſignato; Prior ille motus naturæ commodo repugnat, Poſterior hypotheſim noſtram non deſtruit: Si enim in ſuprema aëris regione conſiſtit, indicio eſt illum Aëre leviorem eſſe: Aqua terræ ſupereminet, quia hæc illa levior eſt; Aër autem ſupra

Aquam evehitur, quia hac minus gravis est: Etsi ergo Ignis supra aërem consisteret, ideo non prohiberetur quin ignis, non secus ac cætera elementa, versus centrum inclinaret, vna cum illis orbis globum constituturus, perfectionemque illius & vnitatem conservaturus.

At contra hunc motum Ignis, cuius rationem mox traditurі sumus, dico si Ignis ascenderet, & Terra descenderet, Igni & Terræ naturam & qualitates, contrarias adfuturas, iuxta Aristotelem, ex cuius mente superius & inferius, medium & extrema sunt opposita, nihilominus tamen conspicimus terram & ignem simul subsistere, nec qualitates incongruas habere.

Forsan iterum quispiam obiecerit, si Ignis materiæ crassiori & graviori non cohæreret, illum supra cætera elementa evectum iri; Concedo vltro Ignem in culinis nostris vsitatum, vel flammiam illam quæ materiæ terrestri adnexa est, sursum pyramidali forma evehi; At vero quem latet res plurimas crassiores & terrestres eodem motu donatas esse, sicuti fumum, vapores, exhalationes, quæ demum in imbrem resolvuntur, grandines, ventos, ignem, fulgura, centrum versus demum reditura? Non ergo quicquid sursum fertur motum illum obtinet a principio interno ac spontanea inclinatione.

Si porro ratio quæratur, cur corpora gravia, contra propensionem nativam ascendant? Respondeo rationem in promptu esse: Perpendendum quippe est omnem rem motu donatam, aut moveri quoquo pacto habilem, sive à principio interno sive ab externo, necessario opus habere spatio in quo moveatur, alias immobilem esse: Ex naturæ decreto hæc pendent; Exempli gratia, si pila sphæristerij incidat in corpus durum & læve, illa reflectitur & resilit, quia vis & motus illi impressus non satis validus est vt eius ope obtinere possit spatium pro suo motu perficiendo vltra superficiem illius corporis duri: Transitus ergo cum illi denegatur a resistentia & duritie prædicti corporis duri, in motu suo pergit resiliendo; Sin corpus illam excipiens non tanta sit resistentia donatum ac motus pilæ sit validus, perdurat illius motus vltra superficiem illius corporis, vt videre est si ceciderit in aquam, vel quampiam materiam mollem & friabilem.

Quo res clarius præterea innotescat, familiaria aliquot exempla adducturus sum, primum hoc esto, Si aquam baculo firmiter percusseris, plurimæ guttæ sursum exiliunt contra motum illius naturalem, ac contra baculi intentionen (si ita loqui fas est) aquam versus centrum deprimentis quo naturaliter vergit: Cum ergo spatium non habeat aqua quo se movere possit versus centrum, in aëre movetur ascendendo: Demum, Si in vase aliquo aquam circumagitaveris, nun-

quam nisi ascendendo movetur, quia spatio caret versus fundum vasis ad quod se movere queat: Idem contingit ebulienti aquæ, quo enim maior ebulitio, eo celerius ascendit:

Dicimus ergo eadem ratione ignem ascendere, aut potius movere, ac ad ascensum impellere materiam cui adhæret: Cum enim naturalium agentium sit vehementissimum, motu perpetuo ab insito principio donatum, necesse est vt moveat materiem, à qua detinetur, in aërem, in quo nullam nanciscitur resistentiam, aut saltem admodum debilem; non vero versus centrum, in quo aqua & terra illius motui adversantur, nec vllnm concedunt quo libere actionem suam exerat spatium.

Sed revera accurata distinctio adhibenda est inter Ignem nostrum, materiæ terrestri intricatum & crassiori; & Ignem ab ea expeditum, scilicet Lumen, proprie dictum ignem: Ignis noster dum commovet materiam cui adhæret, illam sursum evehit; Lumen autem vndique diffundens radios forma sphærica, neque sursum neque deorsum inclinat, sicuti lumen solis ac cuiusvis lucidi corporis: Rei veritas aperta est in candela accensa, illius flamma materiam agitans, ac aërem contiguum, inferne sursum illam commovet: Novus aër succedens eundem motum sequitur, adeo vt motus ille aëris superne deorsum, ac compressio flammæ ab ipso facta, vndique illam arctando, pyramidis formam illi inducat: Lumen autem ab eiusmodi flamma productum, nulli materiæ crassæ adnexum, in formam sphæricam diffunditur, ac radios circumquaque spargit, sicuti superius diximus.

Observatio II.

Magistri CARONII, Chirurgi Iurati Belovacensis.

Testiculi duplices.

Magister Caronius sub cura sua habens quendam ægrum, in eo deprehendit duos Testiculos ex vtraq; scrotiparte, non procul à se invicem dissitos: quorum vnusquisque differentia vasa spermatica obtinebat: Vnde colligere est quanti momenti sit in iudicio ferendo de Herniis, vt prius partes illæ ad examen accuratissimum revocentur: ne partes numero excedentes in speciem veniant sarcomatis, aut alterius tumoris contra naturam.

OBSERVATIO III.
Eiusdem.

Vulnus capitis insigne non lethale.

CVidam lapide acuto vulnus in capite inflictum fuit, per quem non solum transversim totus musculus crotophita incisus fuit, hoc est fibræ illius carneæ, eius tendo, imo arteria temporalis illum percurrens, vnde insignis hæmorrhagia vix cohibita, sed & præterea tam valide contusum cranium, ac membrana id obvolvens, vt exinde prodierit squamma triangularis pollicem magnitudine æquans: Nihilominus tamen æger intra sesquibimestre omnino convaluit; nulla superveniente febre neque phrenitide, aut convulsione, imo ne musculi illius actione læsa: Hinc collige prognosim de huiusmodi vulneribus non adeo funestam instituendam ac vulgo authores iubent.

OBSERVATIO IV.
Eiusdem.

Epiploon totum in hypochondrio dextro collocatum.

APerto cadavere D. Fayeti Bracheensis, quem hydrops pectoris extinxit, Epiploon integrum in hypochondrio dextro repertum, inter diaphragma & iecur detrusum; præter modum pingue, trium librarum pondus excedens: Vnde manifestum fit partem illam ad diversas imi ventris partes deferri posse, inibique inducere tumores, de quibus incertum semper ferendum judicium, eo quod illorum materia præcise internosci nequeat.

OBSERVATIO V.
Authoris.

Vrinarum distributio per corpus.

ANtequam sanguinis circulatio innotesceret, Vrinarum distributionis ratio admodum intricata erat & obscura: In aperto erat excipi illas à renibus antequam in vesicam deferrentur; at nullus mente concipiebat quomodo prædictæ partes illas allicerent ex singulis & cæteris corporis partibus; vt nec quo alio pacto illuc possent abscedere: at vero à quo tempore manifestum fuit sanguinem perpetuo

in gyrum volvi in arteriis & venis, mediantibus anastomosibus, illarumque continuitate, iure illatum fuit serum totius massæ sanguineæ evadere posse per poros vasorum emulgentium, sicque in pelvim renum instillari, per vreteres postmodum in vesicam vsque descensurum.

Interim ij qui accuratius nuperrime inspexere quæ in corpore humano geruntur, postquam observare terebinthinam, allium, asparagos,& alia eiusmodi ore assumpta vrinæ odorem conciliare, quæ in sero sanguinis non deprehenditur: Vtrunque hunc liquorem raro quoad consistentiam & colorem sibi invicem respondere: porro aquas minerales,vel alios liquores diuretica vi præditos, paucissimo tempore postquam assumpti sunt effundi, multa cum verisimilitudine iudicarunt vrinas, ex parte saltem, aliquod excrementum esse primæ concoctionis, ad cuius separationem fabricata essent organa magis idonea quam quæ sanguinem continent.

Revera, non secus ac chylus necessario expurgandus est a superflua quantitate maxime terrestrium, & crassiorum partium in eo contentarum, quo propemodum acquirat fluiditatem sanguinis, cuius est propinqua materia, aquea corpuscula, quæ liquiditatem nimiam illi conciliarent, ab illo segreganda sunt priusquam in cor deferatur, quandoquidem immediate ab hoc viscere in vasa sanguifera defertur, nulla vtique prius facta in illo puri ab impuro segregatione; alias contingeret iis qui paucum cibum, multum vero potum ingerunt, massam sanguinis multo perpetuo sero scatere, & plus quam ad nutrimentum partium requiritur; sicuti e contra futurum esset vt qui plurimum comedunt, parum vero bibunt, proculdubio in iis crassiorem futuram, viscidiorem & motui qui illi necessarius est, ineptiorem, si quæ materia fæces alvi constituit commeatum haberet cum cæteris chyli partibus in venas lacteas, ad eosdem vsus.

Admodum ergo verisimile est eam partem chyli quæ ad cor defertur, in sanguinis materiam cessuram, prius defæcatam fuisse & liberatam a quibuscunque sordibus crassioribus, imo etiam liquidioribus, ac proinde chylificationem consequi duo excretionum genera, quarum quæ seri est forte non minimi est momenti: Atque hinc ratio petenda cur Lac, quod revera aliud nihil est quam portio chyli, recta ad mammas delata, consistentiam sanguini propemodum similem semper obtineat, saltem in nutricibus proba valetudine fruentibus.

Cuncta hæc probant dari organa per quæ chyli pars serosa filtratur, & directe transfertur in renes, atvero res in obscuro est quænam sint illa organa: Ego vero iudico illa vasa esse Lymphtatica, à

Rudbec-

Rudbeckio, Anatomico Sueco reperta, à glandulis mesaraicis ad renes vsque exporrecta: Fateor quidem ab Autore alium non assignari vsum præter quam ex renibus haurire serum, quod, ex illius mente, ad glandulas mesenterij deferri debet, vt concedatur chylo fluiditas, quam in illo necessariam credit: Sed præterquam quod prædictum serum non modo foret inutile, sed etiamnum noxium in iis quorum alimentum consuetum pene totum liguidum est, non video quo innixus fundamento quispiam statuat, id quod iam à massa sanguinea secretum est, tanquam excrementum secundæ coctionis, possit iterum chylo commisceri, deinceps referendum in cor, in partium alimentum cessurum.

At ex mea sententia aliter res procedit, quam firmis rationum momentis confirmare licet, imo ad oculum demonstrare, Nam Dom. *Busserius*, Chirurgus satellitum Regiorum, exactissimus Anatomicus, qui publice & sæpius in diversis animalibus vasa lymphatica supra à me designata visui obiecit, cum aliquando in mentem illi venisset filo circa medium illa constringere in animali, cui paulo ante apertionem escam dederat, observavit eam portionem dictorum vasorum, quæ à ligatura renes spectabat, omnino inanem fuisse, ex opposito illam quæ ad glandulas mesenterij vergebat, sero vrinæ omnino simili refertam.

At vero in Anatome nihil non deprehendimus huic opinioni consentaneum; Venæ Lacteæ, devehendo in receptacula chylo dicatæ, non secus ac glandulæ mesenterij, intra duplicaturam eius membranæ deferuntur: Glandulæ dictæ idoneam nactæ sunt consistentiam ad exsorbendum id quod in chylo seri exuperat: Vasa Lymphatica, de quibus hic agimus, eo modo constituta sunt vt facile haurire possint serum in dictis glandulis contentum, atque illud ad pelvim vsque renum, quo pertingunt, deferre: Tandem, quæcunque sit copia illius seri, exiguo admodum temporis spatio id convehere valent, quia vtrinque numerosa existunt, sufficienterque ampla & cava vt eorum aditus inveniri queant, etiamnum in cadaveribus, ope setæ porcinæ crassiusculæ.

Cæterum præter multos vsus ex hac exploratione hauriendos, hic meo iudicio eximius est, scilicet cum de morbis internis iudicium ferendum est, Inutilem esse vrinarum inspectionem effusarum, paulo post haustos liquores aperiendi vi præditos, quandoquidem maxima illorum pars solum vias a me memoratas permeavit, ac proinde nulla adhuc illis inducta alteratio ab affectibus aliarum partium.

OBSERVATIO VI.

Dom. BELINI Medici Vaslaniensis.

Menstrua per oculos excreta.

Puella macilenta & parvæ staturæ, octodecim annos nata. hæmorrhagiam oculorum passa est, nam lacrymarum instar extillans humor in illis dolorem & inflammationem pariebat: Id genus symptomatis, quod prima vice pene quatriduanum fuit, toto illo temporis decursu comitem habuit insignem cephalalgiam, ad tempus desituram, sed mense elapso cum iisdem symtomatis recurrentem: Duobus iterum mensibus elapsis, ac periodico semper reditu & stato prædicti affectus, indubium revocare nolui menstrualisne esset ea excretio, quæ cũ liber nõ concederetur exitus sanguini obstante in viis aliquo impedimento quo minus ad vterum perveniret, is ad cerebrum vsque confluxisset per quas partes deinceps exitum nactus esset, ritu lacrymarum, iuxta sententiam Dom. Cartesij: Ac revera Puella dicta certiorem me fecit à tempore pubertatis per nullam viam sanguinem exitum molitum esse: Quamobrem sanguinem e brachio primum, deinde e pede mittendũ curavi, nec non vsum syrupi ex artemisiæ foliis & melle albo recenti confecti, quorum ope adeo feliciter revocati fuere, vt deinceps stato & tempore & ordine redierint, nec toto illorum decursu, vel inter vtramque periodum intervallo quicquam molestiæ vel in oculis, vel in cæteris partibus superioribus perceperit, etsi exactum sit ab ista cura integrum nonimestre intervallum.

OBSERAATIO VII.

Dom. GVENIOTI.

Febris Quartana Singularis, & Frustulum Carneum vomitu rejectum.

MEdici eruditi & periti, quanquam conservandæ valetudini consulant, multisque periculis obviam eant, quibus plerique obnoxij vivunt susque deque vivendo: non tamen accuratæ diætæ præscriptio eos perpetuo immunes & tutos à periculosis morbis reddit; tot enim & tam validæ sunt causæ, vt singulis obviam ire nequaquam Medicis concessum datum sit, quin majora sæpe emergant damma, & ipsis morbis quibus obviam ire intendunt, pejora; Quamobrem illis non secus ac cæteris incumbit necessitas præsidia vsurpandi aliis profutura,

nec ad curationem ſolum ſed & præſervationem: Rei veritatem declarabit exemplum ſequens.

Dom Gueniotus, Medicus Lagnienſis, affectu laboravit qui per bimeſtre ſpatium ſingulare nihil exhibuit. ac tandem in febrem quartanam abiit, a cæterarum forte abſimilem: Binos enim quotidie paroxyſmos patiebatur, quorum periodi erant ratæ, vnaquaque enim abſolvebatur tribus horis horroris, & ſeptem horis caloris, adeo vt intermiſſione ad ſummum trium aut quatuor horarum gauderet: Atque paroxyſmus Quartanæ reſpondens non modo cæteris duabus tribuſue horis productior eſſet, præterea ea vehementia conſpicuus vt etiam accederet delirium: Pituita, veriſimiliter illius febris cauſa, indeſinenter in ventriculi ſuperius orificium decumbebat, ac inducta nauſea cum ciborum faſtidio ad inteſtina vſque præceps deferebatur, vbi ſubſiſtens fermentationem quandam inducebat. ex qua qui excitabantur fumi intolerabilem ſitim excitabant, ac dolorem capitis ſine intermiſſione vexantem: Neque ſanguinis miſſio e brachio & pede inſtituta, neq; cætera remedia vſurpari ſolita, prohibere potuerunt quin prædicta febris ad ſex ſeptimanas extenderetur; ſed tandem catharticum exhibitum curationi colophonem impoſuit, quod, contra ægri aſſuetudinem, non antequam horæ quatuor exactæ eſſent operationi ſe accinxit; quo tempore elapſo intenſus vomendi conatus adfuit, ad ſyncopen vſque ipſum deducens; ex qua rediens, poſt multos impetus irritos aquarum inſignem copiam excluſit, ac præterea maſſam quandam pollicis magnitudine, longam tres tranſverſos digitos: quod corpus extraneum ſtatim ac reiectum in ſeſe contractum fuit, poſtquam vero aliquandiu in aqua, qua cum excluſum eſt, ſubſtitit explicatum eſt; Aſſidentes animalculum quoddam informe & vivens credidere, at re ſedulo explorata, nihil aliud eſſe deprehenſum eſt quam carnem fibroſam, albam, ſolidã, duobus extremis æqualim, ac per totam longitudinem membrana æque valida ac eſt cutis humana coopertam.

Ab hac vacuatione æger ad ſummam debilitatem deductus eſt; expertus præterea pituitæ e capite in ſuperius ventriculi orificium delabentis pertinaciam, vnde faſtidium ad interitum deducens, nominatim vero alimentorum dulcium, iuſculorum, elixorum vel humectantium; ſuperſtite quoque ignis voracis ſenſu in viſceribus, fumos adeo acres in caput tranſmittentis, vt vehemens & indeſinens in eo pulſatio deprehenderetur: Attamen purgantium beneficio, ex intervallis repetitorum, adeo commodam nactus eſt valetudinem, vt iam ſe curru vehi patiatur, quam integerrimam vere proximo ſperat.

Cæterum inter plurima quæ ex morbi huius deſcriptione elicienda

essent, hoc vel maxime in considerationem veniat, nil magis metuendum quam à Medici meticulositate; qui hoc fundamento innixus, venæ sectionem deberi humori orgasmo agitati, purgationem autem quiescenti, methodi violatæ reum se crederet si purgans præscriberet priusquam febris manifeste de fervore remiserit; Nam adde quod sanguinis missione fermentum illius non demitur, etiamsi in vasis consistat, ex modo dictis colligere est sæpissime febres foveri & induci ab humoribus, quos non alia ratione quam catharsi aut emetico eduxeris; à Medico tum demum præscribendo cum æger illis ferendis amplius par non est.

Observatio VIII.

Authoris

Remedia adversus Hydropem vterinum.

CVm duce experientia innotuerit remedium, certissimi plerumque effectus adversus Hidropem vterinum, diutius illud latere non volui, sed publici iuris facere.

Accipe foliorum sabinæ & artemisiæ siccatorum & pulverisatorum cuiusque vnciam semis, baccarum rhamni cathartici contritarum drachmas sex, turbith drachmas duas, Salis armoniaci drachmam vnam: reducantur cuncta in opiatæ formam, addito melle, prius more solito præparato cum decocto absinthij.

Exhibeatur prædictæ Opiatæ drachma vna cum semisse, horis matutinis. ieiunæ ægræ, & sex horis à prandio per plures dies:

In huius remedij decursu singulis diebus circa vesperam, paulo ante ingressum lecti, iniiciendus chyster sequenti forma parandus.

Accipe folior. Nicotianæ, vel herbæ Reginæ manipulum vnum, folior. absinth. manipulum semis, radicum asari tantundem: bulliant omnia per tres horæ quadrantes in tribus vini albi heminis; accipe prædicti decocti tertiam partem, in qua dissolve salis sabinæ drachmam semis, cum tribus vnciis melis mercurialis & matricariæ fiat Chyster.

Eadem remedia mensibus revocandis ideonea sunt, imo etiam Lochiis subsistentibus, si modo ægra febre careat: Expertus, nec semel, hæc propono.

OBSERVA-

Observatio IX.

Dom. BOIRELLI, Chirurgi Regij Argentanensis.

Vullnus capitis insigne, lethale.

VIr quidam ex oppido Carrouges, in venatione sclopetum explodens, insigni infortunio tubus à ligno dissolvitur, adeo vt hoc retrorsum vi pulveris pyrij excusso, exemptilis causa integra fronti impacta fuerit, & animo prædæ spe occupato vulnus lethale non perciperet: Comites enim mirabundi prædam insectantem intuentur, fistulam catapultariam, quatuor aut quinque pedes regios longam, extantem vnicornu instar gerentem: major vero illos admiratio subiit, tum demum rem ab ipso animadversam cum inclinato corpore prædam arripere voluit; fistulæ enim extremo terram feriente quid fronte gereret percepit, & quo in periculo versaretur: Innixus ergo arbori, virium resumendarum gratia, corpus illud extraneum manibus arreptum eximit, sed eo majori conatu adhibito, quod ossi frontis æque tenaciter affixum foret, ac si fabri ferrarii tenaculis pluteo infixis cohiberetur: Neque tamen ictus vehementia illum detinere illo in loco valuit, satis enim virium superfuit ad domicilium repetendum, stadiis aliquot dissitum: Primum vulneri apparatum adposuit M. Guernonius, Chirurgus in prædicto oppido, quo postridie consilii causa advocatus fui: In osse coronali hiatum sufficientem qui sanguini extravasato exitum concederet deprehendi; at cum nihilominus paucissimus prodiret, quod plurimæ occurrerent squammæ, ex secunda tabula ossis coronalis decisæ, quadamtenus loco motæ dum vi tubus catapultarius decuteretur, illas omnino eximere consultum fuit, sicque copiæ sanguinis congesti exiendi potestatem feci, prodeunte simul substantiæ cerebri frustulo, nucem iuglandem magnitudine æquante: Vulneratum tamen absque febre atque graviori quopiam symptomate dimisi; etsi insignia vt plurimum grandia vulnera consequi soleant: at superveniens sexto die febris, quam mox excepit spasmus, circa finem septimæ ægro lethum attulit.

Res prorsus admiratione digna eam vim fuisse ossis coronalis, vt per aliquod temporis & spatii curriculum sustinere valuerit pondus tubi ferrei insignis longitudinis, implantata sola cauda illius exemptili: Vnde colligere est cônexionem & contextum ossium capitis, quæ simul coniuncta fornicis speciem constituunt, soliditatem eam ipsis concedere qua validissimos impetus sustinere valeat: At vero hoc in casu maxime stupendum tantam fuisse mentis occupationem præ prædæ po-

tiundæ desiderio, vt ictus vehementiam non perceperit; At tandem vitam tamdiu constitisse, adeo integris mentis & corporis functionibus, quarum integritatem (si excipias locum vulneratum) testatam fecit symptomatum consequi solitorum absentia.

Observatio X.

Authoris.

De Natura corporum mixtorum.

Etsi jam ante a me hypothesis loco constitutum sit, Formam principium esse æque vniversale ac Materiam; inter vtrumque tamen hoc intercedit discriminis, Materiam sufficientem sui exhibere notitiam, ope ideæ genericæ à me traditæ; Ex opposito Formam vix animo recte intelligi posse, quo corporum natura nobis innotescat, quin progressus fiat descendendo in considerationem Formarum omnium particularium: quivis enim percipiet Materiam se sibi similem & vniformem semper exhibituram, & in omnibus corporibus, nisi accederent variæ dispositiones quæ illi à Formis inducuntur: At vero res aliter se habet quoad alterum principium; certum enim est quicquid reperire est in rerum natura, cui Corporis nomen assignari potest, id nihil aliud esse quam congeriem & contextum plurium Materiæ partium, diversimode figuratarum & formatarum, adeo vt, exempli gratia, si forma arboris pereat, detractis illi foliis, ramis, cortice & radicibus, non solum vnaquæque illarum partium suam peculiarem formam habitura sit, sed iterum eadem illa forma arte chimica destrui possit, ac dissolutione facta quinque numero discrepantes formas nobis exhibere, quarum itidem vnaquæque peculiarem sibi formam obtineat, e quibus singulis iterum infinitæ aliæ omnino dissimiles oriri queant, si res divisionem ad vltimam vsque simplicitatem pateretur.

Conspicuum ergo est vnicam esse Materiam in omnibus corporibus, ac quæ maxime inter ea composita sunt, mixti nomen ea demum ratione admittere, quod diversæ materiæ partes, quæ eorum compositionem subeunt, iam ante alias admisere formas; Ideo, cum dentur corpora admodum simplicia, e quibus ea quæ mixta vocantur constant & composita sunt; Eorum porro simplicitas inde tantum æstimanda sit quod vnica forma donata sint, Formarum divisio recte instituetur in simplices & compositas: Ac iuxta hanc divisionem explorandum est primo, quomodo Natura primas illas Formas Materiæ indat, ac qualia sint corpora simplicia ex iis formata.

Porro

Porro, non secus ac diversitas entium materialium necessitatem denotat divisibilitatis materiæ, ex divisibilitate hac infertur nullum corpus citra motum oriri posse, quandoquidem absente motu dividi non potest: Vnde sequitur Naturam necessario & primo movere debere materiam cui formam indere vult.

Perspicuum ergo est materiam, etsi ex se sit divisibilis, reapse tamen dividi non posse nisi motus accesserit, vnde sequitur motum primum esse accidentium quæ materiæ adveniunt in corporum productione: Eapropter plurimi Philosophi pronuntiavere eum qui scientiæ naturalis notitiam habere voluerit, prius discere debere quid sit motus, adeo vt ipse Aristoteles crediderit neminem qui eum ignoraverit in Naturæ cognitionem devenire posse.

Iuxta hoc axioma, qui de rebus naturalibus aliquid conscripsere, adeo diffuse motus naturam tradiderunt, vt si quis referre vellet omnes definitiones, divisiones, subdivisiones & explicationes ab ipsis allatas, ingens proditurum esset volumen eam solum materiam complectens, at vero ideo magis inutile quod in rerum natura motu nihil sit notius, ac vel ipsi idiotæ citra actionem producere se nihil posse agnoscant; & tandem, dum plurima ab ipsis eduntur in lucem, varias motus species ab ipsis induci, vnde constat quicquid de motu efferri potest, parum conducere ad augendam notitiam eorum quam a natura iam vnusquisque nactus est, ac quicquid doctrinæ huius rei accedere potest, fere tantum spectare ordinem & rationem de eo disserendi.

Interim cum antiqui & recentiores Philosophi varia de hac materia senserint, ac præterea vtile sit præcise statuisse quo sensu accipienda sint ea quæ e Physica pendent, in quinta Dissertatione daturus sum observationes, meo iudicio necessarias ed exactam intelligentiam eorum omnium quæ in posterum adducenda sunt de motu corporum.

OBSERVATIO XI.

Dom. MOTTEI Chirurgi Illustris Domini Colbertij. *Bronchocelee curatio fortuita.*

QVidam patria Munikensis, quadraginta annos natus, cuius iampridem deturpabat collum Bronchocele insignis magnitudinis, assidens fabro ferrario, soleas ferreas equo affixuro; dum vrget fabri ministrum vt compendium temporis faciat, veru ferreo acuto, recentissime è fornace educto, clavorum formationi destinato, percutitur: Ictus ille, quo Bronchocele transadacta est, primo horrorem incussit,

ſed qui poſtmodum in ingens gaudium ceſſit, exiliente enim affatim humore multo in grumos concreto, calculiformibus corpuſculis, lentibus ſimilibus admixtis, vno pene momento ſubſedit tumor, qui ante ad pectoris vſque regionem devoluebatur, vnde ſubſequuta ſuppuratione curatio integra breviſſime ſucceſſit.

Observatio XII.
Eiuſdem.

Hydrops Tubæ vterinæ.

Illuſtriſſima Comes à Nieupert, cum per duos annos ab inito matrimonio ſterilis fuiſſet, ventrem tamen in dies intumeſcere animadvertiſſet, ſpem veræ graviditatis animo concepit ad decimum vſque circiter menſem, quo tempore elapſo non abſque cauſa dubitatum eſt lateret ne mola vel falſum, vt aiunt, germen; At vero cum opinata illa graviditas diutius perſtaret, atque interim intumeſcentia amplius pergeret, irritis quibuſcunque remediis ad expulſionem eiuſmodi cauſæ præſcribi ſolitis, Vterus porro ab eū attrectantibus cum nec admodum gravis neque vltra modum tenſus deprehenderetur, affectus in illorum numerum relatus eſt qui & cognitionem eludunt & curationem reſpuunt: Interim duodecennio poſt graviditatis opinionem, & decubitum catharhi in Ægræ pectus, vnde excitata tuſſis imum ventrem concutiens; Imo cum recentis affectus gratia aperientes aliquas Potiones hauſiſſet, ex vtero inſignis aquarum copia effuſa eſt, quæ veriſimiliter ex Tuba vterina, in qua hydrops particularis excitatus fuerat, prodiens, non abſimilis illi quam paſſa eſt mulier Vltrajectina, valetudinem attulit, quam nulla ats medica conciliare valuit.

Observatio XIII.
Authoris.

Spina dorſi poſt obitum diſrupta.

Qvidam ſpatio quatuor aut quinque annorum inſignes dolores, vniverſam dorſi ſpinam per eius longitudinem occupantes paſſus eſt, quorum cauſa incaſſum adhibita fuere remedia quaſi renum inflammatione laboraſſet, nephritide, calculis, aliove quopiam renum affectu, appetitu interim ſalvo: quandoquidem edebat, & bibebat, ali-

menta

menta optime concoquebat ad ipſam vſque obitus diem, qui ante circiter ſex hebdomadas contigit, Ea die cum proximis pro more prandium ſumpſit, à prandio in aliud cubiculum illi ſeceſſere; ad ægrum cum elapſa quarta horæ parte reverſi eſſent, eum mortuum humi ſtratum deprehendunt, cum ſpinæ dorſi diſruptione; id quod illi contigit veriſimiliter dum inclinato corpore matulam arrepturus fuit.

Relatio eorum quæ in cadavere, cuiuſdam Guillemar Pariſini, in vico dicto Mazarino commorantis deprehenſa ſunt à D. Amiens Chirurgo Regio.

Nos ſubſignati D. Medicus ac Mag. Chirurgi Iurati Pariſienſes, certum facimus vocatos nos fuiſſe aperiendi cauſa corpus defuncti Mag. Guillemar, quo quoad exteriora luſtrato, in iis nihil ſingulare à nobis deprehenſum eſſe; Diſſectione autem inſtituta primo infimi ventris, ex eo illicò inſignis copia ſanguinis proſilliiſſe, poſtmodum ſublato ſterno, vniverſam thoracis regionem ſiniſtram ſanguine refertam à nobis repertam eſſe, ſed in grumos concreto: quamobrem cum ſtudio inquiſita cauſa tam prodigioſæ effuſionis, à nobis repertum tumorem inſignem, à ſexta dorſi vertebra ad primam vſque lumborum exporrectum, membrana validiſſima præditum coronati argenti craſſitie; lacera iuxta primam dictam lumborum vertebram, ea parte perioſtio deſtitutam, adeo vt poſtremæ duæ coſtæ nothæ ſpinæ amplius non cohærerent, conſideratis, membranaque abſciſſa Tumoris, hunc refertum comperiiſſe ingenti copia carnis carcinomate affectæ, imbutæ & obductæ pauco pure ac ſanguine in grumos concreto: Obſervaſſe præterea priores ſex vertebras inferiores dorſi, & primam lumborum, carne omninò corruptas, quaſi teredine corroſas, adeo vt ibi loci ſpina careret fere ſoliditate ac ſtabilitate; Imo ipſum diaphragma pertuſum, vt duobus digitis iunctis introitum concederet, Renem ſiniſtrũ & venam emulgentem eiuſdem lateris præterea diſcerptam ſe exhibuiſſe, totum vero imum ventrem ſanguine turgentem: Quamobrem cenſuimus paulo ante obitum cecidiſſe ægrum, ac tunc temporis diſrupta ſpina, ac vi & ſubito divulſis coſtis, quaſi motu elaſtico, inde ortum traxiſſe lacerationem partium ante deſignatarum, ac ſimul hæmorrhagiam inde conſequutam: Cæteras porro cunctas partes rite fuiſſe conſtitutas & conformatas, exceptis pulmonibus, qui flaccidi fuerunt iuxta lobos tumori proximos &c.

OBSERVATIO XIV.

Authoris

De natura Dentium, illarum ægritudinibus, & remediis illis destinatis?

QVÆSTIO I.

Cur dentes, cæteris ossibus duriores carrei tamen magis obnoxij sunt?

RESPONSIO.

AD certiorem quæsiti, affirmative positi, solutionem, à limine disquirendum In quo consistat durities corporum; Ex Peripateticorum sententia, qui corpus durum esse volunt id quod plurimam materiam sub exigua mole comprehendit, in condensatione illam constituunt: At hæc opinio cum concidat aquæ exemplo, quæ dilatatur vbi in glaciem densatur, satius est Cartesianorum sententiam amplecti, qui statuunt duritiem effectum quietis partium ex quibus corpora conflata sunt: sicut Liquiditatem motus earum quæ Liquorem constituunt: At vero cum exinde sequatur corpora, in quibus plus reperire est partium immediate sese citra motum coutingentium, maxime omnium dura esse debere, consequens proinde est validius illa resistere debere partium suarum divisioni, quamobrem proprie Duri vox illis competit.

Observandum autem eiusmodi resistentiam pro ea tantum accipiendam esse quæ nobis per contactum innotescit, cuius ope, exempli gratia, iudicamus corallia duritiora esse fibra cetacea: Si enim durities explicanda esset collatione facta ad effectus emergentes ex actione quorundam agentium, dicendum esset corallium, quod malleo statim diffringitur, minori duritie præditum esse quam cetaceam fibram; quæ repetitis ictibus diutius resistit, ac vix longoque tempore dissolvitur; quæ propositio risu esset excipienda.

Ideoque durities corporum, quæ tactus beneficio quoad maius tantum & minus diiudicatur, in differentes species dividitur respectu rerum eas dissolvere valentium: Quapropter eorum quædam vocantur Ductilia, cuiusmodi sunt quæ, quod eorum partes invicem annulorum catenæ instar connexæ sint, aut instar filorum funis, complicari & inflecti citra rupturam possunt, Alia Fragilia, qualia suntquæ quod contextu simplici gaudent, ac à sola partium approximatione

ne constant, à se invicem divelli citra ruptionem nequeunt ac continuitatis jacturam.

Sicuti autem glacies, opera encausta, talcum, quodcunque taudem corpus lucidum nobis cognitum, lumini ea tantum de causa transitum præbent quod poris gaudeant plurimis, ac singulis in composito partibus magnitudine pene æqualibus, non conflatis ex partibus inflexis, contortis & invicem complicatis, sequitur exinde Dentes, qui diaphani sunt, non modo fragiles esse, ac proinde inflexiles, sed præterea penetrationi maxime obnoxios, ratione multitudinis & rectitudinis pororum, ad discrimen cæterorum ossium, quorum partes satis intricatæ sunt, pori autem quoque contorti, adeo vt inde opaca fiant, imo etiamnum flexibilia sint, nisi à calore naturali insignem nacta fuerint exsiccationem, aut per ætatem vt in senibus, aut ab aëre, vt in sceletis.

QVÆSTIO II.

Cur à thure inducitur dissolutio Dentium, citra gingivarum corrosionem, illis multo molliorum?

SOLVTIO.

AROmatica omnia in se obtinere debent insignem corpusculorum acidorum copiam, quo excitentur & commoveantur nervi odoratus sensui dicati: Acida hæc coniuncta habere debent plurima iguea corpuscula, quo moveantur & sursum evehantur, quantum in illis est eo momento quo exhalatio contingit; illorum vero aculei quoquomodo retundi debent ab insigni copia particularum æthterearum & in ramusculos diffissarum, vt inde excitetur sensus gratus cum ad nares deferuntur; dolorificus alias futurus nisi quid corrosivam vim illis innatam obtundetet.

Ex his conspicuum fit thuris particulas subtillissimas esse, acutissimas, summa penetrandi vi præditas, ac proinde mirum non esse si dum ab oris calore commoventur & agitantur, Dentium poros subeant qui recti sunt, & postmodum hinc inde illorum particus ab invicem divellant, quæ (vt ante innui) per solam partium adpositionem connectuntur.

Gingivas quod attinet, quandoquidem ideo tantum molles sunt quod constent ex materia ductili, de qua superius actum est, tantum abest vt ratione istius partium mollitiei magis pateant actioni dissolventium, subtilitate partium donatorum, vt potius ad resistendum magis idoneæ sint, non solum eo quod illarum pori satis aperti sint ad concedendum introitum & exitum partibus dictorum dissol-

ventium, sed præterea eo quod iidem pori, cum neque recti sint, neque sibi invicem è directo respondeant, penetrationi locum concedere nequeant, necessariæ alias ad dissidium & rupionem fibrarum gingivas componentium.

QVÆSTIO III.

Cur frequenter allia comedentes, cæteris cariei Dentium magis obnoxii?

SOLVTIO.

ITidem & hoc accidit quod Allium iisdem propemodum partibus quibus aromatica constat: Revera odor illius ex eorum numero non est qui grate feriunt nares, at vero id solummodo contingit quod Acida, eius compositionem ingredientia, violenter agitantur ab insigni copia corpusculorum igneorum, sicuti contingit in moscho cum recens exemptum est ex animali in quo gignitur; quapropter penetrandi vi maiore pollet, ac proinde dissolvendi quam corpora odorata, quæ leviter tantum narium nervos feriunt, adeo vt pruritus tantum gratus excitetur.

QVÆSTIO IV.

Cur saccharata Dentibus infesta sunt, nec tamen gingivas corrodunt?

SOLVTIO.

RAtio est, quia acidorum, quibus constat saccharum, magnitudo in proportione respondet magnitudini pororum dentium; quibus facile cum adhæreſcant, ratione humoris mucilaginei quo naturaliter obducuntur, levem saltem impressionem ibi initio relinquunt, quæ continuatione actionis augmentum suscipiens, tandem hæc vsque eo pergit vt id quod vocamus cariem inducat.

QVÆSTIO V.

Quomodo fit vt caro inter dentes subsistens, ibique corrupta cariem pariat?

SOLVTIO.

CAro dum manditur dentium dissolutionem inducere nono valet, at accedente putredine corpuscula elementaria, quæ eius compositionem ingressa fuerant, ab invicem seiunguntur, disgregantur & volatilizantur, atque acquirunt penetrationem a nobis assignatam corporibus, quæ sat multas possident partes volatiles vt ex se fundere valeant exhalationes fortes & continuas.

QVÆSTIO

QVÆSTIO VI.

Cur Dentes magis afficiuntur à calore & frigore quam cætera partes corporis?

SOLVTIO.

RAtio est, quia duplex illud sensationis genns nunquam excitatur quam à corporibus subtilibus, quæ eo facilius dentium pervadunt substantiam ad nervos vsque eorum quod, vti ante dictum est, donati sunt ingenti numero pororum rectorum.

QVÆSTIO VII.

Cur Dentes minus sunt duri interius quam in superficie?

SOLVTIO.

QVia vasa alimentum illis deferentia ad incrementum, partem illorum mediam attingunt, ramos ad exteriora vsque non diffundunt.

QVÆSTIO VIII.

Cur homo sicut cætera animalia, dentibus exertis non nascitur?

SOLVTIO

QVia his non æque cito ac illa indiget, cum ex cæteris animalibus solus homo diutissime illis carere possit. Id vero proportione respondet augmenti dentium tarditati, ad quod pene tertia pars ævi humani impenditur.

QVÆSTIO IX.

Cur opium denti carie eroso immissum dolorem illius non sedat?

SOLVTIO.

OPium cum interius assumitur, partes illius in vaporem solubiles ad ascensum impelluntur a viscerum calore, adeo vt ad cerebrum vsque impulsi, eiusque partem in qua nerui scaturiunt, valent (quantumvis crassi) sat alte eorum ramos pervadere ad intercipiendum spirituum animalium influxum; qui nimio impetu, & confuse delati ad partes interiores, cum male affectæ sunt, in illis dolorem pariunt: At vero etiamnum per experientiam notum est id cuti vt plurimum incassum admoveri, si dolores arthritici mulcendi, luis venereæ aut rheumatismi comites: Cum vero id tantum contingat eo quod illius medicamenti partes ea subtilitate non pollent, & penetrandi vi

qua subire valeant exilia nervorum filamenta quæ ad integumenta pertingunt, sequitur inde non posse id inferri in nervulos dentibus sensum impertientes, nisi interius assumptum fuerit, illos subingressuram qua parte originem e cerebro ducunt.

QVÆSTIO X.

Cur Zinziber in pulverem contritum, ac spiritui vini inditum, per nares attractum, dolorem dentium mulcet?

SOLVTIO

RAtio non petenda est ex eo quod partes horum medicaminum nervos subeant; sicuti accidit opio per os assumpto: nam præterquam quod istiusmodi mistura soporiferorum naturam non sapit, neque ea subtilitate partium pollet, neque volatilitate idonea qua eo vsque pervadere queat; At vero id potius contingit quod paulo validius concutiendo nervos odoratorios, ad se, versus nares, possunt allicere serum ante in dentes carie affectos delabi solitum, tanquam in partes maxime debiles.

QVÆSTIO XI.

Cur fortia corrodentia dolorem dentium non sedant, quandoquidem apta nata sunt destruere nervum, quo destituti sensu carerent?

SOLVTIO.

HOc accidit quia nervus in vnumquemque dentem fertur vsque ad radicis illius extremum insertum, vbi admodum compactus est, adeo vt corrodendi vi prædita non vlterius agant quam in portionem quæ in cavitate dentis latet, illa quæ radici inserta est corrosioni resistente, ob rationem supra dictam, nisi violenta & diuturna dissolutio accesserit, doloris augmentum potius inductura, quam illius diminutionem.

QVÆSTIO XII.

Cur lac tithimali, fel Vrsi, elleborus niger melli commistus, ac plurima eiusmodi, minori vi corrodendi vi prædita quam superius enumerata, nihilominus tamen dolorem citius tollunt, ac cariem dentium melius sistunt?

SOLVTIO.

RAtio est quod iis plures insint partes tenuissimæ, majori volatilitate & penetrandi vi donatæ quam acida, in corrosivis exuperantia; ac præterea cum minori vi deducant dentis partes quas permeant, illius

illius dispositionem citra irritationem immutant; etsi illorum actio satis valida sit ad obtundendum illico nervi sensum, ac deinceps per otam longitudinem illum consumendum.

QVÆSTIO XIII.

Cur necessaria non est Dentium extractio postquam eorum vasa vi remediorum superius notatorum consumpta fuere, cum nullum deinceps illis adveniat alimentum?

SOLVTIO.

DEntes intus & extra eam constitutionem sortiti sunt, qua sese tueri ex propria natura contra corruptionem valent; hinc cum alimentum tantum necessarium sit ad illorum incrementum, citra vllum discriminis metum licet eos in suo situ conservare ac in vsu naturali postquam eorum vasa consumpta fuere, sive ex accidenti sive artificio adhibito.

QVÆSTIO XIV.

Cur plurimi diutius dolore Dentium vexati, tandem citra vllum auxilium, citra illorum evulsionem, omnino doloris expertes facti sunt?

SOLVTIO.

DEntes dolor vexat solummodo ratione nervi illis inserti: Nervus ille quanquam mollis & ductilis, ac proinde aptior ad resistendum actioni dissolventium liquidorum, successu tamen temporis omnino absumi potest à sero acri & corrosivo; hinc doloris sensu privari.

QVÆSTIO XV.

Cur Dentes aliquando præter naturæ ordinem numero excedunt, deformes sunt, vitiose siti, cum in generatione animalium natura tantum erret conformationis tempore. ac dentes in homine demum nato emergant?

SOLVTIO.

COnstat ex Plutarcho Pyrum, Epirotarum Regem, vnico dente donatum fuisse, totam maxillam occupante, incisuris tantum quibusdam signato, specie tenus in plures illum dividentibus: Ex Valerio, qui idem tradit de Rege quodam Borusso: Agellius itidem refert de celebri illo Sicinio, cui ea de causa Dentati nomen obtigit: Bernadinus Genga, celeberrimus Romæ Anatomicus asserit à se repertum in cœmeterio Nosodochij Sancti Spiritus caput cui deesset maxilla inferior, superiori autem inserti essent tantummodo tres den-

tes, duo ſcilicet molares, quorum vnuſquiſque in quinque alios diviſus erat cum ſuis radicibus ſeparatis, & tertium, ex quo conſtabant quatuor inciſorij ac duo canini: Dom. Renardus, Chirurgus Illuſtriſſimæ Principis Guimenéenſis, teſtatum mihi fecit Nanum quendam illius Principis duplici dentium ſerie, ſupra & infra præditum fuiſſe: Tandem veriſimile eſt eiuſmodi dentes propemodum tempore ſtatuto erupiſſe, ſcilicet anno poſt. aut biennio à puero nato: Sed præterquam quod forte ſic conſtituti fuere intra gingivas, a tempore conformationis fœtus, ſufficit naturam aberraſſe in conformatione alveolorum, vt in iis Dentes formam inſolitam acquiſierint, quibus proplaſmatis inſtar fuere.

OBSERVATIO XV.

Authoris

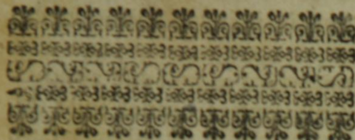
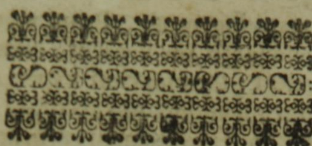
De Cervitauro.

HOc anno 1680. exhibuerunt nundinæ Sangermanenſes Tauri quandam ſpeciem, quem genitum ex cervo & vacca aſſerunt; revera præter pilum & roſtrum cervinum, in medio tergore eminet pes cervinus rite conformatus, membro cuidam vtcumque genitale referenti, conjunctus, cui circiter pedalis longitudo, adſtantque duo teſticuli, infra animalis corium demerſi: genitale id membrum continuo effundit ſperma quoddam corruptum, ſimile illi quod per gonorrhœam prodit; Alterum membrum genitale conformationem pene naturalem obtinet, non ſecus ac cæteræ iſtius monſtri partes, excepta capitis parte ſuperna, in qua fovea inſignis adeſt, & cauda quæ in ſui extremo bifurcata eſt.

Finis FEBRVARII anni 1680.

ZODIACI

80.

ZODIACI MEDICO GALLICI

SIVE

Recens exploratorum in re Medica & Naturali, MARTIVS Anni 1680.

OBSERVATIO I.

SEV

Dissertatio de Generatione Hominis, per quam validis rationum momentis, & demonstrationibus, palam fit erroneam esse conceptionis per OVA doctrinam.

Dom. DV VERNEY, *Chirurgi Regij Magistri & Iurati Parisiensis.*

RERVM novarum cupido homines adeo occupat, vt sæpissime illis illudat phantasmata pro corporibus obtrudens, ac ideas tantum rerum non res ipsas: Id nuperrime contigit, cum plurimi, imo celeberrimi Anatomici, despectui habuerint quicquid à priscis circa generationem hominis traditum est, systemati inhærentes quod nulli alij fundamento innixum est quam ignorantiæ, imponendi desiderio, aut parum accurato judicio.

Systema illud quo quidam probare nituntur ad hominis generationem mulieres Ova suppeditare, illius præcipuam materiam, revera animo gratissime obversatur; error enim quo includitur plurimis similitudinibus innitur, quæ magis primo obtutu naturales videntur

quam ingeniosæ, Primi vero illius authores in id incubuerunt vt rem velo sacro involverent, quod attenta tantum mentis acies pervadere valeat; Interim cum experientia duce impervium id non esse agnoverim, si modo quis accurate & sincere circumstantias omnes inde deducendas ad examen revocare voluerit, animus mihi est palam facere nihil in eo invento præter solertiam authoris egregium esse: sin vero propugnatores habuerit acris ingenij viros, id tantum eo animo fecisse vt famam ab emissa nova opinione sibi compararent; aut lites & disceptationes foverent, quas ad investigationem veritatis vtiles crediderunt.

Vt Veritatem meæ sententiæ asseram, mearum esse partium videretur attulisse omnia argumenta quibus fulciunt opinionem à me oppugnandam, ac demum firmis rationibus meam stabilientibus illa refellere: At cum hæc iam a plurimis peracta sint, ac nuperrime Dom. Lamy quoad maximam partem id præstiterit, satis mihi fuerit quædam examini subiecisse, meo iudicio leviter attacta, eius tamen momenti vt rei cardo in illis vertatur: En paucis rei statum.

Aiunt Testiculos muliebres proprie aliud nihil esse quam Ovaria, vnumquemque illorum globulum aut vesiculam, ex quibus constantur, (illis ovi nomen indiderunt,) minutatim continere lineamenta fœtus, secundinæ at membranarũ eius: Mediantibus fictitiis illis ovis fœminas non secus ac gallinas suppeditare vniversam materiam ad generationem; mares autem, sicut gallos gallinaceos, spiritus tantum quosdam effundere, à natura destinatos dictis ovis prolificis reddendis: Spiritus dictos mediantibus Tubis ad testiculos vsque deferri, in quibus, ex illorum mente, conceptio peragitur; aut saltem poros, vteri pervadendo, vasis sanguiferis insinuari, ex iis iterum mediante circulatione sanguinis ad testiculos deferri, Vnumquodque memoratorum Ovorum crescere & maturitatem adipisci iuvante membrana testiculi, à quo obtinet tunicam singularem caliciformem, etiamsi per adpositionem tantum illi adiungatur: Increscentibus dictis ovis dehiscere dictam tunicam, ideoque ova excidere, tunc temporis ab his extendi testiculi membranam propriam, eoque pacto commeatus commoditatem parare sibi, & viam in tubam vterinam: Ex animadversione loci vnde Ova illa excidere, anatome facta cadaveris muliebris, enumerari posse quot fœtus gestaverit: Ex illorum tandem sententia omnia ex Ovis originem ducunt, Insecta & Plantæ eidem legi subiiciuntur, denique garyophyllus, nux moschata, piper, zinziber, ex remotis regionibus ad nos delata, ova continent in plicis membranarum quibus exterius obvolvuntur delitescentia, quæ si liquoribus idoneis infundantur,

tur facile sit ad exclusionem illa promovere.

Sed vt hæc omnia deliramenta esse pateat; id primo examini subiiciendum, quo fundamento innixi statuant Testiculos muliebres esse Ovaria; Eapropter asserunt compositionem partium harum nullo modo convenire cum conformatione Testiculorum virilium, nec aliam materiam, generationi idoneam continere præter eam quæ concluditur in suppositiis illis ovis, vnde egredi illi non liceat, & cui nihil similitudinis cum semine masculino intercedat.

At omnino facile est vtramque hanc propositionem refellere, nam primam quod attinet, observandum est testiculos muliebres, non secus ac viriles omnino necessarios esse ad generationem, quandoquidem fœmellæ brutæ, quibus illi exsecti fuere, neutiquam admittunt marium blanditias & accessus; vnde liquet illos legitimas esse scaturigines liquoris animalia ad concubitum invitantis, atque vtrique sexui sensum impertiri gratæ titillationis vnde in coitu exoritur voluptas: Concedo tamen in illorum constructione nihil fere similitudinis interesse cum virilibus: at hac in re maxime admirationi esse debet industria Authoris Naturæ: nec enim necessariũ erat res eo modo cõstitui eo quod conceptio fieri debeat interveniente mistione duarum rerum dissimilium, quo inde exiliat compositum alterius naturæ; si quicquid a mare & fœmina suppeditatur partium materialium ad generationem homogeneum foret, eorum vnitas & commixtio in vtero nihil quicquam diversum ab illis gignere valeret; non secus ac oleum tartari, exempli gratia, duobus vasculis exceptum, ac demum in vnicum infusum, naturam nequaquam exuit, ac vt ante consistentiam olei tartari conservat.

Ovariorum ergo patroni male statuunt discrimen quod inter testes vtriusque sexus intercedit, fulcire conceptam de illis opinionem, quandoquidem cum antiquorum sententia multo minus congruit; ex quorum mente conceptio nihil aliud est quam exacta commistio seminum masculini & fœminini in vteri capicitate: Atque etiamnum videre est inter diversa animalia quæ mundus continet, partes iisdem vsibus dicatas non ideo tamen eandem conformationem obtinere: Exempli gratia testiculi Volucrium figura multum absunt a testiculis quadrupedum in colore & substantia, in eundum finem tamen convenientia; ac licet in insigni avium numero concessum non sit canalẽ deferentem ad insertionem vsque persequi, eius tamen vsus ideo in dubium revocandus est, qui alius non est quam semen ad penis radicem deferre: Etsi plerorumque Insectorum cor a capite ad caudam vsque protendatur, id quod facile animadvertere est in bombycibus & vermi-

bus Spondillis dictis, dum vita fruuntur, non tamen alium in finem conditum est quam ad sanguinis confectionem, non secus ac in animalibus perfectioribus. Renes avium ac piscium, etsi figura polleant multũ absimili a renibus animalium terrestrium, attamen hi & illi inserviunt filtrationi & distributioni vrinarum: Tandem, quantumvis discrepet structura pulmonum in diversis animalibus, itidem in his & illis sunt organa respirationis: Aqua autem hinc inde branchias piscium præterfluens, earumque fibras ex quibus constant, fluiditatem sanguini concedit, id quod præstat aër in cæteris animalibus.

Transeamus ad examen globulorum, vel vesicularum ab adversariis nostris Ovariorum nomine donatorum; perpendamusque num a testiculis secedant ac divellantur, vt inde integra ad tubas vterinas defetantur: Si enim propositio hæc vera foret, non solum necesse esset tubas immediate annecti testiculis, sed præterea illis inesse amplitudinem proportione respondentem magnitudini ovorum, quo commeatum illis cencederent facilem; saltem in mulieribus pubertate donatis, vel conceptionis tempore; quandoquidem vnicuique mecum observare facile est, in avibus canalem, Oviductus nomine insignitum, pene insensibilem esse priusquam fœminæ ova pepererint; at vero quo magis accedunt ad tempus quo incubare gestiunt, eam amplitudinem acquirere quæ ovis illum commeantibus transitum concedere valeat: At vero id ipsum observare non licet in fœminis animalium terrestrium: Certissimum est, adprobantibus omnibus experimentis à me hactenus institutis, neque pubertatem, neque conceptionis tempus vllam tubarum constitutioni immutationem inferre; quod tamen consequi necesse foret si revera per illarum cavitatem ova deferrentur, quæ cum multo maiora sint quam vt per illarum augustam cavitatem permeare valeant, proculdubio ab illis dilatandæ essent, non secus ac ovum gallinæ canalem, per quem illi transitus est, ampliorem reddit, etsi duritiem sub exitus tantum finem consequatur, hoc est postquam ductum illum pene integrum traiecerit: Vt rei huius veritas melius innotesceret, quo tempore à me proposita fuit in Disceptatione apud Dominum de Blegny habita, in medium protuli matricem suillam, cuius ego hic exhibeo figuram, quo innotesceret quantũ intersit inter magnitudinem globulorum, quos ova esse tradunt, ac Tubarum capacitatem, quam traiicere illa statuunt; globuli enim illi ad minimum æquabant magnitudine avellanam; at viceversa canalis tubarius vix minimum stylum admittebat, etsi scrofa illa recentissime porcellos peperisset: Vnde clare patet partes illas in alios vsus constructas esse quam quos ovariorum assertores illis assignant: Ac veri-
simile

simile esse liquorem in prædictis ovis contentum solam esse materiam fœminis ad generationem suppeditatam, quæ coitus tempore ab iis exprimitur, ac versus vasa deferentia extruditur postea in vterum evehenda, iuxta vulgatissimam sententiam,

At non hac in re solum hallucinantur Ovariorum patroni, temere enuntiata, non minus enim falluntur cum asserunt phantastica illa ova idealiter continere partes omnes fœtus, id enim si foret nihil aliud in illis ovis requireretur quam vt irrigui à succis vtero inhærentibus fœcunditatem acquirerent, quandoquidem semina, in quibus, iuxta eorum opinionem, continentur partes omnes vegetabilium idealiter, nihil præterea quo germinent desiderant quam vt terræ mandentur, atque vt succis in ea obviis imprægnentur, ad productionem plantarum quarum germina in se continent: Concessa enim illis ovorum, vti supponunt, præsentia, inutile est adiungere seminis masculini vim vt excludantur, quandoquidem calor vteri solus ad hunc effectum edendum satis esset, commotis quibusdam succis qui penetrare valerent dicta ova, ac materiam in illis contentam eo modo exagitare quæ illam ex potentia in actum deduceret.

Eadem quoque ratione asserere licet, si dicta ova idealiter partes omnes fœtus in se continerent, in illis aliquando repertum iri id qui quod sæpenumero in cepis, aut bulbis florum depredendimus, qui etiamnum extra terram folia emittunt, imo & nonnulli ex iis flores, id quod videre est in sempervivo maiore, & aliis quibusdam eiusmodi, eam scilicet ob causam quod in iis contineatur quædam humiditas, quæ a particulis aëris exagitata, vegetativam vim suscitat, Concedentibus etiam adversariis in prædictis ovis, præter lineamenta fœtus, contineri subtilem quendam liquorem, qui illi vice alimenti est prioribus conceptionis diebus; eo quod tunc temporis vterus, ex eorum mente, satis subtilem & idoneam suppeditare nequeat.

Ex prædictis ergo manifestum evadit illos veritati reluctari, cum asserunt Ova hæc imaginaria vnicam esse & solam generationis materiam congruam, quandoquidem hanc fieri impossibile est absque semine masculino quod nequit recipi & in vetero contineri (id quod fit ipso conceptionis momento) nisi subiiciatur, non secus ac fœmininum, actioni causæ informantis.

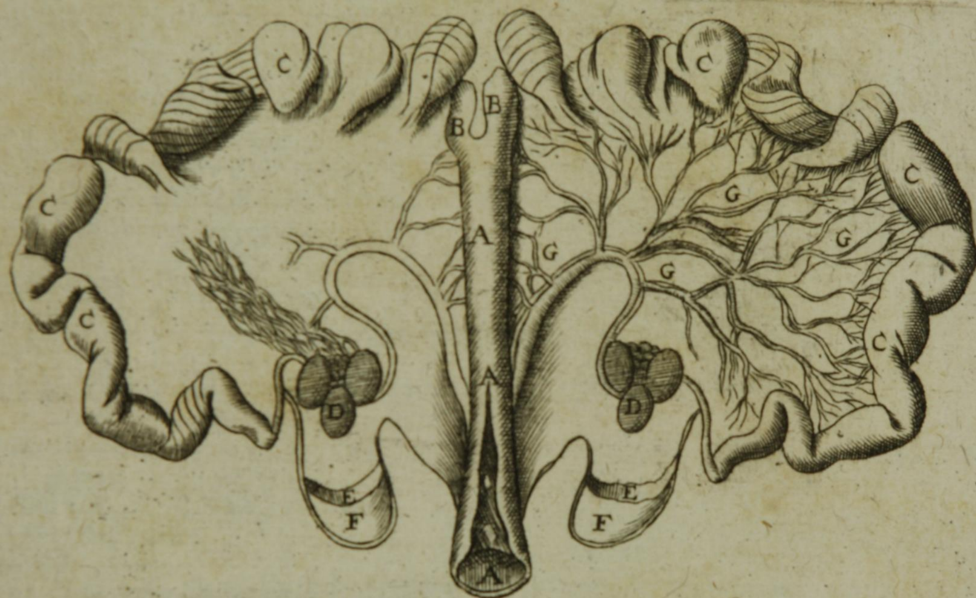
Sed & iterum responsionem meretur id quod obiiciunt adversarij, supponentes spiritus, qui, ad eorum placita, sola sunt materia ad generationem à mare suppeditata, per tubas aut vasa sanguifera ad testiculos vsque deferri statuunt, in quibus conceptionem fieri credunt: Hypotheses eiusmodi, quæ nullo alio innituntur fundamento

quam meris conjecturis, facillime concidunt, oppugnatæ demonstrationibus & ratiocinio: nam præterquam quod Tubæ pollicis ad minimum distantia a testiculis distant, ac latum ligamentum has amplectens multo amplius est quam requiritur ad exacte eas cooperiendas, necesse est sperma virile dissipari antequam eo pertingere queat: Imo vero tanquam certissimum pronuntio secundum natutæ leges impossibile esse materiam illam transmeare membranam propriam testiculi, quam vocant calicem, ac membranulas fictitiorum ovorum; quandoquidem omnes illæ tunicæ nimium læves sunt & tersæ, vt materiæ illius particulas admittere valeant.

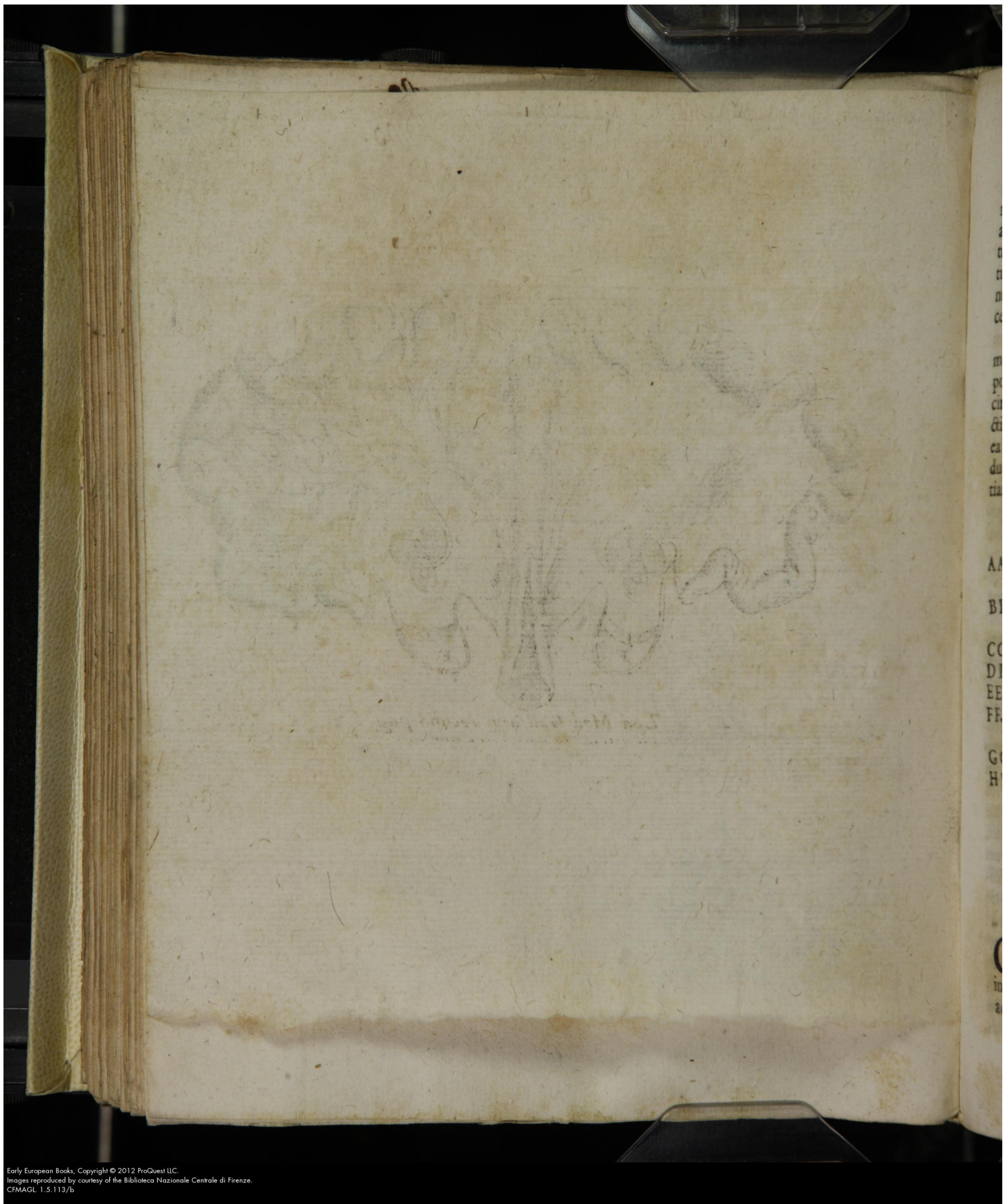
Nec firmiori fundamento innituntur cum statuunt maxime subtilem seminis virilis partem poros matricis permeare; inde vasa sanguifera subituram, deinceps deferendam mediante circulatione ad testiculos: Cui enim dubium quin semen illud sic commixtum massæ sanguineæ confundatur, eapropter effœtum omnino evadat?

Quod porro addunt vnumquodque dictorum ovorum tunicæ propriæ per appositionem tantum coniungi, quæ nihilominus illorum nutritioni & incremento subserviat, postulatum est præcedentibus non minus absurdum: Revera constitutionem illam in gallinis reperire est, at & hoc concedendũ postquam illarum Ova inde exciderunt, tunicas, aut calices vnde prodierunt, admodum manifeste apparere & sensibus subiici: at vero idipsum in mulieribus nunquam deprehensum est, neque in vllo animali terrestri, quibus perperam ova etiam assignant: Intercedit quippe insigne discrimen inter avium Ovaria ac testiculos fœmineos; nam in illis ovariis vnicuique ovo suus calix assignatus est, cuius solius ope illi adhæret, cum globuli, aut vesiculæ, in mulieribus latentes non solum tegumentum obtineant à membrana testiculorum, sed præterea vnusquisque globulus tunica gaudeat omnino dissimili ab ovorum calicibus, cui etiam intimius coniunguntur, ac satis arcte vt inde deducere valeant materiam sibi congruam immediate ex arteriis & venis.

Cum porro adiiciunt ab incremento ovorum muliebrium disrumpi tandem calicem quo continebantur, vt ex illo excidant, rem probandã pro explorata invehunt, quam demonstrare nunquam illis dabitur; si enim hactenus quædam vestigia illius exitus suppositi adparuissent, proculdubio egregiam navassent operam in demonstrando, & publici iuris faciendo tam valido argumento Systema hoc confirmante: At vero vt constet in posterum spem omnem illis præcidi probationis, id sciant velim à me adapertis brutis animantibus fœmellis non exiguo numero, postquam in venerem ruissent, à me nunquam deprehensos neque

Zod Med Gall ann secund pag. 63.

que calices, neque locellos, neque cicatrices, neque vlla vestigia aut notas decisionis aut divulsionis ab ipsis suppositæ: Quicquid vero immutationis a me deprensum est in testiculorum dispositione, nihil aliud fuit quam concidentia quædam globulorum aut vesicularum; ortum eo verisimilius ducens ab illarum exinanitione tempore concubitus: quod nonnunquam mihi obviam factus fuerit exiguus globulorum numerus, sanguine repletorum, cui nondum seminis formam inducere potuerant.

Ad hæc demonstrare pronum esset quantum aberrent qui censent, mediante divulsione modo memorata, adaperto cadavere mulieris posse enuntiari quot fœtus gestaverit: Possem quoque latius evagari circa ea quæ proferunt de aromatibus aliisque missis superius adductis, sed præterquam quod propositiones eiusmodi sponte concidunt, ea quæ de cætero adducta sunt sufficiunt refellendis iis quæ ab iis producuntur: Subsequenti Dissertatione ostensurus sum quam sententiam amplecti debeant qui erronea declinare student.

Explicatio Figuræ præcedentis.

AAA. Collum aut orificium internum prædicti vteri, adaperti quo apparerent rugæ partis illius interioris,

BB. Extrema duo cornuum, aut cellularum quæ coniunguntur sub initium colli interni.

CCCCCC. Cellulæ aut Cornua.

DD. Testiculi.

EEEE Tubæ.

FF. Ligamentum latum, aut tegumentum Tubarum, cucullum non male referens.

GGGGGGG. Arteriæ & venæ hypogastricæ.

HH. Arteriæ & venæ spermaticæ.

OBSERVATIO II.

Dom. SEGNETTE Medici Rupellensis.

Historia Cete aut Balenæ ad littora Rupellæ propulsæ.

CIRCA medium Februarium præsentis anni, in Insulæ Re, prope Pharum, alias Turrim Balænarum conspectus est, ingentis magnitudinis Piscis, instratus & involutus arena, adeo vt tantum eminerent vnus oculus, cauda, & portio

ventris: Remotis quantum licuit arenis, dimensiones sequentes obseruatę sunt, scilicet à sum mo rostro ad caudæ vsque bifurcationem dinumerati sunt quadraginta septem pedes & semis regij: Circumferentia habuit viginti septem aut octo; A summo rostro ad oculum intercessere pedes vndecim cum duobus pollicibus: Ab oculo ad pinnam proxime subjacentem, pedes duo: A pinna ad matricem viginti pedes: Tres pedes ab extremo vno matricis ad aliud: Ab extremo matricis ad caudæ bifurcationem, quatuordecim pedes & quatuor pollices; A furca vna caudæ ad alteram interiacebant sexdecim pedes; ac tandem, vt nihil prætermittam, pinnæ totius longitudo fuit trium pedum & aliquot pollicum; latitudo autem quatuor pedum, si excipias aliquot pollices.

Vniversum corpus grandis illius Piscis, cui Sufflonis nomen inditum, ab aliis Balenæ, amictum erat nigra pelle, lævi, & bombycini instar ad tactum lenis exteriori parte; crassitie circiter digiti transversi: interna vero superficie propemodum lanuginosa, aut potius ad instar interioris partis fungi: Nonnullis referentibus illico apparuere quædam stellulæ per superficiem sparsæ; ac revera à me observatæ, nominatim circa caput, nonnullæ figuræ quasi exsculptæ, coronam quandam non male referentes: proxime autem extremitatem maxillæ inferioris repertus à me cumulus concharum quarundam, quas vocant *ails* ou *couteliere*, carni at profunde infixarum.

Porro cum crederem interesse Medici vlterius progredi, data commoditate examinis accuratioris, & perlustrandi singula, ratus mearum esse partium indagasse qua in re conformes essent aut dissiderent partes dicti piscis a partibus humani corporis; Ea propter ab ore initium indagandi feci, ac comperi maxillam superiorem obtinere saltem septem octóve pedes latitudinis, semicircularem illam esse, interius cute candida coopertam, rugis pluribus donatam, coronati crassitie, vbi digiti longitudine circa initium, longioribus tamen ac crassioribus vbi ad guttur vergerent; inter quas, circiter ad medium oris, reperiuntur duæ laminæ sibi invicem accumbentes, propemodum corneæ duritiei, ad quarum latera pendula erant infinita filamenta longa, & setarum porcinarum instar rigida; Subtus hanc cutem, circa quam paucissimam carnem comperi, conspiciendam se exhibuit concameratio ossea, vniversum palatum oris constituens, parum firmæ soliditatis: sed quam compensaverat triplex tabula, vnaquæque coronatum argenteum crassitie æquans, ac foraminibus pervia, ligamenta transmittentibus: Hoc distabat maxilla a me modo memorata ab inferiori, quod posterior hæc multo latior esset, duodecim pedum & amplius latitudinis,

latitudinis, ex duobus semicirculis constructa, magnam cavitatem depressamque ad exteriora vergentem efformantibus, cum extuberantia insigni ad intra: Cutis interius obtegens non multum absimilis erat priori, nigricans enim erat, absque rugis, atque in ambitu coronati tantum crassitiem obtinebat: Tota pars inferior istius cutis carnea erat, præsertim ad medium, vbi conspicua erat massa carnea ad guttur vsque exporrecta, trium pedum latitudinis, crassitudinis sesquipedalis? Cæterum duo ossa, crassitudinis femoris humani, firmamenti vices & basis obtinebant in hac maxilla, cuius pars tertia acetabulum constituebat excipiendæ maxillæ superiori.

Lingua insigniter erat crassa & longa, vndique alba cute obducta, lævis, crassiei semicoronati argentei; Impulit me curiositas investigandi infra hanc cutem contextum, aut congeriem filamentorum nervorum; qui ex sententia quorundam saporum discretioni dicati sunt, at nequaquam obvia illa mihi fuere: Interim observare licuit ab eius extremo ad medium vsque conflatam illam esse ex substantia alba; levi, spongiosa, pingui, infinitis vesiculis interspersis: adeo vt tamen quo plus ad radicem accederes, eo magis musculosa appareret, rubicunda & cruenta; Basin illius fulciebant quatuor aut quinque insignes nervi, me iudice dicati delationi spirituum ad motum illius necessariorum.

Quoad Gutturis partes, structuram illius conspicere non licuit, qui enim piscem istum pretio sibi comparaverant, id quod in vsus proprios redundare poterat præferebant meæ curiositati; ideoque inhærendum mihi fuit considerationi duorum hiatuum in maxilla superiori conspicuorum, respondentium duabus cavitatibus, aut foraminibus, quæ vocant Fontes, quia Piscis iste in vndis ad insignem altitudinem eiaculatur aquam: Situm obtinebant versus capitis medium trium digitorum longitudine a se distantia, adeo vt ab eorum superiori parte, ad fundum vsque maxillæ superioris, quo pertingebant, intercederet fere mensura septem pedum regiorum in longitudine Ab his fontibus ad alterum oculorum septem pedum aderat distantia, adeo vt oculi ab invicem dissiderent ad minus quatuordecim pedum intervallo: Vterque minimus erat comparatione facta ad belluæ magnitudinem: Forma exteriori non multum dissidebant ab oculis cæterorum animalium: hoc excepto quod vndique pilis destituerentur, nec non in palpebrarum extremitatibus: Ex orbita alterum, sed multo labore eduxi, quem eruendo animadvertere mihi licuit à palpebris quam exactissime coërceri, quarum origo erat in interioribus, summa donatarum crassitie: Globus extractus a figura solita non discrepabat, sed vix pugni crassitie: Pupilla proculdubio a fluctibus marinis divulsa

erat, in cuius ſede nihil aliud deprehendere licuit quam cavitatem ad ovalem accedentem, latitudinis nummi ſemi coronati, tranſverſi pollicis profunditatis, in cuius medio conſpicuus erat nervus opticus, craſſitiei minimi digiti, candidiſſimus: globuli pars reliqua referebat ſubſtantiam propemodum colore & conſiſtentia taleolarum exſiccatarum radicis bryoniæ.

Examen oculi excepit vteri conſideratio, eo magis mihi conſideratione digni quod exteriori facie non multum abludetet à matrice muliebri: nymphæ, clitoris, labia & rima diſtinctè ſatis apparebant: id vero ſingulare deprehenſum eſt, quod in vtroque vteri latere, fere ad labiorum marginem, aderant duæ mammæ papillis donatæ, quæ etſi ab agitatione maris & procellis flaccidæ, duorum pugnorum magnitudinem ſimul conjunctorum ſuperabant: Diſſecto vtero, initio ducto à media rima, illico fundum attigi, neque collo neque vagina, ſicuti in cæteris animalibus obviis: vniverſus eius ambitus capitis virilis magnitudinem non excedebat; In vtroque autem latere conſpicua erat origo Tubarum Fallopianarum tantopere extenſarum vt vni homini obvolvendo eſſent ſatis: Partem illarum interiorem conſtituebat membrana alba & lævis, in reduplicationes adducta variis in locis, ſed omnis humoris expers; quapropter errore liberabuntur qui credunt ſperma Ceti, cuius vſus eſt in coſmetice & ornando vultu, vere ſeminalem eſſe ſubſtantiam: Quoad partem earum exteriorem, pinguedine obducta erat, originem præbens ligamentis ipſam partibus vicinis adjungentibus.

Præter vteri ligamenta, diſſecantibus obſervanda exhibui duo oſſa, quorum vnum tranſverſim ferebatur à fundi illius initio, alterum à poſteriori parte, vtrumque coloris flaveſcentis, trium digitorum craſſitudinis, proculdubio vices oſſium pubis quæ in cæteris animalibus exiſtunt, obtinentia: A parte ſuperiori & inferiori vteri, qua mammis reſpondet, aderat maſſa carnea caput humanum duplo magnitudine excedens, in glandularum congeriem deſinens, in cuius medio deprehendi canalem minimi digiti magnitudine, veriſimiliter devehendo lacti dicatum: Ad latus vteri incumbebat inteſtinum femore humano craſſius quod interna facie tingebat humor flaveſcens, exteriore obductum erat tunica alba: Iudicavi canalem eſſe cuius ductu vacuabantur excrementa per rimas vteri, cum nulla alia mihi eſſet conſpicua per quam efferrentur.

Tandem vniverſum corpus grandis illius Piſcis, immediate ſub cute, larido coopertum erat, pedalis craſſitudinis qua maxime ſpiſſum erat, ſub quo apparebat caro rubicunda, referta venis, arteriis & nervis: ſub

ſub ſo'a maxilla inſe iore laridum carni ſubſtratum erat.

M. Saignette Pharmacopoeus Rupellanus, obſervavit hunc piſcem caudam alio ritu ac cætera animalia gerere; qua de cauſa, animadverſione adhibita, revera compertum ipſam originem trahere ſemipedali diſtantia à medio dorſo,eademq; à medio ventre,cum in maxima piſcium parte immediate initium ducat à medio extremitatis dorſi ac ventris qua de cauſa piſcis hic caudam depreſſam habet: Nonnulli quoque caudæ nervi à nobis diſſecti fuere, craſſitie brachio æquales: nihil à nobis in illis deprehenſum præter infinita filamenta, aut fibræ quædam nivis inſtar candicantes aliquatenus diaphanæ, ſibi invicem connexæ, adeo tamen vt interjacerent plurimæ eæque exiguæ lineæ, ut pori ſibi invicem continui, in quibus nullam cavitatem manifeſtam nobis animadvertere licuit vehendo ſucco nerveo dicatam, ſicuti obtendunt quidam Anatomici: Id quod tamen facilius obſervare eſſet in prægrandibus illis animalibus, quibus nulla æquiparanda.

plura obſervare conceſſum non fuit, eo quod a procellis & æſtu cætera adeo attrita, vt vlterius ſatisfacere meæ curioſitati non licuerit: Sceleti examini forte operam navaturus ſum, quod ſi contigerit, & voto potitus fuerim, ſtabo promiſſis &c.

OBSERVATIO III.

Dom. Du VERNAY Chirurgi Regij Magiſtri & Iurati Pariſiis.

SEV

Diſceptatio de Structura & vſibus partium genitalium in vtroque ſexu.

INitium ducturus a ſtructura Teſticulorum Virilium, dicam jampridem obſervatum fuiſſe illos de natura eſſe glandularum: Recentiores autem huic obſervationi addiderunt illos revera nihil aliud eſſe quam congeriem ingentis numeri minimarum glandularum, e quibus etiamnum prodeunt multiplicia exigua filamenta, ex eorum mente quædam conceptacula eius partis ſanguinis quæ per ipſas tranſcolata & filtrata fuit, vt inde generetur ſemen: Prædictam congeriem vnicum conſtituere corpus aiunt mediante integumento, cui nomen tunicæ Vaginalis aſſignarunt, quæ in vno extremo perforata, per quod admittit vaſa præparantia, ac ſanguinem in illis contentum, in altero quoque ſui extremo aliud foramen obtinet, tranſmittendis quibuſdam dictis filamentis dicatum quæ collecta & inflexa a dextra ad ſiniſtram,

atque à ſumma ad imam in exteriore parte vaginæ, conſtituunt corpus illud longiuſculum cui ea de cauſa Epidydimis nomen inditum, quod expanſum originem præbet canali deferenti vel ejaculatorio. Præterea cætera involucra teſticulorum, vt pote cuivis notiſſima; ſufficiat hic quoſdam illorum vſus recenſuiſſe.

Quoad vaſa ſpermatica, Arteriæ ex aorta originem ducunt, infra arterias emulgentes, recta linea ad teſticulos vſque delatæ, vbi in tres quatuórve ramos dirimuntur, per totam eorum, atque in ipſam epidydimis ſubſtantiam diſſeminatos: Ex ramis illis, qui teſticulos ſubingreſſi ſunt, ii ſubdividuntur in infinitos alios ramuſculos, ſanguinem ſuppeditantes, alimentum glandularum futurum & ſeminis materiam: Venæ contra e Teſticulis originem trahunt, atque in aſcenſu diverſos ramos emittunt, qui vario inflexu delati, atque ſibi invicem communicantes, contextum illum efformant quem Anatomici Pampiniformem vocant, ac demum in vnicum canalem colliguntur, qui parte dextra trunco venæ cavæ inſeritur, ſiniſtra autem perpetuo in emulgentem: Nervos quod attinet, etſi eorum quidam ab octavo pari deriventur, alii vero à medulla ſpinali, eo tamen modo concurrunt vt arteriis comites ſe adiungant, in itinere illarum ſemper comites.

Cæterum inter hominis partes generationi dicatas accurate perpendere oportet, ad Syſtematis mei explicationem, I. Proſtatas, ſeu Veſiculas ſeminales, corpora oblonga & anfractibus involuta, poſteriori parti colli veſicæ incumbentia, quorum vnumquodque hiat in canalem ſingularem penis radici inſertum: In prædictis corporibus vt plurimum continetur materia crudo ovi albumini non abſimilis: II. Paraſtatas, hæc Corpora ſunt rotunda, infinitis foraminulis prædita, in vrethram hiantia; Hæc materiam continent vtcumque priori ſimilem, at multo ſeroſiorem: III. *Verumontanum*, papillam quodammodo referens corpus, intra vrethram ſitum habens, qua parte deſinunt proſtatæ & paraſtatæ. IV. Penem, alias membrum virile, ex duobus corporibus ſpongioſis conſtructum, cuius intumeſcentia erectionem parit, Et Canali, a me ſuperius Vrethra dicto, ſeminis & vrinæ excretioni ſimul inſerviente.

Tranſeo jam ad examen partium genitalium Muliebrium, atque, vt prius, initium a Teſticulis ducam: In mulieribus, non ſecus ac in viris, duo ſunt corpora glanduloſa, infinitis ramuſculis conſperſa, arterjis, venis & nervis, a prioribus tamen ſitu & magnitudine differentia, in interioribus collocata, ligamentis latis inſtrata, amygdalo vix majora: at vero differentia eſſentialis in hoc præſertim ſita eſt,

quod

quod vice filamentorum, quæ in glandulis virilibus reperiuntur, in quæ deponatur semen ab jis filtratum, insignis numerus adsit vesicularum, quæ eo verisimilius iisdem vsibus dicantur, quod ipsas repleat materia fluida & muccilaginosa, pro semine proculdubio habenda.

Ex singulo quoque Testiculo prodit canalis, qui quod directe ad vterum tendat, ac Vasi deferenti cum omnino simile sit, in dubium revocari nequit num in mulieribus seminis ejaculationi dicatum sit.

Vterus, sicuti omnibus notum, corpus est spongiosum, rotundum, oblongum, vnica cavitate donatum, parte sua inferiori in vaginam aut collum desinens, pro diversis vsibus hians, mediante orificio interno, quod vocant, ad differentiam vulvæ, versus exteriora magis vergentis.

Præter superius enarrata, plurima reperiuntur notatu digna in harum partium structura, quæ prætermitto cum jam satis mihi sit adnotasse maxime essentialia, officiorum illarum explicationi conferentia, quibus jam maxime attendo.

Cum ergo præcipuus Testiculorum vsus in vtroque sexu (quorum priore loco à me facta mentio) seminis generatio, hoc jam agendum superest vt quæ illius liquoris natura sit tradamus; Ea propter satis mihi sit explicationem à Domino de Blegny in eius libro de morbo venereo allatam tradidisse; quandoquidem nemo meliorem hactenus in medium protulit, ac vix me iudice quisquam melius hac de re iudicium fecit: En verba quibus vtitur. Sciendum, ait, id quod vo- " cant semen, aut sperma, in animalibus, nihil aliud esse quam ex- " tractum illorum essentiæ, hoc est, compendium principiorum ele- " mentarium, commixtorum certa quadam quantitate & proportio- " ne, juxta subiectum e quo sunt educta. "

Si bene judico, etiamsi ejusmodi compendium, aut compositum, " forma sua peculiari donatum sit, si animadvertamus id dum adhuc " latet in partibus in quibus generationem habet, nondum assequu- " tum esse finem ad quem tendit, idipsum tunc temporis perpen- " dendum erit tanquam Ens informe, nondum donatum charactere " ipsi proprio adhuc futuro; Sic, exempli gratia, in homine, in " vtroque sexu substantia est fluida, alba, fervida, naturaliter instituta " vt inserviat generationi animalis eiusdem speciei: at tantum abest " vt tunc similitudinem vllam gerat corporis quod ex ea emergere " debet, vt manifeste & ad sensum homogenea sit: Necesse ergo est " vt novam formam suscipiat, quo transeat in rem cuius est princi- " pium materiale: Sicut porro Anima propria est hominis forma, si " consideretur scilicet tanquam animal vivens, oportet ad novi indi- "

,, vidui productionem ipſam de ſe promere extractum quoddam,
,, quod idoneum fiat edendis omnibus illius actionibus; id quod ve-
,, riſimiliter tantum in concubitu contingit, cum ad illum fortiter im-
,, pellitur a motu extraordinario corpuſculorum illorum quæ vocant
,, ſpiritus animales, ac mediante perceptione characterum in planta-
,, ſia ab ipſis productorum: hinc ante actionem illam ſperma nihil
,, aliud eſt quam ſubſtantia mere corporea, eo magis idonea ſuſcep-
,, tioni omnis generis alterationum, quod nondum conjuncta ſit
,, principio à quo animam haurire debet.

At vero id jam ſcire intereſt ſeminis moram in teſticulis, tum virilibus tum mulieribus, titillationis quendam ſenſum excitare, concubitus apperitum comitem, ſicut fames edendi deſiderium accerſit: id quod tamen non ante pubertatis annos accidit, eo quod prius ſanguis ſeroſior ſit, ac ineptior quam vt tranſmutari queat in ſubſtantiam ſat ſubtilem, & ſpiritibus ſufficienter inſtructam ad productionem plurimorum effectuum ſtupendorum.

Revera, docente experientia, a ſemine ſuſcitatur effuſio ſpirituum per vniverſum corpus, a qua augentur vires, pullulant pili, vox intenditur & ſonora redditur; ſpeciatim autem in ſexu muliebri promovetur vacuatio periodica portionis redundantis ſanguinis, illis adeo ſalutifera, quandoquidem obſervare eſt eunuchos muliebris eſſe animi, molles, pallidos, depiles.

Id vero obiter adnotandum eſt, ſicuti effuſio modo memorata eoſdem effectus in vtroque ſexu producit, in mulieribus non ſecus ac in viris, cauſam eoſdem agnoſcere debere materiam ſeminalem in teſticulis incluſam, fœtus generationi dicatam.

Vt vero manifeſtus fiat vſus filamenentorum quæ dixi in Teſtibus virilibus reperiri, non aptior inſtitui poteſt ſimilitudo quam adductis in exemplum organis diſtillatoriis ſpiritui vini exaltationi dicatis, Circulatoriis dictis: poſtquam enim materia, per glandulas traiecta & filtrata, eo ſe inſinuavit, craſſiores partes in gyris detinentur, vnde nonniſi attenuatione facta ſeſe extricare queunt; Interim dum maxime ſubtilis vlterius pergens, epydidimides ingreditur, in quibus ad opus aſſervatur: Quamobrem obſervandum cum hęc pars nihil aliud ſit quam congeries aliorum minorum Vaſorum circulatoriorum, ſemen ibi denuo attenuari & rarefieri.

His præſuppoſitis, apparet ejaculationis tempore futurum vt maſculinum ſemen omnino evaneſceret, niſi in paraſtatis & proſtatis obvios haberet alios craſſiores humores, à quibus involvuntur illius partes, Ac proinde hoc pacto compoſitum conſtituunt, quod ideo facilius ab

vtero

vtero comprehenditur & retinetur : Atque eum in vſum vaſa dictat præſertim dicata fuere.

Etſi Teſticuli muliebres minus comparati videantur ad filtrationē & ejaculationem materiæ ſeminalis quam viriles,eo quod nihil obtineant ſimile filamentis, neque epidydimidibus quibus hi donati ſunt, Non arduum tamen erit probare gaudere illos diſpoſitione æquipollenti, nam cum certum ſit glandulas, quibus ſcatent, conſiſtentiam obtinere ſolidiorem & compactiorē quam quæ componit teſticulos Viriles; inde inferre licet materiam quam filtrant, depuratiorem eſſe ; non ſecus ac liquor qui per chartam emporeticam tranſmiſſus eſt, multo limpidior evadit quam ſi tantum ſpongiam trajeciſſet, ideoque ſemen muliebre ſufficienter depurari poſſe,etſi non trajecerit dicta vaſa circulatoria de quibus ſuperius memini : Adde quod neque etiam requiritur ad ejaculationem vt per exiguos canales tranſmittatur ad vaſa deferentia, ſatis enim eſt vt congreſſus momento ſpiritus animales & ſanguis affatim ferantur ad nervos & arterias teſticulorum, atque dictas partes tumefaciendo compreſſionem globulorum aut veſicularum ſemen continentium, adeo vt non poſſit non inde exprimi, quandoquidem tum temporis facillime ſubingredi poteſt vaſa a me nominata, e quibus directe ad vterum tranſmittitur, vbi obvium habet humorem mucilaginoſum, concubitus tempore ſpeciatim exſudantem per vaſorum orificia, ac iiſdem vſibus vtilem quibus materia in paraſtatis & proſtatis virilibus contenta, hoc eſt, ad condenſationem & ſoliditatem inducendam illius partibus, prohibendamque earum diſſolutionem ; Id quod ad oculum patet adapertis animantibus brutis dum in venerem ruunt : tunc temporis enim vaſa vterina turgida deprehenduntur in ſuperficie interiori,in quam continuo effundunt materiam qualem modo deſcripſi.

Cæterum facile eſt intelligere Vaſa præparantia teſticulis ſuppeditare ſanguinem, qui materiam præbet ſemini: Venas ſpermaticas reſiduum referre illius ſanguinis,ita tamen vt ratione anfractuum tranſlatio pigro greſſu incedat, quo interim liceat contento ſanguini arterioſo excutere quicquid ad ſeminis generationem vtile continet: Membrum virile, mediante erectione, ſemen deferre ad orificium vſque vteri; Poſtremam hanc modo dictam partem poſtquam illud cum muliebri cohibuit, efficere id quod vocant Conceptionem ; Ac tandem Naturam pro more agentem in materias idoneas productioni corporis, cui exiſtentiam inducere intendit,impertire quaſcunque formas & varias quarum capax eſſe novimus, antequam perfectionis ſtatum conſequutum fuerit.

Ideoque, ne tempus amplius conteram in fusiori horum explicatione, finem dicendi faciam quoad vsus partium genitalium, postquam tradidero quemnam habeant glandulæ hiantes inter vaginæ introitum & nymphas; quibus, me iudice, nullus alius assignandus quam vt partes genitales, præsertim exteriores, humectet quo perpetuo præ madore lubricæ sint & molles, ac idoneæ fiant quibuscunque functionibus illas destinavit natura; quicquid dixerit neotericus quidam Anatomicus, a quo ingens systema constructum vt probet in illis sitam esse veram originem humoris illius quem vocant *semen muliebre*, quo effugium sibi comparet adversus insuperabiles difficultates allatas ad eversionem opinionis de Ovis conceptæ, cujus arbiter esse voluit.

Finem facio adductis singularibus quibusdam circa conceptionem animadversionibus, quibus addo, vt perfectæ illæ evadant, non satis esse semen masculinum & muliebre excipi & retineri in vtero, at præterea requiri eorum mutuam quandam & certam proportionem; Ex Chimia argumenta confirmandæ huic propositioni desumi queunt: nam Dom. Greuvv, Academiæ Regiæ Londinensis socius, refert si commisceatur spiritus vini aquæ forti, excitari effervescentiam insignem, at designatam requiri proportionem; nam si sex guttis spiritus vini affuderis tantum duas trésve guttas aquæ fortis, nullam inde futuram agitationem aut commotionem, non secus ac si aqua communis instillata fuisset; at si ad sex vsque guttas vini spiritus affundantur septem aut octo aquæ fortis, ex illa commistione oriri fervorem illico vehementissimum.

Ab experimento hoc ratio deduci potest cur mulieres aliquando ad tempus steriles sint; sed & præterea aliæ rationes adduci possunt; nam si semen muliebre citius in vterum perveniat quam masculinum, contingit ab illius calore in hoc agente id adeo alterari, vt partes maxime subtiles in auras abeant, hinc non solum minori copia superesse, sed præterea ineptum evadere vsui cui dicatum erat; adde quod sæpe in vaginam exiliat dum ab attritione membri virilis nimiopere concutitur vterus: Eadem ratione si semen maris in vterum longe antequam muliebre admittatur, in idem discrimen res recidet: Aliud conceptionis subest impedimentum, cum scilicet ob varias in concubitu clunium succussationes & agitationes semen maris ad latera vaginæ eiaculatum impingit, adeo vt actione sua privetur, ac quod cavitatem vteri subire debet id extra effunditur ac proinde inutile evadit.

Tandem afferenda ratio cur citra voluptatem mulieres sæpe concipiant; censeo id adscribendum superfluæ seminis copiæ, ob quam contingat extensio extraordinaria vasorum id continentium, quapropter

propter obſtupeſcat ſenſus filamentorum nerveorum eorum ſtructuram conſtituentium: Cujus rei præterea cauſa eſſe poteſt diuturnior Seminis in illis mora, per quam longior fermentatio inducitur, cauſa diſſipationis partium maxime ſpirituoſarum, vnde aciditas quædam illi conciliatur, qualitas minime omnium idonea, ac multum diſcrepans ab ea quæ requiritur ad titillationis excitationem quæ, ex plurimorum Philoſophorum ſententia ſextum ſenſum conſtituit: Quibus & hoc addere eſt, tempore repletionis tuborum ſemen continentium, cum vterus magis madeſcat, tunc hunc ſuppeditare poſſe omnibus partibus genitalibus humorem mucilaginoſum, qui obducens nervorum extremitates eos ſenſus acumine privat, vnde imminutio vel abolitio voluptatis; hinc cum nihilominus integra perſtet natura ſeminis muliebris, conceptio tamen locum habet, quæ contingit ea commixtione ſeminis muliebris cum virili tempore coitus.

Quæ hactenus protuli, revera compendioſe continent hiſtoriam generationis humanæ, ſed hoc nomine conſideratione dignam quod exacte, ſincere & vere tradita ſit, procul remota à futilibus earum ſubtilitatibus & figmentis qui generationem ex Ovo tuentur: Si, id quod præſtiti, rem citra occupationem animi perpendiſſent, ac aliis tradidiſſem miſſo omni figmento perſpecta illis fuiſſet veritas eorum quæ adduxi, nec à veritate aliena intuliſſent. Obſervatio à Dom. Lamy allata, eorum ſententiam impugnans, rei veritatem in aperto poſuit: Ac forte ſi ſincere diſquiſiviſſent, nobis conſentirent, quandoquidem eiuſmodi diſpoſitiones crebrius accurunt, ac à me ipſo obſervatum dum cadaver mulieris aperirem in xenodochio Lugdunenſi, coram Chirurgis illius Noſodochij vtram ac Tubam vterinam (omnino ſimilem cœco inteſtino avium) valide adſtrictam inteſtino recto, in extremis lacinis; omnino deſtitutam, ne minimis earum reliquiis adparentibus, etſi mulier illa iam tres partu edidiſſet; ac ſex hebdomadis ab vltimo iuteriiſſet.

Ex hac obſervatione, aliiſque huius generis, manifeſtum evadit vbique locorum diſcendi occaſionem adeſſe, ſi modo attento animo rerum naturam perſcrutemur; cum inutiliter ſæpe multi plurimas regiones citra profectum peragrent, eo ſcopo, aiunt, vt exercendi ingenii occaſio ſemper ſe offerat; ſolo famæ aucupio huc illuc excurrentes, quaſi vnica vrbs eaque ampla, explere animum illorum nequeat, ac votis vndiquaque ſatisfacere.

Nec præterea celeriori greſſu incedendum ſi perfecta humani corporis notitia requiratur: machina id eſt cujus ſinguli elateres non illico oculis ſe ſubiiciunt: Qui aſſequi id cupit, vel minima filamenta ex-

cutienda sunt, vel exigui etiam ductus quo structura cuiusque partis in notitiam veniat; accurata adhibita diligentia in investiganda vnaquaque dispositione, subiectis idoneis electis, ne eorum morem imitemur qui tempus terunt in dissectione brutorum animalium, quo œconomia corporis humani exinde innotescat; cum perpendere debuissent eorum organa æque discrepare ac eorum actiones dissimiles sunt, exempli gratia reptilium structuram aliam esse quam piscium aut volucrium.

Observatio IV.

Authoris

De Seminis petrificatione.

Dom. de la Savlx antiquus Magister Scriba Iuratus Parisiensis, quanquam ex prima conjuge plurimos suscepisset liberos, ac demũ jam pridem viduus, ad secundas tamen propemodum sexagenarius convolavit nuptias: nec enim ab ætate provecta de valetudine & robore quicquam illi decesserat; Sed institutum infelix successus excepit, etsi enim libidinis æstu continuo impelleretur, ac sæpe rigida erectio illius comes esset, coitus tamen semper imperfectus fuit, illius culpa, nec enim ejaculatio vnquam consequuta est, quapropter frustra adhibitis irritis conatibus quo votis potiretur, fracta tamen naturali & vniversali corporis œconomia, in morbum incidit brevi funestum sub finem anni præteriti, decimo octavo mense a postremis nuptiis.

D. Prou, Mag. Chirurgus Iuratus Parisiensis, ex mandato superiorum cadaveris dissectionem instituit, coram Dom. Denisio, Medico & Roberdeau Chirurgo Ser. Principis Aurelianensis: Deprehendit ille glandulam Verumontanum dictam, adeo tumefactam & induratam, vt molem exiguæ nucis iuglandis æquaret, ideoque semini transitum omnino præcluderet: qui effectus à longo tempore inductus videbatur, nulla manifesta deprehensa causa: Hoc vero præterea admiratione dignum, quod materia spermatica cohibita in vasis, ibi in lapidem obduruerit, adeo vt vasa ejaculantia lapidibus durissimis scaterent, plerisque fere rotundis, magnitudinis prope & formæ pisorum quadragesimæ tempore in escam venientium.

Observatio V.

Authoris.

Nasi omnino præcisi conjunctio.

DVbito num verum id quod circumfertur de homine quodam cui nasus omnino præcisus ab aliquot diebus, hunc ex proprio consilio nasi reliquias, refricato vulnere, adplicuisse famuli sui recens resectum nasum, succedente vtriusque conjunctione & coalitu: adveniente autem dicti famuli obitu in necrosin abjisse, prout corpus, cui ademptus fuerat nasus, ad corruptionem vergebat: De veritate vero sequentis casus certissime constat; anno scilicet proxime prærerito militem, cui nasum decusserat acinaces, rogasse D. Vinsaultium, Chirurgum primarium Legionis Burgundicæ, vellet sibi resarcire adhibita sutura, quod tam egregie præstitit; vt nasus restitutus æque ac antea vsui sit, nulla superstite in vultu deformitate, imo ne cicatrice relicta manifesta.

Observatio VI.

Authoris.

Remedium ad Colicam pituitosam & flatulentam.

TRes mihi noti, experimento facto in semetipsis, comprobarunt folia buxi teneriora, magna copia, infusa in vini albi sesquihemina, calide colatura assumpta, certissime colicam pituitosam & flatulentam persanare.

Observatio VII.

Eiusdem.

Ratio ptyalismum interceptum revocandi.

CHirurgus Germanus mihi asseruit lac pingue, vel eius cremorem, aut butyrum nondum concussione a lacte secretum, per intervalla e cochleari exhibitum, certo ptyalismum suppressum revocare: Id præsidium citta noxam in vsum duci posse existimo.

Observatio VIII.

Eiusdem.

Vermis per venam sectam egressus.

VErisimile est in massa sanguinea gigni vermes ex illius corruruptione, nam præter plurimas observationes non absimiles, D. Du-Puy, Medicus Fonteniaci Comitis, dum præsens venam secari curat mulieri, febre laboranti ante bimestre, ac sanguinem subsistere cum animadverteret ob corpus extraneum vasis orificium occludens, eduxit vermem crassum instar pennæ scriptoriæ, longum tres digitos transversos.

Observatio IX.

Dom. Demery, Medici Regij ordinarij, Professoris Regij in colleglo Medicorum Burdegalensi.

De motibus Vterinis.

NOn ita pridem D. Ferbosius, Mag. Chirurgus Iuratus Burdegalensis, adeo obstetricio officio celeberrimus fuit, vt nulla non mulier eius opem in difficili partu imploraret: Natura, vt sic dicam, eum illum in vsum condidisse videbatur, adeo suæ conservationis est avida: manibus donatus erat tam mollibus & exiguis, vt nullo negotio exitum fœtui in hanc lucem pararet, eumque facillimum redderet: Eius fama cum pervenisset ad aures puellæ, non obscuro loco oriundæ, ad se eum accersit: Iam ab anno, & amplius, de dolore vterino sibi infesto conquerebatnr, eo magis molesto quod nemini revelare voluerit: ac quamvis ex intervallis colici cruciatus, ac dysuria frequens eius constantiam concuteret, pudor tamen prævaluit vt occulta mallet esse sua mala, quam vt manus loco dolenti inferri sustineret: Conscia tamen fuit seipsam ægritudinis sibi fuisse authorem: Sæpe occultos veneris stimulos & aculeos, quibus obnoxiæ puellæ, experta erat, præ impatientia, lenimen quæsitura, acum crinalem locis pudendis seditionem moventibus intruserat: Sed tamen dominari in œstrum libidinis non semper licuit, vterus titillatione avidior redditus acum abripit, ac sibi asservat in orificio interno cohibitam, quo loco retrahere puellæ nequaquam concessum, quocunque demum conatu, iubente sic pudore, adhibito; Initio proprio marte excogitata remedia

remedia in vſum duxit, corpus illud extraneum excutere molita, metu imminentium noxarum; Nihil non intentatum reliquit, ſed irritos conatus animadvertens, hinc pudore, hinc dolore ex æquo vrgentibus, tandem maluit priorem in diſcrimen adduci quam vitam,

Zod: Med: Gall: ann: 3. pag. 30

OBSERVATIO VIII.

Eiusdem.

Vermis per venam sectam egressu

remedia in vſum duxit, corpus illud extraneum excutere molita, metu imminentium noxarum; Nihil non intentatum reliquit, ſed irritos cōnatus animadvertens, hinc pudore, hinc dolore ex æquo vrgentibus, tandem maluit priorem in diſcrimen adduci quam vitam, quamobrem advocari curat dictum D. Ferboſium, qui ignarus petulantiæ puellæ & ante actorum, ſciſcitatus tantum eſt de ſpecie doloris, quem inſignem eſſe in partibus quas ſinus abſcondit confeſſa eſt: Interim cum hujus Chirurgi manus organorum vice fungantur, illico in locos dictos eas intulit, digitoque corpus extraneum deprehendit, admodum longum & acutiſſimum: Vim adhibuit in extrahendo, ſed invalidiores fuere manus, forcipémque inſerere coactus fuit, cuius ope tenaciter apprehenſam acum eduxit citra ſanguinis effuſionem, puris aut ſordis cuiuſpiam, indicum parti iniuriæ illatæ: Acus circa mediam ſui partem incruſtata erat materia tartarea, gypſea & arenoſa, illi non abſimili ex qua coagmentantur lapides in veſica, ſed ea duritie quæ ſole malleo conſtringi potuerit: Dicta materia vndiquaque acum incruſtabat; non ſecus ac vertibulum fuſo circumductum, pollicis craſſitie, imo amplius.

Veriſimile eſt partem craſſiſſimam & maxime terreſtrem ſanguinis menſtrui in tranſitu acui prædictæ adhæſiſſe, ac paulatim in lapideam eiuſmodi materiam induratam fuiſſe, quæ augmentnm ſuſcipiens orificium vteri internum extendebat, inibi dolores aliaſque moleſtias pariens, quibus cruciabatur puella.

Prædictam acum inter rariora aſſervat dictus D. Ferboſius, quam mihi ſæpius conſpiciendam exhibuit, meæ curioſitati & amicorum ſatisfacturus; quorum ſententiæ ſemper calculum adieci, non minus calculoſa materia ſcatere ſanguinem quam vrinas; ac propemodum omnem ſcirrhum in vtero genitum, non ſecus ac in liene, originem ducere a ſanguine in calculum concreſcente.

Observatio X.

Dom. MAILLOTII, Medici Thireenſis.

Stoicheiologiæ Sive Diſceptationum Phyſicarum Novarum.

Capvt II.

VT recte intelligatur quomodo vnumquodque Elementum ſibi aſſignatum locum proprium occupet, id ſolum ſupponendum eſt Elementa invicem confuſa eſſe, adeo vt Aër centrum mundi occupet, aqua autem & terra aëris ſedem teneant, Eo enim ſuppoſito non ar-

dum erit percipere terram, quæ corpus eſt ſolidum, compactum, grave, verſus centrum ruituram, ac aërem vt inde diſcedat coacturam, adeo tamen vt, cum perpetuam habeat inclinationem ad locum e quo per vim receſſerit, vndique ſuperficie tenus illam ambiat, ſicut itidem aqua ſuperveniens terræ ſuperficiem operit, aërem præterea vt locum ſibi cedat impellens, ac proinde ab ea recedere, ſaltem a locis quos occupaverit: Atque ſic ex ordine naturæ leviora gravibus locum cedunt: ita fluidiora jis quæ compacta ſunt; id quod experimento ſat vulgari comprobare facile eſt; nam ſi in vas aërem ſolum continens infundatur aqua, hæc fundum illico petitura eſt aërem, vt ſibi locum cedat cogens, atque ad illius ſuperficiem erumpere, ſic ſi terra in idem vas conjiciatur, aquam ex eodem expulſura eſt, quæ ſuperiorem illius partem occupare tenebitur: atque hoc pacto Elementa in confuſionem adacta, & loco mota, facile priſtino reſtituuntur, vnumq; alteri abſque difficultate locum cedet.

Ad hæc obſervandum eſt illam coordinationem non inde oriri quod ex Elementis quædam ſurſum ferantur, quædam deorſum, at tantummodo, ſicuti mox innui, eo quod ſolidum impellit fluidum, eo quod rarum compacto cedit, ac grave expellit quod leve eſt; Hæc porro cauſa eſt iterum quod ſuber; etſi corpus terreſtre, nihilominus vi aquæ impellentis e fundo vaſis emergit, nam cum illius partes magis ſibi invicem ſint proximæ, ex neceſſitate illo gravior eſt, id quod verum eſſe apparet ex pondere voluminum æqualium, aquæ & ſuberis:

Non ergo ad fugam vacui, quod placitum eſt quorundam Philoſophorum, quædam corpora aljis cedunt, ſed tantummodo quia fluidum ſolido obſiſtere nequit, leve gravi &c. Quo veritas manifeſtior fiat, inſtituatur comparatio orbis terrarum cum ampulla vitrea aqua referta, in qua ſuſpenſus teneretur lapillus filo appẽſus, ſicut enim aqua ad libitum illius qui commoto filo lapillum ad varias ampullæ partes impelleret, adeo vt, exempli gratia, illo ſurſum adducto aqua ſurſum, locum ceſſura deſcenderet, illo autem demerſo aqua aſcendens repleret locum a lapide deſertum, motum vnius ſemper promovente motu alterius, Itidem in mundo aër perpetuo ſuccedit in locum alterius corporis quem hoc deſeruit, ac continuo dividitur ad occurſum corporum ſolidorum: Cuiuſmodi diſpoſitio adeo neceſſaria eſt in grandi hac machina, vt ſi aliter contingeret, vel nullus accideret motus, vel ſaltem ſequutura eſſet penetratio dimenſionum, a qua in confuſionem adduceretur tota illius œconomia: Id quod axioma eſt Philoſophicum indubiæ veritatis.

OBSERVA

1.5.113

80.

78.

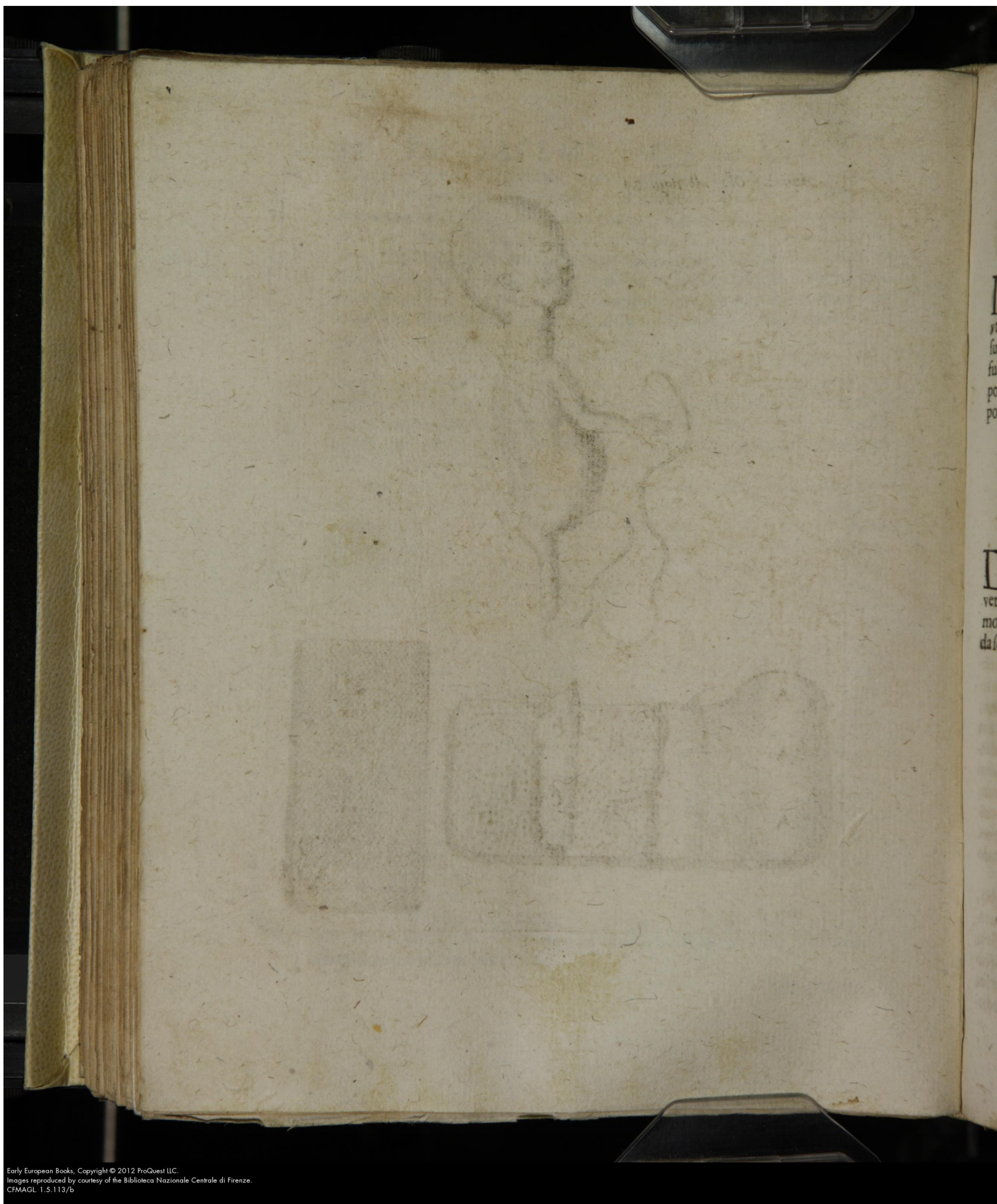
Ann. 2. Obs. vlt. pag.: 79

Ann. 3. pag. 5

OBSERVATIO XI.

Authoris.

Suspensa in vitam revocata.

INitio præsentis mensis, Augustæ Suessionum suspensa est puella, necati fœtus proprij rea, Cōsanguineis (quibus post supplicium concessa erat vt terræ mandaretur, citra ignominiæ majorem notam) observatæ sunt quædam caloris reliquiæ: postquam foco admota est, & exhibita fuere cardiaca, nec non sanguis emissus, ad se rediit, adeo vt paucis post diebus Regem adire valuerit impetrandæ gratiæ causa, tunc temporis Villecoitereti degentem, quæ illi concessa est.

OBSERVATIO XII.

Dom. RIVETII Chirurgi Regij.

Monstrosus infans.

D. Rivetus Chirurgus Regius, accersitus XI. die huius mensis ad mulierem gravidam, hæmorrhagia vterina laborantem, animadvertit indicia instantis partus, ac revera non diu post sequutum est monstrum cuius ad te transmitto iconem, donatum, vt liquet, cauda scorpionis, ventre & coccyge avis.

Finis MARTII *Anni* 1680.

ZODIACI MEDICO GALLICI

SIVE

Recens in Re Medica & Naturali Exploratum.

APRILIS 1680.

Observatio Prima.

AVTHORIS.

De Arcano Febrifugo ab Illo deprehenso.

Eorum plurimis qui more ſolito medicinam faciunt, in mentem non venit quo fato Empirici illos nominis celebritate ſuperent, ipſiſque famam præripiant: Cauſam reiiciunt in magnatum credulam fidem & aſſenſum facilem; mollitiem animi & obſequentiam eorum qui ab illorum lateribus non diſcedunt, populi ſtoliditatem & inſcitiam, temeritatem & impudentiam eorum qui in ſacram artem illius principiorum ignari, falcem iniiciunt, paucis, fortunam, aſtra faventia & proſperum fatum eorum quibus illi operam dicarunt, nec tamen animadvertunt penes ſe culpam latere, ac ipſoſmet, vt aiunt, ſicuti turdus ſibi malum cacare; nec enim alia ſubeſt cauſa quam obſtinanda vſurpandorum conſuetudo præſidiorum medicorum, præſertim generoſiorum.

Revera, dum exempli gratia in colico dolore, in cholera morbo, In teneſmo, in dyſenteria, aliiſque eiuſmodi affectibus evacuantia remedia; cauſæ conſulentes, in vſum ducunt ne, inquiunt, ſuperſit in partibus fermentum quod novi affectus author fiat: Si qui proprio marte ſagacitateque ingenita, aut ex communicationem arcanorum remedio-

remediorum, artem callent citam curationem promovendi, tantum abest vt in vſum ducant vllum medicamentum à quo infringatur tonus partium dum id validius vires ſuas in illas exſerit, eoq; pacto humores & ſpiritus in tumultum agit, ex quorum metaſtaſi plerorumque malorum cauſa immediata deducenda eſt; vt potius illi incumbant in fixationem eius quod jam in partes ægras influxit, quo ſuperata eius vi inde exortus affectus eo citius ſuccumbat: Interim dum priores diarrhœæ curationi intenti, lienteriæ, ac in genere affectuum excitatorum a relaxatione ventriculi & inteſtinorum, præſcribunt vſum Emulſionum Iuſculorum e carne vitulina, Enemata ex decocto capitis & inteſtinorum vervecinorum, quibus omnibus vis & facultas ineſt eiuſmodi relaxationem fovendi vel augendi. Poſteriores exhibent Pulveres, Opiatas, aliaſque compoſitiones adſtringentes & roborantes, partes affectas cito priſtino robori reſtituētes: Sic dum nonnulli ad vigilias, phrenitidem, aſthma, aſcenſum vaporum, ſpaſmos, alioſque affectus, quos ſpirituũ inordinati motus produxerunt, præſcribunt venæ ſectionem in brachiis aut pedibus, enemata, potiones cardiacas, quo pacto eiuſmodi motus ſæpenumero in majorem confuſionem aguntur & tumultu vario huc illuc cientur: Alii ſtudent illos compeſcere, temperare per ſomnifera & narcotica, quæ ſopiunt ſpiritus, ac in momento quaſi tranquillati priſtinæ ac quieti reſtituunt; Interim dum quibuſdem purgationis gratia Sena ſolummodo in vſum venit, plurimis torminibus moleſtiſſimis infeſta, Rheum vel Caſſia, medicamenta exiguæ efficaciæ, ſal polychreſtum, Cryſtallnm minerale aut alias nitri præparationes, quorum vſus fere continuus ſtomachi tonum fere ſemper labefactat; Alij præparant purgantia mitia, benigna, at certiſſimi effectus, ex colochyntide, ſcammonio, turbith, jalapa, agarico: Dum quidam inutiliter tempus terunt ſanguinem e brachio mittentes, in rheumatiſmis, febribus, apoplexia, lethargo arthritide, catarrhis, hæmorrhagiis, E pedibus autem in ſuppreſſione menſtruorum, lochiorum, fluoris vterini, ac plurimis aliis affectibus, Alij ægros a difficillimis morbis liberant exiguo temporis ſpatio, vſurpando hidrotica, vomitoria, cathartica, fixantia, ſtyptica aperientia generoſiſſima.

Hinc nuperrime quidam exteri tantopere celebres fuere ob citam febrium curationé, non quod illis ſuppeterent medicamenta exotica, ſed quod comperta ſagaciori ingenio & audacius in vſum duxerint: Si enim preſſius ad examen revocentur duo Febrifuga, hodierno tempore maxime familiaria, facile innoteſcet id quod febribus intermittentibus dicatum eſt, baſin obtinere *Quinquinam*, Quod vero ad continuas dirigitur, vim præcipuam nanciſci a ſale viperarũ; Revera ſi Quinquina

ſimpliciter in vino albo infuſa fuerit exhibita; ac ſal volatile viperinum diſſolutum in liquoribus cardiacis, id quod hactenus præſtiti, ſucceſſus non adeo certus eſt ac febrifugorum mihi jam memorandorum; ſed, adde quod eo modo exhibita dicta modo duo medicamenta nihilominus certius operantur quam ſanguinis miſſio & enemata a nobis vſurpari ſolita; Veriſimile eſt illa cum ex ſe proprietates ſingulares obtineant, efficaciorem vim nanciſci poſſe ſi aljis remiſceantur, aut ſingularis accedat præparatio.

Me quod attinet quem invidia non tenet ob aliorũ felicem progreſſum, nec vnquam famam comparare ſtudui alterius ruinæ innixus, ſatis non fuit ſuſpicere mirandos effectus remediorum ab exteris illis vſurpari ſolitorum, ea præterea vbique deprædicavi, ac etiamſi in poteſtate mea fuerit æquipollentia proferre, illa tamen tanquam potiora vbiq; extuli, quandiu arcana mihi fuere: at vero cum libertas illa quam profiteor nunquã impedimento fuerit quominus curioſitati meæ ac officio ſatisfacere elaborarim, tanto ſtudio in id incubui vt nova illa febrifuga in notitiam meam pervenerint, ex conſideratione coloris, ſaporis, odoris, conſiſtentiæ, ac præſertim effectuum, vt nullus dubitem me conſequutum eſſe ac attigiſſe ſcopnm.

Tanti myſterij, penetralia indagaturus, hoc propemodum ratiocinii genere vſus ſum: Remedium ad curationem Febrium intermittentium vſurpatum, illas expulit abſque vlla manifeſta criſi, id ergo contigiſſe neceſſe eſt fixatione materiæ febrilis, id quod fit cum Quinquina exhibetur: Febres eo pacto curatæ rarius reverſæ ſunt quam quando ſola Quinquina in vſum ducitur, veriſimile ergo eſt illius actioni fixativum quoddam robuſtius conjunctum fuiſſe; Illi qui ope ejuſmodi remedij ſanitatem adepti ſunt, paulo poſt aſſumptum tranquillitatem gratam experti ſunt, in ſoporem delapſi, excretiones porro omnes interceptæ fuere, fixativum ergo illud credendum eſt Opium fuiſſe, cui ſoli omnes prædicti effectus debentur: Continuarum porro febrifugum tranquillitatem etiamnum inducit, ſomnum, imo diarrhœam dyſenteriamque ſiſtit, inferendum ergo quoque effectum illum Opij etiamnum ſobolem eſſe: At quanquam id Febrifugum fermentationes omnes inſolitas dicto modo coërceat, nihilominus tamen Vacuationes quaſdam promovet, fermentum febrile expellentes; continet ergo compoſitio dicti Febrifugi vacuans aliquot, eo nomine Opio valentius, quod ab hoc illius energia non prohibeatur, Nullum porro inter evacuantia efficacius reperire eſt, quod ſubtiliores obtineat particulas, aut velocioris ſit motus, quam eſt ſal volatilis viperarum, Ergo ſalis illius actio conjungi debet opij actioni, vt inde prodeant duo

duo effectus adeo contrarij.

Ab eiusmodi ratiocinationibus ad experimenta transitum feci, quorum priora aliquo successu comprobata sunt, meliori in sequentibus, at omnino ad votum in posterioribus, eo quod nactus fuerim præcisam proportionem mixtionis & dozium : Pergo nihilominus in experimentis, quo colophonem imponere queam instituto meo, rem vero ad perfectionem vbi deduxero, publici juris illam facturus sum.

Interim hortor eos qui laboris amantes sunt, nec rei privatæ augendæ plus nimio intenti, mecum in societatem operis veniant, ac rogo participem me faciant observationum super hac re collectarum, quo junctis operibus perfectam rei notitiam assequi valeamus.

OBSERVATIO II.

SIVE

Oratio habita a D. CESVIN, *Cursum Anatomicum in Collegio Rhedonum instituente.*

ADeo verum est, Auditores, perfectionem, pulchritudinem, atque ipsam rerum omnium essentiam, omnino pendere ab vnione, ac partium inter se cohæsione, vt si vel quam minimum à se invicem divellantur, aut in confusionem agantur, illico multum corpori de pristina forma & pulchritudine decedat, imo priorem essentiam exuat; Non secus ac cum partes ipsius, maxime intrinseeæ, a se invicem abscedunt & seiunguntur, totum illico destruitur, adeo vt ne vel prima denominatio amplius congruat; Præterea cum simul Naturæ, a qua producuntur & foventur omnia Entia, & Artis, cui suum debent splendorem & ornamentum, maiori simul conatu & industria concursus factus est, ad coniunctionem plurium numero partiũ ab invicem discrepantium, vt inde exsurgat compositum omnibus numeris absolutum, disgregatio, quæ illarum infestissimus hostis, tunc temporis rabiem suam exserit, confusionem majorem, dissidium & deformitatem inductura : Celebria suppeditant exempla superba illa ædificia, antiquitati adeo veneranda, Pyramides scilicet Ægyptiæ, Colossus Rhodius, Coliseus Romanus, cæteraque eiusmodi prodigiosa olim & stupenda, quorum structura admiranda temporum inconstantiæ nequaquam obnoxia videbatur: cuncta enim nunc nonnisi caduca ædificia exhibent, horrida spectacula & rudera ruinæ succedanea, , ne digna nomine quod illis cum erecta starent inditum fuerat.

Revera, etsi Coliseus Romanus magis cæteris a temporis injuriis

tutus fuerit, relicta vestigia, ex quibus magnificentiæ operis indicia quædam colligere est, lineamenta tantum sunt obscura & obsoleta ac reliquiæ, prioris status tristem memoriam revocantia, horroris & terroris spectacula.

Hæc a me tradita Auditores, revera recte revocari possunt ad funestum fatum cadaveris oculis vestris obiecti, nam cum non ita pridem Naturæ summum opus ac delitium foret, cujus productio illi magis laboriosa videatur fuisse quam alterius creaturæ, sic jubente fato dissolutionis subjectum evasit, cui nihil naturale superest præter durum mortalitatis telum, ac necessitas ad pristinum materiæ chaos redeundi: Nec vero iam satis est nunc illi præreptum singulare ornamentum, ac perfectionum in illo conspicuarum apicem, præcipuam illius partem ereptam esse: Indignum nunc est insignibus elogiis a Psalmista illi assignatis, *minuisti eum paulo minus ab Angelis; gloria & honore corenasti eum*; Non amplius meretur honores & observantias a cæteris creaturis præstari solitas, in quas dominium à Summo Deo concessum ante obtinebat, *Constituisti super omnia opera manuum tuarum*, quandoquidem Anima destitutum, ac ab ea divulsum, non amplius constituit egregium illud totum, Hominis titulo honorifico donatum, quod etymon, authore Ennio, ab *amabili* derivatum est, Non amplius insigniendum est titulo Animalis rationalis, quod Aegyptij sacerdotes adorandum & venerandum dixerunt: Non amplius gerere idoneum est nomen quod Platone inditum, θαῦμα θαυμάτων; à Pythagora π᾽ μέτρον ἀνθρώπων, vel Theophrasto ἀνθρώπων παράδειγμα, nec etiamnum amplius illi assignandum est id quod alicubi me legisse memini, *Quintum esse totius mundi machinæ, imo centrum exquo omnes sphæræ naturæ radios suos infundunt, micorocosmos & compendium totius naturæ, mundi miraculum, terra Philosophiæ & Astronomiæ, cuius massa opificium, tanti artificii quod nec diabolus absque stupore tremoreque intuetur*, Desinit tandem esse microcosmus ac compendium rerum mirabilium mundi, non amplius elucet spiritus ille, olim Divinitatis imago: Excidit ab insigni illo titulo fœderis cum Angelis initi: Imo cætera animalia bruta & plantæ affinitate cum illo conjungi renuunt, lapides, metalla, ac creaturæ omnium maxime imperfectæ vilem statum suum cum illo commutare non dignantur: Non amplius mirandæ illæ actiones cernuntur, neque affectus ante stupendi adhuc conspicui sunt: quo discessere præstantes illæ facultates principum nomine alias donatæ, Intellectum dico, quo duce Divinitatis penetralia adire valebat? Memoriam, quæ singulis momentis referebat illi & obvias reddebat res præteritas quasi præsentes fuissent: Voluntatem, quæ illi oblectamen-

to erat in indagatione objectorum quæ grata videbantur? Ac tandem omnes cæteras facultates ab hac pendentes, non secus ac illa sedem in cerebro obtinentes? Quid, ambæ illæ lucidæ sphæræ, oculi, quorum radios etiam vltra astra diffundebat, imo maxime sublimiacorum situm & motum observatur is, quos iterum ad terræ vsque centrum dimittebat, perquisituros mineras ac maxime profundas abditasque, abyssos momento quasi splendore suo orbati fuere, lumine, pernicitateque motus, Lingua quoque non amplius harmonica mobilitate viget: Manuum industria & agilitas in funebre otium descivit: Quid plura? vivificus ille oceanus, Cor, cuius vndæ & mites fluctus tanta proportione præditi assiduo & circulari motu sanguinem & spiritus, omnibus partibus vita donandis & excitandis deferebant, in mare mortuum degeneravit, aut quasi palus horrenda in qua præter limum ac cœnum fœtidum corruptumque nihil reperire est, Pedes motu omnino destituti, tristi quiete gemitum exprimere videntur: Dissoluta tandem est intima illa compages adeoque incomprehensibilis animæ & corporis, ex qua Ens vivens constituebatur, infinitos & miros effectus edere capax; Recessere causæ cunctarum illarum functionum in stuporem adducentium; Substitit cursus & series insignium illorum effectuum; Paucis mirandæ quotquot fuerint actiones illæ non amplius eduntur, accedente funesta illa compositi dissolutione, hoc est divortio & dissociatione spiritus & materiæ: Id quod superest aliud nihil est quam massa in glaciem concreta, quam truncus iners & frigidus, exanimis, sensu motuque destitutus: quapropter quidam Poëta cum illum nomine solito indignum iudicaret, ob deplorandum ilium statum, in hæc erupit verba, *Iacet sine nomine truncus*: Revera truncus est horridus ac deforme cadaver, ad cuius conspectum & contactum contremiscunt & expavescunt corda; huc accedit infortuniorum summum, quod accedente putredine in non entium numerum migraturum sit.

Imo vero vereor Auditores, ne quæ verba apud vos effundo alio oculos & aures forte avocent, nedum aliciant ad excipiendam historiam & demonstrationem à me institutam, At vero cur hæc effutio, ad generosos & cordatos viros verba fero, quos vix verisimile est inerti fastidio & pusillanimitati manus daturos: Macte ergo Auditores, audaci accedamus animo, non minus generoso quam Architecti, qui, veterum ædificiorum dirutorum rudera & vestigia intrepide accedunt, spe nanscifcendi quæ artem Architectonicam promoveant, Eorum ad exemplum gnaviter & intrepido animo, positoque omni fastidio, incumbamus accuratæ separationi omnium partium admirandæ huius

compagis, quo rite explorata illius ſtructura, & attento animo perluſtrata organorum inſigni ſymmetria, in notitiam deveniamus præſtantiæ actionum in quarum gratiam conſtructa fuerant: Quot arcana ibi deliteſcentia nobis obvia futura ſunt, quam merito cum Propheta exclamare dabitur, *Celebrabo te Domine, quia mirabilis ſum formatus; Confitebor Tibi Domine, quia magnitudinem ſapientiæ Tuæ manifeſtaſti mihi in mei corporis fabrica.*

OBSERVATIO III.

Authoris.

De natura Corporum mixtorum Diſquiſitio quinta.

ARiſtoteles, cum perſpectum illi fuerit nihil in rerum Natura novi abſque Motu produci poſſe, notionem amplam & generalem nobis exhibere conatus eſt, vt comprehenderet quiquid Naturaliter aut artificialiter conferre poteſt rerum omnium nobis objectarum productionibus, quamobrem hanc definitionem tradidit, *Actum entis in potentia, quatenus in potentia*: Revera, etſi hæc definitio hodierna die non admittatur, nihilominus in ſe complectitur quæcunque Motui competere poſſunt, eo quod æqualiter convenit agenti & patienti, moventi & rei mobili: nam quemadmodum corpus quod aliud in motum impellit, illum effectum edere nequit niſi in actum deducat potentiam quam in ſe habet movendi, hoc eſt, niſi id ipſum actu moveatur, alterum motum non admittit niſi quatenus illud huic imprimit actionem quam tantum antea potentia poſſidebat: Porro ſicut nemo in dubium revocat quin rei creatæ ſibi invicem motus proprios communicent, ita quoque nemini dubium futurum eſt quin Ariſtoteles merito in ſua hac definitione comprehenſas voluerit potentias & activas & paſſivas: adde quod præterea dicere licet Philoſophum tradere debuiſſe definitionem motus admodum genericam, quandoquidem deinceps in multas & differentes ſpecies diſtinxit; cum revera non idem ſemper ſit, ſi non reſpectu generis, ſaltem quoad ſpeciem.

Hoc tamen omnibus Philoſophis neotericis concedendum Definitionem prædictam eſſe obſcuram, atque potius aſſentiendum Dom. Carteſio & Gaſſendi nullum præter localem alium admittendum motum, quia revera corpus ad motum impelli nequit niſi vniverſim vel ex parte commutetur de loco in locum: Nec tamen inde ſequitur vt cum priori dictorum Philoſophorum, Motus definiri debeat per Applicationem ſucceſſivam exterioris corporis ad diverſas partes materiæ

riæ illi proximas; Vel cum posteriore, per Transitum de loco vno in alium: Proculdubio enim omnino aliam motus definitionem tradituri fuissent, si ab ipsis esset animadversum id quod aliis in locis ab ipsis traditum, concedunt nempe Motum & Actionem vnam eandemque rē esse, hoc est nullum sine actione reperiri motum, neque vicissim, actionem vllam sine motu, quandoquidem exinde illis inferre licuisset solam immutationem loci non semper motum suponere: sic exempli gratia, si quis impositus cymbæ fluvij decursum sequatur, quiescere hic potest respectu totius corporis, & quarumvis partium, ac interea successive adplicari (*verba sunt Dom. Cartesij*) diversis materiæ partibus: Vel (*sicut habet Dom. Gassendi*) varjis locis spatij.

Motus ergo sequens definitio accuratior erit, si dixeris *Actum esse entis, per quem eius totum, vel quapiam illius partes, transferuntur e loco quem prius occupabant in alium*: Vel si vis, in aliam partem spatij, hæc vnum idémque sonant hoc loco.

Huius Definitionis perfectio melius innotesceret si singulæ illius partes ad examen revocarentur, at quandoquidem res Physicæ attentioris sunt considerationis, hæc in aliud tempus reservo &c.

OBSERVATIO IV.

Dom. PINETI Medici Pictavi.

Nasçale diutissime innoxie in collo vterino gestatum.

ANte triginta tres annos in vteri collum vterinum Nobilis Matronæ Nascale ex frusto suberis confectum fuit intromissum idque cera coopertum, formæ & magnitudinis ovi gallinacei majoris, prohibendi gratia descensus vteri: nec tamen hoc obstaculo fuit geminatæ conceptioni, quanquam in sua sede semper id subsistit, præterquam paulo post conceptionem, quo tempore extra ferebatur à pondere & decubitu matricis: Cura semper fuit dictæ Matronæ post partum dictum Nascale iterum intrudere, nec à loco dicto dimotum est ab vltimo partu, qui fuit ante viginti quinque annos, nullo incommodo exinde subsequuto: at tandem sordes circa id congestæ per moram corruptionem induentes, vtero vaporem insolitum inspirabant, qui ideo irritatus quo momento injectus clyster nascale extrusit.

Observatio V.

Ejuſdem.

Aciculæ per anum emiſſæ.

PVella decēnis, pro ætate proveſtior, conſanguinitate proxima mihi conjuncta, nuperrime per anum emiſit, intra ſpatium duodecim aut quindecim dierum, pluſquam quinquaginta aciculas, & ſegmenta coſtarum cetacearum admodum tenuja, longitudinis autem circiter minimi digiti: Prodibant hæc vt plurimum minime ſordida, rariſſime vero fæcibus commixta, quamobrem ipſo expulſionis momento immaniter ejulabat præ dolorum vehementia, adeo vt duorum opera, qui erectam ſuſtinerent, opus haberet; Deſcenſum corporum illorum extraneorum percipiebat, cum vero exitui erant proxima, vt plurimum digitis evellere coacta erat: pſas vero aciculas quod ſpectat, aliquando ſolitariæ prodibant, aliquando plures numero ſimul, aliæ erectæ, aliæ tranſverſim; quomodo vero cunque exirent, variis vicibus ad octonarium vſque numerum ſæpenumero excluſit, initio præſertim, cum cruoris guttis aliquot: In memoriam venire non potuit quomodo in corpus irrepſerint aciculæ, aut fruſtula coſtarum cetacearum, ac jam pridem maturiori eſt ingenio quam vt per imprudentiam ſimilia ingeſſiſſe veriſimile ſit: Sed tandem, vt & illius matri, in memoriam redjit, circa annum ætatis quartum vel quintum in more ſibi fuiſſe aciculas ore geſtare, maxime circa noctem atque hora ſomni, quas excitata a ſomno non reperiret; Admodum veriſimile eſt eo tempore ab illa deglutitas fuiſſe, atque ob varios anfractus & gyros inteſtinorum, concurrente acicularum figura, inibi adeo pertinaciter hæſiſſe: Addit puella tantæ amplitudinis ſibi eſſe guttur & oeſophagum vt vel craſſiſſima citra negotium ingerere queat: Quinquennij aut ſexennij ſpatio ex intervallis cephalalgiam paſſa eſt, cum ſtomachi & ventris dolore: At vero excluſis a menſis ſpatio extraneis illis corporibus proſpera fruitur valetudine.

Observatio VI.

Avthoris.

De oleo Talci.

ETſi quamplurimi arti Spagiricæ operam dantes jampridem conatus omnes adhibuerint vt Talcum in oleum ſolverent, ab antiquis & neote-

& neotericis adeo commendatum coſmeticum, ad conſervationem amœni illius floris qui in juvenili ætate conſpicuus eſt, irriti tamen illi fuere: atque experientia teſte obſervatum eiuſmodi opus impoſſibile quidem non eſſe, at vero perquam arduum, eo quod Talcum corpus ſolidum ſit, ignis etiam violentiſſimi efficaciam eludens, ac potiori jure eorum quæ illi adduntur a matronis nitoris, vultus curam gerentibus: Vires ſuas nequaquam exerit niſi diſſolutum fuerit, ſin corrodentium & acrium ope id contingat, omnino ineptum eſt quod in vſum veniat, & cuti illinatur, illam enim erodit, nedum nitidam efficit: Id vero adnotandum oleum Talci ab extracto differre, quod nonnulli ſibi fingunt, at ſolutionem tantum eſſe propriæ illius ſubſtantiæ; nam revera illius extractio omnino eſt impoſſibilis, ideoque plurimi merito in dubium revocavere oleúmve Talci extaret nécne: Reſolutionem illius quod ſpectat, difficilis admodum ea eſt, obſtante (vti ſuperius innui) illius ſoliditate: Nihilominus tamen hoc ævo nonnemo operis perfectionem in ſe ſuſcipit, ac ſpondet Talci ſolutionem in oleum, æque acidum ac vel ipſum talcum; ſtudium vero & operam totis quindecim annis in id adhibuit, ac voti tandem compos factus eſt; Illius quippe induſtria Talcum diſſolvitur, album evadit, lucidum, vnctuoſum & inſipidum, cujuſmodi natura ſua eſt Talcum minime diſſolutum; eo tamen diſcrimine quod Talcum diſſolutum & reſeratum vim obtinet & facultates inſignes ipſi aſſignatas, quæ in integro deſiderantur: Ejuſmodi vere diſſolutionem vulgo vocant Oleum Talci, quod vſu comprobante, omnino eſt innoxium; cuti enim impune omnino admovetur, quin potius illi candorem conciliat, humectam, efficit nitidam, terſam, lævemque: Id vero præterea habet ſingulare, quod, non ſecus illi adhæreat ac oleum nucum iuglandium tabellis quibus inungitur: porro ſicut tabulam, cui oleum nucum inductum eſt, lavare datum eſt, non deletis tamen nec oleo nec pictura, aut coloribus, nitoréque: Itidem eluere cutem oleo Talci imbutam conceſſum eſt, etſi candori, lævori, nitori nihil plane decedat, quin perſtet pellucida, grata tum oculis tum tactui, ac vt in juvenculis erugata, nihil aſperi præ ſe ferens: Pretioſum illud oleum aquæ inſtar pene limpidum eſt: Vnctuoſum, non tamen pingue ſicuti cætera olea, inodorum, ac proinde gratiam vbique obtinens: Proſtat apud Dom. Lemery, Pharmacopœum Regium, Vico Galandæo, iuxta Plateam Maubertianam, &c.

Observatio VII.

Epiſtola Domini ABBATIS BOVRDELOTII, Medici Primarij Suecorum Reginæ, ac Sereniſſimi Principis, Fratris Regis &c. Scripta ad Dominum Fagonium, Conſilia-rum & primarium Reginæ Medicum,

Obitus & Anatome Illuſtriſsimi Ducis Rupefoucaultij.

HAs Tibi traditurus eſt Nepos meus, per quem de obſequiorum meorum & obſervantiæ fidelitate certior fies; Enarraturus præterea ille Tibi eſt quæ obvia fuere oculis, apertione facta cadaveris Domini Ducis Rupefoucaultij, cujus præcipuas circumſtantias ad Te perſcribo: D. *Morellius*, cui demandata diſſecandi cura, indicavit mihi cutem latere dextro, infra mammillam, omnino exterius lividam apparuiſſe: Aperto thorace, ibidem loci pleuram itidem lividam, ad gangrænam vergentem deprehenſam eſſe: Pulmones porro, qui nigricabant, adeo turgidos & ſanguine infarctos fuiſſe, vt inflicto ictu ſtatim e capacitate exilierint: Ictos quibuſdam ex locis falcato ſcalpello, affatim ſanguinem erupiſſe, liquidum, fuſcum, & tabo ſimilem, pus autem ſub finem exiiſſe.

Mortis cauſa aliunde non eſt deducenda quam à partis illius ſuffocatione: contigit forte ſeri cuiuſdam acris aut ichoris portiunculam maſſæ ſanguineæ commiſtam fuiſſe, quæ pleuræ communicata vitium aliquod illi inuſſerit aut labem; proxima autem lethi cauſa adſcribenda eſt inſigni copiæ ſanguinis quæ exundavit in pulmones illóſque oppreſſit; quibus ad expanſionem cum ſufficiens denegaretur ſpatium, occaſio hinc oborta eſt orthopnoeæ, quinque aut ſex dierum ſpatio moleſtæ, pulſuſque exilitatis toto ante obitum triduo, qui initio affectus magnus & plenus fuit, plethoræ index.

Mors ergo ſupervenit ob non depleta vaſa; Medici in conſilium adſciti ſanguinis mittendi perpetuo authores fuere; Conſanguinei autem & aſſidentes ægro, aut cœca in illum miſericordia, aut de remediis perperam judicium ferentes, aſſenſum præbere noluerunt. Non diffiteor quidem malignum aliquod ſerum, ſanguini remixtum, forte hunc in motum incitaſſe; Vtinam verum illius & genuinum correctivum cognitum fuiſſet, illum e ſexcentis eruere admodum arduum eſt, atque hic aberrare admodum proclive: Sæpenumero enim vſu venit vt quod ſalis cujuſpiam correctivum eſt & ſedativum, idem aliud

aliud irritet & exasperet: Interim simili in casu a prisca methodo nequaquam discedendum est, quæ eo solummodo inclinat vt majora vasa exinaniantur, hoc fundamento innixa, quod illa ob ebullientem & febrilem sanguinem turgida, in pulmones onus excutiunt, à quo opprimuntur & suffocantur: Id autem singulare corpore adaperto adnotare mihi licuit, portionem scilicet pulmonis, tres quatuórve transversos digitos latam, saturato rubore suffusam fuisse, gangræna tamen non affectam, quam scalpello post quam divisimus, dura illa fuit & scirrhodes, exilibus vasculis prædita, sanguine rubicundo & naturali prædita: Densitas illius particulæ, vasorumque exilitas, in causa, vt existimo, fuere quod æstuantem sanguinem, febris fomitem non exceperit, ideóque ab eo obruta non fuerit, qui in reliquo pulmone, spongiosa substantia donato, absque impedimento exceptus fuerat.

Aliud porro in memoriam rediit, me cum ante triennium Illustr. Dom. Ducem sub cura mea haberem, eodem morbi genere laborantem, scilicet Peripneumonia, cujus comes erat dolor lateris cum tussi & sputo sanguinis, sanguinem plurimum illi detrahi iussisse in morbi primordiis, atque sic humorum in pectus influxum prohibuisse, postmodum vsu lactis, aliorumque quorundam remediorum, pulmones consolidatos fuisse, qua parte scilicet erosi fuerant, aut anastomoses vim passæ, e quibus cruentæ expectorationes prodierant: Verisimile est particulam illam pulmonis fuisse consolidatam: ibique cicatricem scirrhosam exortam, cuius ope constricta sunt vasa: Vnde patet verum non esse extimas, partes labem aliquam passas, præ cæteris magis patere defluxionibus: Nec desunt rationes, aut experimenta in memet ipso facta, quibus id ipsum comprobem; Podagra laboravi quibusdam in pedum locis, per me vsu remediorum adeo confirmatis, eorum vasis vsu remediorum adstringentium tam valide constrictis, aut consumptis, vt nulli amplius in illos decumbant humores: Quicquid super his, & præsertim hoc in casu sentias significes per litteras rogo: Sententiam tuam omnibus me anteferre scias, nihil enim Te latet eorum quæ medicum sçire decet, &c.

RESPONSIO.

Domini FAGONII *Consiliarij & primarij Reginæ Medici.*

Ad Dominnm ABBATEM BOVRDELOTIVM, Reginæ Suecorum Archiatrum, & Serenissimi Principis Regiæ Majestatis Fratrem.

De obitu & Anatome cadaveris Illustrissimi Ducis RVPEFOVCAVLTII.

DOMINE,

Adeo inclinat animus in sententias Tuas, vt invitus nonnulla obiiciam adversus ea quæ de obitu & dissectione cadaveris Illustr. Ducis affers: Contra ivisse vero mea refert, ne ignavum assensum præbuisse, aut eloquentiæ Tuæ torrente abreptus videar: Hac in re Tibi etiamnum consentio Illustr. Dominum Ducem suffocatum interisse ab impetu sanguinis in pulmones exundantis; at vero apud me dubium est soline vasorum plenitudini causa adscribenda sit: Septem vel octo ante obitum horis mentis stupor illum invasit, cerebrum autem in exercitio functionum principum defecisse verisimile est (vt ex multorum signorum concursu liquet) a seri maligni affluxu id obruente, cujus pars statim in primordiis morbi pectus invaserat.

Suspicari & licet nervis motui organorum pneumaticorum dicatis, non minus quam cæteris eodem humore imbutis, ac proinde ad perseverandum in functione sua ineptis redditis, Ægrum, qui paulo ante melius se habere videbatur, metastasi facta seri illius in caput, quo Pulmones liberati fuere, vno impetu suffocatum fuisse, inducta paralysi nervorum ad pulmones & septum transversum distributorum: Eo ergo in statu cum sanguis in itinere versus cor instituto pergeret, atque in Pulmones influens ex iis more solito non propelleretur, etsi massa sanguinis media sui parte imminuta fuisset, nihilominus tamen Pulmonem plenitudinem hanc incurrere necesse erat, id quod post obitum conspicuum fuit, quia in iis pene vniversa massa Sanguinis subsistebat.

Interim Tecum, Domine, sentio, dispositionem illam necrosi proximam, pleuræ & cutis, ortum debuisse copiæ æstuantis sanguinis, impetu delati in loca quæ serum acre & causticum, vnde mali primordia, corrodebat; solamve illam affectionem, etiam si non contigisset dicta illa in caput metastasis, indubiam mortis causam fuisse; cui forte obviam ire licuisset, si subita vasorum depletio facta fuisset, primisque morbi diebus.

Observatio autem à Te facta constitutionis partis superioris Pulmonum Illustr. Dom. Ducis, vt omnino extra naturam est, ita summo judicio tradita: In Pulmonibus cicatrices raro admodum conspicuæ sunt,

Sagacitati autem Tuæ eximiæ debetur eiusmodi observatio, per quam convellere licet axioma generale de debilitate partis cuiuspiam male affectæ: Aut saltem opinionem facere (dummodo animus antiquorum sententjis non plus justo irretitus fuerit) si partes carnosæ, quæ vnitatis solutionem passæ sunt, quam ante debiliores evaserint, eo quod fibræ nerveæ, texturæ robori dicatæ, vbi consumptæ fuerint, in integrum amplius non restituantur, idem iudicium de partibus membraneis non ferendum, quæ si quando ad pristinam vnitatem redeunt, in illis cicatrix & densior & solidior inducitur quam in reliquis partibus quibus nulla est illata injuria: Quamobrem, sicuti sentio, pars scirrhosa à Te deprehensa immunem se præstitit ab erosione quæ contigit in reliquis Aegri Pulmonis partibus &c.

Epistola II.

Domini ABBATIS BOVRDELOTII, *Archiatri Reginæ Suecorum & Seren. Principis Majestatis Regiæ Fratris.*

Ad Dominum FAGONIVM Consiliarum ac Primarium Reginæ Medicum.

De Obitu & Exenteratione Illustr. Ducis Rupeufocaultij

DOMINE

Accepi responsum de morbo & Anatome corporis defuncti Domini Ducis Rupefoucaultij: Gaudeo vero quod mihi consentias quoad plurima, eoque nomine mihi gratulor, quæ enim excogitata a Te sunt demonstrationum vim obtinent: Circa ea ergo quæ maxime essentialia sunt nullus inter nos dissensus, scilicet febrem ægro funestam originem duxisse ab exuperante sanguine per triennij decursum congesto, vel ab æstu & fermentatione eiusdem, qui in morbi primordjis arteriam ad crassitiem pollicis extendere videbatur, quapropter dura & plena in singulis pulsationibus apparebat; Apud me quoque illud ratum est quoddam serum acre, malignum, & forte arthriticum quid sapiens, fermenti vicem obtinuisse erga dictum sanguinem, quem, vt ad notasti, opus fuisset e corpore non ignave eduxisse per largas venæ sectiones, in brachiis & pedibus institutas: Insignis ille fervor hoc præsidio ab initio repressus fuisset. At vero nec mihi nec Dom. Lisotio nec Quercetano quisquam aures præbuit, Aeuo vivimus quo nullus non se fingit Medicum: Morbo laborant ingenia, ob quem quid sit rationi consonum

non percipiunt, quo fit vt absona amplectantur remedia, plerumque ægris funesta: Consanguinei ergo & amici Aegri, sanguinis emissioni obstitere, obiecere provectam ætatem, venæ sectionem arthriticis esse noxiam, Medicum Anglum, atque alios, ea prætermissa sanare febres, interim dum his rationibus fulti, aliisque minoris momenti pertinaciter nobis reluctantur pulmonibus sanguine nimiopere distentis pulsus minor evadit, eo quod arteria non amplius pro more expanderetur, tussis ægrum vrget, sputa cruenta in livida & viridia transeunt, præsertim exacerbationum tempore: anhelus fit æger, adeo vt erecta tantum cervice illi aërem ducere concederetur, aberat enim spatium admittendo in thoracem aeri, quod symptoma ad obitum vsque perseveravit: illius ergo causa, ac proinde morbi vnde pendebat, pectore præsertim concludebatur, in quo deprehensus Pulmo sanguine livido & pure turgidus: Nulla metastasis humorum in cerebrum accusanda, mentis enim functiones in ægro integræ semper perstitere: At vero Tibi hac parte iterum assentior, per liberalem sanguinis emissionem ægrum liberandum fuisse.

Quæstio a me Tibi proposita circa partem Pulmonis integram & rubram, quæ in eius parte superiori & dextta animadversa est, in quam aliàs fluxio decubuerat insignis, sputi cruenti author, singulari examine digna est: quæ porro de ea meditatus es, curiosa sunt: multa quòque, à quo tempore ea de re ad Te scripsi, in mentem mihi venerunt: Maximi illa est momenti, tractatuque singulari comprehendi meretur: Chirurgos quosdam eam ob rem in consilium adhibui: Apud ipsos ratum est, si os fractum consolidationem adeptum est, eam duritiem ipsi comparari vt nunquam qua parte ante fractum est rumpi queat: Novi Suecum Podagræ obnoxium, ab hac plane liberatum quod ocreas per plures annos induisset quibus aquam infundebat, ab eius insigni algore extincta intemperies, ac constrictæ venæ pedum & tibiarum: Fluxio alio derivata est, attamen Suecus immunitatē à Podagra obtinuit, ob interceptas humoribus influentibus vias: Causticum temporibus admotum firmam gignit cicatricem, doloris dentium in perpetuum profligatricem: Revera si quæpiam fibræ aut villi partium relaxentur & robore exuantur, transituro humori via sternitur, vnde origo recidivæ morborum pertinacium: Ter Pancreas Defuncti Domini Mareschalci Clerumbaultij onere levavi ope purgantium, humorum copia adeo turgebat, vt ad instar magni cucumeris tensus & durus appareret, at illius fibræ plus nimio dissolutæ erant, ideoque non diu post iterum nova tumoris congeries contingebat: Medici nunquam in id incumbunt vt relaxati villi consolidentur; inde humorum congeries originem ducunt

cunt & infarctus, vulgo intemperiei viſcerum adſcripta, recentis humorum congeriei cauſæ fictitiæ : Plurimi Pulmonici à me ſanati, ſanguinem & pus expuentes, inter cæteros D. Penotium catapultarium ſatellitem Regium, phithiſicum, ad extremum maraſmum deductum, perpetuis vigiliis vexatum, pus viride & cruentum continuo excernentem, cui cutis pruriginoſa evaſerat, furfures emittens : Nulli dubium quin illius pulmones tunc temporis vlcere affecti eſſent, quapropter pro conclamato habitus à Dom. Saraceno, aljiſque Medicis, Attamen lucis vſura adhuc fruitur, nec vllæ priſtini mali adſunt reliquiæ: Idem contigiſſememini Domino Marchioni à Larré, Legionis Conticenſis Præfecto, adeo enim conferruminati illi mea opera fuere Pulmones, vt itinera ſua citatis equis faciat, omnes belli moleſtias & diſcrimina ſubeat: nihilominus febris hectica ipſum occupaverat, ſputa illius omnia viridia erant & fœtida : totumque corpus incurvum evaſerat: Tractatum ea de re emiſſurus ſum, vſui practico admodum vtilem, Tibi dicandum &c. Vale,

Observatio XIII.

D. CESVIN, Chirurgi Iurati apud Rhedones.

Abſceſſus ſupra genu genitus feliciter Chirurgia curatus.

ACcerſitus nuper fui à muliere laborante Tumore in altero genu, cui multi Chirurgi ſine ſucceſſu ſuppurantia ordinaria adplicaverant : Illico mihi conſpicuum fuit tumorem hunc ex eorum genere non eſſe quæ materiam certo loco collectam continent, ſed genitam ab humoribus vniverſam articuli ſubſtantiam imbuentibus, quam vndique & æqualiter in tumorem attollunt, adeo tamen vt cutis nequaquam ideo afficeretur, neque in colore, neque in ſubſtantia, neque quoad ſenſum: Dolor enim ea in parte ægro infeſtus vndique per totam partem diffuſus erat, in qua ſtupor potius aut torpor animadvertebatur: Cum tamen coniicerem in parte ægra contineri materiam quam exhaurire neceſſe erat, inſiſtendũ duxi vſui maturantium & digerentium, atq; id tandẽ conſequutus ſum vt tumoris apertio pluribus in locis ſuccederet, hinc tam ſupra quam infra articulũ totidẽ quaſi abſceſſus geniti ſunt, partem deplentes & humorẽ imbibitum excludentes, adeo vt non diu poſt detumuerit, ac priſtinę cõſtitutioni naturali reſtituta videretur, ægra, poſtmodum leviſſimam & obcuriſſimam moleſtiam & dolorem percipiente, ibi loci vbi patellæ pars ſuperior anterius contingit apophyſin inferiorem femoris, cui incumbit lata aponeuroſis muſculorum tibiæ

tibiæ extenſorum, e quibus pes anſerimus efformatur: Eapropter vero attentius mihi locus ille conſiderandus fuit, qui naturali paulo maior mihi apparuit, vnde coniicere licuit in cavitatem articuli decubuiſſe quidpiam humoris ſecreti, quem facto emiſſario neceſſe eſſet inde educere: at vero vt tuto id fieret, ſedulo inquiſivi in lateribus patellæ idoneum ad inciſionem locum, integra & inviolata aponeurosi, cuius læſionem periculoſiſſimam eſſe authores perhibent: Sed cum periculum omnino effugere non daretur, in meam ſententiam pertraxi aphoriſmi ſenſum, *Quo natura vergit eo ducendum*: atque prætermiſſis cautionibus prohibentibus, granum cauſtici, cutis adurendæ cauſa admovi, ſublata vero eſchara, à me animadverſum aponeurosim affectam eſſe, aquæ a cute receſſiſſe vt minimum ad latitudinem coronati: ipſam vero digitis palpando, deprehendi inundationem ad centrum articuli vergentem, atque fluctuationem illi ſimilem quæ in tympaniticis deprehenditur: Cum tandem illa omnia neceſſitatem mihi oſtenderent ſectionem à me prius propoſitam inſtituendi, aponeuroſin ope ſcalpelli falcati aperui, id impellens ad congeſtionis vſque locum, e quo puris pluſquam cyathum eduxi; cuius evacuatio ægræ ſanitatem intra breviſſimum tempus attulit, vſurpatis mundificantibus, cicatricem inducentibus &c.

Observatio IX.

Eiuſdem.

Bronchocele rara ſectione curata.

PAucis diebus aute prædictam curationem, non minori audacia, ſed æque felici eventu, in puella, quatuordecim aut quindecim menſes nata, punctione facta infra parotides latere dextro, eduxi aquæ rufæ quantum caperet ovum columbinum, hinc illam liberavi bronchocele vniverſam colli regionem anteriorem occupante, adeo vt periculum ſuffocationis incurreret, etſi neque inflammationis, neque abſceſſus humoralis iudicia adeſſent, ſed tantum vndulationis & fluctuationis quidam ſenſus, illis enim ſolis indicationibus innixus periculum apertionis feci, ſed poſtea in apertum locum digito indito, inde mihi conjicere licuit prædictam aquam cyſti concluſam fuiſſe, ideoque ratum habui iſtam alias proxime ſibi accumbentes habere, quas etiamnum neceſſe eſſet evacuare: Varjis temporibus cyſtides ad denarium vſque & duodenarium numerum, & ſucceſſive etiamnum aperui, adeo vt progrederer in incidendo ab aure vna ad alteram vſque, quæ operatio horrorem

horrorem incuſſit ingentem quod laniena potius videretur quàm opus chirurgicum, Obſervandum vero eſt aquam poſterioribus hiſce cyſtidibus contentam inſtar fuliginis dilutæ atram apparuiſſe, ac præterea adeo fœtidam vt ægræ mater in animi deliquium inciderit, ac aſſidentium plurimi cubiculo excedere coacti fuerint, nec momento temporis in eo permanere illis licuerit ſublevandæ ergo ægræ: Adde his prædictum Tumorem cuiuſdam Lupiæ ſpeciei ſuccedaneum fuiſſe, digiti extremi craſſitie, quæ tactu iudice videbatur plena materia ſteatomatica: Quoad dictas cyſtides, credidi ſobolem eſſe tunicarum quæ cooperiunt tonſillas & glandulas conglomeratas illis in locis ſitas, quarum ſubſtantia abſumpta fuerat & eroſa ab humoribus impuris ibidem congeſtis, bronchoceles formam conſtituentibus: Cæterum curationis momentum cum ſitum eſſet in conjunctæ tumoris materiæ ablatione, eam mihi abſolvere operoſum non fuit, evacuata omnino eiuſmodi materia, quare vulgata & trita remedia ſatis fuere ad curationis perfectionem.

Observatio X.

D. BILLY Chirurgi Iurati Pariſienſis.

Vulnus Cordis.

QVæſtio ſatisfacturus, Domine, ſcias Iohannem Biretum, civem Pariſienſem, annos circiter viginti quatuor natum cũ in eum impetum feciſſent ſepté ipſi ignoti, etſi pro virili & generoſe illis obſtitiſſet, acuto gladio percuſſum fuiſſe, duobus tranſverſis digitis infra mammillam dextram, vnde ſequutum vulnus penetrans in cavitatem pectoris, idque lethale.

Cadaver aperui, iubente Magiſtratu, coram D. Fevreo iuniore, collega meo, atque alio quodam Chirurgo: Cum porro ſolidum & certum iudicium de natura vulneris ferre decreviſſem, Pectoris præſertim examen inſtitui, in quo ſequentia animadvertere licuit.

Integumentis diſſectis, ſublatoque ſterno, illico oculis ſe exhibuit ictus introitus inter tertiam & quartam verarum coſtarum, initio ab inferioribus ducto: progreſſum vero vulneris ſequutus, notavi in margine, vel in extremo inferiori lobi anterioris pulmonis, duo vulnera ſuperficialia ab vnico illo ictu inflicta: quo vlterius pergente læſum fuerat pericardium, tandem immediate infra cordis auriculam dextram, advſque fundum ventriculi illius ingreſſum eſſe, vbi ſubſtiterat: Hoc vero admiratione dignum, & fidem ſuperata, quod æger ſub finem tantum quintæ diei a vulnere obierit, Cauſas ſilentio nunc involvo &c.

Observatio XI.

Dom. DVPVY *Medici Fonteniaci Comitis*

Abceſſus ſingularis.

NOn ita pridem accerſitus fui ad mulierem à quatuor aut quinque menſibus in lecto decumbentem, quam vnaquaque die toto illo tempore horror infeſtaverat, cuius comite erant vapores quidam calidi ſurſum ad caput irrepentes, irritis omnibus hactenus vſurpatis remedjis: At verò cum ex illa didiciſſem ab ipſo morbi initio in altera natium dolorem perpeſſam eſſe, calorem & pulſationem, credidi inibi latitare abſceſſum, malorum omnium fomitem, etſi nullus tumor aut eminentia ibi ſe proderet, vel alia quæpiam extraordinaria diſpoſitio: Illa opinione innixus ſectionem inſignem infligi juſſi, vnde medi ocris quantitas cruoris atri & craſſi educta eſt: Attamen cùm ad ægram paucis poſt horis reverſus eſſem, ademptuſque eſſet per Chirurgum apparatus loco inciſo adplicatus, illicò circiter decem aut duodecim vnciæ materiæ atramenti inſtar nigræ prodiere abominandi od[illegible] affatim effluentis vt vix cohiberi potuerit, inſigni ægræ iuvamento, ac febris manifeſta imminutione: Qui eventus me impulit vt poſtridie horis matutinis redirem: narratum verò ægram dolores intenſiſſimos tota nocte perpeſſam fuiſſe, materiam porrò dictam, nigram & craſſam, tanta copia egreſſam eſſe, vt remota turunda & emplaſtro lectum pene totum fœdaverit & commaculaverit, imo id penetraverit: Vnde intuli Abſceſſum eiuſmodi foveri ab extranea quapiam & extraordinaria cauſa: revera vbi rem proprius explorare volui, quo rectius iudicium ferrem, animadverti medio ſectionis loco corpus ſolidum, quod volſellis apprehenſum educere coactus fui, hoc poſtmodum deprehendi eſſe craſſam aciculam, digiti longitudine, cuiuſmodi ruſtici noſtrates Guimbardianas vocant, quarum vſus eſt ad coniungendas oras induſij circa pectus: qua ægræ oſtenſa, ex eius ordidici ante annos quatuor, ab ipſa cum coniuge colludẽte fuiſſe deglutitam: Cæterum, quanquam corporis illius extranei eductio curationem multum promoveret, nihil tamen à me prætermiſſum præcavendæ gratia cariei, aliorumque accidentium quæ materia ſuperſtes inducere potuiſſet; præſcripto ſcilicet convenienti victus regimine, exſiccandi vi prædito, Bocheto ex China, & ſalſaparilla comparato, Pilulis ex diagridio, reſina Ialapæ & aquila alba: Tandem injectionibus ex decocto radicum ariſtolochiæ rotundæ & iridis, foliorum piloſellæ, rubi ſummitatum; & ro-

& rosarum rubrarum, in cuius singula libra dissolvebatur vncia vna spiritus vini rectificati, & drachma boli pulverisati; cuius ope materia ad laudabilem consistentiam postmodum deducta est, Digestivi vsum imperavi, cuius semper eximium successum animadverti in eiusmodi abscessibus, cuius ecce descriptionem.

Digestivum præstantissimum.

℞. Emplastri stiptici Crollij vncias duas, lento igne liquefiat in vncjis quatuor olei hypericonis, adde postea myrrhæ drachmas duas, aloës subtiliter pulverisatæ drachmam vnam; Detrahe ab igne vas ac continuo agita quovsque refrixerit,

OBSERVATIO XII.

Sive Stoicheiologiæ, aut Physicorum Principiorum novorum.

CAPVT III.

Dom. MAILLOTII.

De Numero Elementorum.

ETsi dissidium sit inter Philosophos circa numerum Elementorum, admodum tamen verosimile est, observatis iis quæ in mundi creatione contigere, quatuor à nobis agnoscenda esse: Ait enim S. Scriptura prima die Deum creasse Lumen, quod nihil aliud est quàm Ignis, Elementorum omnium absque dubio primum & nobilissimum: Secunda die Deum magnū Expansum delineasse, vt fert vox Hebæa, *Rachiaha.* quod vocavit cœlum, ex plurimorum Philosophorum mente ab Aëre non discrepans, atque pro secundo Elemento admittendum: Tertia die, Deum iussisse Aquas, terram ambientes, in quasdam cavitates, iis excipiendis dicatas secedere: hinc Aqua vt tertium Elementum accipiendum est, à Terra secreta, quæ quartum constituit: Hæc solum historia creationis mundi docet nos de Entibus simplicibus, ante mixta conditis, quare exinde inferre licet illa vnicam fuisse horum materiam.

Revera legimus in veteri Testamento Deum, postquam Elementa ab invicem distinxit, ac vnumquodque in proprium locum secedere voluit, iussisse terram producere Animalia & Plantas, mare autem Pisces: Quanquam porro ibi loci neque aëris neque ignis vlla fiat mentio, facillimum est demōstrare illos mixtorum compositionem ingredi, adductis infinitis experimentis demonstrativis.

Cæterùm, prætermiſſo Ariſtotele, qui ignem Elementarem collocat in concavo cœli Lunæ aſſignati, quæ modo adduximus ſatis aperte oſtendunt partem mundi infimam, (admodum probabiliter) centrum mundi ſtatuendam, Terræ dicatam eſſe: Aquam autem, quæ ex mandato Dei confluxit in cavernas, ad ipſam excipiendam præparatas, iis deficientibus Terræ ſuperficiem coöperturam fuiſſe: Aërem Expanſum, aut Cœlos, ambire inſtar operimenti Globum ex aqua & terra conflatum; Ac tandem Lumen, aut Ignem, fuiſſe diviſum in plurimos Globos, quos Deus ſeorſim in cœlis collocavit, quo ad ipſius lubitum per totum orbem diffundatur, ac proinde vnumquodque dictorum Elementorum occupare locum ſibi à Natura præſtitutum, ſicuti ante propoſui.

Finis APRILIS *Anni* 1680.

ZODIACI

ZODIACI MEDICO GALLICI

SIVE

Recens in Re Medica & Naturali Exploratorum.

MAIVS Anni 1680.

OBSERVATIO PRIMA.

In qua Quæstiones Chirurgicæ propositæ & discussæ in Conventu Academico Chirurgorum Familiæ Regiæ. die Aprilis 29. Anni 1680.

QVÆSTIO I.

An in primo vulnerum apparatu semper necessaria sit Turundarum, Pulvillorum, pleniorum siccorum impositio, hoc est, non illitorum balsamo quopiam, vel vnguento digestivo?

SOLVTIO

HAc in re distinctione opus est, in Vulneribus enim simplicibus, quibus nullum insigne adnexum est symtoma, indiscriminatim in his licet primo vel secundo apparatu, turundas & penicillos balsamis & vnguentis appositis illinere: At vero si vulnerum comes sit hæmorrhagia, turundas aridas nullo humido imbutas immitere e re est, quo arctius compressis vasis hiantibus sanguis exitu citius & facilius prohibeatur: In illis vero quæ adiunctam habent grandem contusionem, vel si simul læsæ sint partes nervosæ, satius est in ipso primo apparatu concerpta lintea medicamentis vnctuosis & digestivis illita indere, sive ad citiorem ecchymomatis discussio-

nem, siue sedationem doloris, inflammationis causæ frequentissimæ, fluxionis, febris, gangrænæ, conuulsionis, plurimorumque periculosorum symtomatum.

QVÆSTIO II.

An Potiones Vulnerariæ aliquid vtilitatis afferant?

SOLVTIO.

ALimentorum acrium mordicantium aut calefacientium vsus Vulnera rebellia efficit, ac symtomatis molestis occasionem præbet; Ergo quæ ingeruntur & distribuntur, in morem alimenti, sanguineam massam suis qualitatibus afficere ualent: Potiones dictæ hauriuntur, ac proinde æqualiter in singulas corporis partes vires suas inferunt, detergendi & aperiendi vi pollent, ideoque per lotium plurimos humores superfluos eliminare valent, à quibus fomentum accipiunt vulnera externa, imo multum conferre consolidationi eorum quæ penetrantia sunt: Quamobrem tantum abest vt inutiles indi[illegible]ndæ sint, quin potius idoneæ promouendæ curationi omnium vniversim vulnerum, imo aliquando sanationi illorum quæ cæteris remediis rebellia fuere accelerandæ.

QVÆSTIO III.

Cur non semper adest pus in vulneribus dempto primo apparatu, si quidem cum id semel genitum est, quantumuis accuratè detergeatur, semper notabili copia id reperitur duabus vel tribus post horis, si fortuito vel consulto discooperiantur?

SOLVTIO.

SPiritibus vbertim in recens vulnus convocatis, siue ratione ictus, siue turundarum immissarum, calor naturalis in illis tunc quasi suffocatur, nec proinde promptam humoris influxi digestionem promovere potest, vti fit cum libertate donatus pro potestate nativa agit: Adde suppurationem in vulnere nonnisi prædicti caloris auxilio fieri: At deinceps sanguinem in saniem abiturum, superfluam hanc semper obviam habere, fermenti vice fungentem, & mutationem sanguinis in pus promoventem.

QVÆSTIO

QVÆSTIO IV.

Vtrum in vulneribus capitis Satius ſit cerebrum detectum eſſe ab inſtrumento vulnus inducente, vel à modiolo?

SOLVTIO.

QVæſtio hæc nude accepta ſolutionem tantum ab experientia cum admittat, ab illis expectanda venit qui ampla Noſodochia frequentarunt, cuiuſmodi eſt Pariſienſe, Hoſtel Dieu dictum; In quo obſervatum eos quibus cranium inſigni fractura læſum fuit, adeo vt locus concedatur educendo ſanguini extra vaſa egreſſo, ſupra craſſam meningem effuſo, abſque trypani ope, vt plurimum ſalvos fieri, Eos contra qui eiuſmodi auxilio indigent propemodum omnes interire.

OBSERVATIO II.

Anonymi.

Pus è Bubone peſtilenti eductum, diſtilationi Chimicæ commiſſum.

NEmini credo ignota eſt ſtrages in Germania, poſterio[illegible]s annis edita, at vero vix cuiquam in mentem veniat exinde naſci poſſe occaſionem commodum ex incommodo vicinorum captandi, Obſervationes tamen à Medico Germano ad me tranſmiſſæ tanti ſunt momenti, vt theſauri inſtar alicuius aſſervandæ ſint in futuros vſus.

Ex omnibus morbis qui humano generi inſidiantur, nullus truculentia æquiparandus, nullus æque horrendus aut minus mente comprehenſibilis ac Peſtis: quemcunque mundi cardinem illa occupet exiguo temporis ſpatio vrbes exhaurit incolis, agros depopulatur, omne commercium & mutuas negotiationes abrumpit: Nullus non expaveſcit, & metu ad eius mentionem concutitur: Medicos non minus quam cæteros formido occupat, quin mors ipſa malorum quæ invehit, minimum adparet iis quos ipſa invadit: Cauſæ & natura illius ingenio humano omnino ſunt imperviæ: nec vlli hactenus conceſſum impetum illius retundere: Vt plurimum flagellum Dei audit, ſæpe effectus cuiuſpiam Planetæ aut conſtellationis exiſtimatur; Vt plurimum vero origo illius quæritur in inquinatione aëri impreſſa, ab inferioribus ſuſcepta: Vndecunque vero illius generatio arceſſatur, non melius perſpecta evadit illius indoles; remedium vero nullum adverſus eam hactenus quam per incerta experimenta innotuit: Nuper vero Medicus Germanus, Dei gloriæ promovendæ zelo percitus, Conſervationis Princi-

pum cupidus & vtilitatis publicæ, hæc omnia ſuſque deque habuit: Suppoſuit enim genuinam peſtilentis materiæ formam ſub ſenſus cadere non poſſe, inſimul quoque cenſuit a ſuſcepta chymica analyſi puris Bubone peſtilenti concepti, futurum forte vt coniectura aſſequeretur ampliorē notitiam qualitatum maxime eſſentialium, atque inde idonea remedia animo obverſarentur vel, ad ipſam e corpore eliminandam, vel efficaciam eius obtundendam; Quo fundamento innixus generoſo animo periculi plenam operationem aggreſſus eſt, atque his mediis voti compos factus eſt.

Aperto Bubone peſtilenti in Nobili Germano, cui nomen fuit Gothofredus Reſchelius, Virulentam materiam ibi latentem totam in matratium vitreum lutatum coniecit, adaptatoque illi recipiente commiſſuras luto obduxit, poſt ignem per gradus adhibuit, eoque ritu diſtillationem inſtituit vt primo prodiret aqua nonnihil limpida, demum materia craſſior & oleoſa, hinc ſal volatile, quod adhæſit collo matratij: Tum remoto igne, ſolutaque compage vaſorum, exiliit vapor adeo fœtidus, adeo acutus, vt quamvis goſſipio aures munierit, nares turundis ex linteis concerptis obturaverit, ore ſpongiam aceto medicato madidam continuerit, aqua theriacali, omnem denique prophylaxim adhibuerit, nihilominus tamen quaſi fulmine ictus fuerit; nulla quippe corporis pars non impetita fuit, adeo vt diuturno & vniverſali tremore, nec minus horrendo quaſſatus fuerit: Sed tandem diſcuſſo illo vapore, ſpiritibuſque motu naturali reddito laborantem ad deguſtandum abominandum illud ſal impulit; ipſe vero particulam linguæ impoſuit, quod tanta acrimonia, & penetrandi vi præditum percepit, tantopere vellicans, pungens ac corroſivum, vt aquæ regiæ neutiquam inferius eſſet: Quamobrem cùm intuliſſet materiam peſtilentis luis fomitem, ſeroſæ ſanguinis parti, aliiſque humoribus excrementitiis inſignem acredinem & corrodendi vim conferre, atque inde ortum ducere vomitus, diarrhœas, doloreſque lancinantes, de quibus conqueruntur peſtilenti lue inquinati, iudicavit hidrotica, quæ per inſenſibilem tranſpirarionem apta nata ſunt expellere humores eiuſmodi lue infectos, certiſſima fore deteſtandi illius morbi alexiteria: It vero vt crederet impellebat obſervatio ab ipſo facta dum curationi Peſte affectorum incumberet, eos ſcilicet qui plurimo ſudore diffluerent certo liberari: vice verſa quibus ſudor nec ſponte nec artificio erumperet, cunctos occumbere: Quamobrem ad conquirenda per experimenta varia ſudorifera impulſus fuit, ſed tam proſpero ſucceſſu, vt ea quorum deſcriptionem ad nos tranſmiſit valetudinis in pleriſque reſtituræ cauſa fuerint,

non

non omiſſis cardiacis, infrà deſcribendis.

Sudorificum Divitibus dicatum.

Accipe Pulveris diambræ & diamoſchi, cuiuſque drachmas duas, Vnicornu marini, lapidis bezoar pulveriſatorum ana drachmam vnam, Salium volatilium, viperarum, cornu cervi, ſuccini & matris perlarum, aña grana quindecim, Extracti contrayervæ, confectionum præſervativarum in Pharmacopoea Auguſtana deſcriptarum ana drachmam ſemis, ſyrupi ſcordij & corallorum ana vncias duas, diſſolvantur cuncta in pinta vna aquarum cordialium ſcorzoneræ & cardui benedicti, vi moſchi large imbutarum: Dentur huius mixturæ vnciæ octo ſingulis octo horis, ægrum poſtmodum rite cooperiendo.

Sudorificum in gratiam Pauperum.

Accipe Pulverum diamargariti & diarrhodonis ana drachmas tres, Electuarij de ovo vnciam vnam, antimonij diaphoretici & bezoartici mineralis ana drachmas duas: adde his ſyrupos cum aquis adductis in præcedente ſudorifero, eodem modo in vſum ducendo

Potiones cordialis divitibus idoneæ.

Accipe confectionum hyacinthinæ & Kermeſinæ ana vnciam dimidiam, magiſterij perlarum & granatorum cuiuſque drachmam vnam, diſſolvantur omnia in pintæ quarta parte aquæ cordialis Herculis Saxoniæ, & pari quantitate aquæ Angeli Salæ, & ſemipinta aquæ e toto citro elicitæ; fiant ex his ſex dozes ſingulis horis exhibendæ.

Potiones Cordiales pro pauperibus.

Accipe coralli rubri præparati drachmas duas, confectionis Alkermes incompletæ vncias duas: theriacæ Venetæ vncias tres, diſſolvendas in ſemipinta aquæ tormentillæ, & æquali quantitate aquæ cardui benedicti; vſus ſit idem qui præcedentis.

Præſervativum contra Peſtem novum.

Cæterum, cùm æquum non foret prædictum Medicum publicæ vtilitati invigilaſſe, propriæ vero & familiarium ſaluti non conſuluiſſe, officij ſui eſſe credidit excogitare præſervativum aliquod adverſus contagioſum illum affectum: Ratiocinatus ergo juxta legem circulationes ſanguinis, ac concluſiones ex illis deducens, credidit peſtilentem luem reſpiratione attractam, aut per poros habitus corporis inſinuatam, neceſſario arterias aut venas ſubire, ac proinde maſſæ ſan-

guineæ commiſceri; ſed præterea, cum prædicta vaſa ramis ſuis in vniverſi corporis partes diſſeminentur, eadem perpendi debere tanquam totidem media, quibus irritata veneni præſentia Natura vtatur ad id in emunctoria excutiendum: quod & perſæpe præſtat evidentiſſimè: quare ratum habuit colligendum eſſe ſi procurarentur aliquot emiſſaria vel foramina in prædictis emunctoriis, tutam fore viam ad promovendam citam expulſionem omnimodam venenatæ luis corpus ſubingreſſæ: Revera cùm in mentem illi veniſſet in ſe, & familiaribus quibuſdam, in vnoquoque inguine inciſione facta emiſſarium parandi, quæ cutis craſſitiem paulo excederet, tranſverſi digiti tantum longitudine, illi poſtmodum turundam indidit ne vulnus coaleſceret, quo pacto perpetuo ſeri effluxui occaſionem præbuit; cuius exitus in illo, vt & cæteris, vberior erat quo tempore maior infectorum numerus occurreret: quod auxilium illis adeo proficuum fuit vt ne vnus peſte correptus fuerit, etſi illam contrahendi nulla vnquam occaſio defuerit.

Observatio III.

Anatome Puellæ quam Vrinæ ſuppreſſio extinxit.

Filia D. Tertrei Oenopolæ, in vico Citharæ dicto, quindecim circiter annos nata, correpta fuit ante bimeſtre iſchuria, cui opem afferre non licuit neque per refrigerantia, neque per aperientia medicamenta; cum paulo poſt inſequuta eſſet dyſpnœa, cum quadam pulſus inæqualitate, mors die morbi ſeptima inſequuta eſt.

Cadaveris facta apertione per D. Iamotium Mag. Chirurgum Iuratum Pariſienſem, ſequentia fuere obſervata, Parte dextra imi ventris, neque ren, neque vas emulgens, neque pars vlla ſuccedanea quæ vices illorum gereret reperta ſunt. Renis ſiniſtri inæqualis erat ſuperficies, magnitudinem naturalem duplo excedentis: Propria ſubſtantia glandulis vndique conſita erat, albis, duris, avellanis parvis mole æqualibus: Pelvis & vterer erant ſine vitio; veſica tamen ne lotii guttam intra ſe continebat, vix magnitudine attingens pilam ſphæriſterii. Pectoris vniverſa cavitas aqua ſcatebat: Pulmo dexter abſceſſu tentabatur, purulentus ſero innatans: cæteræ partes naturalem conformationem obtinebant.

Conclvsiones.

Ex præcedentibus obſervationibus deducendæ.

I.

Priſcis quibuſdam authoribus conſentiendum eſt, nonnullas corporis partes eo conſilio a Natura duplices conditas eſſe, vt neceſſitate vrgente

00.

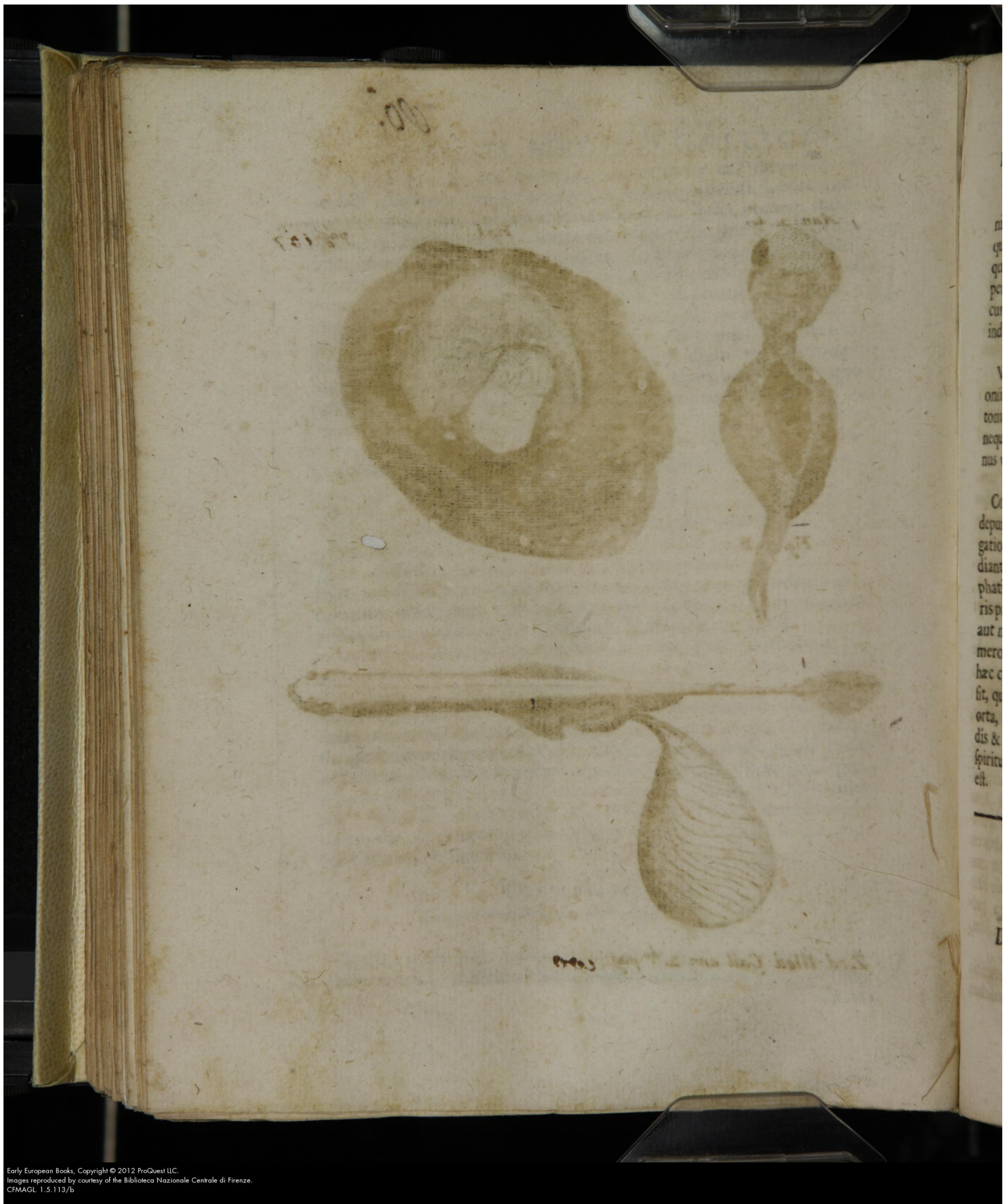
106

Zod: Med: Gall ann. 2 du pag: 100

vrgente altera alterius officio fungeretur: quandoquidem hæc puella decimum quintum ætatis annum vnico rene donata attigerat.

II.

Hinc confirmatur eorum opinio qui censent exiguas glandulas, renis substantiam constituentes, filtrationi vrinæ dicatas esse; quandoquidem hoc in casu ea ratione tantùm verisimiliter fuit intercepta, quod ex iis glandulis quædam obduruissent, ideoque vsum naturalem perficere non valuerint; ac præterea magnitudinem non naturalem cum adeptæ essent, cæteras in tantum compresserint vt denegatus inde fuerit sero transitus.

III.

Vasa lymphatica ad renes abeuntia credendum est in glandulas onus deponere, non immediate in pelvim, sicuti à quibusdam anatomicis traditum: id enim si foret vacua vesica non reperta esset: neque enim à D. Iamotio vllum deprehensum impedimentum quominus vrina liberè in pelvim & per vreteres excurreret,

IV.

Collige non solùm arterias & venas emulgentes massæ sanguineæ depurandæ inservire, atque a superfluo sero liberandæ, sed expurgationem dictam in vniversum fieri per omnia vasa sanguifera mediantibus illorum poris, quæ propterea vbique socia habent vasa lymphatica, quorum numerus maior vel minor est prout in variis corporis partibus arteriæ & venæ, à quibus irrigantur, magnæ sunt, parvæ, aut numero plures: Id quod confirmationem obtinet ab insigni numero qui in pectore occurrit, & aquæ copia quæ se secanti obtulit; hæc cum ibi paulatim congesta fuerit, illico vitium pulmoni impressit, qui abscessu vitiatus deprehensus est, vnde respirandi difficultas suborta, occupatis illis spatiis quæ libera esse debent ad facilem cordis & pulmonum motum: vnde postmodum suffocatio caloris nativi & spirituum sequuta est, quibus cessantibus animal interire necesse est.

APPENDIX.

TRACTATVS

De Origine, Progressu & Constitutione præsenti Artis Medicæ.

ANONYMI.

Vel Philoſophi Incogniti, Conſtantienſis Normanni.

Ex Mercurio amœno.

ARs Medica fortunam non habet parentem, ſicuti quibuſdam viſum: Illam comparandi, non ſecus ac cæteras artes, homini incubuit neceſſitas: In primordiis rudi Minerva & imperfecte exculta eſt, ſimplicia enim tantum quædam ad curationem vulnerum in vſum veniebant.

Diu Ars prædicta inculta jacuit, nullo præterea accedente artificio, vel quia qui prioribus vixere ſæculis robuſtiorem nacti eſſent corporis conſtitutionem, minúſque morborum iniuriis obnoxij forent, vel quia illi excolendæ operam non navarent.

Interim admodum veriſimile eſt, cum vita illis eſſet ſobria & temperata, valetudine conſtantiori & robuſtiori vſos eſſe, minoremque remediorum vſurpandorum neceſſitatem adfuiſſe: At cum poſteriores pri[illegible] illi victus normæ valedixerint, vivendi genus amplexi ſint voluptatibus diffluens & luxurioſum, de priſtino robore illis multum deceſſit, nec vigore eodem præditi ſunt: Sanitas paulatim labefactata eſt, tantaque morborum hominibus incubuit cohors, vt ad remediorum auxilium confugiendum fuerit, illorum propellendorum cauſa.

Aegyptij & Græci maxime omnium amplificandæ & promovendæ Arti operam navaverunt, egregioſque præ cæteris progreſſus obtinuerunt, ſive quod acutie mentis majori pollerent, aut feliciores forent; vel quod impellente neceſſitate ad eam a voluptatis illecebris deducti, plura tentare tenerentur & remedia nova excogitare.

Nonnulli authores primam Medicinæ originem à brutis animantibus deducunt, atque ab his homines mutuatos eſſe artem medicatricem cenſent; Exiſtimat Plutarchus penes illa perfectam eſſe Artis cognitionem, huius regulas ad amuſſim illa obſervare, neque a normis artis vel minimum deflectere, Eadem citra errorem & laborem quicquid ad morborum, quibus laborant, depulſionem requiritur nanciſci: ſi quando ægrotaverint exactum vitæ regimen obſervare: Enematis enim vtuntur, ſanguinis miſſione, purgatione, vulnera propria ſanant, verbo, omne infirmitatum genus quibus obnoxia ſunt, ſimplicium ſibi ipſis vſu medentur.

Leones, Vrſi, Lupi, aliaque animalia voracia a quiete & abſtinentia medelam

medelam quærunt: Ciconia aqua salita rostrum implet, quam in alvum, si pigrior sit, infundit: Pelicanus rostro venas sibi ipsi aperit si ægritudo aliqua ipsum invaserit: Hippopotamus, species equi aquatici, Nilo egreditur si male se habeat, & vas quoddam in femore, arundinis cuspidi admnvens, reserat, deinceps vulnus inflictum luto obducens.

Populi Americani eadem propemodum ratione sanguinem sibi emittunt; cuti vulnusculum arundinis acumine infligunt, ac cruorem inde manantem suctu educi sibi curant, quoad sufficiens quantitas prodierit. Canes & feles se expurgant esitantes herbas rore madidas; Graculi, Merulæ, Perdices vsu foliorum lauri &c. Cervi, Damæ, in dictamno, si vulnerentur, auxilium quærunt: Nunquid Elephanti si læsi fuerint mutuum sibi auxilium præbent? qua dexteritate sagittas & infixa tela e vulneribus extrahunt? Annon maxima animalium pars fœtus suos lambendo & saliva madefaciendo persanat?

Ab antiquis creditum medicinam natales suos debere ipsi Numini, solos Deos immortales tam præclaræ artis authores existere, humano generi adeo vtilis & necessariæ: *Medicinæ vtilitas Deorum immortalium inventioni est consecrata*: Cicero lib.3. Tuscul. qu. a. 1.

Hermes a Cœlo illam deducit, asserens à Deo hominibus esse concessam ad valetudinis tutelam & morborum profligationem.

Eadem mens fuit Iesu filio Syrach in Ecclesiast. cap. 38. Creavit Deus Medicinam, *ait Iudæus ille*, & homo prudens & sapiens non fastidiet illam.

Aegyptij inventionem dictæ Artis Mercurio assignarunt, Græci Isidi & Ozyridi, Tyrij Agenori & Chironi: Homerus censet Pæona, quem vocat Deorum Medicum, illius primum inventorem fuisse: Nonnulli ad Atim recurrunt, alij ad Arabum, Apolinis filium & Babilonis: Priorem sic loquentem introducit in Metamorphosi Ovidius,

Inventum Medicina meum est, opifexque per orbem
Feror, & herbarum subiecta potentia nobis.

Aësculapius, Apollinis filius & Ariadnes, patre in illa arte inferior non fuit, quandoquidem vitam amissam restituit Androgeo Minois filio,

Et Deus extinctum Cressis Epidaurius herbis
Restituit Patriis Androgeona focis.

Tota antiquitas Divos illa summa veneratione excoluit: In plerisque vrbibus Templa & Altaria in illorum honorem extructa sunt vbi prodigia edidere: Cœcis videndi aciem restituebant, surdis audiendi facultatem, vocem amissam mutis, ambulationem claudis: lepro-

ſos & maniacos ſanabant &c. Eiuſmodi prodigia in ſimulachro Iſidis Aegyptiorum ſæpenumero contingebant, referente Diodoro.

Pergami, & in vniverſa Græcia, extabant Templa Aeſculapio dicata, vbi Deus ille per ſomnium apparebat ægris illius opem implorantibus, a quo docebantur remedia illis vtilia: Pluribus & aliis in locis conſtructa ſunt, in quibus Apollo & Aeſculapius Oracula emittebant, Populis revelantes quæ ad morborum curationem illis forent vtilia.

Etiamnum Romæ hodierna die fragmenta quædam Græcis literis inſcripta tabulæ marmoreæ conſpicua ſunt, in Templo Aeſculapij reperta: Latino idiomate reddita videantur apud Mercurialem, Gallico Tractatu de Febrifugis & Febribus à Clar. Dom. Sponio edito, (*Vide ſupra Ianuarium pagina* 12.)

Nonnulli authores, inter quos Pauſanias & Macrobius, cenſent a Poëtis primum attributam fuiſſe medicinæ inventionem Apollini & Aeſculapio, Per Apollinem audientibus Solem, miti & benigno ſuo calore morbos profligantem, plantarum & animalium vires & facultates augentem, quibus homo vtitur ad ſanitatis & vitæ conſervationem: Æſculapij nomine nihil aliud explicantibus temperatum & purum aërem, non minus rite conſtitutum vtilem ad valetudinis conſervationem, & morborum cnrationem.

Ratum interim illud ſit fictitios non eſſe Apollinem & Æſculapium, qui revera Artis Medicæ inventores non fuore, ſed tamen primi excoluere: Apollo primus omnium artis quandam formam medicinæ indidit, plurimornm ſimplicium vires ignotas aperuit, quorum demum vſus plurimis in occaſionibus ſaluberrimus fuit: Æſculapius* à Parente exploratis non pauca ſuperaddidit: Primus Styli exploratorij inventor fuit, Ligaturarum & Apparatus vulnerum, *Æſculapiorum primus Apollinis, quem Arcades colunt, filius, ſpecillum inveniſſe, primuſque vulnus obligauiſſe dicitur.* Cicero l. 3. de Nat. Deor. 57.

Exiſtimant Tyrij Agenorem & Chironem primos Medicinam exercuiſſe; Ideóque primitias quotannis offerre ſolitos fuiſſe cenſet Plutarchus, *Tyris Agenori Chironi magnates primitias offerunt, quod itprimi medicinam feciſſe exiſtimantur.* Plutarchi traductor Moral. 674.

Chironis in illa arte ea fuit celebritas nominis, vt conſtitutus fuerit Præceptor Herculis & Achillis Pelei Filij: Vterque artem docuit, iidémque adeo artis periti fuere, vt Achilles Telephum graviter & variis in locis vulneratum ſanaverit; Hercules efficacia remediorum a mortuis excitaverit Alceſtida Admetæ vxorem, Regis Theſſaliæ: Addit præterea Plutarchus Achillem primum detexiſſe cauſam vehementis

mentis pestilentiæ, vniversam Græciam vastantis, *Is enim vt Chironis discipulus, primus causam luis, qua Græcos invaserat deprehendit.* Moralium. 66. Imo quidam asserunt celebrem illum Centaurum Aesculapium Medicinam docuisse,& Apollinem, huius Patrem, illi educandum commisisse: Fuit &, referentibus quibusdam authoribus, alter quidam Aesculapius, a Mercurio ictu fulminis enectus, quod è mortuis reduxerit Thesidem Hippolithum, Thesei filium, & Hippolithæ Amazonum Reginæ, qui ab equis discerptus fuerat; Tertii meminit Cicero, primi Dentium evulsoris, & cui purgandi arcanum primo cognitum: *Tertius Arsippi & Alsinoes filius, qui primus Purgantionem alvi & Dentis evulsionem, vt ferunt, invenit, Cuius,* addit, *in Arcadia non longe à Lusio flumine sepulchrum & lucus ostenditur.* Lib. 3. de nat. Deor.

Interim plurimi authores ratum habent vnicum fuisse Aesculapium, qui superstites duos reliquit filios, quorum alteri Podalyrij nomen inditum, alteri Machaonis: Vterque nominis fama insignis fuit sub Agamemnone in bello Trojano: Vulneratorum vnus curam gerebat, dum alter aliorum morborum sanationi incumbebat: Ambo illi Heroës posteris artem communicarunt, quæ hæreditario iure in filios familias transiit, deinceps nominatos Asclepiadas.

Spatio quodam temporis extra dictam familiam medicina non evagata est, neque ad alios derivata est; At sapientes & Philosophi deinceps illi operam dicarunt, maiorique studio & diligentiori quam ipsi Asclepiadæ artem excoluerunt: Decorarunt illam Philosophiæ axiomatis certissimis; Cum porro mere antea empirica esset, ab iis rationalis & dogmatica effecta est: Pythagoras totum se illi addixit, vt & Zamolxis, Alcmæon Crotoniates, Epicharmus Coüs, Empedocles &c. Democritus, ex quorundam sententia magni Hippocratis Præceptor, Artem etiamnum magno successu amplexus est.

Primi ævi homines artem Medicam, vt prædixi, rudi Minerva & crasso modo tractabant, sicuti & hodie Barbaræ gentes; Vnicum illorum studium fuit, sicut & priorum, in cognoscendis facultatibus quarundam plantarum & simplicium medicamentorum, ab ipsis adhibitorum in sanationem morborum & vulnerum: Sibi mutuo communicabant remedia quæ in vsum duxerant: Assirii, referente Diodoro, ægros in compitis exponebant, vt si forte prætereuntium aliquis eodem morbo affectus fuisset, ipsos doceret quibus remediis adiutus fuisset: Babilonij, aliæque gentes, eodem ritu vtebantur, testibus Herodoto & Strabone.

Prioris sæculi Medicorum scientia mera erat Empeiria, mera observatio quorundam remediorum quæ sors ipsis obtulisset: Si com-

pertum habuissent ægrum quempiam ope remedij alicujus solatium percepisse, illico illud in vsum deducebant, imo quotidie nova in experimenta ducebant, quæ si successus adfuisset authoritate confirmabant; sicuti eadem repudiabant si votis eventus non respondisset: Sæpenumero a parte vna ad aliam, ab vno remedio ad transitũ faciebant, analogismo vsi, exempli gratia a brachio ad crus, à pleuritide ad peripneumoniam; Remedium sæpe quoque vnum alteri substituebant, exempli gratia mentha vice balsaminæ, vel solano loco plantaginis utebantur: Sicuti perpetuo nova remedia tentabant, ita in novarum rerum cognitionem deveniebant, hinc Arte in dies perfectionem obtinente per experimentorum multitudinem, inde multum incrementi illi comparatum est, & multo quam ante locupletior est facta.

Medicina tamen eius temporis omnino rudis & manca censenda est, perfectionem vero tum demum acquisiisse cum à Philosophis aliquandiu exculta est, qui illam regulis & principiis fulcierunt.

Naturam ergo hominis indagandam illi censuerunt, singularum eius partium cognitionem adipisci voluerunt, earum structuram, numerum, magnitudinem, figuram, situm, functiones & vsus ad examen revocarunt: Primam illarnm conformationem perpenderunt, augmentum, statum, & declinationem, Hominem in statu sano & morboso observarunt; ad examen mores illius deduxerunt, inclinationes, dispositiones, habitus & vivendi rationem; Animum adjecerunt ad ea quæ illi vtilia vel adversa esse poterant, à quibus sanitas labefactari aut in meliorem statum adduci poterat: Demum vbi aliquandiu ab ipsis observatum quicquid intus & extra hominem pertinebat, causæ morborum omnium ipsum affligentium illis innotuere, ac simul remedia quosvis affectus præter naturam oppugnantia comperta fuere: Denique ab ipsis constituta dogmata & axiomata, quibus innixam voluere doctrinam ab ipsis constitutam.

Dissensus fuit quoad principia, alia enim posita ab illis qui subsequuti sunt: Rationem non adhibebant, sicut hodie in more positum, statuentes calidum, frigidum, siccum, humidum, neque in rerum Natura vlla agentia potentiora cognoscebant quam amarum, dulce, salsum, insipidum, acerbum, austerum, acidum, acre &c. Ratum ipsis fuit a corpusculis illis solum concuti posse probam valetudinem, ac principiis vitæ vim inferri; Vtramque ab illorum vnitate & symmetria pendere, morbum autem & mortem meros esse effectus illorum dissidij.

Quàm rectè igitur, & quàm convenienti ratiocinatione iuxta hominis naturam hac primi inventores investigando invenerunt indicaverúntque artem

artem dignam quæ in Deum Authorem referretur, quemadmodum etiam a posteris receptum est. Nam neque ſiceum, neque humidum, neque calidum, neque frigidum, neque aliud quicquam ex his putaverunt hominem lædere, neque aliquo horum homini opus eſſe opinati ſunt, ſed quod in vnoquoque forte, & humana natura potentius eſt, vt ab illa ſuperari nequeat, hoc ipſum id eſſe quod læderet exiſtimaverunt, idémque auferre quæſiverunt: Fortiſſimum autem eſt inter dulcia dulciſſimum, inter amara amariſſimum &c. Hæc enim & in homine ineſſe videbant & hominem lædere. Hippocrates lib. de Priſca Medicina §. 74. & ſequ.

Doctrinam hanc amplexi ſunt quotquot inter antiquos eruditi fuere, ad tempus vſpue Gorgiæ Leontini & Pollucis, qui nova, iudice Adriano Turnebo, invexere dogmata & axiomata in medicinam: Imo ſuppoſuere alia principia quibus novam doctrinam ſuperſtruxere: Primi iuxta qualitates ratiocinati ſunt, adſcripſeruntque calidos, frigidos, humido & ſicco cauſas ſanitatis & morborum: Ecce Hippocratis apoſtrophen in hanc ſectam lib. de vet. medic. art. 65.

Verum enim vero nunc ad eos, qui novo modo artem ex fundamentis ſuppoſitis quærunt ſermonem convertam: Si ergo calidum eſt aut frigidum, aut ſiccum, aut humidum quod hominem lædit, & oportet recte medentem auxiliari, calido quidem in frigidum permutato, frigido vero in calidum &c. minime vero, Non enim calidum eſt aut frigidum, addit alibi, ***quod magnam per ſe vim habet.***

Nam hæc Doctrina plurimos habuit ſequaces, imo iam non pauci illam excolunt: Impugnavit illam ſuo ævo Hippocrates, atquo revocavit in lucem eam quam amplexi fuerant priores Philoſophi Medici, vti liquet ex toto illius de Veteri medicina libro: Illi tam acri ſtudio ſe addixit, ac tam firmiter eam amplexus eſt, vt erroris & inſcitiæ reos fecerit eos qui partes Pollucis & Gorgiæ tuebantur, Medicinam priſtino nitori & formæ reſtituens: Qui libri Hippocratis nomine circumferuntur, ab hac doctrina devij, ſuppoſititij illi & nothi habeantur, tanti viro inique adſcripti,

Diocles Caryſtius, Praxagoras Coüs, Moeſitheus, Herophilus Calcedonius, Philippus Coüs &c. Hippocratis doctrinam amplexi ſunt, Cryſippus Sophiſta & Eraſiſtratus illam quoque ſequuti, ſed quibuſdam in locis ab illis immutata fuit, plurima aliena dogmata diſcrepantia ab illis quæ ab eo conſtituta fuerant invehentes.

Philinus, Herophili diſcipulus, a præceptore devius Hippocratis doctrinæ ſe non mancipavit: Illi quam Empirici ſectati fuerant ſe addixit, Rationis auxilium deſerens in ea ſcientia cui tantopere illa auxiliatur, experimentis fallacibus adhærens, quæ fortuna duce even-

P tum

tum aliquando obtinent : Hoc vno a primis Empiricis diſcrepans , qui rationi ea tantum de cauſa valedixerant , quod neque eius vis neque vtilitas perſpecta foret.

Etſi Philini doctrina ab Herophilo & Philippo Coo impugnata fuiſſet, Serapio tamen Alexandrinus illam ſequutus eſt : quam ipſam adeo decoravit vt huius ſectæ primus conditor creditus fuerit : Apollonius Antiochenus, Glaucias , Menodotus & Sextus commendationem quoque illius auxerunt , ſicut & Soſtrates , Hiero , Tentas Hamonius Alexandrinus , & Heraclides Tarentinus.

Aſclepiades Pruſſius non minore in medicinam innovationem quam ante citati induxit : Cum natura facundus eſſet, & acumine ingenij polleret, non illi arduum fuit novam ſectam in ſçenam adducere, atque fidos ſibi aſſeclas doctrinæ , cuius author erat, tenaces comparare , *Aſclepiades , quo nos medico & amico vſi fuimus , elequentia vincebat cæteros.* Cicero de Orat.62.

Ab Aclepiade Medicinæ praxis facilis effecta eſt ; totam illam in Diæta ſola conſtituebat , Exercitio , Ambulatione & Frictione corporis, Primus vini vſum in morbis conceſſit, excogitavitque cubilia, quæ in aëre penſilia ægris non mediocriter vtilia & commoda : Non diu Romæ ſtitit quin illuſtrium quorundam ſanationibus celebrem ſe præſtiterit : Eius vero fama eo celebrior fuit , quod cum probo donatus eſſet a natura temperamento, ac firmiſſina frueretur valetudine, audacter aſſereret Medicum illum artis peritum non eſſe qui in morbum incideret : Confirmat quoque Plinius ipſum nunquam morbo tentatum fuiſſe , miſere vero occubuiſſe e ſumma domus ſcala delapſum.

Mortuo Aſclepiade, dogmata huius amplexatus eſt Themiſon, publice illius doctrinam in cathedra profeſſus : Fuit hic Tralliani præceptor, qui veſtigia amborum illorum illuſtrium virorum ſequutus , in medicinam novam introduxit Sectam, ſcilicet Methodicorum, cui deinceps adhæſere Mnaſeus , Dyoniſius, Proclus , Antipater , Mileſius Olympicus , Menemachus Aphrodienſis , Soranus Epheſius , & Cœlius Aurelianus.

Trallianus arté medicam non difficiliorem effecit quam Aſclepiades & Themiſon, quandoquidem breviori quam ſemeſtris ſpatio addiſcere illam licuit : Eapropter theoremata generalia & locos communes conſtruxit , totius ſuæ doctrinæ fundamenta : Nullas alias morborum cauſas agnovit quam Strictum & Laxum , cætera, quæ ab aliis deſiderantur pauci fecit , dummodo fluiditas humoribus reſtitueretur ſi craſſitiem nimiam nacti eſſent ; vel condenſatio & incraſſatio illis

conſilia-

conciliaretur si plus iusto liquidiores & fluidiores: Sin ambæ istæ causæ in morbi alicuius generationem concurrerent, vrgentiori attendendum esse iubebat, nullo respectu habito vel temporis morbi, vel tempestatis anni, vel ætatis, vel constitutionis aut temperamenti ægri.

Crinas Massiliensis non minori celebritate Romæ valuit quam Trallianus: Primus observationes Astrologicas arti Medicæ adiunxit: Imo Ephemerides condidit, designantes horas & tempora quibus ægri alimenta & remedia assumere debebant.

Trallianus & Crinas divisam habebant artis medicæ gloriam, *Agebant fata*, inquit Plinius, cum Charmis Massilia Romam se recepit, & famam sibi comparavit cæteros ignorantiæ insimulando: Thermarum vsum, apud Romanos admodum familiarium, improbavit, quibus frigidæ lavacrum substituit: Imo tanta illius fuit suadelæ vis erga Romanos, vt ipsa hyeme piscinæ ægros exciperent, quibus magno numero immergebantur: *Ex iis veteres Consules præ frigore rigentes & pene exanimes eductos conspeximus*, inquit Plinius.

Novitas rerum Romanis adeo arridebat, vt satis esset Medico ad famam, & vt à cæteris secerneretur, regimen horum improbasse, aliaque & nova invenisse remedia, variamque illa vsurpandi rationem: Quotidie illuc alij confluebant, ac pene nulla superstes erat priscæ medicinæ idea, cum Galenus, Pergamenus Græcus, illam Romæ facere cœpit, impugnans errores qui jampridem irrepserant.

Etsi præstantissimo viro alius non fuerit scopus quam antiquam Medicinam pristino splendori reddendi, id tamen asserere licet (parcant mihi ipsius manes) illum à prædicta medicina deflexisse, cum prætermissis veris principiis, quibus priores Philosophi Medici innixi fuerant, reduxit avita Gorgiæ & Pollucis principia, vna cum illis ratiocinatus per calidum, frigidum, humidum & siccum: At nihilominus ars Medica plurimum illi debet, quam infinitis observationibus & remediis locupletavit & auxit; imo ipsam decoravit, eleganti orique ordine & nitidiori quam antecessorum quispiam tradidit.

A Galeno postmodum ad Arabes transiliit Ars medica, per quos non mediocre incrementum obtinuit, Excoluerunt illam Rasis & Avicenna tanto studio, vt a plurimis existimatum sit perfectionem per illos ipsam consequutam esse: Multa tamen dogmata alia ab iis quæ tradidit Galenus invexerunt.

Averroes Cordubensis acri studio se totum illi addixit, hinc transiit ad Gallos, Anglos, Germanos, Italos &c. apud quos eruditissimi viri totos se illi manciparunt, tam accurata diligentia incumbentes

ac si primi forent inventores: Prodeant in medium erudita scripta Cornarij Lacunæ, Zvvingeri, Marinelli, Martiani, A Veiga, Amati, Fernelij, Dureti, Hollerij, Zacuti, Lommij, Foresti, Varandæi, A Castro &c. ac infinitorum aliorum Doctorum, quorum nomen ac fama non minus erit perennis ac scientia quam amplexi sunt.

Ars Medica citra seditionem exercebatur ab iis qui illam faciebant, cum Paracelsus ex suggesto illam professus est, doctrinam proponens omnino contrariam dogmatis cæterorum Medicorum: Germanus ille suscepit animo medicinæ ordinem vniuersum evertendum, axiomata & theoremata illius immutanda, nova illis substituendo: Sic fatur in Præfationem magnæ suæ Chirurgiæ.

Postquam, *ait*, aliquandiu animo revolvi id quod alias apud Authores legeram, & quæ in scholis docentur, animadverti a nemine hactenus adhuc compertam veritatem, omnes rivulos sectatos fuisse, neminem scaturiginem & fontem disquisiisse; ipsosmet nequidem animo comprehendisse ea quæ docebant: neque mali indolem, neque remediorum naturam perspectas habuisse; Nullo alio studio impelli quam vanitatis & superbiæ, ac merito ipsis verba Apostoli obiici posse *vos estis parietes dealbati*: Eapropter, *addit idem*, coactus fui vera medicinæ principia aliis in locis quam in illorum libris, ac propriis laboribus, repetitisque experimentis originem morborum omnium nos affligentium, remediorúmque illis expellendis idoneorum perquirere.

Revrea prædictus Author ab imis ad summa vniversam Medicinam subvertit; novam exstruxit, innixus principiis omnibus plane ignotis: Nova excogitavit remedia, è mineralibus præsertim desumpta, corporibus maxime omnium compactis & solidis: Quandoquidem vero paucis ignota sunt principia quibus innixus systema suum exstruxit, immoraturus non sum doctrinæ illius speciatim declarandæ: Id vnum dixero, quamvis ab Hippocratis placitis multum dissideat, plurimas tamen continere ipsius scripta vtilissimas observationes ac remedia prius ignota.

Neque solus Paracelsus posterioribus his sæculis medicinam immutavit praxis hujus corrupta fuit ab infinitis pseudomedicis, à quibus abrogata præcipua illius dogmata & præstantissima theoremata: expunxerunt sexcenta remedia præstantissima, multo labore & vigiliis antiquorum medicorum comparata, locum cessura praxi vt sic dicam, vulgari, cachinno & contemptu digniori quam laude & honore: Eruditus quidam criticus nuper perpetuo illis exprobrabat insolentiam, superbiam & ignorantiam, palam faciens illorum imposturas

ſturas & vanas oſtentationes.

Sed gratias Deo, ævo vivimus quo veteres errores manifeſti fiunt, quo artes & ſcientiæ iterum renaſcuntur illuſtriori forma elegantior & vtiliori: Id auſim aſſerere nunquam ad ſimilem ſtatum deductam eſſe in quo jam verſatur: Ditata fuit infinitis obſervationibus vtilibus æque ac curioſis: Multum debemus Anatomicis neotericis quod in apertam lucem adduxerint plurimas partes quæ priſcorum aciem ſubterfugerant.

Nec minus his Chymici ad perfectionem Medicinæ contulerunt, nam præter inſignem remediorum copiam ab ipſis ſuppeditatam, in id præſertim incubuerunt vt principiorum, conſtitutionem hominis ingredientium, naturam ſcrutarentur, à quibus plane ſimilia deprehenſa ſunt illis quæ a primis Philoſophis Medicis conſtituta ſunt: Antiquam illam medicinam iterum in medium produxerunt, imo non parum auxerunt.

Natales, vt dixi, habuit Medicina apud Aegyptios & Græcos: Dehinc ad Romanos cæteroſque populos tranſiit: Archagatus Peloponneſiacus primus illam inter Romanos exercuit, Conſulibus Paulo Aemylio & Marco Lucio: Xamolxis a Pytagora illam didicit, & Thracibus communicavit: Abaris a Græcis ad Scythas tranſtulit, Aſſyrij ab Aegyptiis illam petiere: Cæteræ nationes, quæ immediate ab his illam non hauſere, à Romanis habuere, qui hanc Græcis debent; Hoc pacto à Romanis cum imperio in cæteras gentes emigravit.

Medici Aegyptij vnicum morbum cognoſcendum & curandum ſuſcipiebant: Quidam affectus Oculorum ſub cura habebant, alij narium, oris, aurium, cerebri, pectoris &c. Imo aliorum quam quibus deſtinati erant ſanationem aggredi vetitum erat: At vero etiamſi dicta medicinã faciendi norma rationi admodum eſſet conſona nihilominus ſolum apud dictos populos in vſu fuit: Cæterarum nationum medici omne morborum genus nullo facto diſcrimine curandum aſſumebant: Multo diligentiores & laboris amantiores erant quam poſteriorum ſæculorum medici: Ipſimet remedia quibus vtebantur præparabant, æque ſolerti cura morborum externorum quam internorum ſanationi incumbebant: Nec minus inſignes erant Chirurgicis operationibus quam aliis medicinæ exercitiis: Nota eſt fama Democedis Medici Crotoniatæ, quod Darij luxatum pedem reſtituerit: Neque minorem gloriam ſibi comparavit Critobulus ſanatione Philippi Macedonum Regis, ſagitta in oculo vulnerati.

Priſcis ergo temporibus Medici triplici munere fungebantur, Medicinæ Chirurgiam & Pharmacopœam adiungentes: Tria hæc exerci-

tia in vno eodemque homine concurrebant, hæc tanquam indivulsa ab omnibus habebantur: Sed negligentia & segnities Medicorum in causa fuit vt plurimi clam in Artem irrepserint, ac remediorum præparationi, partiumque externarum curationi se addixerint: *Medici*, ait eruditus quidam, *labore parcere voluerunt, honorem & lucrum sibi assumentes: Sibi solis libertatem & authoritatem præscribendi adscripserunt, fidei & peritiæ pharmacopœi electionem, dispensationem, præparationem & compsitionem medicamentorum committentes, Chirurgo autem operationes quæ manuum opera egent.* Vestigia priorum Medicorum premere deberent, non secus ac illi Medicinæ, Chirurgiæ ac Pharmacopœæ simul incumbere, aut saltem ipsimet præparare remedia quibus vsuri sunt.

Inter antiqua Anglorum decreta, hoc insertum memorabile est, ait *Dom. Rocqueus Tractatu de Nobilitate*, quo medici iubentur omnia medicamina propriis manibus præparare, neque illis licet ab aliis composita in vsum ducere: Vtinam Decretum hoc vbivis terrarum obseruaretur, aut saltem Medici præparationi remediorum à se præscriptorum semper adstarent: Inhiberent proculdubio & sisterent progressum sexcentorum errorum in Medicinam irrepentium, quibus originem dederunt inscitia, avaritia & negligentia Pharmacopœorum; Proculdubio hoc pacto genuinum characterem priscorum Medicorum æmularentur, & simul cum illis in partes venirent honoris & gloriæ quæ debentur Facultati ipsos supra cæteros homines extollenti, & à vulgo distinguenti. Revera ars medica omnium nobilissima est & inter cæteras maxime illustris, Divinæ nomen illi imponit Homerus Odysseæ 230. Rem sic explicat, iuxta traductionem Poëtæ cujusdam.

Ast medicum reliquis divina scientia major
instruit,

In Iliade 314. dixerat.

Namque vir est multis Medicus præstantior vnus,

Plutarchus Medicinam supra cunctas cæteras artes evehit, imo & scientias, *Nulli nitore, copia, & jucunditate cedens*: Addit vero solis Philosophis concedendũ esse illius exercitium: Revera priscis temporibus soli Sacerdotes & Philosophi illam exercendi potestatem obtinuere.

Apud Ægyptios & Iudæos ægrorum cura Sacerdotibus commissa erat: Iisdem Sacerdotibus Vulcani & Isidis in Insula Lemno; Brachmanibus Indorum, ac Druydibus Gallorum & Germanorum.

Moses medicinam Levitas docuit, referentibus nonnullis authoribus, artisque illius exarcitium tanqnam rei sacræ commendavit; Hanc post-

postmodum coluere, qui vero ex illis minori cæteris peritia & scientia pollebant, illi solam Lepram curandam suscipiebant, Propheta Esaias sanavit Regem Ezechiam, diutino & periculoso morbo afflictum, *Non adhortatione tantum religiosa, sed medica manu.* Nunquid Salvator mundi iubet Apostolos & Pastores curam gerere ægrorum? *In quamcumque civitatem intraveritis, curatè infirmos*, Qui solatium affert corpori, *ait*, animam facile sanat; Ideoque laudat Samaritanum quod manus medicas admoverit vulnerato in via obvio; Sacerdoti autem succensuit quod curam neglexerit, imperans vt in posterum memor sit officij, *Vade tu, & fac similiter.*

Refert Diogenes Laërtius Platonem febre liberatum esse a Sacredotibus Aegyptiis, ipsi aquæ salitæ balneum imperantibus.

Sacerdotes Memphis in Templis Vulcani & Isidis inscribere tenebantur remedia quæ auxilio nonnullis fuissent, eademque populo nota facere: Sacerdotibus Græcis idem in mandato erat, in Templis Aesculapij & Apollinis.

Medicinæ ergo exercitium fuit penes viros maxime illustres ac summos antiquitatis Philosophos: Reges, Imperatores, Papæ, summo studio illam excoluerunt: Aegyptiorum Reges eorum cadavera quos morbos aliquis extraordinarius extinxerat, coram se dissecari curabant, quo ipsis innotesceret causa & ratio curãdi affectum lethi causam.

Alexandro Magno non minor fuit sedulitas circa artem medicam quam cæteras scientias, imo Anatomico studio non mediocri cura se addixit.

Salomon, Regum Sapientissimus, Artis istius notitia adeo illustris fuit, vt tercentenas parabolas, & quingentos versus conscripserit de viribus plantarum & animalium; quæ à Rege Ezechia suppressa fuere, eo quod populus majorem confidentiam his quam Deo adhiberet: Archelaus Cappadocum Rex in Chirurgia eam peritiam sibi comparaverat, vt ipsemet curam susceperit, & perfecerit, vulneris capiti illati, neque permiserit quempiam alium auxiliatrices afferre manus.

Darius catenas aureas duas ingentis pretij dedit Demadi, vt ab ipso doceretur compositio remedij cujusdam singularis: Reges Philometor, Nicodemus, Hiero, Eupator, Cato censorius, Varro, Plinius, Columella, Dioscorides, Celsus &c. nunquid totos se arti illi consecrarunt? Gentius Illiriorum Rex annon primus Gentianam prodidit? Lysimachus Lysimachiam, Telephus Telephium, Clymenus Clymenium? &c. Annon Mithridati Regi Ponti accepta fertur celebris illa Antidotus, illius nomine insignis. Evax, Rex Arabum, Neroni librum

brum à se conscriptum de viribus simplicium obtulit: Iuba, Mauritanorum Rex, celebritatem nominis sibi comparavit, erudito tractatu quem edidit de facultatibus Enphorbij: Attalus, Pergamenorum Rex, non minus insignis fuit admirandis suis compositionibus quibus Pharmacopœam locupletavit, in perpetuum nominis & gloriæ illius monumentum: Nemini ignotum quanti Illustrem illum Principem fecerit Galenus: Avicenna meminit Regis Kabith tanquam viri in Arte medica eximij; Imo illum pluribus in locis testem adducit: Legimus in commentariis Serapionis Iaribussam, Medorum Regem, & Kemud, Artis illius peritia claros fuisse: Augustus quotidie in vsum ducebat compositionem quandam à se excogitatam: Descriptio illius apud quosdam authores reperitur: Tiberius Pastillum adversus Herpetes composuit, referente Galeno: Maximam partem temporis studió illius artis impendebat Nero: Quæ forte occasio fuit vt Evax Rex Arabum consecraret illi librum à se conscriptum de facultatibus simplicium: Imperatores Adrianus & Iustinus plurimas Antidotos composuere, eorum nomine adhuc insignitas: Nonne refert historia Ecclesiastica Papas Nicolaum Quintum, & Eusebium artem medicam sæpius professos esse.

Nec defuere mulieres quædam illustres quæ illius exercitium amplexæ sunt; Artemisia, Cariæ Regina, non minus insignem se præstitit Artemisiæ inventione quam constructione Mausolei in honorem mariti sui Mausoli: Si formosa Helena memoriæ sui labem affixit Trojano excidio, immortalem tamen, vt sic dicam, se præstitit Helenii inventione: Præstigiatrix Circe aperiens herbam eius nomine signatam, delevit infamiam ob artes Magicas illi inustam: Medea efficacia herbarum ipsi notarum Iasonem ab exitio imminente liberavit.

At vero si cuncti Reges & Magnates Medicinæ studium non excoluerunt, attamen Artem illam summo in pretio habuerunt: Quos non honores olim Medicis prisci detulerunt? qua non in existimatione habuerunt? Tanquam semi-deos illos excoluerunt, rati à quopiam numine inspirati ac suggeti remedia quibus vtebantur, eadem fiducia ab illorum manibus excipientes remedia ac si Deus aliquis obtulisset, *Ita sum levatus vt Deus mihi aliquis medicinam fecisse videatur.* Cicero 3. Famil. 7.

Pratus Argivorum Rex, Melampum familiæ Regiæ adscripsit quod Filias suas furore liberarit: Quid, annon ipse Artaxerxes Hippocratem Persarum Proceribus adscribere voluit? Annon illi obtulit cunctas Imperij sui opes si modo ab officiis Medicis illi esse vellet?

Si Romani olim Medicos vrbe expulerunt, id non Artis causa, quod nonnullis.

nonnullis visum, sed quia natione Græci erant, Romani autem gentem illam exosam habuere, Barbaris annumeratam, vtpote quæ ab omni ævo Reipublicæ infesta fuisset, eius exitium meditata, omni molimine Imperij Romani ruinæ intenta: Imo Romani ratum habuerunt Romam a Græcis missos Medicos in populi exciditum. Id vero apertum fit ex epistola quam Marcus Cato (quo Censore illi Roma expulsi fuerẽ) ad filium conscripsit: At vero Iulius Cæsar Civitatis iure ipsos donavit; Augustus Antonium Musam Equitibus Romanis adiunxit: Imo ipsi Romani vnicuique medico artem in vrbe facienti annuum stipendium ducenta & quinquaginta sestertia assignarunt, etsi centum solum Poëtis, Oratoribus, & aliis disciplinam quampiam aut scientiam profitentibus largirentur.

Quo non in pretio habitus Diocles Carystius apud Antigonum, Cristobulus apud Philippum Macedonum Regem; Erasistrutus apud Antigonum & Ptolomæum, Craterus, Asclepiades, Trallianus &c. apud Romanos? Galenus apud Imperatores Marcum Aurelium Antoninum & Severum &c?

Pauci Reges & Principes Medicis denegarunt honoris & existimationis insignia: Quidam illos ad summa honorum fastigia extulerunt; alij titulis maxime illustribus affecerunt: Nunquid vnus nostrorum Regum filium primarij sui Medici Galliæ Cancellarium constituit, & Sigillorum Custodem; idque Patris gratia? Philippus Hispaniarum Rex Paracelsum Equitis aurei velleris dignitate donavit &c.

Nullo non ævo Medici obtinuere insignia honoris & liberalitatis Principum & Monarcharum: Quæ privilegia à Regibus nostris illis non concessa? Regnante Carolo VII. Cardinalis Estoute Villeus, Præfectus reformationi Vniversitatum Regni, illis concessit ius Togæ rubræ, honoris & distinctionis ergo: Pluribus in locis fruuntur privilegiis Nobilitati concessis, omnibus tributis & subsidiis immunes,

Qua vero ratione homines Medicis honorem denegarent, quandoq; quidem Deus iubet illis honorẽ deferri? *Honora Medicum,* (Ecclesiastes 38.) *Dominus enim illum creavit propter necessitatem. A Deo est omnis medela, & à Rege accipiet donationem: Disciplina Medici exaltabit caput illius, & in conspectu Magnatum collaudabitur.*

Finis MAII Anni 1680.

ZODIACI MEDICO GALLICI

SIVE

Recens in Re Medica & Naturali Exploratorum.

IVNIVS Anni 1680.

OBSERVATIONES ANATOMICÆ.

Dom. PETRI RVSSE D. M.

OBSERVATIO PRIMA.

Lapides in ipsa cordis substantia reperti, in musculo Deltoide, & Testiculo.

IN dissectione cadaveris virilis ab ipso reperti lapides varie figurati in ipsa Cordis substantia, & in medio deltoideo musculo, parte dextra: Alij item triangulares, pisi magnitudine inter testiculum & membranam eius internam: Quo manifestum fit id quod adduxi de generatione lapidum in singulis corporis partibus: hi fortassis generationem obtinuerunt a cohibita parte seri in vasis contenti, ab illo enim vnicus ren in prædicto cadavere deprehensus.

OBSERVATIO II.

Polypus in Sinu longitudinali Cerebri.

ALio ab eodem aperto cadavere, in sinu cerebri longitudinali compertus Polypus longitudine quartam vlnæ partem æquans; Vnde conjicere forte licet polyporum radicem aliquando superiorem esse fundo narium.

OBSER-

Observatio III.

Anatome Erinacei fœminæ.

INstituta anatome Erinacei fœminæ sequentia ab ipso comperta sunt,

Panniculus carnosus non minus crassus & durus quam in homine primus epigastrij musculus :

Glandulæ Iecoris granum seminis milij æquabant.

Cordis latitudo longitudinem superabat;collocatum erat inter pulmonem & costas :

Lienis longitudo erat duodecim transversorum digitorum ; sesquidigiti latitudine : Color flavescebat, venæ & arteriæ maximæ : Capsulæ, aut glandulæ atrabiliariæ magnitudinem & figuram fabæ obtinebant, infra renes sitæ :

Testiculi suspensi erant supra ligamenta lata, vesiculæ autem quam in mulieribus manifestiores.

Tuba parte sinistra vaga erat & libera, nullibi colligata.

Cœcum intestinum æque magnum erat ac Colon in homine; Valvula autem adeo adstricta, vt nec aquæ, imo ne aëri introitum concederet.

Tandem Glandulæ ab eruditissimo *Peyero* descriptæ in extremo intestino admodum conspicuæ erant, quo in loco Dom. *Ruffinus* illarum contextum, in quo quindecim vel sexdecim numerabantur, deprehendit.

Ex eiusmodi dissectionibus hoc vtilitatis exsurgit, quod in brutis animantibus vt plurimum animadvertuntur partes conspicuæ & palpabiles, quæ in homine vix manifestæ, ideo minus in notitiam veniunt.

Observatio IV.

Eiusdem.

Circa Vulnera Intestinorum.

IOhannes Franciscus, cognomine A Roza, antea grandioris Catapultæ Eques in legione Reginæ, nunc in invalidorum Nosodochicum receptus, ante biennium in excursione prope Friburgum acinace vulneratus est, in parte dextra & inferiori regionis hypogastricæ, paulo supra annulos, quo ictu transversim & omnino disse-

ctum fuit corpus intestinorum, non procul à loco vbi desinit Ileon.

Id vulnus lethale absolute pronuntiatum fuit, quamobrem pro deplorato relictus est: Ea vero fuit illius felicitas, vt extremitas Ilei dissecta cum extra vulnus efferretur ad longitudinem sextæ partis vlnæ, paulatim uero & sensim aëri ambienti assuefacta, recti intestini munere functa fuerit, nec tamen ideo consequente insigni incommodo, eo quod crassiores excrementorum alvinorum fæces, cum exiguam moram in abdomine traherent, nec cohiberentur ab anfractibus & convolutionibus coli, ibi loci non eum contraherent fœtorem qui fæcum alvi comes est.

In ea conditione cum per menses aliquot perstitisset, membrana exterior portionis Ilei egressæ abdomen paulatim ad interiora se contraxit, adeo tamen vt circumferentia extremitatis illius cum attigisset vulneris circumferentiam, à Natura sensim fuerit conjuncta, & conglutinata media sutura quadam naturali, ac membrana interior exteriori parti adhæserit, eadem servata longitudine, eaque ratione deinceps opem tulerit excrementorum expulsioni, ea modo quem inferius traditurus sum.

Quoad crassiora intestina, a cæterorum consortio divisa, sicuti ante dictum est, paulatim sarcinam excusserunt toto octiduo ab inflicto vulnere, à quo tempore nullo munere amplius functa sunt; Ea enim illorum sequuta est subsidentia, vt æger ne minimam enematis partem admittere valuerit semestri ab accepto vulnere spatio, ne semel quidem ad flatuum exclusionem dehiscente ano.

Figura subsequens præsentem statum constitutionis ægri refert, ac mediorum per quæ conditio præsens tolerabilis reddita est, quo omnia facilius menti objiciantur.

Explicatio Figuræ præcedentis.

AAAAA Vulneris circumscriptio, iuxta quam circumferentia membranæ externæ intestini cum cute coaluit, modo propemodum inexplicabili.

BB. Productio, aut elongatio membranæ interioris intestini.

C. Circumferentia extremitatis intestinio, per quam alvi fæces excluduntur.

D. Instrumentum ex ferro albo conflatum, galeriforme, intra cuius cavitatem inseritur intestini productio.

E. Fundum instrumenti ex adversa parte exhibitum, quo in conspectum veniant duo frustula lignea, cruciatim apposita, intestinum conibentia, neque tamen fæcum exitum prohibentia.

F. Aliud

F. Aliud instrumentum ex ferro albo confectum, dicatum excipiendis & continendis excrementis.

G. Osculum præcedentis instrumenti, cui fundum præcedentis immittitur.

Observatio V.

Eiusdem.

Sive Demonstratio motus peristaltici Intestinorum.

QVandoquidem fæcum alvinarum excretio quodammodo involuntaria est, non immerito Anatomici tum prisci tum neoterici censuerunt Intestina motu quodam sibi proprio & singulari donata esse cuius ope munere illo fungerentur: Motus ille, quem Laurentius naturalis nomine donat, ad differentiam motus musculorum imi ventris, qui animalis est & voluntarius, à cæteris omnibus peristalticus dictus, hactenus conjectura duce tantum cognitus est, scilicet respectu habito ad illius effectus: vel ad intestinorum structuram quorum fibræ maximæ conspicuæ sunt circulares.

At vero Dom. à Roza hodierna die demonstrationem admodum evidentem nobis offert, quotiescunque Dom. à Parco jubente detrahitur illius instrumentum quo in conspectum veniat phænomemon à me mox describendum, apertissimum fit prædictum motum fere perpetuum esse, fibras autem circulares successive contrahi in sua circumferentia, adeo vt quæ ventriculo proximæ sunt primæ eiusmodi motum incnoent, deinceps alternatim quæ subsequuntur, qua de causa fæces paulatim ad extremitatem vsque intestini desectam propelluntur e qua per vices prodire animadvertuntur, at fere citra interruptionem, in modum mucilaginis per linteum aut filtrum expressæ; tunc temporis intestino propemodum ad instar vermis pro, repentis se commovente, qui progressurus primo fibras caudæ vicinas contrahit, se vibraturus mediante dilatatione capiti propinquiorum, quæ vicissim tautummodo ideo contrahuntur vt extendantur eo ipso tempore quo contrahuntur illæ quæ à tergo sunt.

Vsus.

Ex Obsevationibus præcedentbus eliciendi.

QVæ hactenus adnotata sunt cum veritati æque consona sint ac admiratione digna; æque probabilia ac stupenda, inferendum

eſt etiam inſignia inteſtinorum vulnera non perpetuo abſolute lethalia iudicanda eſſe, ſicuti ſcriptores aſſerunt: Imo cum totaliter abſciſſa ſunt vulneratorum curam etiamnum eſſe ſuſcipiendam: Adde his, ad imitationem naturæ, quæ hoc in caſu miranda præſtitit, in ſimili tentandam eſſe conjunctionem per ſuturam extremitatum inciſi inteſtini cum cute, ſed ſolum conſuta membrena illius exteriore: Dom. à Parco, cui primo hoc in mentem venit, periculum in cane facere propediem decrevit: Si res ſucceſſum habuerit, publici juris illam facturus ſum.

Cæterum, qui veritates Anatomicas curioſe ſectantur, vel qui confirmationem quærunt eorum quæ autores de motu inteſtinorum periſtaltico tradidere, opera prædicti Dom. à Parco, indole ſua benefico, reipſa conſpecturi ſunt id quod hic loci figurate tantum exprimere datur.

Observatio VI.

De Vulneribus Cordis.

Alias copiam Epiſtolæ feci ad me per D. a Billi, Chirurgum Regium iur.tum conſcriptæ, qua aſſeritur Iohannem Tiretium, Civem Pariſienſem, enſe in pectore vulneratum, ictu ad fundum vſque ventriculi dextri cordis penetrante, vitam tamen traxiſſe ad finem vſque quintæ diei à læſione: Cum vero tum temporis prædictum caſum ſingulari animadverſione dignum iudicarem; credidi ſatius futurum ſi explicationem differrem quovſque cum dicto D. a Billy ea de re viva voce contendiſſem, atq; Diſceptationibus noſtris publicis expoſita illa fuiſſet: Hæc præmittenda eſſe neceſſarium duxi, ne quicquam niſi veritati conſonum in medium afferretur; hæc vero decreta fuere:

Quotquot noſtris Conventibus interfuere, mecum conſenſere Ioh. Tiretium dimicationis tempore veriſimiliter ira percitum fuiſſe, eo præſertim momento quo inflictus illi ictus, quapropter ſpiritus animales (quorum Cor origo eſt) ſufficienti copia illuc confluxerint ad fibrarum omnium intumefactionem, vt ab his omnino occupatum fuerit ſolutionis ſpatium, ac proinde ideo impeditus fuerit ſanguinis inſignis effluxus alias vulneratum intra paucas horas mortem oppetere non potuiſſe, quandoquidem mediaſtinum pertuſum non fuit; cum alter pulmonis lobus reſpirationi ſufficere poſſit ad non brevem temporis intercapedinem: Ac revera conjecturam hanc confirmavit colloquium cum D. à Billy habitum, ex cuius ore didici, anatome facta cadaveris Ioh. Thiretij, à ſe repertum grumum ſanguinis concreti

creti vulnus cordis obturantem ; & obſervatum eſſe ſanguinem effuſum ſolam pectoris cavitatem dextram occupaſſe, imo ne hanc omnino ab ipſo fuiſſe oppletam.

Observatio VI.

D. HABERTI.

Remedium adverſus Colicam Nephriticam.

D. Habertus, Pharmacopœus Sereniſſimi Principis Condæi, pluries ſe expertum ait aquam ſtillatitiam è ſucco Vermicularis, quatuor Vnciarum pondere exhibitam cum vncia vna ſucci limonum, potentiſſimum eſſe remedium ad everrendas renum arenulas, pus, aliave extranea inibi hærentia.

Observatio VIII.

D. HVRBOTII Chirurgi Iurati Burdegalenſis.

Extractio Calculorum in vrethra genitorum, quam cæci fugax ſequuta.

DOm. Conteus, Medicus Burdegalenſis, à quo deſcriptæ ambæ Obſervationes ſubſequentes, narravit mihi priorem factam eſſe de infante Burdegalenſi, laborante calculo, cyſti involuto, vrethra incluſo, figura & magnitudine pineæ nucis, à quo interceptus fuerat vrinæ tranſitus, vnde imminebat iſchuria; quamobrem D. Hurlotius coactus fuerit, partem affectam incidere ad corporis eiuſmodi extranei reductionem.

Operatione, quanquam adhibita omni diligentia, & præviis neceſſariis præcautionibus, ſummáque dexteritate, vnde certum auxilium expectandum erat: pejoris tamen mali cauſam extitiſſe, eo cuius gratia inſtituta eſt; vix enim ea peracta ægrum cœcitatem incurriſſe: In ſtuporem actos dictum Hurlotium & adſtantes, ſed eo magis quod ſex diebus ab operatione elapſis viſus infanti reſtitutus fuerit, nullo oculis topico admoto remedio: Suppuratio vulneri ſuccedens eodem propemodum tempore, anſam præbuit prædicto Hurlotio conſolidationem brevi procurandi adhibitis remediis ordinariis, ſpe freto ſanitatis conſequuturæ.

Concluſiones ex hac Obſervatione deducendæ confirmationem obtinere videntur à proxime ſequenti, Accerſitus enim dictus Hurlotius

lotius ad curationem pueri chori clerici, eodem quo prior morbo laborantis; & hic quoque oculis captus est, eo tamen discrimine quod cœcitas acciderit post catheterem inditum. Qua de causa cum prudenter ab operatione abstinuerit, restituto visu postridie illam suscepit, nullo symptomate inde subsequente, etsi lapis vrethræ adeo impactus esset, vt nonnisi conatu magno adhibito inde evellendus fuerit.

ANIMADVERSIONES.

Dom. CONTEI *D. M. Burdegalensis*
In præcedentes observationes.

OCuli, visus organa, adeo stupendæ sunt structuræ vt in toto corpore mirabiliorem reperire non liceat: Si eorum textura perpendatur, numerus, differentia, & vsus partium illos constituentium, facile erit colligere commercium illis nondum probe hactenus notum intercedere cum cæteris corporis partibus, quandoquidem earundem pene omnes agitationes significant mediantibus variis nervorum motibus, insigni numero in illis contentorum, quibuscum necessitudo arctissima intercedit cum nervis aurium, nasi, gingivarum, maxillarum, linguæ, colli, gutturis, pectoris, viscerum, ac præcipue membrorum generationi dicatorum, quorum arcanam libidinem & intemperatam aperiunt,

Vt hinc eventuum à me descriptorum ratio clarius innotescat; quandoquidem certum est si nervorum intercostalium, superiores rami ad oculos vsque propagentur, inferiores deferri ad partes generationi ministrantes ac seminis distributioni: adeo vt iidem vbique diffusi, ingentem numerum vasorum sanguiferorum circumdent, eum in finem vt calcaris aut fræni instar sanguinis motum vrgeant vel cohibeant, prout ab animi pathematis præsentibus determinationem accipiunt: Eapropter in pudore vultus rubet, pallet in timore &c.

Sed reditu ad rem explicandam facto, ea ipsa de causa nervi ad vrethram vergentes, vehementer impulsi à motibus ante à me designatis, sanguinis motum celeriorem reddere valuerunt, ipsúmque impellere determinate, atque insigni copia, versus nervos opticos, vbi spirituum visivorum suffocationem pepererunt; quibus dissipatis succedere potuit nova illorum naturalis agitatio, ac proinde oculis restitui constitutio nativa nuper amissa.

Observatio IX.

Dom. BAVX Medici Nemausensis.

Singularia quædam reperta in anatome Cathectici Pueri, in quo transpositio adfuit partium.

Filius Nobilis cuiusdam nostratis ab ipsis nativitatis primordiis pessimæ constitutionis notas præbuit, color enim erat illi citrinus, caput præter naturæ modum magnum, respiratio anhela, vultus cum corpore toto tumidus, obiit autem menses natus octodecim; Aperto vero cadavere sequentia observare licuit.

Dissectionis initio ducto per Mag. Fregebille Chirurgum Iuratum Nemausensem, a ventre inferiori

Via facta est insigni seri copiæ exinde effluentis, fœtoris omnino expertis, in visceribus coërciti.

Epiploi id quod superstes erat semicorruptum adparuit.

Ventriculus illico conspicuus, nulla illius parte a Iecore contecta.

Impulso illo ad lævam, vt Iecur in conspectum veniret, quod in parte dextra repertum iri credebamus, illius loco magnum Lienem coloris plane naturalis vidimus: quamobrem curiositate impulsi quid in sinistro latere adesset pervestigavimus, in quo ingens Iecur à nobis deprehensum, quod in lobos nequaquam distinctum, integrum fere sub ventriculo iacebat; Illius nihilominus color & consistentia à naturali statu non multum recedebant:

Cæteræ partes quæ in abdomine transpositæ adparuerunt, fuere majora vasa, vena enim cava lateri sinistro inserebatur, aorta autem arteria lateri dextro diaphragmatis; ac præterea ventriculi ambo orificia, cuius superius latus dextrum occupabat, inferius sinistrum: vnde similis intestinorum transpositio necessario consequuta est.

Cætera omnia sedem naturalem observaverunt, imo constitutionem nativam, excepto mesenterio per quod dispersæ erant plurimæ exiles glandulæ, refertæ materia flava & friabili; Et renibus, qui mole ac[illegible]bant ad renes decennis pueri, etsi pelves admodum angustæ forent.

[illegible] visis, dissectus fuit medius venter: Illico à nobis cor maximum deprehensum, cuius minima pars à lobis pulmonum cooperiebatur, eorum conus ad latus dextrum ma[illegible]is vergebat, cum naturaliter sinistrum spectet, Ventriculi illius exigui admodum & transpositi;

Pulmonis lobus ſiniſter aliquantiſper coſtis adhærebat, latere vero dextro omnino lateri dextro annexus, etſi neque in colore neque in conſiſtentia vlla fere immutatio accidiſſet:

Cæterum, ventrem ſuperiorem quod ſpectat, nihil præter naturale ſe exhibuit, ſi amplitudinem excipias quæ iuſto amplior fuit: Si a Parentibus conceſſa fuiſſet accuratior corpuſculi diſſectio, forte alia conſideratione digna ſe obtuliſſent: Exiſtimo tamen quæ ſunt adducta ſatis eſſe ad demonſtrandum id quod ſtatuit Carteſius, tractatu de Fœtu, Veriſimile eſſe à ſola ſcilicet cordis tranſpoſitione neceſſario pendere aliarum partium diſlocationem.

Observatio X.

Remedia quædam experimentis confirmata per D. LARDREAV *a Varennes Vrbe, Chirurgum Regis primarium, Dourlani Picardiæ, Contra Dentium dolorem.*

SPiritus ſulphuris & terebinthinæ æquali proportione commixti, dolenti denti impoſiti, & in aurem eiuſdem lateris immiſſi dolorem Dentium ſedant.

Ad caſum eſcharæ combuſtionum, Et ne cicatrix manifeſta ſit.

Vrina & acetum æquis proportionibus confuſa, & prima die admota: Deinceps aqua calcis oleo nucum iuglandium commixta.

Ad cohibendum inteſtinorum prolapſum.

Valet radix bryoniæ pulveriſata, ex vino albo aſſumpta, parti interim admovendo oleum ovorum, linimenti forma, non omiſſa faſcia contentiva.

Observatio XI.

Dom. à VERNAY, Chirurgi Regij, Magiſtri & Iurati Pariſienſis.

De Natura Dentium.

SIngulæ humani corporis partes, cum toto communia hæc habent, ortum, augmentum, interitum. Dentes, qui ſucceſſu temporis inter oſſa maximam duritiem acquirunt, in primordiis conſtare tantum videntur fibris admodum ductilibus, retis in morem implicatis, vbi conſpicua ſunt ſpatia quæ paulatim adimplet viſcidus humor, ex cujus

cujus induratione pendet illorum soliditas.

Id me observatum in quibu dam pusillis fœtibus, atque à me deinceps idem adnotatum in fœtu mulieris gravidæ à duobus aut tribus mensibus, in quo contextus ille jam formam induerat membranæ satis densæ, à quo cooperiebatur tota maxilla, & è qua exoriebantur productiones eo modo dispositæ, vt investiendo totam internam partem vnuscujusque alveoli, videretur circumscribere & definire eam Dentis pattem quæ exterius eminet cum complementum & perfectionem ii adepti sunt.

Curiositatem meam vlterius explendi avidus, reserata maxilla alterius fœtus provectioris, animadverti eandem membranam non solum crassiorem, sed & manifestius obductam materia illa viscida in aliis à me deprehensa.

Examen hoc cum aliud consequutum fuisset alterius fœtus a partus legitimo tempore non admodum remoti, comperi membranam, & gluten de quo verba feci, adepta esse formam ossis albi, solidi, & vndiq; obducti pellicula, ex qua constructa videbatur dicta membrana.

Humorem illum glutinosum quod attinet, suppeditatum illum fuisse animadverti a membrana, producta ab extremis vasorum quæ in alveolis terminantur, & quæ paulatim exsudando priori membranæ superaddit stratum super stratum, quousque tota dentis pars superior confirmationem obtinuerit; radices enim illius quod attinet, generationem tantum consequuntur & formationem prout corpus dentis se exserere incipit, quo temporis intervallo vasa & fibræ, in inferiore parte sita, dum paulatim recedunt, tandem crassitiem adeo deponunt, vt cum antea admodum essent manifesta, paulo post nativitatem insensibilia pene fiant.

Quoad cæteras Dentitionis circumstantias, cujusmodi sunt, exempli gratia, eminentia, tensio & apertio membranæ maxillas obducentis; dolor ab his accidentibus exortus, accretio, casus & dentium novus exortus, hæc adeo in propatulo sunt vt nova descriptione non indigeant.

Observatio XII.

D. CARONII Mag. Chirurgi Belvacensis.

Vulnus Cordis tardius lethale.

ID quod de vulneribus cordis in præcedentibus Ephemeridibus adductum fuit, ansam dedit D. Caronio in memoriam revocandi

quod dum duce Parente suo praxin exerceret, Sacrificulus à Monrosty, pagi in Normannia, ab exploso sc. lopeto manuario cum vulneratus fuisset parte pectoris antica, cuius tubo immissi fuerant tres glandes minores, e quibus duæ venam arteriosam, & arteriam venosam intra ipsam pulmonum substantiam dilaceraverant; tertia vero apicem cordis satis profunde & magnitudini suæ respondentem continui solutionem induxerat, nihilominus tamen ad septimam vsque diem vitã illi fuisse productã, etsi ipsa etiam tertia die paracentesis thoracis fuerit instituta: Phænomenon hoc proculdubio animadversionibus dignum est, in conventibus nostris examinandum priusquam explicatio afferatur.

Observatio XIII.

Eiusdem.

Abscessus insignis Lumborum, Ilium & Hypocondriorum.

Circa ea quæ alias de Abscessibus tradita sunt, affert D. Caronius exemplum provectæ ætatis virginis, quam sub cura sua habuit, laborantis tumore ad suppurationem deducto, latere dextro occupante vniversam lumborum regionem, hypochondriorum, & ilium maximam partem, quem D. Bertrandus, primarius Chirurgus defunctæ Reginæ matris, fistulosum pronuntiaverat, ad fundum vsque cavitatis abdominis penetrantem: Sanitati tamen restituta fuit, tum quia multa cura adhibita, tum quia successit abscessus per decubitum, naturæ vi procuratum, materiæ in inguen eiusdem læteris, qui & alterum excitavit, prioris sanationis causam.

Observatio XIV.

Eiusdem.

Lacerta per venæ sectionem egressa.

Vltimam observationem prædictus D. Caronius acceptam refert Collegæ suo D. Fournerio, qui venam aperiens egressam ait lacertam, rite figuratam, cui caput paulo depressius, collum exile, crura brevia, totum corpus longitudinis fere minimi digiti.

OBSERVATIO XV.

Domini CONTEI. M. Doctoris Burdegalensis.

Extraordinaria Gemellorum generatio.

MVlier gravida, annos nata circiter triginta quinque, & febre quartana laborans, nuper septimo impraegnationis mense abortu gemellos exclusit, non sexu solum discrepantes, ille enim qui sequioris fuit, & primo prodit, conformationem & magnitudinem aetati illi competentem obtinebat; mas autem fabam minimam magnitudine non excedebat, sed paulo longior erat, etsi oculi, os, manus & pedes sat distincte in illo observarentur, adeo vt forma humana evidens esset: Involvebatur quodam humore viscido diaphano, quem Ovariorum patroni ovi albumen credidissent, intra quem tanquam vermis delitescebat, ac rotatus huc illuc convolvebatur; chorda, qua mediante placentae adnectebatur, delitescebat sub massa quadam quae molam vtcunque referebat: Manum longitudine aequabat, ad proportionem crassa.

Ad vero hac in re notatu dignum est, etsi exiguus ille embryo exsiccatus nullomodo esset, ex pluribus circumstantiis colligi posse per superfoetationem genitum non fuisse, sed eodem quo puella tempore productum, nam praeterquam quod in abortu posterior exclusus est, id a matre assertum mihi toto graviditatis tempore, ratione febris aliorumque accidentium, nequaquam coniugem se admisisse: Id porro a D. Duneville, Chirurgo illius ordinario, didici, ex pluribus masculis quos conceperat, nullum meliore fato hoc gavisum esse, quanquam feliciter quatuor aut quinque puellas enixa sit.

OBSERVATIO XVI.

Domini RVSSEI. D. M. Parisiensis.

Polypus in cava vena repertus.

IN Nobilis cuiusdam cadavere (qui quadrimestre integrum febre continua laboravit,) nuper vita defuncto, cuius comites erant crebrae syncopae & respiratio intercepta aperto coram dicto Dom. Russeo, dissecta secundum longitudinem (illius iussu) vena cava descendente, in ea, proxime cor, initium polypi deprehensum est, crassitiei admodum insignis, qui vergens versus inferiora illius vasis longitudinem

obtinebat per tres partes vlnæ, quamobrem verisimile est interceptam fuisse sanguinis circulationem, adeo vt cum certam adeptus fuerit magnitudinem, suffocationem omnimodam induxerit, vltimum ægritudinis symptoma simul & vltimum vitæ terminum.

OBSERVATIO XVII.

Remedia quædam experimentis comprobata adversus Rheumatismi dolores.

VAlet Tinctura baccarum juniperi per spiritum vini elicita.

Radix consolidæ majoris siccata, raspata, & cum spiritu vini malaxata, forma cataplasmatis admota.

Vtilis & dissolutio quatuor partium thuris masculi, vnius camphoræ, facta in sufficienti copia aquæ Reginæ Hungariæ.

OBSERVATIO XVIII.

D. GERVASII Chirurgi Regij.

Aphonia sequuta vulnus Pectoris.

D. Gervasius, Chirurgus Regius, ait sibi notum esse quendam, qui vulnerato ense pectore, inter tertiam & quartam veras costas, initio numeri dicto ab inferioribus, vulnere tamen cavitatem non attingente, ac proinde illæsis interioribus visceribus, voce tamen illico à læsione destitutus fuit, atque ἄφωνος mortuus est: Huius Phænomeni ratio quæritur.

OBSERVATIO XIX.

Authoris.

Varij Mercurij in corpore humano motus.

RAtione duce prope attingimus genium Mercurij, sensus enim exteriores obtusiores sunt quam vt horum ope illius partes distinguere valeamus: Ex arte Chimica nullum hactenus consequi licuit medium, quo eius principia ab invicem dirimerentur: Imo effectus illius hactenus admodum a se mutuo diversi adparuerunt cum in vsum adductus fuit: Satis fuit omnibus, & mihi ipsi, id perpendisse tanquam remedium ancipitis effectus, cuius neque indoles neque proprietates

prietates præcise determinari possent: Interea observationes à me traditæ libro de Arte curandi Affectus venereos, cum vivis manifestum faciant satis perfectam illius consequi licere notitiam quo dextere in vsum medium flectatur, mearum esse partium credidi si adlaborarem in pervestigatione singularium in illo minerali latentium, eapropter vt exquisitiori illius notitia acquisita, deinceps omnino, si licet, innoxie vsurpari queat, cum id remedium necessarium frequenti sit in vsu.

Occurrit hic præsertim observatio maximi momenti, quod humores corporis nostri certam tantum quandam quantitatem partium mercurij admittant, sicuti, exempli gratia, aqua intra sua spatia portionem tantum quandam salis continet: Id primo apertum sit, quod Mercurius vnctione adhibitus maiori quam requiratur copia, magna sui parte in substantia & cutis superficie hæreat, nec vlterius pervadat, adeo vt iis quibus inepte admotus est, liceat longo temporis spatio monetam cupream, leviter cuti affricatam dealbare: Secundo, quod portio illarum particularum quæ interiora nimia copia subeunt, tantum abest vt motum humoribus sua volatilitate concilient, vt potius illum coerceat, sufflaminet, hinc fere ptyalismus cohibeatur, aut aliæ vacuationes criticæ, id quod nequaquam contingit si mediocri copia exhibitum hydrargyrum fuerit; nam semper & excitat optatam crisin, & præterea penetrat, dissolvitur, eoque modo evacuatur, vt ab ipsis primis diebus à sola materia effluente dealbari possit cuprum.

Est & hoc præterea observandum, à priori dependens, quod etiamnum experientiæ consonum est, ab altera nunctione per vnguentum mercuriale, si ad tertiam deveniendum sit, semper plurimum imminere periculi, quantumvis crisis imminens exiguam spem faciat: atque sæpius satius esse per tres, quatuor, quinque, imo sex dies feriari, infrequens quippe est, ob minori copia exhibitum mercurium vacuationes moram trahere, cum id frequentius contingat ob fixiorem animi contentionem in ægris, ex mali formidine oriundam, diffidentia, mærore, aliisque animi pathematis melancholicis, aut febre accedente, quæ aliquando essentialis est, sæpius symptomatica eiusmodi in casibus; aut tandem ratione quarundam excretionum, terrestrium, & tartarearum, ideoque motui mercurij obsistentium, eiusque sublimationem impedientium.

Revera axioma hic à me allatum, à pluribus annis stricto jure observatum, rem tam certe confirmavit; vt pro rata rem habendam ducam, cui nemo contradicere audeat: Curandos habui affectione hypochoadriaca laborantes, quorum phantasiam timor & formido tam pertinaciter occupaverat, vt à duabus prioribus vnctionibus ne minimum

minimum corpori impressio facta videbatur, imo ne secunda, tertia, quarta vel quinta die, in quibus tamen copiosam salivationem excitavi, etsi ad tertiam nunctionem non devenerim, in id solum intentus vt rationibus & blandimentis eos ad meliorem mentem revocarem.

Innumeros & novi in quibus mercurius à febre inhibitus motui pristino restitutus fuit, factis aliquot venæ sectionibus: Imo frequentissime accidit vt in quibusdam Mercurius per alvum prioribus diebus, secundam inunctionem consequentibus, bilem excoctam & retorridam expellat, humores viscidos, albumina ovorum referentes, aliósve impuros, antequam per os excretionem vel minimam moliatur; quam viam fere semper affectat postquam humores, qui illius elevationi obstabant, evacuati fuerint, sive prædicto modo, sive catharticorum ope; quibus opportune locus est si alvus libere non feratur, mercurij autem actionis prohibitio ortum non ducat à causis superius à me memoratis.

Cuncta hæc ostendunt Mercurium semper vniformiter operationes suas perfecturum, nisi motus illius a causis interioribus sæpenumero interturbarentur, Hæc vero si dubium aliquod moveant, observatio sequens rem aperte confirmatura est,

A me observatum est a tribus vel quatuor annis quotquot ægris ptyalismum promovi, fluxum illum periodice singulis diebus, iisdem horis reverti, Illam vero horam eandem esse qua inunctio fuit adhibita, si saltem id observatum fuerit vt spatium viginti quatuor horarum præcise intercesserit inter vtramque: Nam si, exempli gratia, prima horis matutinis instituta fuerit, secunda à prandio, duæ observabantur exacerbationes, aut saltem duo conatus vnaquaque die, quorum series confunduntur, adeo vt redituum ratio vix distingui valeat.

Superesset tradendum aliud experimentum recens factum circa Mercurium, quum Observatio sequens ansam illi præbuerit, hanc prius exhibendam existimavi vt res recto ordine procederent.

Observatio XX.

Authoris

Vermes in corpore humano geniti.

IUvenis annos natus circiter viginti duos nuper Cœtum nostrum adiit, auxilium adversus invaletudinem suam quæsiturus: Asseruit a

septennio

septennio familiarem esse sibi per alvum insignis copiæ lumbricorum alborum, vivorum,longitudinis medietatis minimi digiti excretionem,nonmodo quoties excrementa deponeret, sed & quavis diei hora, imo iniussos illos exire dicebat, quorum egressum aliter non animadverteret quam ex perceptione frigoris circa femora, quæ in descensu contingebant, nec tamen ideo adversa erat illi valetudo, cum ab illo tempore nihil molestum sit perpessus, præter levem cardialgiam si ientaculi hora diutius protraheretur.

Monuit nos non semel, sed iterato, diversisque temporibus varia se assumpsisse remedia ad necandos vermes exhibita, quanquam inani successu, cum neque illorum copiæ, neque motui, neque magnitudini quicquam decesserit: Hoc vero nos in admirationem pertraxit, quod Pharmacopœus illius comes asseruit, a se vnius mensis decursu exhibitam fuisse insignem aquæ copiam in qua decoxerat hydrargyrum, cui adderet spiritum sulphuris: Imo sæpius eodem tempore præbuisse ipsum Mercurium, nulla observata successus immutatione.

Cuncta hæc coniuncta ægri relationi, lumbricos prodire solere tantummodo post fæcum deiectionem, cum coniecturæ locum dedissent nidum illorum non quærendum esse in intestinorum capacitate, sed verisimilius illos stabulari intra mesenterij duplicaturam, quo pertingere non poterat vis mercurij, quibus tamen patebat ingressus in canalem intestinorum, via ab ipsismet facta, quidam ex adstitibus reposuit vermes non interire coniectos in aquam mercurij vi imbutam; quæ observatio cum repugnare videretur facultati prædictæ aquæ, quam notum est sufficientem quantitatem intra se assumere Mercurij, adeo vt alborem cupro inducere valeat: minerale porro illud vermibus acre bellum indixerit, ansam mihi præbuit experimentum propositum ad incudem revocandi, ac deinceps coniecturas meas per sequentem confirmandi.

OBSERVATIO XXI.

Experimentum Authoris.

Quid aqua hydrargyri vi imbuta valeat contra Lumbricos.

MErcurij vncias duas in pinta vna aquæ communis per spatium fere trium horarum decoqui curavi, effusa vero per vasis inclinationem prædicta aqua in pelvim stanneam, in illam conieci sex lumbricos terrestres, vegetos & variæ magnitudinis, qui postquam innatassent per octodecim horas & amplius, æque libere ac ante move-

bantur: Pelvim eandem cum postmodum foculo, cineribus calidis repleto imposuissem, eóque pacto aqua cum sensim incaluisset ad gradum caloris naturalis, motus prædictorum vermium manifeste imminui singulis momentis animadvertebatur; adeo vt omnes intra semihoræ spatium & citius interierint.

Ab experimento hoc sequentia deducenda sunt. I. Mercurij particulas, quæ in aqua dissolvuntur, à calore debere agitari, quo penetrent & vermes interimant.

II. Humores corporis nostri, cum sufficientem obtineant calorem, qui necessariam agitationem ipsis imprimat, mirum non esse si aqua mercurialis interius assumpta lumbricos perimat quos in intestinis obvios habet; id quod plurimis experimentis confirmatum habemus.

III. Si prædicta aqua absque successu vsurpata fuerit ab ægro de quo superius actum, id ideo contigisse necesse est quia lumbrici intra intestinorum cavitatem inclusi non erant.

OBSERVATIO XXII.

D. BOIRELLI Chirurgi Regij Argentanensis.

Symptoma admirandum casui ab alto succedens.

MIhi innotuit plurimos fidem non adhibuisse historiæ, Ephemeridibus nostris insertæ (*Febr. Observat.* IX.) qua asseritur tubum sclopeti pertinaciter implantatum fuisse per exemptilem caudam, excusso scapo ligneo, fronti venatoris, quem ad aliquot momenta temporis inscius circumtulerit: Dubium hoc scire volui D. Boirellum, qui historiam mihi communicavit, hic vero ad me rescripsit propediem confirmationem se promulgaturum, exhibito chirographo illius a cuius servitiis prædictus erat venator, coactoris pecuniæ, ex horreo salario provenientis, in oppido Carrouges.

Interim moneor à prædicto D. Boirello, filium Dom. à Lautourio, Procuratoris causarum Argentani, annos circiter tres natum, à casu ex scala in faciem præcipitem datum fuisse ipsis calendis Ianuarij; ex quo casu etsi solum duo dentes incisorii in vnaquaque maxilla abrupti sint, nullo præterea accedente vulnere, imo nec vlla insigni ecchymosi, strabismum tamen vtriusque oculi contraxisse; affectione perdurante ad sextam vsque diem, qua oculi in statu naturali observati sunt, adeo tamen vt septima iterum strabo fuerit, octava nulla depravatio adparuerit, ac tandem à prædicto tempore alternis diebus modo strabissimo affectus fuerit, modo ab eo liber; quamvis à decima septima præ-

sentis

ſentis menſis ad viceſimam vſque, qua ad me ſcripſit D. Boirellus, ſtrabiſmus fuerit conrinuns: Cuncti Medici & Chirurgi conterranei teſtes ſunt admirandi illius effectus; Cum caſus iſte ſingulari animadverſione dignus ſit, in conventibus noſtris excutiendum proponam priuſquam explicationem tradam.

Observatio XXIII.

Sive explicatio phænomeni propoſiti à Dom. CARONIO,
De Vulnere cordis.

Vide Obſerv. XII.

PHænomenon hoc ventilandum expoſitum eſt in Conventu noſtro die Veneris XXI. menſis præſentis. Hæc noſtra fuit deliberatio, reſpectu vulneris cordis, id non in ea parte ſitum fuiſſe quæ citam mortem vulnerato inferre valuerit, cum vulnera apici cordis inflicta nequidem abſolute ſint lethalia, cuius rei alias exempla protuli.

Quoad dilacerationem Vaſorum pneumonicorum, circa eam binas ſe offerre circumſtantias notatu digniſſimas; quarum prior eſt, quod cum vaſa dicta intra pulmones ipſos dilacerata tantum fuerint, illorum truncos intactos fuiſſe, non item bifurcationes. Poſterior eſt, quod ſclopetorum vulnera, cum ſemper eſcharam inducant, ſecum ſimul citiſſimum & ſecuriſſimum hæmorrhagiæ remedium afferant;

Quapropter inferendum eſt vulnerati vitam protrahi debuiſſe (cui rei eventus reſpondit) ad diem vſque ſeptimam, quo propemodum tempore eſcharæ vt plurimum; excidunt, at antea effuſio ſanguinis inſignis non potuit ſuffocationem inducere; cum materia, quæ ad paracenteſin inſtituendam impulit, veriſimiliter tantum fuerit ſeroſus humor e vaſis lymphaticis egreſſus, quo pectoris capacitas fere ſcatet.

Observatio XXIV.

Sive Aetiologia Caſus propoſiti.

De Aphonia.
Vulneri pectoris ſuccedente.

SI nullum ſymptoma Vulneri propoſito præter vocis privationem ſuperveniſſet, veriſimiliter cauſa referenda fuiſſet in læſionem nervorum recurrentium, cuius rami deferuntur partim ad linguam, partim ad pectus: *Sed* cum obitus non procul abfuerit, multo veriſimilius

eſt ſuffocationi ſpirituum, inductæ ob ſubitum & horrendum mortis metum adſcribendam eſſe perturbationem dictam: Conſenſit Vniverſus cœtus; atque in confirmationem Dom. Gervaſius, Medicus Sereniſſ. Celſitudinis Regiæ, adduxit exemplum ad rem faciens.

Aſſeruit nobis quendam cum in proprium agrum tritico conſitum ſe tranſtuliſſet, ac monitus fuiſſet a vicino quodam devaſtari, ibique inimicum deprehendiſſet ſclopetum explodere paratum, ex ſolo mortis metu illico concidiſſe mortuum.

Observatio XXV.
Dom. SORBAIT Medici Viennenſis Auſtriaci.
Peſtis Viennenſis.

PRædictus Medicus, qui generoſe in patriæ commodum ſalutem propriam devovit, dum medicinam faceret multa notatu digna congeſſit, typis ab ipſo committenda & evulganda, hoc titulo *Venenum Terraqueum*: Ait Peſtem ex Hungaria fuiſſe derivatam, a ſe autem obſervatum eos qui ea labe inquinati eſſent multum lotium profudiſſe, excitatam diarrhœam & dyſenteriam: Quibus exorti fuiſſent carbones peſtilentes, eos interiiſſe; ſalvos evaſiſſe quibus bubones, mortem vt plurimum intra XXIV horas contigiſſe: In extinctis apparuiſſe ecchymoſes longas & nigras in vniverſo corpore, ac morbi initio plurimi vermes egrederentur; vnde inſignis putredo interior arguenda erat: Maximam infectorum partem auditu privatam fuiſſe; Ingentes humerorum dolores citra intumefactionem perpeſſos eſſe, vehementi pulſatione cor quaſſatum fuiſſe; Plurimos a ſe ſanatos fuiſſe ope ſuffumigiorum in ædibus, præſcripta convenienti diæta, atque ſingulis quinque horis exhibitis hidroticis: Tandem plurimam infectorum partem auxiliis idoneis deſtitutam interiiſſe: Cenſendum tamen obitus cauſam potius referendam eſſe in inſcitiam & diſcordiam Medicorum quam morbum ipſum.

Observatio XXVI.
Puellæ arenas & calculos mingentes.

ARgentina ſcriptum eſt duas puellas ſine intermiſſione per lotium excludere calculos & lapides induratos, modo maiori modo minori copia, ſed ſemper copioſe: Addunt vrinæ ſuppreſionem admodum ſimul moleſtam eſſe. Ac non ſemel in ſuperficie & maſſa ſanguinis, illis emiſſi, arenas conſpici.

Finis Iunij Anni 1680.

ZODIACI

ZODIACI MEDICO GALLICI

SIVE

Recens in Rè Medica & Naturali Exploratorum.

IVLIVS Anni 1680.

OBSERVATIO PRIMA.

Dom. CONTEI Medici Burdegalensis.

Fluxus sanguis uterinus in gravida.

VLIER secundo graviditatis mense exeunte ab injuria externa passa est hæmorrhagiam vterinam insignem, ad tempus vsque partus productam, qui tamen ne vna die statutum tempus prægressum est: Neque quies neque remedia adstringentia, (quorum tamen efficaciæ debetur felix ille eventus) sanguinis illam effusionem vllo modo cohibere potuerunt: At vero cum fieri non potuerit quin sanguinis motui remora injecta sit, vt ideo quantitas illius imminuta sit, portio subsistens, quæ versus vterum impetum habebat, in jecoris regionem influxit sexto graviditatis mense, peperitque abscessum in latere dextro, inter tertiam & quartam nothas costas, numerando ab imis ad summas, cuius eruptio interius contigit, adeo vt ægra cum sanguine partum subsequi solito excluserit puris insignem copiam, quanquam fœtus qui iusto tempore exclusus est, ne minimam labem inde contraxerit, sanitate non infirma ad sextum vsque annum vsus; morte autem abreptus cujus causa manifesta fuit.

Istud vero admiratione dignum, quod in quatuor subsequentibus imprægnationibus, sanguinis effluvium secundo mense semper passa

fit abſceſſum eodem loco ſexto menſe, ac tandem cætera omnia ſymptomata, eodem tempore, comitibus iiſdem circumſtantiis.

Hoc obſervandum à quo tempore prior fluor contigit, ante & poſt menſtruum fluxum, pus ſemper é naturalibus profluxiſſe: quo vero tempore fœcunda eſſe deſiit, in ventre & femoribus plurimas erupiſſe magnas puſtulas, admodum pertinaces, é quibus enormis materiæ purulentæ & ſeri copia effluxit.

Animadverſiones Anthoris.

In præcipuas circumſtantias præcedentis Obſervationis.

EX prædicta Obſervatione colligendum eſt I. Citra detrimentum fœtus poſſe effluere ſanguinem, per quædam vteri vaſa, aut vaginæ, dummodo illa quæ ad ſecundinam pertingunt nequaquam ab hac ſeparentur in divulſione, quæ cauſa frequentiſſima eſt abortuum & partuum præter naturalium.

II. Non eſſe aſſentiendum antiquis, ſi Iecur impuris humoribus ſcateat, obſidentibns partem illius concavam, per alvum illos evacuari; aut per lotium ſi gibbam, quandoquidem pus, de quo ſuperius actum, ex abſceſſu manans, per vterum exitum nactus eſt, veriſimiliter mediantibus venis hypogaſtricis.

III. Si quando Natura impetum habuerit ad quaſdam partes, ac certos quoſdam motus inchoaverit, eandem ſponte eoſdem periodice ſervare & conſtanter, iiſdem obſervatis temporibus, niſi illius inclinatio à motibus oppoſitis interturbata fuerit.

OBSERVATIO II.

Seu Explicatio phænomeni propoſiti à Dom. BOIRELLO Argentanenſi.

De Puero poſt caſum ſtrabiſmo effecto, de quo Ephemer. præcedenti, Obſerv. XXII.

RES non omnino ſtupenda Puerum, de quo D. Boirellus egit, ſtrabonem evaſiſſe, quandoquidem notum eſt ſympathiam adeſſe inter nervos maxillarum & nervos motores oculorum: At vero difficile eſt mente conſequi mutationem illam ſtatam & fixam in oculis puelli illius ortam, qui alternatim per plures menſes vna die luſcioſus erat, altera oculis conſtantibus.

Vltimo noſtro conventu ſequens explicatio adducta eſt, cum quibuſdam

busdam in morbis paroxysmi statis periodis redeant, ratione cuiusdam materiæ heterogeneæ, quæ constanter stato die & hora vasa sanguinea subit, exempli gratia, in febribus intermittentibus: alii occurrant quorum paroxysmi originem ducunt a quibusdam vaporibus malignis qui nervos impetunt certis intervallis, cujusmodi est e.g. epilepsia, quæ non secus ac strabismus, de quo agitur, convulsionis species est.

Nam si quando diathesis nativa corporis nullam mutationem subit, motuum spontaneorum æqua vicissitudo sanitatem inducit, admodum verisimile est in morbis, causarnm illorum periodicam agitationem impellere Naturam vt illis obsistat, easque repellat, id quod nisi contingeret proculdubio vt plurimnm pondere opressa sub irritatione continua fatisceret: Atque ideo fit vt perpetuo intenta sit observationi quorundam regularium motuum, non solum cum impetum sustinere cogitur causarum morbificarum, sed præterea in conatibus criticis quos adhibet ad illas superandas: Manifestum faciunt ea quæ adduxi de motibus mercurij in præcedenti Ephemeride; quæ porro dicta sunt in Observatione tradita a D. Conteo, Evacuationes quolibet mense accidentes, atque infiniti alij motus periodici, qui forte omnium maxime admirationem merentur in œconomia naturali.

Observatio III.

Sive Experimenta D. DVPARCII, Chirurgi ordinarij Nosocomii Regij Invalidorum.

Qua arte innotescat num possibilis sit curatio, beneficio, artis Chirurgicæ, eorum quibus corpus intestinorum transversim & omnino dissectum fuit.

Alibi mentio à me facta instituti D. Duparcij experimenta prædicta tentandi, fidemq; meam obstrinxi de successu tradendo, illam vero iam libero, idque eo lubentius quod vix quicquam in publicum emitti queat simul vel subtilius, vel vtilius, vel admiratione magis dignum: Prior conatus infelix fuit, experimentum factum est in cane mare, qui sexta die interiit: at cum aperte constaret mortis illius causam non aliunde fuisse deducendam quam a pertinaci alimenti abstinentia, a tempore operationis susceptæ ad tempus ipsum obitus.

D. Duparcius non ideo destitit ab instituto, novamque aggressus est

est operationem in cane fœmina, vix magnitudinem leporis adepta: Hac mensæ vinculis ad ligata, dissectionem non parvam inflixit imo illius ventri, adeo vt facile esset pene omnia interanea eximere, atque præcise dignoscere Ilei extremitatem, quam a crassioribus intestinis omnino cultro seiunxit; postmodum vero vulneris circumferentiæ adnexuit ope suturæ per quatuor puncta distincta, citra alium apparatum: Canis lingua cum vulnus obduxisset balsamo suo naturali, cuius ope cicatrix intra viginti dies ad summum inducta est; nec cibum aut potum ab ipsa prima die non aversata esset, toto illo tempore iucundo spectaculo videre licuit exitum perpetuum fæcum per vulnus inflictum, nec minima illarum portione per anum prodeunte: Hoc vero maxime notatu dignum est, excrementa prædicta pulti consistentia semper esse similia, omnis fœtoris expertia, cuiusmodi sunt quæ per vulnus Equitis, de quo in superioribus prodeunt.

D. Duparcius meditatur alterum experrimentum in masculo cane, Si voti fuerit compos, nec id latere permittam.

Figur. p.55.

Observatio IV.

D. Deslandesii Baugrandii, Magistri Chirurgi Iurari Rhedonensis.

Vasorum Emulgentium rara conformatio.

Cvm nuper dissecaret cadaver muliebre, ex parte vna animadvertit venam & arteriam emulgentes bifurcatas esse, bifurcationem autem in vnum eundemque renem desinere, duabus cavitatibus externis præditum, duabus pelvibus, & duobus ureteribus vesicæ implantatis; Alter Ren figuram naturalem obtinebat, sicuti ex figura sequenti elucescit.

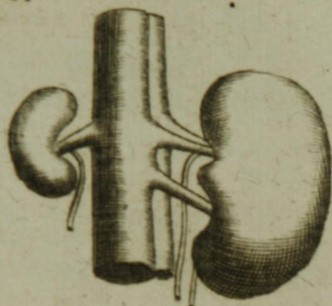
Observatio V.

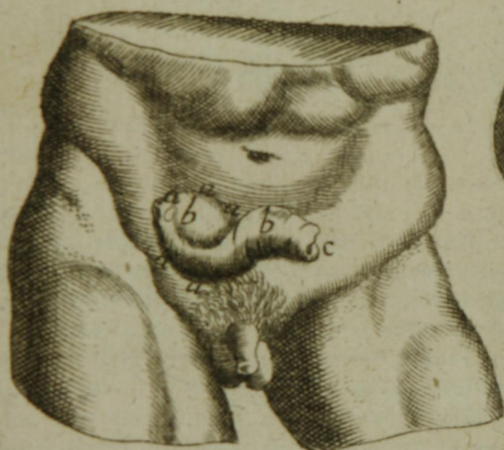
Eiusdem.

Vterus admodum expansus in puella.

Aperiendo cadaver puellæ, iubente & coram Magistratu, deprehendit vterum adeo expansum vt fere vniversam abdominis capacitatem adimpleret; vnde tam valide compressæ sunt partes vicinæ vt in angustissimum spatinm coactæ essent: Vterus dictus omnino infarctus erat materia quadam rubicunda, carni minutim dissectæ non absimili, quæ maligna qualitate propriam partis substantiam absumpserat,

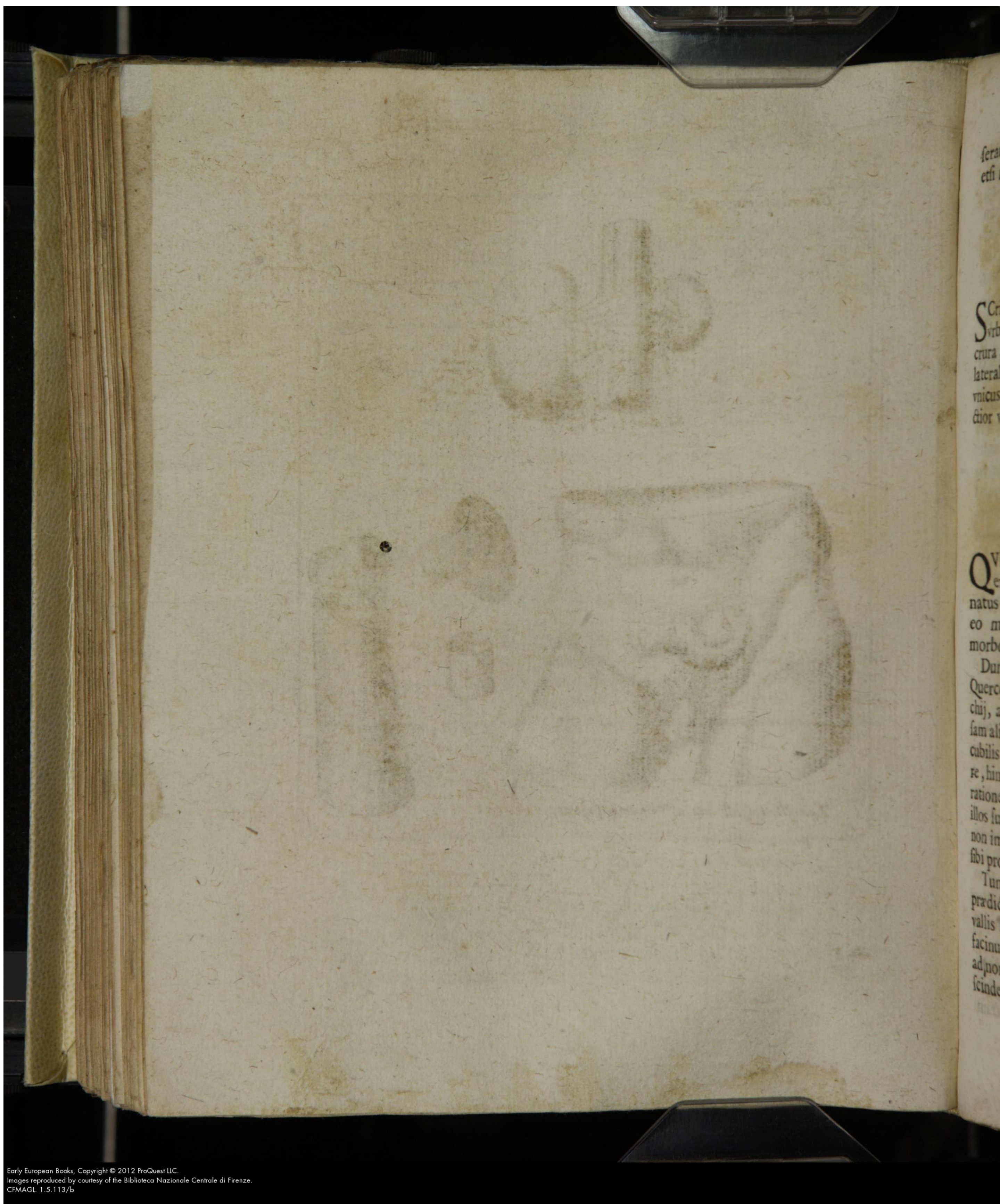
Obseru: 4: pag: 144

Zod: Med: Gall: ann 2da Obser: 4 pag: 124

ferat, adeo vt quibusdam in locis ad chartæ tenuitatem accederet, etsi nondum effluxisset annus integer ab initio morbi.

Observatio VI.

Eiusdem.

Vitulus monstrosus Vivens.

SCribit idem D. Deslandeus, decem miliaribus procul à Rhedonum vrbe, conspici Vitulum vivum, qui parte posteriori quatuor habeat crura, quorum duo nullum vsum præstant: Præterea duas vulvas collaterales, per quas æque lotium effundit eodemque tempore, etsi vnicus sit podex, infra vulvam, quæ sinistrum latus occupat, & perfectior videtur, positus.

Observatio VII.

Authoris

Vir seipsum Castrans.

QVidam nomine Noachus Thomas, cognomento la Prérie, miles exceptus nosodochio invalidorum, quadraginta circiter annos natus, temperamenti atrabilarij; qui vulneratus fuit in facie ex casu, eo momento quo paroxysmo epileptico correptus sontico enim morbo obnoxius est, singulo bimestri invadenti.

Dum curaretur vulnus correptus est febre continua, quam Dom. Quercetanus Medicus, & Duparceus, Chirurgus prædicti Nosodochij, adscribendam non crediderunt vulneri: quamobrem illius caussam aliunde deducendam rati, moniti autem à contubernali pannos cubilis omnino cruentatos esse, è re esse crediderunt stragula removere, hinc deprehensum scrotum vndique tumidum, lividum, ad suppurationem vergens, imo necrosi proximum: Admiratio vero summa illos subiit, ægrum adeo insigni affectu occupatum auxilium Medici non implorasse: Eadem vero increvit quando resciverunt sponte illum sibi provocasse, amputatione facta per seipsum vtriusque testiculi:

Tum vero necesse fuit causam indagare, & quomodo operationem prædictam peregisset; Respondit autem dolorem summum ex intervallis in partibus illis infestum, impulisse ad suscipiendum eiusmodi facinus: cum vero aliquando castrationi equorum præsens fuisset, se ad normam castratorum extremis digitis eam cutis portionem, quam scindere decreverat, apprehendisse, postmodum facta incisione in

basi plicaturæ à se factæ, vso cultri cuspide, illi simili quo vtuntur sartores cum oscilla parant excipiendis globulis adstrictoriis thoracis, elevata acie cultri incisionem sufficientem fecisse extrahendo vni testiculo, ac demum alteri, iterata eadem operatione, non ignarum inter vtrumque nullum adesse septum intermedium; quamobrem vnico cultelli ictu vtrumque extirpasse; nulla præcautione adhibita circa vasa ad declinandam hæmorrhagiam, quæ statim largissima fuit, paucissimo tamen temporis spatio subsistens, ope aliquot turundarum & suspensorij ex tela concinnati, quod ipse pro industria accommodavit.

Cæterum observavit D. Duparceus vtramque incisionem ad leges artis peractam esse, nam neque iusto amplior aut strictior fuit, sed cujusmodi requirebatur ad facilem exitum testiculorum extrahendorum, observata æquali distantia suturæ in medio scroto manifestæ; id quod non parum forte ægro contulit ad restitutionem valetudinis:

Vt vt vero sit, constat curationem deinceps difficilem non fuisse, exhausto enim sanguine scrotum infarciente, D. Duparceo non aliud incubuit negotium quam vt vulnera prædicta aliorum more curaret, vnde subsequuta est cicatrix spatio sex septimanarum, quæ proculdubio citius inducta fuisset, nisi sexta die ab incepta curarione æger insultu epileptico correptus fuisset, quo vexante apparatum admotum sibi evulsit, vnde sequuta nova hæmorrhagia, quæ etsi haud æque ac prior larga fuerit, non parum tamen damni intulit.

Animadversiones.

In præcipuas dictæ historiæ circumstantias.

HInc manifestum est Invalidum illum laborasse Hernia Varicosa, hæc enim affectus species in omnibus pene melancholicis, qui hæmorrhoidum beneficio carent, occurrit, præcipue latere sinistro e directo lienis: quæ Hernia comitem semper habet acerbum dolorem in iis quibus manifeste prædominatur id temperamentum, eo quod congerant sanguinem, qui præ nimia & frequentiori ζυμώσει, plurima parte particularum volatilium, illum temperantium exutus est, atque acrimonia sua aceto quodammodo affinis est.

Ab eo quod præsenti in casu contingit confirmatur id quod alias adduxi, sanguinem scilicet qui circa orificia vasorum concrescit potentissimum esse remedium ad hæmorrhagiam cohibendam.

Cæterum, si excipias vasorum ligaturam, ab hoc Invalido omissam, nullus non concessurus est prædictam operationem ex artis legibus peractam

paractam fuisse : Securissimam autem ad Chirurgiam viam, esse exemplum eorum quæ ex arte facta sunt, cuiusmodi fuit castratio equi memorata.

Observatio VIII.

Dom. LANGEI Med. D. Lexoviensis.

Forfex deglutitus.

QVidam convulsionibus epilepticis prehensus deglutiit forficem acutissimum. quatuor pollicum longitudinis, duorum cum aliquot lineis latitudinis, quem vxor intra dentes intruserat, novendio autem exacto per inferiorem gutturem illum expulit, nullo tamen toto illo temporis spatio incommodo inde exorto; pro more enim solito cibum & potum assumpsit, nullóque vsurpato remedio præter paucum olivum ex intervallis.

Si expulsio corporis illius extranei contigisset præcedente abscessu, proculdubio multo minorem admirandi ansam præberet; prætermissa enim quavis explicatione, satis mihi fuerit Lectorem remisisse ad historiam Petri Yvens descriptam in Ephemeridibus anni 1679. circa quam D. à S. Romano, observationis editor, multa curiosa protulit: At cum vix quispiam concipiat quomodo corpora acuta, cujusmodi fuit iste forfex, & quinquaginta aciculæ superius memoratæ intestinorum omnes anfractus permeare valuerint illis illæsis, Ephemeride sequenti ratio disquirenda fuerit; re collata inter Anatomicos qui cœtui nostro interesse solent.

Observato IX.

D. BLONDELOTII Mag. Chirurgi Telonensis.

Hirudo deglutita.

ANte aliquot annos quidam Nauta post diuturnam navigationem e navi in Nosodochium D. Lodoico sacrum æger deductus est, cuius curatio D. Blondelotio commissa : Iam a trimestri ægritudo invaserat, quæ ipsum ad eum deduxerat statum vt sceleton potius vel simulacrum hominis referret quam hominem viventem: Tanta aderat macies vt vix à sceleto distinguere licuisset: Vniversa cutis adeo infecta cruore, extra vasa effuso vt corrupta videretur, cum vomitu insignis copiæ sanguinis singulis momentis erumpentis, vnde

malum amplius terrificum efficiebatur: Affectus causa illico adscripta fuit cujuspiam vasis ruptioni sanguiferi, quam peperisset labor vehemens: Exiguum vero solatium quod ex quiete concessa, ex instaurantibus & adstringentibus assumptis consequutum est, tandem D. Blondelotium in suspicionem occultæ cuiuspiam causæ latentis adduxerunt: Etsi enim medicamenta exhibita fuerint prægressis seriis medicorum & chirurgorum consiliis, vsus vero illorum diuturnus admodum fuerit, æger tamen in pejus continuo ruebat, & forte vix vita adhuc per octiduum protracta fuisset, nisi fato iam instante in mentem D. Blondelotio venisset exhibitio theriacæ Venetæ dozi non parca, singulis matutinis: Ab hoc remedio etsi vomendi conatus frequentiores fuerint, restitutio tamen valetudinis non procul abfuit, eáque manifesta, illius efficaciæ adscribenda, nam non solum prima die qua illam adsumpsit collapsum virium robur resurgere visum est, sed & vis Naturæ adeo excitata est ad expellendum id quod illi negotium faciebat, vt triduo post hirudinem, plurimo permixtam sanguini, manus volæ longitudini æqualem expulerit, pollicis crassitie, lineis flavis & cæruleis dorsum insterstinguentibus, præter hæc vbique nigram; quam excretionem paulo post firma consequuta est sanitas.

Rarus iste eventus impulit D. Blondelotium ad causæ investigationem: ab ægro hic didicit ipsum deserta navi continens appulisse instauandæ annonæ gratia, humi vero postratum ex rivulo aquam hausisse, limpidam quidem, at vero, cum siti immensa torqueretur, avidius dum illam ingereret, verisimile esse incaute simul deglutitum fuisse id animal, fortasse tunc temporis exiguum.

Ex his nemini non manifestum quantum immineat periculum a potu adeo incauto: Medicis vero præterea animadvertere dabitur ex tota historiæ serie, sæpe necesse esse indagasse in morbis extraordinariis quæcunque prægressa fuerint, quo rectum de iis feratur iudicium.

OBSERVATIO X.

Dom. P. EMERY, Consiliarij & Medici Regis ordinarij, Professoris Regij in Collegio Burdegalensi.

Rara præcavendi animi deliquium ratio quod metus sanguinis missionis invehit.

ETsi prudentia maxime genuinum Medicum deceat, quæ vbique illi prævia esse debet, deliberationum & actionum omnium directrix, sæpe tamen fortuna in vicem illius succedit, ac successum largitur

tur actionibus quas inclyta dicta virtus nunquam aggredi ausa fuisset: Cum & suspicio & diffidentia perpetui illius sint comites, nunquam prætergressa esset præscriptos limites, nisi sors obvia ipsam quasi invitam per devia itinera, & non tritos calles alio abduxisset: Hac via ars Medica fastigium attigit, e quo omnia in conspectum illius veniunt: inexpectati enim eventus originem præbuere plurimis remediis præstantissimis, quorum accessione locuples evasit, quæ Natura quasi invida denegare velle videbatur: Eo modo cognitum fuit Viperam vino suffocatam, in alimentum ordinarium venientem, morbum quempiam pertinacem & abomidandum superare: Ea quoque via innotuit vis succi mali citrij, quod cum reum morti addictum a pernitie veneni hausti liberarit, hinc celebritas illi comparata vim insiguem illi inesse extinguendi fervorem & æstum febrium, etiam vehementissimarum, earumque cacoethiam expugnandi; adeo vt si prudentia fortunæ aures præbere noluerit, fortuna tamen prudentiæ magistra fuerit, atque arcana illi revelarit, quæ forte in posterum ipsam semper latuissent, in detrimentum valetudinis humani generis.

Animadversio hæc memoriam mihi renocat rei gestæ circa primos annos praxeos meæ Medicæ: Præfectus Castrensis, Monspeliensis, insignis inter Iudices Rationum Regiarum, me accessit, consilium meum expetiturus contra impetum humoris in alterum oculum decumbentis, inflammationes non leves in illo excitantis, Venæ sectionem præscribere non prætermisi, ad cuius mentionem dum præ pavore exclamasset, mihique ipsi terrorem incussisset enarratione facta verendorum symptomatnm ad illam subsequi consuetorum, prope fuit vt in aliam iverim sententiam quo momento assensum remedio præbuit, ea lege tamen vt ipsi adstarem emissionis sanguinis tempore, Fidem dedi me adfuturum illi à somno excitato.

Mane ingressus cubiculum tympanistas quatuor video: Credidi salutandi gratia hunc Nobilem venisse, quippe qui Tribuni castrensis vices obiisset, hilaria illi daturos: Adventante autem Chirurgo, instructo apparatu qui etiam generosissimis metum incutit, iubet Aeger tympanistas tympanum quam possent validissime pistillis ferire: Mirati sumus ego & Chirurgus, qui fere ad stuporem actus: Strepitus ad cubiculi ianuam cum cunctos ædium incolas convocasset, tum demum illi recessere cum nuntiatummiliti venam fuisse apertam, qui adactum scapellum generose sustinuisset.

Vena quæ a D. Mondeno aperta fuit, pleno alveo sanguinem effudit, eoque impetu qui manifestam faceret summam spirituum exagitationem: Statim vero ac æger situm commodum brachio concef-

ſit, tympaniſtis vero valedixit, ſtuporem ex animo meo excutere ſtuduit, ac ſiniſtras opiniones conceptas de cardiaco tam inſolenti vſurpato, ne dicam abſono: Monuit autem me, cum per iuventutem parum robuſta frueretur valetudine, venam ideo crebrius ſibi ſecari, neceſſe fuiſſe, ſed exiguo ſucceſſu, vt animi deliquia invadentia & convulſiones periculoſiſſimæ, quæ mortui ſpeciem adſtantibus ſæpius exhibuerint, declinare deinceps remedij genus tam ancipitis plenum aleæ: Id vero quamvis apud ſe conſtituiſſet mutaſſe tamen ſententiam quando apud Catalaunos verſabatur, vbi cum ducis Equitum officio fungeretur, & ſub eodem tentorio cum pedeſtrium Duce decumberet, invadente ſubito vehementi pleuritide, ipſoque acriter inſtigante, venæ ſectionem iterum admiſiſſe: Fortuito tum temporis pulſatum tympanum ad tentorij introitum, congregationis cuiuſdam militum cauſa, cum Chirurgus id ingreſſus eſt, pulſatione & ſtrepitu nonniſi peracta operatione deſinente: Sanguinis illa miſſio iucundiſſime celebrata fuit, In vicem enim tremoris & ſpaſmodicorum affectuum ſucceſſere gaudium & hilaritas: Aeger vero a fortuna edoctus præſervationem adeo tutam, ſemper in poſterum pulſantes tympaniſtas, quo tempore vena ſecanda fuit, adſtites habere voluit.

Interim quoquomodo ſatisfaciendum fuit avido illius deſiderio diſcendi cauſam adeo mirandi effectus: Oſtendi illi terrorē de ſanguinis miſſione conceptū, a pueritia impreſſum, phantaſiæ fuiſſe, illud objectum firme amplexatam eſſe, cui antipathię quædam ſpecies inhæſerit, remedium præſto eſſe ſi alio eadem abduceretur, & vi adhibita ad aliud obiectum transferretur, conatum adhibendum quo diſtrahatur a fixa illa applicatione, quæ cor mediante terrore, in conſenſum trahens, in cauſa eſſet vt hoc ad ſe ſanguinem & ſpiritus affatim convocaret, vnde motus illius interceptio conſequeretur, & fere caloris innati ſuffocatio: Spiritus autem a ſtrepitu incitatos ad exitum impelli, & ad repetendos conſuetos canales, dum imaginatio tympano ſtrepenti attenta anſam e carceribus evadendi concedebat in quos terror eos compulerat.

Addidi præterea fieri poſſe vt aër impulſus, excalefactus, tot pulſationibus attenuatus, cerebrum per aures ſubingrederetur, dum alius, iſque plurimus, cor per pulmones ſubiret, vnde ſubita ſpirituum generatio in ſupplementum eorum quos terror exhauſerat: Adde quod ſi Muſices ope ſedatur furor animi incenſi, & mentis alienatæ tumultus compeſcitur, eadem ratione tympani pulſatio remedio eſſe poteſt adverſus panicos terrores, quandoquidem organum id bellicum animos ſæpe illis addit qui ad fugam alias compoſiti videntur potius quam ad pugnam.

OBSERVATIO XI.

Vnguentum mirabile Hæmorrhoides sanans.

Accipe aceti stillatitii Vncias duas, in iis dissolve salis saturni drachmam vnam, adde olei rosati omphacini vncias tres, subigantur omnia in formam Nutriti; adde drachmam vnam & semis præcipitati rubri subtiliter triti.

OBSERVATIO XII.

Dom. LANGEI D. M. Lexoviensis.

Dissectio cadaveris viri febre continua cum asthmate extincti.

Equorum Mercator Rothomagensis obiit Lexovij febre continua prehensus, quam præcesserat, ac perpetua comes fuit, anhelitus difficultas à quadriennio illi infesta: Cadavere aperto coram plurimis Medicis & Chirurgis, à Dom. Langeo observatum.

1° Iecur magnitudinem naturalem adeo excedere, vt etsi pars illius infima situm naturalem servaret, superior tamen ad tertiam vsque legitimarum costarum efferretur, numerandi initio ab imis ducto; adeo vt supra diaphragma vix superesset spatium quatuor aut quinque transversorum digitorum continendis partibus pectoralibus: Parenchymate Iecoris dissecto, adnotavit D. Langelus id pene semicoctum fuisse, vbique conspersum corpusculis quibusdam duris & inæqualibus, glandulas referentibus, ex quibus constructum id viscus censent Anatomici:

2° Vesicula fellis turgebat humore atro, cujus non parva effusio facta fuerat in fundum ventriculi:

3° Splenis amplitudo apprime respondebat amplitudini Iecoris, triplo enim excedebat magnitudinem naturalem, qua de causa ad quartam vsque veram costam efferebatur, quo in loco tam arcte adhærebat laterali Iecoris parti, vt ambo hæc viscera vnicum constituere viderentur:

Pectore tandem dissecto, in ventriculo cordis dextro deprehensus Polypus, totam illius cavitatem propemodum opplens, in arteriam pulmonarem radicibus non parvis se demittens:

Animadversiones in præcedentem historiam.

Opinio fuit D. Langei. I. Meatus choledochos inchoante morbo

obſtructos fuiſſe, prædictam autem obſtructionem occaſionem præbuiſſe corruptioni bilis in veſicula exiſtentis.

II. Eo quod Cyſtis cavitas omnino repleta reperta ſit neceſſe fuiſſe bilem in glandulis iecoris cohiberi, illius filtrarioni dicatis, ideoque illas adeo diſtendi vt in tumorem inſignem ſurrexerint.

III. Has glandulas cum ad certam tantum molem potuerint extendi, accidiſſe vt maſſa ſanguinea cum ab ejuſmodi excremento expurgari non potuerit, fermenti vicem induerit, ac ſplenis dilationem induxeri.

IV. Ab amplitudine præternaturali horum viſcerum cum inductafuerit vehemens compreſſio partium thoracicarum, ac proinde cordis, ſanguinem, qui per huius ſubſtantiam diffuſus fuit, majori copia inhæſiſſe quam quæ ad illius alimentum requiritur, ideoque fermentatũ ſufficienter fuiſſe ad productionem Polypi in ejus ſinu dextro reperti.

V. Tandem, humores diutius in Iecore coërcitos, in Cyſti fellea & Liene, inibi eouſque exaltatos fuiſſe, vt fermenti naturam adepti ſint, idonei febris productioni, ægri obitus cauſæ immediatæ.

OBSERVATIO XIII.

AVTHORIS.

Explicatio dubii Obſervatione VIII. *propoſiti de Forſice deglutito.*

FOrfex deglutitus, proculdubio per tranſiens anfractus inteſtinorum, illis iniuriam intuliſſet ſi in egreſſu è ventriculo cuſpis primo prodiiſſet, ſufficit autem annulos anteiviſſe, paulatim & ſenſim illo exitu quæſituro citra noxam illatam, beneficio motus periſtaltici inteſtinorum.

Quoad quinquaginta aciculas deglutitas, & per inferiora excretas, cũ veriſimile non ſit omnes linea directa proceſſiſſe, at capitulo priore ad extremum vſq; inteſtinum, probabile eſt a cuſpidibus illarum ſæpe vellicatum fuiſſe ductum inteſtinalem, atque ideo excitatum ventris dolorem, quem toto ſexennio experta eſt quæ illas deglutierat.

OBSERVATIO XIV.

Dom. DVPVY Medici Fontenaci Comitis.

Phthiſici cadaveris Anatome.

ANte aliquot annos cum adeſſem apertioni cadaveris filij Dom. de la Iarrie, qui Phthiſicus interiit, præter tres abſceſſus in parenchymate

chymate Pulmonis latentes, duos obſervavi Lienes, quorum ſubſtantia & color omnino naturales erant: Ab invicem diſſiti erant latitudine tranſverſi digiti, etſi revera illos coniungeret ligamentum membraneum, non multum abſimile ab interſectionibus nervoſis muſculi dextri.

Vnuſquiſque illorum cum donatus eſſet ſeorſim propriis vaſis, ex plurimorum autem mente ſuccus Liene incluſus vim fermentativam obtineat, quæ ebullitionem in ſanguine excitare idonea eſt, admodum veroſimile eſt prædictum ſuccum, majori quam decet quantitate genitum, quod duplex eſſet illa pars, cauſam fuiſſe inflammationis Pulmonum, ac proinde dilacerationis acinorum & veſicularum orbicularium ex quibus componuntur, demum corruptionis ſanguinis quo eorum ſubſtantia imbuïtur.

Inde colligendum videtur multiplicitatem Lienis Phthiſeos primariam extitiſſe cauſam, ac proinde interitus ægri: Id porro eo veriſimilius eſt quod Aſthma, vt plurimum Phthiſin præcedere ſolitum, frequentiſſime ortum ducit à vaporibus ex liene ſuſcitatis.

Observatio XV.

Ejuſdem.

Abſceſſus Pectoris, ſeu Mediaſtini.

NOn ita pridem aperiendum curavi Tuberculum in medio ſterno puelli quinquennis, quem abſceſſum eſſe credidi: Etſi nulla gravitas antea pectoris fuerit moleſta, nec vllum ſymptoma præceſſerit quod lecto illum affigere valuerit; ex eo tamen prodiete ſeptem vel octo vnciæ purulentæ materiæ: Quamobrem cum colligere mihi licuerit eiuſmodi materiam ex altiori loco ducere originem quam amplitudine tumoris, intromiſſoque ſtylo exploratorio longiori, animadverti hunc abſque impedimento ad vertebras vſque dorſi pervadere: vnde colligere mihi licuit quam vtilis eſſet obſervatio Falcoburgij, qui primus adnotavit mediaſtinum ſub ſterno cavitatem conſtituere, inſenſibiliter ad ſpinam vſque dorſi exporrectam: quandoquidem ſi abſceſſus prædictus alibi quam in prædicta cavitate latuiſſet, proculdubio febrem induxiſſet, difficilem reſpirationem, & forte alia ſæviora accidentia.

Observatio XVI.

D. Landei Baugrandi, Chirurgi.

Abscessus supra apophysin mastoiden, à Pulmonibus vlcere tentatis ortum ducens.

Cis paucos dies D. Landéus accersitus fuit ad curationem pueri decem aut vndecim annos nati, cui ante mensem exortus erat tumor ad suppurationem deductus in apophysi mastoidea, cujus comites erant febris lenta, respiratio impedita, tussis, vox subrauca, & totius corporis imbecillitas: Apertus ab eo fuit ille tumor, è quo insignis copia materiæ admodum fœtidæ prodiit; vix autem peracta evacuatione, æger auditus sensu privatus est, & pene ἄφωνος factus; vnde judicium tulit purulentiam illam è loco admodum profundo prodiisse, quamobrem remoto primo apparatu, in opposita parte opus esse judicavit introductione styli exploratorij, qui nulla vi ad vertebras vsque colli pervenit, quo in loco non diu post collectio materiæ facta est; hinc necesse habuit apertionem priori oppositam instituere. Accurata & sedula curatio prædictarum incisionum ægri pueri animam vltra quadrimestre produxit: fatis autem illo cedente, occasionem arripuit D. Landéus aperiendi cadaveris, in quo sequentia ab ipso deprehensa sunt.

Partes omnes imi ventris (si Iecur vltra naturæ modum magnum exceperis) situm & conformationem naturalem obtinebant: Ex illis porro quæ thoracis cavitatem occupant, Pulmones diversis in locis vlcerosi deprehensi sunt, pus simile illi quod ex apertionibus factis exciderat profundentes: Caput autem mirandam constitutionem obtinebat, nam & ventriculi cerebri eodem pure scatebat, apophyses mastoidea, coronoidea, & stiloides cariem fere vbique contraxerant, non secus ac cavitates glenoides primæ vertebræ apophysis odontoides secundæ, & pars inferior occipitalis.

Observatio XVII.

Eiusdem.

Vulnus capitis, cum deperditione substantiæ cerebri non lethale.

Ab eo tempore D. Landéus ad consultationem convocatus pro quodam cui ossium parietalium alterum effractum fuerat, adeo vt in-

quatuor

quatuor fragmenta divisum esset, quæ depressa duram & piam meninges perforaverant, Vulneratum in pessimo constitutum statu reperit, eo quod cerebri substantia a triduo extra prodiret, cuius si portio quædam secederet Chirurgus ordinarius protinus eam auferebat: At vero cum in mentem venisset illi monendi dictum Chirurgum vt quantum liceret extantes illas partes intro coerceret, res adeo ad votum successit vt vulneratus exiguo admodum temporis spatio valetudinem adeptus sit, imo ad hunc vsque diem superstes sit.

Animadversiones Authoris. In præcedentes observationes D. Landéi.

In priorem.

ME iudice ex priore observatione colligendum est. I. Si quando pus genitum est in parte quapiam interiore, eius copiam perpetuo augeri a depravatione succi alimentarij: Si autem capacitas illius partis plane oppleta sit, omnino necesse esse vt exundet in partes subditas vel alias.

II. Si diutius in parte aliqua pus moram trahat, tantum acorem id contrahere vt ipsa etiam ossa dissolvere valeat.

III. Abcessus qui in exterioribus parum eminent aliquando supponere pravum affectum interiorum partium.

IV. A plenitudine ventriculorum cerebri non impediri generationem spirituum animalium, ac proinde horum generationem alibi quærendam quam in his ventriculis.

In Posteriorem animadversio.

Posterior observatio nobis indicat quo modo sanguis concretus circa hiatum solutionis continui in quapiam parte, sæpe remedij certi vicem obtinet ad sistendam hæmorrhagiam, Eadem ratione portionem cerebri, a reliqua substantia abscedentem, cohibitam & inspissatam prope vulneris ostium, obviam ire separationi majoris portionis quæ contingere potuisset.

OBSERVATIO XVIII.

Authoris.

Corrosivum præstantissimum, absumens glandulas scrofulosas.

ACcipe sublimati corrosivi drachmas tres, minij drachmas duas, dissolvantur in vncia vna aquæ fortis, quæ demum in vaporem

resolvenda erat, subsidebit postmodum in fundo vasis sal arenæ formam referens, cum sufficienti quantitate fermenti incorporandum, ex quo statim fiant trochisci lentis magnitudine.

Observatio. XIX.

D. BOIRELLI *Chirurgi Regij Argentanensis.*

De totali Intestinorum sectione.

Verum esse asserit id quod adductum est Observatione quarta Iunii: Imo addit a se,& D. Brierio Chirurgo,conspectum simile vulnus illi quod inflictum est Invalido militi de quo loco citato, perfectissime sanatum.

Præterea asserit sibi notum militem, sub Comite à Blino stipendia facientem, qui singulo quoque biennio fæces imi ventris per vulnus male cicatrice obductum excernebat, ante aliquot annos regioni hypogastricæ inflictum, quam deiectionem semper præcederent intensi imi ventris dolores.

Observatio XX.

Ejusdem.

Vulnus cordis lethale.

Occasione data ex iis quæ à me adducta sunt de vulneribus Cordis, singularem adducit historiam notatu dignissimam; Dominus de Serrueil, de la Potiere Bailleul, ab accepta in pectore glande plumbea, e sclopeto manuario cui tres immissæ fuerant, emissa, interiit tribus aut quatuor horis ab ictu inflicto,etsi globulus citra pericardium substitisset, cui ne minimam solutionem continui intulit; prout observatum à D. Boirello dum cadaver dissecaret; Nec tamen ipsi obscura fuit tam subitæ mortis causa, aperta enim parte à me modo nominata, hanc comperit omnino cruore oppletam, effuso e vulnere inflicto parti inferiori ventriculi dextri cordis: Hoc vero in admirationem illum pertraxit, ac doctiorum disquisitionem meretur, quod vulneris illius nullam manifestam causam detegere licuerit: Solutionem vero ephemeride proxime sequenti afferre enitar.

Observatio XXI.

Dom. CONTEI Medici Burdegalensis.

De Virginitate.

OBservationem hanc acceptam refert D. Conteus cuidam intimo suo paulo post initum matrimonium, qui in aurem illi dixit se scientia morali sat esse instructum vt norit quanti momenti sit vxoris sapientia erga maritum: Et rerum naturalium satis peritum, ad rectum judicium ferendum, & certum de virginítate illibata vel violata: quamobrem prætulisse se probam educationem, teneram ætatem, ac pietatem conjugis suæ futuræ, plurimis aliis fortunæ bonis sibi alibi obviis: Eo vero nomine se fuisse infelicem, quod moerori locum concedere necesse habuerit ob suspiciones fundamento non destitutas, vice oblectationis animo præconceptæ, eo quod nuptiarum nocte eam partium genitalium laxitatem compererit, quæ opinionem amissæ virginitatis faceret, quamobrem ipso postero die meditatus fuerit iter bimestre & longius, quo sibi concederetur sufficiens spatium vt animo evolveret sortem suam antequam mentem aperiret. In reditu vero ex itinere abunde sibi satisfactum quod nemini non perspecta foret vxoris vitæ integritas, quæ gravida facta est ipso discessus die; imo quod priorem constitutionem partium dictarum adeo immutatam nactus esset, vt biduum ipsi impendendum fuerit ad obicis infractionem.

Dom. Conteus, qui eventum hunc ad examen deduxit, ait. I. Potuisse fieri vt prima coitio acerrima fuerit, adeo vt partium renitentiam percipere generoso illi non licuerit, II. Præ sponsæ pudore forte abductos esse spiritus à partibus genitalibus, in quibus relicta sit eadem debilitas quæ in virilibus observatur, cum mares præ timiditate non arrigunt, etiam præsente objecto quo potiri gestiunt, III. Forte menstrua paulo ante effluxisse; vel humorem oleagineum, a prægressis blanditiis allectum partibus dictis mollitiem & laxitatem induxisse, ejusmodi quæ facilem introitum concesserit in priori illo congressu. IV. Graviditatem, coniunctam libidini, in secundo congressu forsan eam soliditatem & crassitiem, concessisse caruncul is quam acquirere queunt.

Animadversiones prædictæ, & quas adduxit Reg. de Graaf libro suo de Partibus genitalibus, Medici considerationem merentur: Sed, vt censeo, nemini vtiliores futuræ sunt quam recens sponsis, qui hoc ex

exemplo discere debent ne mœroris ansam contrahant ex inani suspicione.

Observatio XXII.

D. LIETAVDI Chirurgi Sereniss. Principis, Fratris Regis.

Sive Demonstratio publice habita in Amphitheatro constituto ad Disquisitionem recentium Exploratorum, Refellens obiectiones adductas contra eos qui tuentur opinionem generationis ex ovis.

D. Lietaudus cum existimaret assensum non debere se præbere plurimis assertis D. a Vernay iunioris, allatis in præcedentibus Ephemeridibus, data vero occasione explicandi hominis generationem in lectione publlca, habita in nostro Amphitheatro nupera die Mercurij, Aperta fecit sequentia in vtero scrofæ plurimis porcellis prægnantis.

I. Ligamentum latum laciniatum vndiquaque ambire Ovarium integrum, aut Testiculum, eo modo vt idoneum esset excipiendis quibuscunque exinde per expressionem effluxuris, per elapsum aut alio quapiam ratioue.

II. Tubæ orificium ex eodem latere manifestum esse, ac ligamento lato iunctum infundibuli speciem quandam constituere, cuius structura indicet ad vsum insignem a natura fuisse constructum.

III. Tubæ cavitatem, pennæ scriptoriæ tubulo magnitudine parem, proportione respondere ovorum magnitudini, piso minimo vix æquiparandorum.

IV. Manifestas se exhibere cicatrices in involucris testiculorum, eodemque prope numero quo porcelli reperti sunt in cellulis vteri.

V. Liquorem qui infusus fuerat in Tubam, qua parte adstant testiculi, ad matricem vsque impulsum fuisse.

Spectatores omnes, qui magno numero illuc confluxerant, oculati testes fuere rerum demonstratarum: Ipse D. du Vernay, qui cœtui interfuit, nihil in contrarium proferre valuit; cui satis fuit opponere à se nihil ante adductum quod concesso tempore propugnare non liceret; At postridie D. Lietaudus cuncta hæc adeo expressa in meo Musæo declaravit, coram quinque aut sex artis Magistris vt palinodiam canere ipsum coëgerit: Me vero quod attinet conspecta re adeo manifesta, ab illius stare partibus coactus fui; eos deserturus

qui

qui pertinaciter tuentur conjecturas, rebus per demonſtrationem evidentibus reluctantes.

Observatio XXIII.

AVTHORIS.

Symptomata varia ex Mercurio retento exorta, præter ſpem ſanata.

EX obſervationibus à me traditis circa Mercurium in præcedentibus Ephemeridibus, conſpicuum fuit in mediocri illius quantitate ſitam eſſe eſſentialem exhibitionis circumſtantiam ad ptyaliſmi excitationem, ac proinde Salivæ exitum procurandum: Quas variis in locis Tractatus a me editi de morbis Venereis tradidi, apertum faciunt fieri non poſſe vt in corpore hominis innoxie deliteſcat, ac affectus graviſſimos non inducat: Obſervationibus prædictis hoc addidero, ſi quando contigerit illum implicari rei cuipiam a qua eius motus intercipiatur, vix ope evacuantium vſitatorum quempiam conſequi poſſe vt illi concilietur agitatio ſufficiens, cuius ope e corpore eliminetur: Aliud vero non ſupereſſe præſentius auxilium quam vt e corpore eiiciatur, adhibita alia quantitate ipſiuſmet Mercurij, eo modo cuti inducti qui ſalivationem excitare queat: Hæc adduco experimentorum multitudine ſuffultus, e quibus poſtremum hoc ſeligo, vtpote recentiſſimum, circumſtantiis præterea maxime neceſſariis ad dicendorum comprobationem innixum.

Horologiopœus quidam quod diutius cupro deaurando intentus fuiſſet, ac proinde per poros & inſpirationem non parvam quantitatem fumi mercurialis hauſiſſet, a tribus aut quatuor annis intolerandis doloribus afficiebatur in diverſis corpotis partibus, ſpeciatim artubus & capite, cum vigiliis, horroribus, ſpaſmodicis affectibus, ventris torminibus, gutturis ardoribus comite acrimoniæ ſenſu, ac tandem eiuſmodi languoribus & pathematis quæ Luis opinionem illi feciſſent, & animo infixiſſent, ſi cauſa obſcura fuiſſet; quorum item ea vehementia vt mortem vitæ præferret, & vt ſibi violentas manus inferret impellere valuiſſent, ſi illæſa conſcientia id licuiſſet: Cum gravitati mali lenimen aliquando quæreret ex voluptate quapiam, contingit vt affectus venereus penem invaderet; quamobrem certis de cauſis parti illi admovere coactus ſum vnguentum pomaceum, Mercurij circiter octava portione imbutum: Ex hoc remedij genere cum nihil præter mali, quod curandum ſuſceperam, ſanationem expectarem, ſalu-

brior quam pro votis effectus consequutus est ; Sub finem enim primæ septimanæ ab applicatione, ptyalismi primordia adfuere, sensim augescentis ad mediocrem vsque gradum, in eo statu perdurantis fere per mensis vnius decursum, pergendo in vsu prædicti vnguenti, a quo Mercurius, antea susceptus, ad motum adeo optatum & vtilem deductus est, vt sanitas qua nunc æger ille fruitur, vix opinionem det vel minimam illius particulam in corpore adhuc latitare.

Finis Iulij Anni 1680.

ZODIACI

ZODIACI MEDICO GALLICI

SIVE

Recens in Re Medica & Naturali Exploratorum.

AVGVSTVS Anni 1680.

TRACTATVS.

De Febrium Curatione per vsum Quinquinæ.

Domini MONGINOT, *Medici Parisiensis.*

VANTVMVIS acre studium adhibeatur ad recentium rerum investigationem, vel perfectionem conciliandam iis quæ ab aliis ante reperta sunt, plurima tamen nobis excidunt, neque concessum cuiquam fuit quæcunque Natura nobis, vt sic dicam, ob oculos obiicit, intueri: Exemplo nobis sit Quinquina, ex vnanimi consensu ad febrium profligationem tutissimum ac omnium optimum præsidium, quo nullum hactenus præstantius innotuit. Interim, sive rerum novarum fastidium, sive iudicium anceps de medicamentis non expertis, sive ratione recidivarum facile succedentium, per aliquod temporis spatium ipsi valedictum fuit, meliori fato digno remedio.

Tricesimus circiter agitur annus cum Europæ innotuit hoc medicamentum: Cortex est arboris apud Peruvianos nascentis, *Kina* Indis dictæ, Hispanis *Palos de Calenturas*, lignum contra febres: Hi duas species faciunt, quarum altera culturam suscipit, melioris indolis, altera sylvestris est, multo minoris efficaciæ.

A quibusdam postmodum scriptoribus tradita est descriptio & figura arboris, ac levi calamo illius corticis vires quædam adductæ: Ob-

ſervatum deinceps, experimentis factis in febribus Quartanis, ac demum in aliis Intermittentibus, ab exhibito Quinquina in ſubſtantia ex vino, ſemel aut bis, invadente paroxyſmo, expulſas non ſemel fuiſſe eiuſmodi febres, Sed a tergo relicta recidiva.

Eo propemodum tempore Medicus quidam Bruxellenſis, libro edito remedii illius vſum impugnavit, at rationibus non adeo validis quæ refelli non poſſint: Anonymus quidam libello emiſſo reſponſionem molitus eſt: Paucis autem poſt annis eruditus Medicus Lovanienſis de eadem materia tractatum conſcripſit, quo de viribus & proprietatibus Quinquinæ, quantum per experimenta, ſed ea perpauca, illi innotuit, quædam emiſit, Acriter illic impugnat obiectiones contra illius vſum adductas, imo titas eiuſdem præparationes in medium profert.

Exinde, ac prope per vicennium, approbatores nactus eſt Quinquina, ſed & impugnatores, pro dextero vel illegitimo illius vſu, nequaquam tamen immutata illius præparatione, atque exhibeudi ratione.

Ante paucos annos vſus eius amplius invaluit: à quibuſdam forma ſolida exhibitus eſt, aliis æquius viſum eſt liquidum præbere: quidam, majori temporis exhibendi habita ratione quam modi, nô vt antehac invadête paroxyſmo præbuerunt, ſed ſatius eſſe duxere in intermiſſione ac tandem iteratis vicibus datus eſt, diuturniori aut breviori tempore.

Eruditiſſimus Medicus Londinenſis, Libro ſuo Obſervationũ in Acutis, validis rationibus illum methodum comprobat: In praxi ſua cæteris omnibus anteponit, etſi paulo reſtrictior ſit, quippe cui maiori experimentorum numero confirmare conceſſum non fuerit: Alii tandem id remedium, etſi arcanum eſſe voluerunt, attamen ab hac methodo non deflexerunt, exigua adhibita præcautione, ſed inſigni audacia: Quæ forſan non parum ad famam comparandam contulit.

Et hoc hactenus Quinquinæ fatum extitit: Indubium tamen eſt, ſi factis primis prægreſſis experimentis vlterius quis animum extuliſſet, tentamina priora maioris vſus futura fuiſſe, ac maius emolumentum deinceps perceptum.

Id primo diſquirendum fuit quo modo exhibendus Quinquina: Res enim admiratione digna tanto temporis tractu pulveris drachmas duas neminem tranſcendere auſum fuiſſe, ex vino diluti; Cum in mentem venire debuiſſet plus iuſto dari pro vnica dozi, minus autem quam par ſit pro comparanda integra valetudine.

Secunda, & potior animadverſio, fuit circa Tempus dandi remedij, Non minimi enim refert perpendiſſe quo maxime tempore concedi debuit, ante vel a paroxyſmo: iterum an ſæpius, iteratiſve vicibus, ad tutiorem curationem, & recidivam arcendam.

Ac tandem perpendenda fuit curandi ratio adeo ſtupenda, in cauſas inquirendum erat, ac concluſiones ſolidæ eliciendæ, ne vis & energia medicamenti tam anguſtis cancellis concluderetur quibus circumſeptum videbant.

Meum ergo inſtitutum erit in medium afferre varias Quinquinam præparandi rationes; explicare, quantum in me fuerit eius vires & actiones, exhibendi modum tradere in quibuſvis Febribus, & tandem Obiectiones contra vſum medicamenti afferendas refellere.

De Remedii Præparatione.

ANtequam huius remedij Præparationem adponam, id primo obſervandum ſe offert Quinquinam non vno modo præparari poſſe incolumi eius facultate; Quamobrem inſtituti non eſt quanpiam præparandi rationem exhibere, cæteris poſthabitis: Vnicuique per me licet eam amplecti quam vſus confirmaverit, Quas affero eas exempli gratia tantum produco, non quaſi normas, à quibus nefas ſit deflectere.

Hoc ſecundo loco notandum venit (nec enim temere fides adhibenda iis qui remedia ſua myſterij vicem obtinere volunt) quocunque modo in vſum veniat Quinquina, illum bazin ſemper futurum, ne dicam præcipuum præſidium à quo expectanda febrium depulſio: quicquid porro illi ſuperadditum fuerit, id illius actionem tantummodo promoturum.

Tertio adnotandum eſt, cavendum eſſe ne quid in Quinquinæ præparationem accerſatur à quo vel imminuatur, vel quod moram iniiciat illius actioni: Quamobrem omnino neceſſaria eſt cognitio illius facultatum; ne quicquam invehatur quod illas præpediat: Adhibiti fuci ab iis qui lucro tantum intenti arcanum eſſe volunt, nec tamen intime norunt remedij eſſentiam, vti nec ſubjecti, cui deſtinatum eſt, ejuſmodi, inquam, adulterationes ægris maximo eſſe poſſent nocumento, impedita, aut in longius producta eorum ſanatione: Non intempeſtivum eſt hoc conſilium, ad declinandam hanc fraudem, eorum veſtigia premendo qui candide & ex arte proceſſerint.

Quarto tandem in conſiderationem veniat curationis ἀσφάλεια: Eapropter id ſciendum, quæcunque præporatio accedat, certam Quinquinæ accipiendam eſſe quantitatem, quam perfecta conſequatur ſanitas abſque recidivæ metu: Nulla præciſa afferri poteſt ad omnes febrium ſpecies, & quodvis morborum genus: Hæc interim præcedat regula generalis, quæcunque tandem præparatio adhibeatur, in curationem vnius individui impendendam eſſe ſeſquunciam, vel

vncias duas Quinquinæ: Imo aliquando superandam illam quantitatem pro varietate occasionum: Fortunati quibus minor sufficiet, cum scilicet occurrit tempestas idonea, aut febris non producta, vel ea mitis si fuerit: At cum nihil mihi in animo obversetur quam vt optimum quidque & vsu probatum adferam, dozin eo vsque extuli: Ratione & Experientia testibus, cum ab hujus remedii vsu omne omnino absit periculum, satius est ad majorem quantitatem ascendisse, quam in minori hæsisse, vt curationis τὸ ἀσφαλὲς sequatur: Ad præparationem transeo.

Quinquina exhiberi potest aut forma Solida aut Liquida; Solida, Boli aut Extracti.

Si dandus Boli forma Quinquina, in subtilissimum pollinem teratur, extracto cuipiam commisceatur, exempli gratia baccarum Iuniperi, vel cuipiam Syrupo aut Conservæ, garyophyllorum hortensium rubeorum aut calendulæ: Si Extractum præbendum, ope aquæ vitæ extrahatur Tinctura, vel spiritu vini simplici aut composito, ad mellis consistentiam illam deducendo: Ejusmodi præparatio peritum artificem si quæ alia requirit.

Sin liquida forma propinandus sit, vel Tinctura præbeatur vel Infusio & Tinctura, cuiusmodi illa est quæ Extractum præcedit, ac prout validiorem aut imbeciliorem parare volueris, vel minori mole exhibere, distillationis ope plus aut minus de spiritu vini ad Tincturam conficiendam vsurpato eliciatur, ex liquore quopiam convenienti concedendam.

At si Infusum detur, in vsum veniat Vinum, vel alius quispiam liquor, frigide aut calide factum: Sive solus & simplex maceretur Quinquina, aut quidpiam aliud illi adiiciatur: Esto hoc exemplum Præparationis cum vino factæ.

Accipiantur quatuor Pintæ vini albi aut rubri, perinde est modo maturitatem adeptum sit, suavitatis gratia potius quam generositatis eligendi: In dictas duas Pintas coniiciatur sesquuncia Quinquinæ, aut vnciæ duæ, in subtilissimum pulverem contriti, florum centaurij minoris manipulus semis, Salis ex eadem planta eliciti drachmæ duæ, tartari albi optimi tantumdem; vel his omissis, salis armoniaci purissimi ℥ij; ligni sassafras minutim incisi drachma vna vel altera; vel baccarum juniperi drachma vna, vel aliud quidpiam aromaticum, potius ad gratiam saporis quam in ægri commodum: Imo Sales ablegari poterunt aucta Quinquinæ dozi: Macerentur omnia spatio viginti quatuor horarum cineribus tepidis imposita, vase rite obturato: Colatura demum fiat infusionis, aut ejusdem filtratio vsus tempore.

Subsequentes

Sub sequentes autem Præparationes omnium facillimæ sunt, minusque cæteris ingratæ.

In Dolium vino repletum coniiciatur Quinquina in pulverem redactus, ea quantitate quæ respondeat dolij capacitati, proportione superius tradita observata: Vt scilicet ad vnamquamque semiheminam veniant vel drachmæ tres vel semuncia, imo amplius, prout validiorem exoptaveris potionem: demum accedant centaurium minus, lignum sassafras, vel grana juniperina, sal armoniacus; proportione servata Pintarum vini dolio inclusarum, & observatis eum in finem dozibus ad infusionem præcedentem parandam præscriptis: Dolium repetitis vicibus concutiendum hinc inde, quo omnium exacta fiat commistio, exciteturque fermentatio, quæ quanquam modica, inutilis tamen futura non est, ac demum inconcussum sinatur, quo subsidentia fæcum fiat, hinc clarescat vinum.

Eadem præparatio & gratior & efficacior futura est si tempore vindemiarum parata fuerit, iisdem speciebus additis dum fervet mustum: ne vero quicquam de viribus decedat, quamprimum enitendum vt & vinum & Quinquina, & cætera ingredientia simul conferveant in dolio remedij conceptioni destinato: dolium non omnino implendum, neque exacte obturandum, ne fermentatione & æstu accedente, portio & vini & remedij excedendo oras dolij effundantur: Concussio dolij crebra esto, vel ex intervallis convolutio fiat quamdiu efferbuerit mustum; sedata vero æstuatione id quod vacui in dolio adfuerit effusione vini facta compleatur, demum rite obturetur, claritatem præstolando priusquam in vsum ducatur vinum.

Quibus fermentationis effectus perspecti sunt ii hujus necessitatem hoc in casu facile agnoscent, quandoquidem vtilis futura est ad partium subtiliorum, & maxime efficacium, à crassioribus & terrestribus secretionem, tum vini tum inditi medicamenti: Ac proinde hujus vis & facultas efficacior futura est, adeo vt superflua sit Salium adjectio, sicut in cæteris præparationibus, vel aliorum coadiuvantium, præter ea quæ vini compositionem ingressa sunt; quorum virtuti accepta ferenda est fermentatio tum vini tum remedii, vsui prætereà futura in augmentum illius activitatis, & faciliorem penetrationem.

Ex eodem remedio comparari necnon poterit cerevisia, in eorum gratiam quibus arridet illud potus genus: Iisdem viribus quibus vinum pollebit, dummodo auctior sit Quinquinæ dozis, tertia scil. circiter parte, additis junipero, absynthio, aut quopiam simili quod saporem gratum cerevisia conciliet, & acorem præcaveat.

Cum quispiam alius liquor ad infusionem exoptatur, subsequens præparatio in exemplum veniat, si occurrat forte occasio cæteris illam præferendi.

Accipiantur duæ Pintæ aquarum febribus dicatarum, exempli gratia fœniculi, petroselini, centaurij minoris, vel similium: Acuenda illarũ virtus adiectione cochlearis vnius spiritus vini ad vnamquamq; Pintam, vel ipsius Tincturæ Quinquinæ; Prædictis aquis addantur sesquuncia Quinquinæ pulverisati, florum centaurij minoris pugilli duo, salis eiusdem plantæ drachmæ tres: Imponantur omnia Balneo arenæ, in vase duplici rite obturato maceratio fiat lento igne spatio viginti quatuor horarum, aut quamdiu necesse erit quo tota tinctura eliciatur.

Parare tandem licet Infusionem cum ptisanis vulgaribus, aqua simplici, dummodo paulo auctior sit Quinquinæ dozis, salesque aliqui aperitivi adiiciantur, vel quippiam simile, quod liquorem in elicienda tinctura strenue adjuvet, Vas exacte obturetur, ac infusioni temporis spatium amplius concedatur? Nec enim semper necesse est quo Quinquinæ vis omnis in liquorem transeat, vinum in vsum ducere, aut ea quæ spiritus multos possident.

Atque his præparationibus non sine insigni successu hactenus vsus sum; Interim infusionem in vino factam, sed præsertim præparationem tempore vindemiarum factam vt plurimum cæteris præfero; ob rationes, vbi de remedii vsu, adducendas: Quamobrem ista præparatio præ cæteris mihi norma erit; Monitum vero velim Lectorem me nihil in medium adducturum quod non experimentorum multitudine superstructum sit.

De Remediis actione.

NE quis speret à me dilucidationem integram, & quæ animum omnino expleat, qua ratione Quinquina vires suas exerit: Occultam esse voluit Natura, non secus ac plurimas alias productiones: Satis fuerit conjecturas meas pro virili protulisse: quapropter necesse ferit ideam quandam genericam animo finxisse subjecti in quod effectum depropturus est. Sciendum ergo est Febrem ebullitionem quandam esse, vel fermentationem extraordinariam excitatam in massa sanguinea: fermentationem ejusmodi præter naturam alterare sanguinem, motum illius pervertere, ac œconomiam totius corporis conturbare: Principium, aut causam immediatam istius fermentationis adscribendam vitioso fermento, ad acidum vel acre vergenti, a quo humores diversimode inficiuntur & percelluntur, vnde febrium differentia deducenda est, ac distinctio in Intemittentes, Conti-

Continuas, & Accidentales vel Symptomaticas.

Id fermentum in febribus Intermittentibus originem sæpenumero ducit ex pravo chylo, vel ex alimentis assumptis, Vnde primus corruptionis gradus constituendus in generatione Acidi fermentativi, à quo excitatur febris: Succis illis extraneis quod non conveniat cum reliqua massa Sanguinea, in ea effervescentia ab illis excitatur & perturbatio, donec aut corruptionem subierint, aut à cæteris humoribus divortium fecerint.

Idemmet Fermentum in Febribus continuis ex iisdem alimentis ortum trahit, vel ex vniversa massa sanguinea, quod repetitis vicibus circulatum maiorem acrimoniam acquirit, in eaque vehementem eiusmodi effervescentiam excitat, continuitatis febris eiusque magnitudinis authorem: Conturbationem & dissidium in singulis partibus sanguinis inducit, cuius partes maxime spirituosæ a crassioribus divulsæ agitationem subeunt, atque exaltationis gradum omnino præternaturalem adipiscuntur: Quæ cuncta non prius desinunt quam orgasmus ille & tumultus spirituum sedatus fuerit, aut quomodocunque repressus.

Tandem in febribus Accidentalibus, sub quibus Lentas comprehendere oportet, nec non Eas quæ ab obstructionibus originem trahunt, aut ab humorum fluxionibus vel decubitu in aliquam partem facto: Febres item malignas, in quarum serie continentur morbilli, variolæ purpuratæ &c. In cunctis inquam eiusmodi febribus, ortis vt plurimum a nimia quarundam sanguinis partium coagulatione, aliarum vero excedente fluiditate, id quod in singulis speciebus ostendere non arduum esset, Idem fermentum cunctæ illæ causam agnoscunt, a segregatis partibus tenuioribus & maxime subtilibus massæ sanguineæ à crassioribus & terrestribus: Eiusmodi particulæ sic ab invicem divulsæ ab acrimonia aut aciditate dicti fermenti, pugnam simul ineunt: Earum nonnullæ concrescunt, coaguluntur, ac quibusdam in partibus corporis hærent: Aliæ vehementius impelluntur, ac violentiori motu exagitantur & cientur in vasis sanguiferis: Quamobrem naturalis sanguinis circuitus, eiusque motus æqualis & consuetus interturbatur & interrumpitur, quæ interruptio non ante desinit quam omnes illius partes ad pristinam vnionem redeant & tranquillitatem, aut dissipatum sit id quod in priorem naturam redire nequit, præsertim vero destructum id fermentum, vt pote prædictæ confusionis primordium.

Id quod modo protuli de eiusmodi Fermento acido, tanquam præcipua omnium Febrium causa, per effecta comprobari posset, scilicet

ab omnibus symptomatis febribus supervenientibus: Ab hoc proculdubio Fermento deducenda origo horroris, rigoris, frigoris, initio febrium intermittentium invadentium, nec non & lassitudinum dolorificarum, difficilis respirationis; sive ab irritatione & vellicatione, propter acrimoniam, partium omnium sensibilium, sive ab iniecta mora circulationi sanguinis, per partium illius constrictionem vt & vasorum, id quod acido & acri proprium est: Aestus, intensa sitis, cephalalgia, motus convulsivi, vehementis acrimoniæ soboles sunt ac violentioris actionis dicti fermenti in humores, qua de causa maior in illis excitatur effervescentia, indeque celerior circulatio: Perdurant hæc quovsque fermentum per sudores expulsum fuerit, aut per insensibilem transpirationem difflatum fuerit: Sic febris desinit, quia causa illius discussa est.

Eapropter sudores acidum redolentes, aut quos comitentur rubores vel prurigines in cute, ij cæteris critici magis censentur; indices acidū illud, vel acre è corpore exclusum esse, vt nullus ideo fermentationis metus amplius impendeat: Imo pustulæ in labiis erumpentes, vel aliis faciei partibus, emptionis fermenti argumenta sunt; nec minus, quanquam non multæ, indicia certa sunt exclusionis illius per habitum corporis peractæ.

Nisi ejusmodi observationes nos vlterius proveherent, proclive esset ostendere nullum è prædictis effectibus alteri causæ esse adscribendum: id enim in confesso est à fermento dicto prædictorum omnium causam præcipuam arcessendam esse, cæterisque potiorem esse ob actionis vehementiam, nisi illius copiæ adscriptam velis Ne bilem quidem hinc exclusam volo, cui vt plurimum symptomatuui omninm & accidentium febrilium causa accepta fertur: Sæpenumero dominium supra cæteros humores obtinet, non ideo tamen vel minima febris suscitatur, id quod in pluribus morbis accidere observamus, exempli gratia in aurigine, quo in affectu bilis summum tincturæ gradum sanguini inducit, necnon singulis corporis partibus, absente vt plurimum febre, vel saltem insigni; Quamobrem quis crediderit, vt hoc obiter dixerim, dictam bilem effectum potius fermentationis febrilis quam causam censendam, aut saltem in febris productionem aliter non concurrere quam fermento coniunctam, sicuti id iam descripsi.

Quo clarius innotescat an dictum fermentum revera tempore exacerbationis febrilis primarias partes obtineat, e re esset, ad normam eruditissimi cuiusdam & curiosissimi Medici Dani, sanguinem alicuius febricitantis distillationi subiicere: Inter distillandum observavit is minus

minus salis volatilis illi inesse quam in iis qui pro spera fruuntur valetudine, vnde colligere liceat tum temporis sanguinem plures possidere partes acidas & acres, partium volatilium & spirituosarum sedem subeuntes, non secus ac id vinis cum in acetum transmutantur accidere videmus: id quod & competit tum vino tum sanguini ob spirituum dissipationem, ac augmentum vel multiplicationem partium in illis acidarum, quarum materia chimiæ peritis indagatu non difficilis est.

His suppositis, ab Acido scilicet Fermento causam febrium præcipuam esse deducendam, nec non cunctorum illarum accidentium, si demum ad examen revocetur, sive ignis ope, aliisve mediis, quorum interventu licet ostendere quæ sit natura prædicti remedij, in apertum veniet, nemine refragante, id constare partibus tenuibus, pungentibus & amaris, conjunctis acrimoniæ levi ac modicæ adstrictioni: Ab amaritie impugnatur & hebes fit fermentum febrile; eo quod amaro cum acido nulla necessitudo intercedat, imo in mutuam perniciem vtrumque conspiret; id quod pluribus rationum momentis, multisque experimentis possem adstruere, nisi à recta via sic deflectendum esset: Partium tenuitas, earumque penetrandi vis, dissipationi & discussioni illius fermenti conducit, necnon inhibendæ, vel destruendæ humorum coagulationi: Acrimonia adstrictioni conjuncta humorum æstum commotionemque sedat & compescit, vna corroborando partes quibus injuriam aliquam impressit id fermentum.

His constitutis fundamentis, quispiam inferre queat id remedium superare posse, destruere ac in nihilum redigere pravum ejusmodi fermentum in omnibus omnino febribus, id alterare, alienam naturam illi inducere, vel Naturam in illo expellendo coadjuvare, sive sensibiliter sive occulte migret è corpore: Illud febrem continuam æque ac intermittentem impetere, quandoquidem, vt ante innui, id fermentum ejusdem fere in omnibus est indolis, solum gradibus quibusdam fermentationis & efficaciæ in his & illis discrepans; adeo vt focorum diversitas, in quibus febres accendi supponitur, aut partium varietas quas occupant, impedimento non sint remedij virtuti ne vbique hæc diffundatur, vel fermentum hoc, vtcunque insuperabile, domet ac vincat.

En paucis huius remedij facultatem, quæ quanquam in Quinquina primario eluceat, nec tamen illa centaurio minori omnino deneganda est: Planta hæc amara est, aperiens, detergens, subadstrictione quadam prædita; adeo vt cum qualitatibus non absimilibus Quinquinæ gaudeat, inferre liceat saltem ab hoc operationem huius adjuvari: Re-

vera, experientia teste, si conjunctim hæc remedia vsurpentur, certior multo futura est curatio: imo sæpissime observatum soli centaurij minoris decocto febres etiam pertinaces cessisse: Additio fit Salium, vt vis remedij quocunque deferatur vna cum illorum facultate detersiva & aperiente; vtque simul fermenti materiam in exitu abripiant: Cætera corroborationis ventriculi tantum gratia adponuntur, non raro gravissimorum febris accidentium fomitis.

Præterea his addere licet Laudani tincturam quampiam, si febrium incrementa aut paroxysmi admodum vrgeant, ac si vehementior fermentatio illorum causa coercenda sit, spirituumque tumultus reprimendus: Illius amaror & acerbitas, quibus cum Quinquina affinitatem habet, febrili fermento impugnando etiamnum opem ferunt, non secus ac facultas illi insita sudores movendi; aut transpirationem insensibilem iuvandi, fermenti materiæ excludendæ conducit: Neque quis obiiciat ab hoc cæteras vacuationes præpediri, id enim non præstat partitis vicibus exhibitum, ac exigua dozi; at vero vitio hoc etsi laboraret, exiguo temporis intervallo id desineret, sed vice versa quies quam concedit humoribus, diapnoë quam promovet, multo maioris sunt momenti, & pluris faciendæ quam interceptio cuiuspiam evacuationis nocumenti afferre queat: Praxim hanc si authoritatibus confirmare luberet, in scenam adducendi essent præstantissimi quique antiqui Medici, qui opium, cæteraque narcotica ad curationem plurimarum febrium in vsum duxerunt, non secus ac periti quidam Practici neoterici eam in rem Laudano vtuntur: At cum non omnino necesse sit id Quinquinæ adiunxisse, eapropter id remedium caute administrandum iudico, illius vsum prudentiæ & peritiæ Medici committendo: Illud in genere dixerim, si necessitas ita postulare videatur, in minima exhibendum esse dozi, exempli gratia ad quartam vnius grani partem, vel semi grani in vnamquamque dozin: Quoad numerum dozium vsurpandarum, & tempus quo in vsum venire debet, determinet hæc peritus Medicus.

Cæterum in confirmationem eorum quæ adducta sunt de actione & viribus huius remedij, Observandum venit, quod crebra experientia edoctus dico, id præterea illi peculiare inesse vt plerumque extinguat maximam partem symptomatum febres concomitantium; cuiusmodi sunt imi ventris inflationes & dolorificas tensiones, Iecoris & Lienis, aliarumque partium infarctus, ciborum fastidium, concoctionem læsam, diarrhœam, aliaque accidentia, quæ cessante febre vna vt plurimum desinunt: Id quod assequi non arduum fuerit si huius remedij qualitates accurate perpendantur, quandoquidem ab illius ama-

ritie

ritie, austeritate, ac adstringendi vi, expectanda venit constrictio & robur fibrarum cunctarum partium, vnde sufficiens vigor illis accedat ad cuiuscunque extranei e corpore reiectionem, dum eodem tempore vi aperiendi & detergendi humores obstructionum causas eliminat per vias varias quas natura sibi ipsi facit.

En meas circa vires & operationes Quinquinæ coniecturas; Si quis obiecerit in rerum Natura prostare alia remedia, quibus verisimiliter insunt eiusmodi facultates, neque tamen eosdem effectus exserere, sincere annuam singulare quidpiam latere in concursu qualitatum istius remedij, vel in partium illius structura, vnde singularis illi efficacia obveniat, ac magis insignis quam in aliis remedijs ad fermenti febrilis destructionem: Vnitatem autem illam & partium structuram, omnino nobis esse imperviam; atque etiamnum nobis abditam esse fere fermentationis propriam indolem quam extinguere debet: Ex his inferre liceat vim remedij in dictam fermentationem, sed arcano omnino modo, quem admirari in perpetuum debeamus.

Remedij in vsum ducendi ratio.

OBservanda quædam se offerunt circa ea quæ peragenda sunt priusquam id remedium in vsum ducatur, & postquam vsurpatum fuerit.

Prima Observatio *Sanguinis missionem* spectat; revera casus quidam occurrunt in quibus ad illam confugiendum est ante remedij vsum: Animadvertendum tamen ab abusu illius posse atteri vires, alterari vniversam massam sanguineam, ac functiones singularum partium depravari, quapropter remedij actio aut interpellari aut perperam fieri posset; vnde expectatus non sequeretur effectus; à perturbata naturæ œconomia, nec debita virtutis illius impressio: Revera constat in iis quos exhausit liberalior sanguinis missio, vel aliorum remediorum importunus vsus, itidem & ob morbi diuturnitatem, necesse fuisse diutius hoc medicamento vti priusquam perfecta consequeretur sanitas: Hoc ergo in casu necessaria est periti medici œconomia, qui tempestive venæ sectionem præscribat, ad deplenda vasa si sanguis exuperarit, ac nimium hujus æstum compescendum: Proculdubio his præmissis securior erit remedij administratio, citior & felicior illius successus.

Secundo loco observanda venit *Purgatio*: Necessaria quippe est ante Corticis Peruviani assumptionem, cum plurimis impuritatibus scatet infimus venter, vel si primarum viarum non adest libertas: Impedimenta hæc remedii effectum prohibent, cui nulla remora obiici

debet, nec quicquam alienum admiſceri: Id enim veriſſimum, autequam in vſum veniat non eſſe neceſſe vt humorum ſentina omnino exhauriatur, eo quod ſæpenumero contingat ut dum illis excludendis incumbimus, interim incrementum capiat fermentum febrile, quod vnoquoque paroxyſmo, aut quovis febris incremento vigorem accipit, atque vlterius pergit, quantumvis exacta accedat humorum evacuatio, qui deinceps potius effectus quam cauſa febris cenſendi ſunt: Adde quod, ſedata Remedij ope fermentatione, ac proinde febre, purgantia in poſterum exhibenda nullo negotio reliquam materiam, febris fomitem, ipſamque febrem excluſura eſſe.

Tertia Obſervatio circa *Diætam* verſatur, Nam etiamſi ea omnino prætermiſſa ope iſtius remedij ſanitas conſequi queat, inſigni errore regulæ cibi & potus adminiſtrationem ſpectantes omittuntur, quo tempore febris robur partium infringit, functioneſque earum interturbat; Ne quis ergo ſibi fingat ſolius Quinquinæ beneficio præcaveri poſſe damna ex erratis in diæta commiſſis emergentia: Præterea, ſi maſſa ſanguinea pravis ſuccis turgeat, ob pravorum alimentorum vſum congeſtis, illique admiſtis, minus idoneus foret ſanguis Quinquinæ energiæ excipiendæ, quæ, quantum licet, poſtulat ſanguinem ſpiritibus abunde perfuſum & ab eiuſmodi, quiſquiliis repurgatum, Nec tamen inficias ivero remedij preſtantiam & efficaciam regulis artis Medicæ ſuperiorem eſſe: Obſervatione enim dignum eſt in plurimis febribus alimenta ſolida, imo vini vſum, ſatiora eſſe alimentis admodum refrigerantibus & humectantibus, quibus quippe magis cum remedio convenit, illique opem ferre quodammodo queunt in fermento febrili diſſipando, cum ex oppoſito ab his impediri poſſit illius actio ac virtutis impreſſio: Vitanda ergo quæcunque male concoquuntur & diſtribuuntur; quicquid eſt acidum, vel in acorem aut corruptionem facile tranſit; cujuſmodi ſunt lacticinia, cupediæ, legumina, fructus &c. quæcunque in genere fermento febrili augmentum præbere poſſunt, aut obturationi meatuum, per quos illi exitus eſſe debet.

Quarta tandem Obſervatio ad remedij Vſum in genere attinet: Quod vt ad amuſſim vſurpetur, paroxyſmorum conditio perpendenda eſt, illorum intenſio aut remiſſio, quæ concomitantur ſymptomata ad examen revocanda; ad temperamentum & ægri conſtitutionem reſpiciendum, ad ætatem ſexum, anni tempeſtatem, & alia quorum ratione modus exhibendi alius atque alius eſſe poteſt; nec tamen vſum prohibere poſſunt: Exempli gratia, ſi temperies occurrat admodum calida, conſtitutio debilis, ætas puerilis &c. minuenda proculdubio

eſt

eſt dozis, rarius exhibenda, ſed diutius: Si ex vino, decoquendum illud eſt, aut mixtione convenientis liquoris diluendum.

Præmiſſis genericis his obſervationibus, explicandum ſupereſt qua ratione remedium hoc vſurpandum veniat ad curationem omnium febrium, ac quæ legitima ſit illius adminiſtratio: Vt compendioſe hæc procedant, in exemplum aſſumam rationem illud in *forma Liquida* vſurpandi, & ex vino: Ex quibus manifeſtum fiet quo pede in cæteris præparationibus procedendum fuerit.

Initium ducam à Febribus Intermittentibus, Suppoſita ergo ægr debita præparatione, ſive per venæ ſectionem, ſive purgationem, provt alterutra opus fuerit, prægreſſiſque aliquot jam paroxyſmis, quo exploretur num febris ope remediorum vniverſalium ſit terminanda, imo ipſius naturæ, quæ via omnium tutiſſima; His inquam omnibus præſuppoſitis, in febribus tertianis primum remedij præbium fuerit deſinente paroxyſmo: Ex intervallis id exhibendum erit, iteratiſque vicibus, vſque ad tempus ſubſequentis paroxyſmi ſolita periodo revertentis: Eo exacto remedinm vti prius aſſumendum erit, iterum ad tempus vſqne novi paroxyſmi, quem intercipiendum eſſe ſpes eſt, ſi cuncta quæ præſcripta ſunt ad amuſſim obſervata fuerint.

Terminum nullum conſtituo inter remedij vnam & alteram dozin, determinatio pendet ex valida aut invalida infuſione, vel intermiſſionis inter vnam alterámve acceſſionem febrilem intercapedine: Si infuſio valida fuerit, plus intervalli inter vnum & alterum hauſtum interponi poteſt, quam ſi infuſio minus imprægnata: Demum, vbi intermiſſio longa fuerit, nulla neceſſitas impellit vt tantundem multiplicentur dozes ac ſi brevius eſſet idem tempus: ſatis ergo fuerit dixiſſe, toto eo tempore quo exhibetur, ad diemvſque quo paroxyſmus febrilis reverſus non fuerit, impendi debuiſſe drachmas ſex vel vnciam vnam Quinquinæ, imo amplius: Remedium vna hora vel altera ante, & duabus aut tribus a cibo; vnamquamque vero liquoris dozin, quatuor vnciarum eſſe debere aut circiter. ri

Quo febris reditus impediatur, remedium toto octiduo vſurpate neceſſe eſt, duabus dozibus quotidie exhibitis, mane & veſperi anſt cœnam, vel in lecti introitu: Iterum per octiduum aſſumeudum e,, ſed ſemel in die, mane aut veſperi.

Toto illo temporis decurſu in vſum duci poteſt ſecundaria infuſio affuſo vino magmati Quinquinæ, ſi cui libet recentis tantillum adiici poteſt: Vel primaria vti licuerit infuſione, vt pote præſtantiori ac minus ingrata, detracta ſcilicet Quinquinæ aliqua portione, cum neceſſe non ſit liquorem aeque imprægnatum eſſe ac acceſſionum fe-

brilium tempore, perinde enim est, si sumptus exceperis, qui non vtrobique æquales sunt.

Sin præmissis omnibus præcautionibus, febris nihilominus decursus progrederetur (quod tamen perraro contingit, obseruatis conditionibus omnibus superius enarratis) iterandum erit remedium, eodem modo qui superius traditus est, etsi necesse non sit tam diu in vsu illius immorari, idem quippe effectus expectandus est; reditus scilicet inuasionis febrilis prohibitio: Si præsertim remedij ineatur vsus immediate desinente primo paroxysmo & priusquam febris nouos progressus inierit.

Cæterum nulla impellit necessitas ad exactam diætæ in interuallis obseruationem, si præsertim breves sint paroxysmi nec vehementes, alimenta solidiora concedi queunt, imo vinum, ob rationes superius allatas.

Neque opus fuerit alias tradidisse regulas ad curationem febris duplicis Tertianæ: Initium ducat vsurpatio remedij paroxysmo desinente, non dissimili ratione ac in simplici tertiana, pergendo quousque febris desierit, id quod vt plurimum secundo paroxysmo euenire solet, vel ad summum tertio: Id autem præsertim obseruandum, si paroxysmi diu protrahantur, ac vehementia insignes sint, non alio alimento vtendum esse quàm iusculis & ouis, vel offis, alias eo modo quo in tertianis procedendum esset.

Febris Quartana & duplex Quartana aliis non egent à superioribus regulis: In Quartana sufficiens spatium conceditur ad exhibitionem remedij, quandoquidem duo dies integri interiacent: intra quod interuallum citra intermissionem exhibetur, eodem plane modo ac in febribus præcedentibus, plerumque vero euenit vt non secus ac in prioribus secundo aut tertio paroxysmo febris extinguatur, nisi res primo contingerit, id quod fere vsu venit: Idem de duplici Quartana pronuntio, hoc addito, vt arceatur illius reditus, diutius insistendum esse vsui remedij, illa superata, quam post præcedentes febres: Ratio est, quod cum in eiusmodi febribus massa sanguinis plus aciditatis contineat, diuturniori tempore opus sit vt remedium illam emendet & discutiat, si præsertim febris pertinax & inueterata fuerit: Id quoque sciri velim in iis præsertim febribus alimenta plus nimio refrigerantia & humectantia ex vsu non esse, quin potius vini vsum cibariaque solida concedi posse, eo quod, vt innui, plus aciditatis in humoribus superandæ superest: Id genus alimentorum magis congruit cum facultate remedij, cui copulatum si fuerit, facilius superatur dominans illud acidum.

Cæterum

Cæterum hæc præcipue in omnibus febribus Intermittentrbus obſervanda veniunt, Remedium adeo tempeſtive exhibendum eſſe, eaque cautione adhibita, vt nihil eius actionem interturbare valeat, quin potius cuncta concurrere debere vt fauſtus ſit ſucceſſus: Eapropter è re fuerit expectaſſe quovſque primi fermentationis æſtus vtcunque retuſi fuerint, ſi præſertim paroxyſmj paulo longius progreſſi ſunt & cum vehementia, quippe cum exiguum inter vnum & alterum exiguũ ſit intervallum, remedio deeſſet ſufficiens temporis ſpatium quo maſſæ ſanguineæ vim ſuam imprimere poſſet, & ſatis virium quæ abſque repugnantia pares eſſent ſuperando & compeſcendo inſigni humorum æſtui alias ſi fermentatio, & paroxyſmi intra mediocritatem fuerint, ab ipſo febris initio, ad fermenti progreſſum inhibendum proſpero ſucceſſu poſſet exhiberi medicamentum, imo mediocri prægreſſa præparatione: Eo in caſu minora illi ſuperanda occurrunt obſtacula, quapropter fermentum febrile nullo negotio extinguere poteſt, ac primos illius progreſſus inhibere.

Secundo loco, initiante paroxyſmo præbendum non eſt medicamentum, nec toto illorum decurſu; alias intempeſtiva excitaretur pugna inter medicamentum & fermentum, quod tum temporis ſummum obtinet vigoris gradum, vnde inutilis ægro conciliatur labor: Satius ſit tunc negotium Naturæ commiſiſſe, in id incumbentis vt ſuperet, & in auras diſcutiat partem illius fermenti: & rem ſuſcepiſſe eo tempore, vt ſic dicam quo operi ſe accingit: Eo tempore illius progreſſus inhibet medicamentum, itque illi obviam, delatumque per vniverſam maſſam ſanguineam, mediante circulatione, non adeo præcipiti ac ea quæ contingit per paroxyſmum febrilem, & facilius vim ſuam exſerit, nec repugnantiam nanciſcitur, puriorem illam reddit, ac deſtruit fermentationi ſubiectam materiam, à qua ſenſim imminet novi paroxyſmi adventus.

Non abſimili de cauſa dicendum eſt idoneum magis eſſe medicamentum liquidiori forma præbuiſſe quam ſolida, vt vndique vis eius diffundi queat: Repetitis itidem vicibus exhibendum eſſe, quo paulatim idem effectus emergat, ac ſenſim vitium humoribus impreſſum deleatur: Eapropter etiam exiguum inter vnum & alterum præbium interponitur ſpatium, quo poſterius prioris impetum ſecundet, ac ſic deinceps, adeo vt ejus virtus non pereat ob nimium interjectum intervallum: Tandem tempeſtiva eſt exhibitio duabus tribuſve horis ab aſſumpto alimento, quia illo tempore ſocium ſe adjungit portioni chyli, qui hoc pacto tanquam recenti balſamo imbutus, maſſam ſanguineam ingreditur, eam emendat & inſtaurat.

Hac methodo Cortex Peruvianus ſi exhibitus fuerit, non modo curationis eventus certus redditur, ſed & tempus eventus prædicere licet, quandoquidem indubium fere eſt febrem non expectandam die ſecundi paroxyſmi, initio numeri ducto à tempore quo primum exhibitum eſt medicamentum:

Vt porro prognoſticum certius ſit, Sciendum eſt cum febris eo tempore deſitura eſt, eum paroxyſmum qui ſubſequitur priores medicamenti doſes, ſemper diſcrepare ab illo qui exhibitionem prægreſſus eſt; aliquando enim in longius tempus protrahi, ſed ſæpius breviorem fieri: aliis horis quam ante invadere, vel ſymptomata comitari ſolita à prioribus diſſimilia eſſe: Tunc temporis audacter pronuntiare licet poſtremum hunc futurum, vel ſi forte alius ſubſequuturus ſit umbram tantum febris, ſic liceat loqui, futurum eſſe.

Immutationes eiuſmodi argumenta ſunt fermentū febrile vi medicamenti abſorptū fuiſſe, alias niſi ſubſequerentur paroxyſmi, aut admodū remiſſe, imo ſi paroxyſmus eadem hora qua prior reverteretur, idem durationis tempus obtineret, iiſdem comitibus accidentibus, accuſandum forte eſſet medicamentum tanquam ignavum, eo autem tempore vires illius intendendæ eſſent, aut dozes plures exhibendæ, ad præcavendum aliquot paroxyſmorum reditum, qui tamen numero pauci ſequerentur, etſi nulla in vſu medicamenti accideret immutatio.

Hoc loco notandum venit, ſi Infuſio admodum valida fuerit, aut ſi crebrius exhibita fuerit, nonnullos à primo etiam paroxyſmo liberationem obtinere; vnde medicamento plurimum laudis accedit; at vero curatio neque firma, neque tuta fuerit: Imo veriſimile curationem illam, vtpote coactam & præcipitem, ſecuram non eſſe: quamobrem ſatius fuerit paulatim fermentationem humorum repreſſiſſe, ac vim remedij non tam cito illis impertiiſſe.

Id quoque obſervaſſe è re eſt, ſi forte æger à tam frequenti potione abhorruerit, non neceſſe eſſe toties exhibere, ſed ſatis fore ſi bis vel ter in die præbeatur, dummodo vnaquæque dozis, duplum, aut circiter, infuſionis medicamenti obtineat: Hi exibendi modi cum non multum à ſe invicem diſcrepent, ac prope in idem recidant, eundem ſortiri debent eventum.

Ac tandem hoc in conſiderationem veniat, ſi forte febris adeo pertinax occurrat, quæ per plures paroxyſmos vim medicamenti eludat, ac eaſdem ſemper periodos in reditu obſervet, eodemque ritu, id quod tamen admodum infrequens eſt, e re eſſe ad aliquot dies à medicamento abſtinuiſſe, naturæ induciis conceſſis, quæ forte eo tempore

pore

pore remedio non obediens, alio eidem cessur. est; elapso autem spatio temporis reditus fiat ad vsum medicamenti, iisdem servatis conditionibus.

Continuas febres quod spectat, proculdubio in illis majori cautela opus est quam in Intermittentibus: Imo paucissimæ extant regulæ omnibus his æque & absque discrimine febribus convenientes: Variæ circumstantiæ, variáque accidentia, quæ in dies supervenire solent, sæpe Medicum cogunt ad citiorem medicamenti vsurpationem, vel ad illam differendam, imo etiamnum ad illud plane abnegandum, ad immutationem modi exhibendi, ad conjunctionem cum aliis remediis, vel vt alia ab hoc ad tempus exhibeantur: Paucis, prudentiæ medici, cui perspecta est legitima vsus ratio, ac intima morbi cognitio, medicamenti præscriptio committenda: Interim illud in genere dixisse liceat, partem regularum à me constitutarum circa febres intermittentes, ad continuas etiamnum posse pertinere: Primum ergo auxilium si ere fuerit, sit sanguinis missio, catharsis, aliáve remedia; Paucis, in vsum veniat id medicamentum ægro ritè præparato, ac summo febris impetu retuso: Eo in casu ratum quivis habeat sensim humorum fermentationem desituram, ac medicamentum Continuas æque ac Intermittentes superaturum: Eapropter commodus vsus erit quo tempore febris minime vrget, rarius exhibendo si infusio fuerit valida, frequentius, majoreque dozi, si eadem debilis, si in calente liquore facta, si vinum liquore quopiam convenienti fractum fuerit, vel si infusionis liquor sit simplex tantum ptisana.

Non negaverim tamen ab ipso etiam febris Continuæ initio convenire posse Quinquinæ infusionem, dummodo aut absit vinum, aut hoc dilutum sit, aut iteratis, sed exiguis, vicibus: Quo pacto humorum fermentatio coercetur, vlterior illius progressus inhibetur: Revera non raro quosdam videre licuit febribus continuis liberatos, quorum sanatio omnino adscribenda fuit vsui Ptisanæ ex Quinquina factæ, toto febris decursu ad potum ordinarium vsurpatæ.

Superest iam verba faciamus de remedij vsu in *febribus symptomaticis*: Experientia teste febribus Lentis etiamnum convenit, dummodo inveteratæ admodum non fuerint, vel ortum non trahant ab insigni partis cuiuspiam principis vitio: eo in casu vix vlli remedio locus, successus tantum sperandus illis initiantibus, atque in iis quæ cum cæteris convenientiam aliquam habent, sive ratione periodicarum exacerbationum, sive aliorum signorum, per quæ noscere liceat febrem magis humores quam partes obsidere.

Id si contigerit, idem pene remedij sit vsus ac in febribus conti-

nuis. Eo vero modo fermentatio deferbuerit, aut saltem de vehementia remiserit, facilius erit expedire obstructiones ejusmodi febrium fomites:

Notandum tamen, non secus ac in febribus Intermittentibus, si contigerit has febres medicamento refractarias esse, artificis esse ab vsu remedij ad aliquod dies abstinuisse: hoc pacto, post aliquod tempus reditu ad id facto, efficacius vim suam in fermentum febrile exseret; Natura demum ad iteratam pugnam se accinget: alias si nulla adsit intercalaris quies & cessatio ab vsu medicamenti, ejus obtunditur vis, neque effectus amplius evidens est: adde quod interjecta hac requie interim vigor ægro redit, quem per longioris morbis decursum fastidium sæpissime ejusdem remedij occupat.

In Febribus quæ comitem habent Abscessum; aut metastasin humorum in quampiam partem, certum est, cum in medicamento id sit singulare vt impediat & resolvat humorum coagulationem, eosque pristino motui restituit, proculdubio partem à gravante pondere liberatum iri, influxum humorum vlteriorem inhibendum esse, eodemque tempore effevescentiã humorum sedatum iri: vel saltem multum auxilium expectandum esse, si modo in subsidium alia remedia accesserint: Opportunum præsertim venandum tempus illud exhibendi, quamdiu humores adhuc in fluxu sunt, nec jam parti omnino impacti, repetitis vicibus illud præbendo, non secus ac in cæteris febribus.

Idem tandem medicamentum vires quoque suas in febribus Malignis demonstraturum est, in quibus fermentum acrius est & efficacius quam in reliquis omnibus, sicuti aperte ostendunt accidentia illas comitari solita; Acrimoniam enim pravi ejusmodi fermenti obtundet & emendabit, ac, juvantibus cardiacis & alexiteriis ordinariis, illius transpirationem iuvabit, aut exclusionem per vias Naturæ ordinarias promovebit: Ea propter medicamentum iteratis vicibus porrigendum erit, eo præsertim tempore quo vitiosum ejusmodi fermentum, vel id quod maxime malignum delitescit in massa sanguinea, ad habitum corporis vniversum aut cutim impetum habet.

Et hoc necessario hic adponendum fuerit, vt curatio ex voto remedij vsum sequatur, ac recidiva præcaveatur, purgantia leviora paulo postquam febris desierit requiri: Circa quorum vsum perpendendum est primo, opportunum esse vt adjungantur quibusdam præparationibus Quinquinæ; hoc quippe modo, ab ipso tempore quo instituitur purgatio, vis remedij citra interruptionem transfertur;

Observandum quoque est ex admodum refrigerantium classe ea non

80.

eſſe deſumenda, vt nec liquorem ex quo haurienda ſunt; Neque etiamnum plurimum liquorem requiri, ne ab immenſo potu nimium diluatur & extinguatur medicamenti character ſanguini impreſſus:

Nec non conferet cathartica illa parva dozi dediſſe, ſed frequentius, continuis aliquot diebus, vel alternis, quo ſenſim cacochymia exhauriatur, intactis probis humoribus, vi remedij imbutis.

Eſt & hoc conſiderarione dignum, ſæpenumero curata febre nihilominus per noctem madores, aut ἱδρῶτες accidere, vnde evincitur ab actione medicamenti ſanguinem fuſum fuiſſe ſeroſioremque redditum; aut, ſi vis, ſubtiliorem & volatiliorem: Eo in caſu venire debent in vſum quædam Purgantia, quæ per alias vias ſeroſos humores redundantes abducant, atque ſanguinem ſtatui naturali reſtituant.

Cathartica in genere, quorum delectus habendus, ea ſint quæ amarore aut aliis qualitatibus cum Quinquina conveniant, juvandæ ergo illius operationis, aut ſaltem non interturbandæ; Veniant in exemplum Rhabarbarum, Aloë, extractum Colocynthidis; Vel quæ ſerum ſuperfluum nata ſunt abripere, cujuſmodi ſunt extractum aut reſina Gialapæ, ac ſimilia, quorum præparatio & modus exhibendi penes Medicum induſtrium erit, aliquando ex arbitrio ægri pendent.

Si aliæ Quinquinæ præparationes in vſum venire debeant, Tinctura ſcil. extracti illius &c. non eapropter varianda erit methodus a me ſuperius tradita: Repetitis id ſemper fiat vicibus, & ex intervallis longioribus aut brevioribus, iuxta Quinquinæ quantitatem præſtitutam: Niſi febris occurrat levior, in rite conſtituto corpore, tempeſtate idonea, tunc ſatis fuerit quinquies aut ſexies ex ordine dediſſe, ſemel in die, tempore intermiſſionis: Quamobrem vice qualibet exhibenda erit Tinctura ex cochleari, majori aut minori; provt hæc validior aut debilior fuerit: Pulverum dozis circiter eſt ſemidrachmæ, plus aut minus, prout pluries aut rarius exhibendus fuerit; Extractum vix ſcrupulum excedat: Tantum abeſt vt hæc methodus repudianda, vt potius hanc aliis prætulerim non raro certis in caſibus, ſi præſertim æger, ob ſingularem aliquam diſpoſitionem, potionem renuat, aut palato eius non arrideat: Vt vero quod res eſt dicam, optandum eſſet in quibuſcunque aliis occaſionibus æque res ex voto ſuccedere, medicamento minus crebro exhibito, & commodiori modo: Notandum tamen in febribus Continuis, aut in Intermittentibus, quarum paroxyſmi diuturni ſunt & vehementes, ac in genere vbi inſignis æſtus & ſiccitas in partibus animadvertitur, Potum Bolis & Extractis ante-

ferendum esse, is quippe massam sanguineam melius pervadit, atque vi illius mixturæ medicamenti calor (si quid inde periculi imminet) infringitur, non item illius facultas.

Sed & conjungere licet vtrumque Quinquinam vsurpandi modum alternis exhibendo ægro modo forma solida, modo liquida, prout è re visum fuerit: Hæc indeterminata relinquo, optione vnicuique concessa electionis modi qui maxime arriserit, & vnde successum meliorem sperat.

Solutio Objectionum contra medicamentum hoc allatarum.

QVod modo dixi de viribus huius remedij, id firmiter constitutum non esset, nisi refellerem objectiones afferri solitas, procul dubio scrupulum iis quibus Quinquinæ legitimus vsus cognitus non est, excitaturas.

Prima obiectio cæteris proculdubio majoris est momenti, Quo evadet, *inquiunt*, vniversa materia febrilis cum remedium vacuationem nullam sensibilem producat? annon metus est ne hæc iterum accendatur, aut tumultus novos, prioribus aliquando pejores cieat? Ad tempus fixatur aut præcipitatur, vt sic dixerim, sed extra corpus non pellitur: id vero quod superstes est fermenti vicem induit, novas ebullitiones inducturi: Ideoque curatio tantum imperfecta censenda est, aut potius interceptio febris, in recidivam prona, alios morbos, prioribus peiores sæpe à tergo relinquens.

Quo his satisfiat, in consilium solum adhibendæ Experientia & Ratio, Priore teste, in ijs omnibus qui dicto medicamento methodo à me præscripta vsuri sunt aliud omnino accidit ab iis quæ metuuntur, quandoquidem maximus est numerus eorum qui sine recidiva, aut superveniente aliquo symptomate convalescunt: Altera, scilicet Ratio, certissime fulciet Experientiam: fundamentum habet in facultate medicamenti, & in motibus Naturæ ordinariis, Tantum abest vt polleat medicamentum vi fixante aut præcipitatoria, ac coercente humores, omnino quippe oppositis gaudet, quibus resolvere & dissipare humores aptum natum est, sicuti à me ostensum: imo, ausim dicere, fermentationem sedare inducta altera, febrili omnino contraria; ac media hac nova agitatione, quam conciliat sanguini & humoribus, viam vi sibi parare per vasa & meatus: vnde postmodum Natura materiam cui fermentum inhæret, ac pravos humores facili negotio expellat, vsa viis quas ipsa aperit, sive per imum ventrem, sive per lotia aut sudores, aut tantummodo per transpirationem, pro varia fermenti aut humorum indole, plus aut minus terrestrium aut crassorum,

magis

agis aut minus liquidorum aut fluidorum.

Eorum exemplum, qui adepta sanitate nihilominus sudoribus diffluunt, aut per plures noctes continuas madido sunt corpore, adductorum a me validum erunt fulcimentum: Inde enim sine dubio elucescit fermenti facta colliquatio & dissolutio, ac proinde sanguinem magis attenuari & volatilisari, sicuti ante innui: At vero hæc omninò relactantur fictitiæ illi fixationi materiæ febrilis.

Adde his, si satisfactum velis iis qui vacuationes manifestas, & semper sub sensus cadentes requirunt, sæpe fieri vt pauca subsit materia evacuanda, id quod illi supponunt: ac defervente humorum æstu, maximam illorum partem contemperari, & ad idoneum statum a Natura deduci, quę in rectum vsum remedium adaptavit: Sufficit adduxisse illorum exempla qui, nullis vsi remediis, & paroxysmos aut exacerbationes experti vehementissimas, febre tamen subito defunguntur nulla accedente aut naturali aut artificiali exclusione humorum manifesta, nulloque sequuto verendo symptomate.

Refelli præterea potest hæc obiectio, dicendo, si cætera remedia, vsurpari solita ad febrium curationem, humores non figant id quod huic medicamento affingunt, illa peiores effectus edere si frequentius in vsum ducantur: ab his enim atteri vires, robur ventriculi aliarumque partium infringi, concoctiones imperfecte obiri, hinc perennem pravorum humorũ generationẽ subsequi; quamobrem febres ab illis potius sæpenumero foveri quam aboleri; Cum ex opposito, si in vsum ducatur hoc remedium, sæpe vno ictu declinari accidentia ab aliorum vsu plerumque metuenda.

Ne quis igitur obtrudat a dicto medicamento pravas partibus inuri διαθέσεις, postmodum verendarum obstructionum causas futuras, incurabilibus hydropibus vias sternentes, ac tandem serius ocyus praxis huius vanitatem detegi: Quis enim facile animo concipiat à remedio, insensibiliter fermentum febrile destruente, febriumque vitiosas impressiones delente, eodem tempore suppeditari materiam horum omnium malorum fictitiorum fomitem futuram? Accusatio hæc nullo nititur fundamento, quæ potiori iure in plura alia medicamenta retorqueri posset.

Vt finem faciam, ad solam Experimentiam iterum provoco, qua teste quicunque Quinquina vsuri sunt, si a recta methodo non deflectant, & præceptis medicis sincere auscultent, nequaquam illi adscribendum est id quod alias agnoscit causas, sive eventus infaustus ægri errori adscribendus sit, aut recenti cuipiam morbo succedaneo, vel tandem neglectæ providentiæ accidentium, quæ forte subsequuta

essent quodvis aliud remedium, ac forte majori periculo & vehementia: At vero illis occurrendum ope aliorum præsidiorum medicorum: nec enim Empiricorum more hic se gerendum, omnia medicamento à se vsurpato adscribentium, vbivis illud vsurpantium, cætera omnia floccifacientium, omnemque methodum abiurantium:

Neque etiamnum mens est asserere nullas dari febres quarum symptomata multorum aliorum remediorum ope, ante hujus vsum, vel postea, non indigeant: Vel non aliquas eius esse naturæ in quibus non convenire queat, adeo vt pro earum depulsione ad remedia ordinaria semper confugiendum sit, observatis ad amussim regulis generalibus jampridem & tam accurate constitutis; quas infringere animus non est, adducto novo hoc remedio.

Secunda Obiectio eandem quam prima repulsionem requirit: Aiunt medicamentũ calidius esse, plerumque ex vino exhiberi, verbo, oleum igni affundi, vnde metus imminet augmenti febris potius quam imminutionis,

Hanc obiectionem vt refellam, dicam primo, si in consilium iterum adhibeatur experientia, compertum iri remedia omnia ab ipsa inventa, & in vsum ad febrium curationem inventa, specifica vulgo dicta, eosdem, vel forsan intensiores caloris gradus obtinere: Neque interim in dubium revocandum quin horum remediorũ authores experientiã ipsi rationi inniti voluerint, ac existimaverint necessario requiri illum calorem ad resolvendam & discutiendam causam febrilem: Imo febrem ipsam esse instrumentum, vt sic dixerim, quo Natura vtitur ad concoctionem materiæ febrilis: Optimam omnium crisin per transpirationem fieri, aut sudorem, hæc vero non aliter quam per remedia partium tenuitate donata, penetrandi vi & energetica, ac proinde qualitate calida, denique remediis moderate calidis concoctionem & alterationem materiæ febrilis perfici: cum ex opposito medicamenta refrigerantia sæpenumero impedimento sint perfectæ humorum effervescentiæ, insensibiliter promoventi evaporationem ac discussionem materiæ febrilis.

Hanc in rem appositissime dixit vetustissimus & celeberrimus scriptor Medicus, Calore per medicamenta vegetiore reddito inducias majores expectandas, celerioremque sanationem: ac sæpe medicum sagacem decere malum malo addere, ac calorem febrilem accendere; etsi enim remedium non illico curet malum præsens, arcere tamen valet futurum.

Sed vt hæc speciatim Quinquinæ adaptentur, jam supra innui calorem ejus multo remissiorem esse quam pluriorum aliorum reme-

diorum

diorum: Quoad cæteras qualitates, illius amarities & acerbitas admodum temperatæ sunt; atque ex his qualitatibus, quas secundas vocant, de primis judicium ferendum est, calore scilicet, humiditate, siccitate &c. Atque vt ingenue proferam quas huic remedio vires vlterius inesse credam, satis est, quodcumque illud fuerit, nosse ab ipso extingui ac discuti fermentum quoddam, cuius vis partibus impressa muito magis metuenda est illa quæ ab eodem inuri posset: Interim tam certum est nullum empyreuma ab ipso relinqui, vt proferre liceat exempla eorum quibus nullum caloris vestigium superstes fuit ab vsurpato per plures menses Quinquina: Sufficiat adduxisse vnicum sanationis febrium exemplum, cæteris morbis prætermissis: quandoquidem rationi parum consentanea dixerit is qui censuerit à remedio, cui specifica proprietas inest febrem extinguendi, calorem augeri posse, qui febris effectus est.

Vtvt vero fuerit, certissimum est quodcunque remedium in curationem febrium vsurpatum fuerit, nihilominus quandoque pertinaces eas admodum subsistere, partibus vehementem caloris & siccitatis impressionem inurere, ac sæva accidentia, omnibus notissima producere.

Inde ergo inferre liceat, legitimum febrium remedium, cujuscunque naturæ id fuerit, id censendum esse quod vno impetu inhibere valeat fermentationem febrilem, febrium causam; Cum remedia, non semper sanantia, etsi qualitatibus calori illi extraneo, specie tenus contrariis prædita sint, talia tantum sint ex accidenti, eo potius tendentia vt fermentationis effectum destruant quam ipsammet fermentationem.

At forte majorem metum incutit calor vini, ex quo exhibetur Quinquina, quam ipsius Quinquinæ: Ne huc traducam quid sentiant hac de re antiquitatis Proceres, qui iisdem inducti rationibus, quas ad asserendum vsum remediorum calidorum, vinum etiamnum in omnibus febribus, imo ardentissimis præscribebant, atque in iis quas sævissima comitabantur symptomata; prætermissa inquam illorum authoritate, id vnum producam, cum Vinum vsurpatum fuerit ad extrahendam tincturam Quinquinæ, maximam illius virium partem periisse; ebullitionem posse præmitti, vel illi calenti infundi remedium, vt pars spiritus vini in auras abeat: Idem liquore aliquo idoneo posse temperari: ac tandem medicamentum multis aliis modis quam ex vino præberi posse: Quinquina, sicut prædixi, satis virium impertire valet aliis potionibus quo invtiliter in vsum non ducatur, exhibitum modo omnium & simplicissimo & facillimo:

Obiici posset tandem Febrem nihilominus sæpius recidivam esse, vnde inferre licet causam morbificam remedio non cessisse: Dubius vero sum num ij qui hæc obiiciunt aliquando id exhibuerint, aut vsi fuerint modo à me proposito; At vero conscius sum, nisi æger pravæ admodum fuerit constitutionis, vel accesserint err ores in exhibendi ratione, febrium reditus admodum raros futuros.

Qui experientia non freti id in dubium revocaverint, manus forte daturi sunt responsioni allatæ ad primam obiectionem, in qua à me ostensum huius remedii ope febrilem causam dissipari, eiusq; fermẽtum in nihilũ redigi: Si præsertim illius virium sufficiens portio sanguineã massam subierit, adeo vt etsi exactis aliquot diebus forte reverteretur febris, reditus hic optimo iure adscribendus fuerit recenti fermento, novam febrem inducenti.

Necesse non est sigillatim enarrare errores aut delicta quorum causa febres recidivæ sunt, præcipua iam ante attigi, quæ declinare facile est perito medico, si ægrum nactus fuerit non refractarium: Vnicum tamen occurrit non omnibus obvium, nisi præmonitio accedat: Pendet id ab electione Quinquinæ: Etenim cum multum absit, vt adulterino eædem insint vires quæ legitimo, cum hinc quoque futurum non est vt par certitudo adsit in effectu, tam quoad sanationem quam recidivarum præcautionem.

At vero concedamus eiusmodi reditus, nihil peius imminet (vt certa liberatio à febre sequatur) quam repetita necessitas vsurpandi id remedium, imo minori in quantitate, quo in casu certum est febrem omnino extinctum iri: Si quis enim sibi fingat febrem, post menses aliquot ingruentem, reliquias esse præcedentis, fraudem ipse sibi facit: Medicamentum per aliquod temporis spatium vsurpatum, sufficiens fuit toti fermento absumendo: Si quid vero forte superstes fuerit, mutationes quotidie contingentes, ac irrequieti humorum in corpore motus, proculdubio fermentum illud vel immutarent vel abigerent: Adeo vt eiusmodi reditus inique priori fermento tribuendi essent, cujus portio in quapiam parte foret residua, quin potius illis qui recentibus ex occasionibus suscitarentur.

Denique, etsi febris ob superstitem aliquam fermenti portionem rediviva esset, numquid satius esset illam bipartito tempore aggredi, cum interim ægro concedat intervallum reparandis viribus sufficiens, quam nullis concessis induciis toto illo tempore, quo febris detinet, nec aliis cedit remediis, frangi vires? Alia porro remedia an omnino recidivas præcavent? an num sunt vsus securioris & facilioris?

Atque hæc mihi obtrudi posse credidi; nec dubito alia posse tela vibrari,

vibrari, at vero si antequam cudantur quispiam periculum remedii illius facere velit, atque iuxta normam à me propositam in vsum ducere, nequaquam dubito quin faustus successus eiusmodi obiectiones refellat, ac impediat quominus in medium adducantur: Me vero quod attinet, non tam meam experientiam ad rationem composui, quam hanc ad experientiam.

Et hæc dicenda habui quoad vsum Quinquinæ in omnibus febribus; Iisdem forte innixus rationibus, quibus vsus sum vbi de fermentatione febrium, adstruere possem idem remedium vtile fore in genere superandis aut impediendis quibusdam aliis fermentationibus alios morbos inducentibus, illis præsertim quæ ortum debent exuperantiæ succorum acidorum, supra cæteros sæpenumero dominatum obtinentium; id quod latissime in medicina exporrigitur, quandoquidem plurimi morbi à pravis eiusmodi fermentis originem trahunt; nec aliunde exempla deducenda quam ex affectionibus hypochondriacis & hystericis, nulli non notis sub vaporum specie, ad quas præstantissimum sunt remedium, vt sæpe experientia compertum habui: Huic classi accensere possem plurimas Lienis obstructiones, mesenterij aliarumque partium, suppressiones quarundam vacuationum naturalium, chlorosin, aliosque affectus illis finitimos, id quorum curationem multum contulisse prædictum medicamentum experientia fidem mihi fecit, at vero vnusquisque propria vsus exploratam rem faciat.

Id saltem coniectura assequi dabitur, etsi Quinquina in alios vsus hactenus traductus non fuerit quam ad febrium curationem, Naturã tamen alias proprietates illi indidisse certũ est, etsi periculum factum non fuerit, quanquam commode id fieri queat, quandoquidem extra omnem damni aleam vsurpari potest medicamentum qualitatis noxiæ omnino expers: Sin contingeret experimenta consona esse huic cogitationi, inferre liceret maximam affectuum partem, quorum curationi congrueret, minus quoad proprias causas quam effectus ab invicem dissidere, ac remedium æque eandem fermentationem vbique sedaturum, diversos effectus producturam pro ratione subiectorum quibus occurreret: Vtcunque sit, ex iis quæ hactenus de vi remedii nobis innotuerunt, asserere licet à Natura hactenus nullum præstantius productum: Si alia præterea ejusdem indolis, ac ad alios morbos expugnandos idonea innotescerent, immerito nobis obiiceret ignaviam nostram in perquirendis viribus & proprietatibus operum illius.

Finis Augusti Anni 1680.

ZODIACI MEDICO GALLICI

SIVE

Recens in Re Medica & Naturali Exploratorum.

SEPTEMBER Anni 1680.

OBSERVATIO PRIMA.

Singularia de Thermis-Borbon Anſelmenſibus.

PARTICIPEM te eſſe volui, Domine, eorum quæ ad me ſcripſit Dom. Moreau, Medicus Regius ordinarius & Præfectus Aquis mineralibus Borbonenſibus Lancyenſibus ad Ligerim fluvium: Obſervationum ſcilicet quarundam Phyſicarum, quas ejus momenti eſſe credo vt in pnblicum prodire mereantur: Ante decem aut duodecim annos oſtendit mihi lapidicinas à ſe detectas, è quibus eruebatur marmor variegatum, diverſis coloribus illuſtre; columnæ & numiſmata integra ab antiquis Romanis elaborata, ſepulta & ad altitudinem viginti pedum defoſſa: Nuperrime ad me tranſmiſit deſcriptionem ingentis maſſæ e rupe exciſæ, ex lapidibus liquefactis conflatæ, à ſe recens detectæ in ambitu Thermarum prædictæ vrbis, Rem ſic explicat.

Ait Dominam a Selorre, vxorem Domini a Selorre, Senatoris Curiæ Divionenſis, ibidem Vicecomitis majoris, cum obſervaſſet e quinque Balneis à Romanis exſtructis, obductis tabulis marmoreis, vndique Magnificentiſſime exornatis, duo ſolum ſupereſſe vſum præbentia, vnum divitibus deſtinatum, alterum pauperibus vtriuſque ſexus: Porro quod perpenderet neceſſe eſſe ad munditiem & valetudinem, vt ſaltem iis in re lautiori qui eſſent, aſſignarentur Balnea pro ratione

Sexſus

Sexus distincta, Tantum præstitisse sedulitate sua vt a statibus Burgundiæ impetrarit non mediocrem nummorum summam, dicatam restitutioni in integrum vnius è tribus Balneis defossis, imo vt muris vndique cingeretur.

Instituti executio cum demandata fuisset Dom. Moreau, illico disrumpi curavit & in fragmenta dissilire rupem informem, decempedali distantia procul a prædictis balneis, comparaturus spatium operariis necessarium: Agnovit autem rupem prædictam artis esse opus, compositum quippe quid ex lapidibus liquefactis & per cæmentum coalescentibus.

Iudicium hoc vt ferret impulere sequentia, scilicet primo Dum malleis concuteretur, intus reperti sunt silices maiores & minores, laterum fragmenta, testæ lithostisbi portioues, silices igniarii, marmorea frusta, commista, colligata, incorporata intra rupis molem. Secundo, rupis materia, quæ magis porosa est, minus gravis & lucida quam alij lapides è rupe decisi; In pulverem dissolutio, non in granula si cuspide mallei percutiatur: Si cuneus adigatur diffinditur, per serram facillime dividitur, tandem frigori, & imbribus plus cæteris lapidibus obsistit: Terditio, effodiendo ad profunditatem novem pedum, infra partem quandam istius rupis inventi sunt lapides, pavimentorum reliquiæ & fragmenta tabularum marmorearum: Quarto, adsunt segmina prædictæ rupis, duas decempedas in quadratura obtinentia; id quod in nullis lapidibus tota Provincia reperire est: Quinto si fragmentum imponatur in fornace fabri ferrarij, id paulo post rubescit ac instar ferri candentis scintillat admodum lucidi, paucissima vero aqua irroratum illico in cineres dissolvitur; Tandem rupibus nativis, & silicibus aliam omnino naturam redolentibus circumdatur.

Dom. Moreau rogat eos qui Academiam Regiam frequentant, communicare sibi velint quæ de his conjectura assequi poterunt: Interim analysin spagiricam prędictæ rupis tentaturus est, consequendæ ergo, si licebit, notitiæ compositionis; Ex ipsius enim sententia tanto facilius est artificio producere lapides vulgares, ope cerevisiæ, glutinis, salis, calcis, arenæ, & fragmentorum ipsorummet lapidum, quod jam innotuerit artificium gemmas factitias parandi, imo ipsum marmor, mediante composito quodam ex gypso, calce, sale, sanguine bubulo, cerevisia, lacte & pulvere, aut frustis jaspidis & marmoris nativi, additis massæ variis coloribus, quæ sponte exsiccari & indurari sinitur, ad vsum deinde expolienda.

Cæterum si D. Moreau eorum quæ sibi innotuerint participem fecerit; lubens communicaturus sum &c.

Observatio II.

Ejuſdem.

Ratio in lapidem convertendi quodcunque genus corporum ſiccorum & poris præditorum.

ACcipe Salis-gemmei, aluminis rupei pulveriſatorum, pulveris ſilicum non vſtorum, calcis extinctæ, aceti albi ana partes æquales, commiſceantur cuncta; vbi fermentatio inceperit adde corpus cui lapidis formam inducere animus eſt, ſive ſint oſſa humana, ſive lignum admodum aridum & poroſum, ſive os ſepiæ, aut quidpiam ſimile, A materiis prædictis mediante fermentatione penetrabitur: hæc ſimul in vnum corpus coalitura ſunt, adeo vt duritiem & ſoliditatem lapideam intra quatriduum, aut ad ſummum ſex dierum ſpatium ſibi comparatura ſint.

Observatio III.

Papilionis quædam ſpecies circa fluvium Moſam quotannis ſemel producti ſoliti.

SIngulis annis, octiduo, aut decendio ante vel poſt feſtum D. Laurentii, ſi ſerenum fuerit tempus per biduum aut triduum, circa veſperam animadvertitur emergere è flumine Moſa inſignis Papilionum copia, albiſſimorum, pellucidiſſimorum, extremæ tenuitatis, exiguo poſt tempore in flumen relabentium, eapropter mannæ cœleſtis nomine donatorum: Ejuſmodi inſecta, plane inrer ſe ſimilia, ope binarum alarum, ſumma tenuitate & pelluciditate præditarum, non ſecus ac reliquum corpus, volitant; In extremitate quæ capiti obverſa eſt obtinentia duas productiones capillari tenuitate, pollicari longitudine, caudæ bifurcatæ quandam ſpeciem præbentia: Luminis appetentiſſimi ſunt, ſi enim candela aut cereum circa flumen adferatur, paulo poſtquam ex eo emerſerunt, jucundo ſpectaculo, eorum denſa adeo nubes advolat, vt exiguo admodum temporis ſpatio luminare extinguatur:

Nativitatis illorum tempus conſtitutionis tempeſtatis augurium eſt certiſſimum, A non paucis enim annis obſervatum eſt ſi ante feſtum D. Laurentij exoriantur, hyemem proculdubio præmaturam fore: cum ex oppoſito ſereni dies diutius perdurent ſi poſt illud feſtum adparuerint.

Vitam eorum quod attinet, vix trihorium excedit, ficuti eorundem generatio per folum triduum perficitur : Maxima illorum pars fluminis ripam occupat, vel naves, quæ loca ab illis tunc temporis invaduntur ad pollicis craſſitiem circa horam octavam veſpertinam, hoc eſt eadem qua recidunt: at vero cum levitatis ſint inſignis, ideo à ventis cito diſſipantur. Dum vero aula Regia Carolopoli menſe præterito commoraretur, non minima eorum copia concidere viſa eſt: Imo quamplurimos in meo cubiculo congeſſi, quod ſubingreſſi per patentes feneſtras: quos aſſervo, ex illis ſal volatile extracturus, additis aliis aliunde ad me afferendis: Experimenta quædam circa illos tentaturus ſum, in publicum poſtmodum emittenda:

Cæterum piſcibus fluminis dicti incolis eſca gratiſſima ſunt, ſingulis enim momentis exilientes conſpiciuntur extra aquæ ſuperficiem, illos captaturi: imo ipſi aſaci flumen egrediuntur illis inſidiaturi.

OBSERVATIO IV.

AVTHORIS.

Penis Cancer venereus fiſtuloſus.

QVidam Cancro Venereo, partem ſuperiorem & mediam coronæ balani obſidente affectus, & perperam curatus, ſummo animi moerore in fiſtulam eundem abire animadvertit, adeo vt per ſuperſtes exiguum admodum foramen, callis duriſſimis vndique obſitum, efflueret ingens materiæ virulentæ copia, excurrens per viam quam ſibi paraverat ſupra vrethram: percipiebatur autem inſtar chordæ duriſſimæ, ad penis vſque radicem protenſæ:

Eo in ſtatu conſtitutus ad me contendit auxilium imploraturus, quod à Chirurgo ſuo conſequi non potuerat, qui plurimas dozes pilularum mercurialium illi præbuerat, parti autem affectæ admoverat vnguentum Neapolitanum & de Vigo, incaſſum præterea multa alia remedia vſurpaverat: Significavit autem citam ſanationem ſe exoptare, ratione itineris propediem neceſſitate ſic jubente ſuſcipiendi: Eapropter excogitavi artificio bubonem excitare in inguine dextro, ope lapidum cauſticorum, id quod alias à me ſimilibus in caſibus præſtitum fuerat: Res ad votum ſucceſſit, ſtatim enim ac eſchara deciſa eſt, materia purulenta, quæ antea per cancrum viam affectabat, devio itinere per inguen effluxit; hinc canalis fiſtuloſus paulatim ſubſidebat, cancri reliquum ad cicatricem deducebatur: calloſa autem labia conſumpta ſunt admotione facta remediorum ſimili

in casu vsurpari solitorum citra alia præsidia: Paucis, suppuratio ope inducti bubonis adeo copiosa fuit & salutifera, vt breviori quam sex septimanarum spatio valetudo perfecta successerit, & ne minima afaffectus superessent vestigia.

OBSERVATIO V.

D. CARONII Mag. Chirurgi.

Partium interiorum transpositio in infante.

QVandoquidem nihil æque rei alicujus possibilitatem adstruit, quam ejusdem præsentia, ita nihil magis confirmat consequentias inde deducendas quam exemplorum multitudo; Quamobrem inutile futurum non est si monuerimus observationem à Dom. Baux, Medico Nemausensi emissam, de transpositione partium in infante, menses circiter octodecim nato, nuperrime confirmationem obtinuisse per D. Caronium, in filio cujusdam le Roux tabellario Bellovacensi, eadem ætate denato.

In illo, sicuti in priori, ventriculi cordis, orificium ventriculi, hepar, splen, vena porta, aorta arteria & vena cava, transposita erant, quædam latus obtinentia dextrum, alia sinistrum quæ oppositum observare debuerant: Vtrisque præterea id commune fuit vt toto vitæ decursu languidi fuerint: Epiploon etiam vitiatum deprehensum fit; renes adultorum magnitudinem habuerint, in capite nihil vitiatum deprehensum sit:

Cum error ille naturæ non raro contingat, rogantur illi qui ejusmodi descriptiones ad nos transmissuri sunt, quantum in illis fuerit velint quam exactissime disquirere, num in subiectis similibus ex contactu partium exteriorum nihil singulare deprehendere liceat: Quæ accidentia ab initio manifesta fuerint, nec non in vitæ progressu, qua ætate vivere desierint, quo nobis ansa præbeatur novas aliquas regulas prognosi vtiles constituendi.

OBSERVATIO VI.

Dom. CONTEI, Medici Burdegalensis.

De natura Polyporum.

HOdierno tempore adeo familiaris est Polyporum in canalibus interioribus occursus, ac præsertim in sinibus cerebri, vt coniec-

turæ

turæ amplus locus ſit illos qui naribus interioribus innaſcuntur, inde natales ſuos deducere; nam præter ea quæ in præcedentibus ephemeridibus adducta ſunt, ſcripſit ad me Dom. Comteus, aperto cadavere muliebri, in ſuburbio S. Surini Burdegalæ, per Mag. Blandinotium Chirurgum Iuratum, præſentibus Dominis Laſconſio & Rangeardo, ibidem Medicis, Inventum fuiſſe Polypum in vtroque ſinu laterali; alterum item in ſiniſtro cordis ventriculo: Hoc præterea ſingulare obſervatum fuit ſubſtantiam cerebri, tum medullarem, tum corticalem, duram fuiſſe, ſcirrhoſam, tam arcte ineningibus & cranio connexam, vt exinde divelli nequaquam potuerit: Ex quibus perſpicuum fit Polypos, in naribus conſpicuos, vitioſam quandam diatheſin in interioribus arguere, quamobrem prognoſis dubia & incerta inſtituenda eſt vbi de ſucceſſu amputationis ſuſcipiendæ pronuntiandum.

APPENDIX.

Vel

DISSERTATIO.

De vtilitate vel noxa ex frquentiore ſanguinis miſsione expectanda.

Dom. GALTERII Medici Nivortenſis.

QVæſtio à Mercurio propoſita circa vtilitatem vel noxam quam frequentior Sanguinis miſſio inducere poteſt, proculdubio in examen adduci meretur: Nec enim exigui eſt momenti id remedium in praxi Medica, quandoquidem ægris in affectibus maxime vrgentibus ſubſidio eſt; Porro neceſſitatem venæ ſectionis comprobat, quod Natura ſponte illam inſtituit ſi gravatam ſe ſentiat, ſæpenumero enim hæmorrhagias exitat, gravitatem oneris excuſſura: Hinc, illa duce, inferre licet ægros ſublevari poſſe ab eiuſmodi evacuationibus: Quamobrem cum ſanguinis miſſio maximi ſit momenti, iure merito Quæſtio hæc in medium producta eſt.

Ideoque à limine inquiram Sanguinis Naturam, nec non media quibus Natura ad Fermentationem vtitur: Deinceps cum ſtudio indigaturus principium vivens a quo animam accipit: Præmiſſis his diſquiſitionibus proculdubio dilucidius adparebunt cauſæ effectuum ſanguinis miſſionem frequentiorem ſubſequentium.

Si Chimia in conſilium adhibeatur, hac duce, quando circa ſanguinem humanum verſatur, parteſque eum componentes ſcrutatur, deprehendere eſt ipſum conſtare plurima aqua, multo ſpiritu, pauciore ſale & ſulphure, pauciſſima vero terra.

Etſi prædicta ars in apertam lucem adducat principia ſanguinis conſtitutiva, non tamen oſtendit quo ſitu vel ordine dicta principia inter ſe cohæreant in ſanguine animalis vita præditi: Vtinam tamen in aliqualem illius rei notitiam pervenire liceret, quia temperamentum iſtius liquoris præcipue pendet a coordinatione illius principiorum.

Si hac de re quaſdam coniecturas afferre liceret, dicendum ſal vniri ſulphuri, impediendæ ergo citioris huius elementi exhalationis; at vero dum terra quoſdam receſſus occupat, qui neceſſario exurgunt ex coniunctione ſalis cum ſulphure, ab aqua & ſpiritu occupari reliqua ſpatia inania.

Qui microſcopium in ſubſidium aſſumunt, cominus ad examen deducturi contextum ſanguinis humani, in medium nihil proferunt quod huic ceniecturæ adverſetur, quin potius id quod ipſi deprehenderunt cum illa congruere videtur: Beneficio enim illius inſtrumenti ingentem numerum fibrillarum obſervant, brevium & ſubtilium, retis formam quodammodo referentium, ab implicatione nodorum inibi exortorum.

Quapropter in eodem plurima ſpatiola aut cellulas animadvertunt, exorientia ab implicatione mutua harum fibrillarum, repleta ſero quodam imbuto plurimis atomis rubris: Fibrillæ iſtæ deprehenſæ tam ingenioſa ſagacitate; veriſimiliter nihil aliud ſunt quam ſalia & ſulphura ſanguinis, adiunctis partibus quibuſdam terreſtribus: Atomos autem rubras ſi quis vitales eſſe ſpiritus ſtatuerit, forte a vero non eſt aberraturus.

Iſta Sanguinis anatome ſatis manifeſtum facit illum in vaſis quibus coucluditur æſtu cieri, eo quod a copia ſpirituum commoveantur diverſa illa omnia principia, revera ſi quis perpendat a ζέσει aut ζυμώσει ſanguinis tam vtilia emergere, & ab hac originem ducere functiones œconomiæ animalis, non difficili negotio quivis coniiciet naturam media ſuppeditaſſe per quæ fermentatio perficeretur & promoveretur: porro cum media hæc ſint præſertim lympha, chylus, cordis motus, & aër inſpiratione inductus, non abs re futurum erit ſi vnamquamque harum cauſarum brevi conſideratione perſtrinxerimus.

Prior occurrit Lympha, & præſertim quæ ex glandulis ſcaturit conglobatis, tanquam acre fermentum perpendenda eſt: Obſervatum enim quando obſtructionum cauſa curſus illius intercipitur, aditumq; in ſan-

in sanguinem hæ illi occludunt; languorem affectos occupare, respirationem difficilem fieri, imo quandoque hydropem consequi: Præterea reseratis cadaveribus, iisque rite examinatis, sæpe in corde & vasis occurrere sanguinem concretum, quem vulgo Polypi nomine donant; Quandoquidem vero sanguis coagulatur ac propemodum lutosus evadit si lympha destitutus fuerit, apertum evadit lympham ad fermentationem requiri & vt sanguis fluiditatem obtineat.

Secundo, *Chylus*, qui continuo fere è canali thoracico exstillat in venam subclaviam, forte non minus est necessarius quam lympha promovendæ sanguinis fermentationi, postquam enim sanguini commistus est, & principia activa postremi huius liquoris operam suam navaverunt (quasi totidem minores fabri) in partes chyli, sal, sulphur & spiritus istius chyli abscedunt & relaxantur, at vero si huic sali, huic sulphuri, huic spiritui motus libertas restituta fuerit, citissime principiis sanguinis associantur, vt pote vnius eiusdemque indolis: Hoc pacto sanguis virium jacturam resarcit, chyli in propriam substantiam commutatione; chylus interim fermentationem sanguinis fovet, communicatione illi facta principiorum suorum activorum.

Tertio, *Motus cordis* proculdubio ad sanguinis fermentationem non minimas confert operas, hic enim musculus vibrationum suarum efficacia illum conterit, subtilioremque reddit quotiescunque illum ex cavitatibus suis exprimit. Demum postquam sanguis è corde erupit in arterias, conquassatur iterum in illis vasis, quo plus enim ad illorum extrema properat, eo magis per ramorum tenuissimorum decursum inflectitur; ac tandem infinitus numerus parvarum scaturiginum emergit in membraneis cellulis, vel in exiguis glandulis: at cum hæ cellulæ, vel glandulæ, exigua filamenta cava emittant, quæ cum venis inosculantur, sanguis illa via in itinere pergit ac in venas irruit, postmodum ad cor properans, at non ea rapiditate qua ab illo recedit arteriarum tubos subingressurus.

Quandoquidem celeritas qua sanguis in animalibus perfectis defertur, non minima est causa quæ sanguinis fermentationem promovet, experimentum huc adducam, evidenter demonstrans motus celeritatem qua sanguis è corde in arterias infertur, ex his in venas, & a venis in cor: Secta vtraque arteria cervicali grandioris canis, eodem tempore pectoris latus sinistrum pertunde e regione cordis, ad impellendum truncum aortæ infra cor: illico quoque filo stringendæ ambæ arteriæ crurales anticæ, His omnibus sic adparatis, cum stupore conspicies vniversum dicti animalis sanguinem per arterias cervicales affluen-

tem intra vicesimam horæ vnius partem : Attamen necesse est totum illius animalis sanguinem dicto temporis spatio cor pertransiisse.

Quarto, sanguis conquassatur, & fermentationem subit rapiditatis qua intra vasa circulatur causa : subtilitatem quoque adipiscitur & calorem ab aëre, qui propria gravitate præceps in pectus defertur in inspiratione; Strangulatorum animalium dissectio rem apertam facit; si enim pectus illorum accurate introspiciatur immediate ab obitu, in corde, vel pulmonibus, nihil aliud reperturus es quam sanguinem frigidum, concretum, indicio certo non aliam ob causam talem evasisse quam a defectu aëris, quandoquidem sanguis concrescit & frigidus fit eo ipso momento quo aër in pectus influere desinit, Ideoque admittendum est aërem conducere sanguinis agitationi & excalefactioni.

Hactenus tamen a me non demonstratum aërem se insinuare sanguini ad huius commotionem, at vero experimentum sequens rem apertam faciet, clare enim ostendit aërem sanguini in pulmonibus commisceri: Canis robustus strangületur, quandiu sanguis adhucdum erit fluidus aperiatur illi pectus, adeo vt commode sanguis vena cava contentus in dextrum cordis ventriculum, atque inde in arteriam & venam pulmonariam impelli possit : Reserato pectore, indito scapello fac foramen in orificio venæ pulmonariæ, atq; illico exilire videbitur sanguis niger, venoso similis, sed si post istum apparatum tubulo follis insertus asperæ arteriæ ligatura facta stringatur, post inflentur pulmones, follem agitando grato spectaculo videre est sanguinem, qui exprimitur ex arteria pulmonum in venam eiusdem visceris, rubicundũ esse & rutilum, sanguini arterioso similem per apertionem factam in ostio eiusdem venæ: Eapropter, quandoquidem immutatio quæ observatur in sanguine illius canis, contingit tantum cum insuflatur aër in pulmones, luculenter apparet novam illam sanguinis constitutionem, ea solum ratione contingere quod aër illi commisceatur.

Explicatio tradita causarum maxime generalium & essentialium fermentationis massæ sanguineæ, satis apertam facit summam Naturæ diligentiam in ea fovenda : Quare verisimile est illius productiones, vel effectus ad vitam tuendam admodum vtiles esse : Neque enim Natura vnquam tot media investigasset vt effervescentiam sartam tectam tueretur, nisi prævidisset emolumenta quæ in vitæ commodum inde imminebant.

Primum, & inter cætera commoda eximium quæ ex sanguinis ebullitione redundant, videtur esse extricatio atomorum illius rubrarum, quam supra obiter attigi, vtinam tamen pressius in considerationem venirent, eo quod maxime ad vitam vtiles esse credantur.

Nulli

Nulli dubium eſt exiguas illas atomos, aut exiles globulos, originem ducere ab ebullitione illius liquoris, ſtatim enim ac hæc deferbuit, maxima pars illarum atomorum extinguitur & evaneſcit, cum è contra reviviſcant & excitentur pro ratione illius durationis; ſed quandoquidem hæc ebullitio præſertim fomentum accipit à quatuor cauſis præcedentibus, facile in mentem veniet dictas cauſas ſimul concurrere in generationem dictorum globulorum rubrorũ? Porro plus cæteris aër conferre videtur, quia eodem momento quo illius curſus in ſanguine inhibetur, hic illico nigrorem contrahit, imbutus exiguo atomorum rubrarum numero, cum vice verſa ſi libere illi ſe inſinuet, ſanguis rutilus evadat, multitudine iſtarum atomorum perfuſus.

Antequam perpendam quomodo aër rubras illas atomos educat è maſſa ſanguinea, opportunum eſſet ſpeciatim cognoſcere materiam quam aër ſuggerit ſanguini, cui hoc inditum vt augeat numerum prædictarum atomorum; Nec enim mente fingendum eſt vniverſam aëris maſſam idoneam eſſe fermentando ſanguini ac producendis atomis rubrum colorem illi conciliantibus; quandoquidem ſi anima vivens includatur globo vitreo, arceaturque aër externus ab ingreſſu in globum, abſitque vtriuſque communicatio, animal exiguo admodum tempore moritur, etſi aër illud circumdet: Ab experimento hoc luculenter docemur aërem continere materiam ſanguinis fermentativam, vitæ fomitem, porro materiam illam ex ſolo aëre non conſtare.

Vt materia illa in notitiam veniat, id præcognoſcendum eſt ignem vulgarem, & vitam animalium ſuſtentari ab iiſdem particulis aëris, quamobrem ſi quis certior hac de re fieri deſiderat, ſuſpenſam is teneat materiam combuſtibilem in globo vitreo, in quo prius incluſum ſit animal quodpiam vivens, ſi enim exacte ſigilletur ille globus, deprehenditur illud animal paulo poſt interire; ſi vero mortuo animali incendere quis tentaverit materiam combuſtibilem ope ſpeculi vitrei, ille ſane id non obtinuerit; quo fit vt ignis & vita animalium ab aëre hauriant vnam eandémque materiam ad ſui ſubſiſtentiam.

Ex hujus experimenti certitudine nulla ſupereſt difficultas in determinandis particulis aëris quæ animalibus vitam impertiunt, ſi enim perpendatur ſulphur ſolitarium ignem non concipere in loco aëre deſtituto, at vero citiſſime inflammari ibidem loci ſi admiſtũ fuerit nitrum, omnino inferendum videtur ſulphur, ſi aëri libero expoſitum fuerit, ea tantum de cauſa in flammam erumpere quod aër illi ſuggerat materiam nitroſam: quandoquidem vero aër, ſicuti id obſervatum, vitæ animalium, in illius fomentum, largitur idem principium

quod igni, necessario colligendum est nitrum esse materiam illam singularem quam aër suppeditat in sustentationem vitæ animalium.

Si constiterit spiritus nitrosos esse materiam aëris qui sanguini commiscetur, impedientis interitum animalium, eodem tempore pro comperto habendum est ipsos ingredi compositionem globulorum ipsius rubrorum, sicuti id iam ante observatum est globulos illos majori numero in sanguine versari si spiritus nitrosi liberum ad illum introitum nacti sint, quam si ingressus illa libertas ipsis denegata fuerit.

Præterea id observandum venit globulos illos multo nitidius micare, majorique numero abundare quo momento spiritus nitrosi sanguini se immiscuerunt, quam vbi jam ab aliquo tempore simul circulantur: Id quod in sanguine arteriosο deprehendere est, qui recens onustus & imprægnatus copiis aëris pulmones ingressi, multo nitidior apparet & vividior quam venosus, eo quod postremus hicce exutus est spiritibus suis æthereis per circulationis decursum.

Quandoquidem rationis beneficio materia ætherea, quæ partem globulorum sanguineorum constituit in notitiam venit, eadem via spes est inveniendi aliam materiam, quæ iterum coniungitur spiritui aëris ad perficiendam globulorum compositionem.

Vt in apertum veniat altera hæc materia, id tantum perpendendum venit nitrum non inflammari nisi materiæ cuipiam sulphureæ commisceatur: Id quod manifestum fit indito nitro in candens crucibulum, non vllo modo inflammatur nisi in idem materia quædam sulphurea adiecta fuerit, quo fit vt si etiam obiter rei huius veritas ad examen deducta fuerit, statim opinio nascetur sulphur purum eam esse materiam quæ indagatur, & quæ vna cum nitro concurrit ad formationem globulorum sanguinis: globuli enim dicti verisimiliter nihil aliud sunt quam corpuscula ignea, sicuti id manifestum est si comparatio instituta fuerit conditionum quas ignis requirit ad sui novam propagationem cum ea quæ necessaria est vitæ animalium vt se tueatur: Nam quandoquidem requisitæ conditiones ad ignis fomentum, & vitæ, eædem sunt, nequaquam dubium est quin globuli sanguinis totidem sint corpuscula ignea, ac proinde constent ex sulphure & nitro puris & segregatis.

Quandoquidem id iam constitutum est globulos rubros sanguinis ex nitro & sulphure compositos esse, superesset inquirendum quomodo in dicto liquore generationem consequantur: Si imaginationi liber excursus concederetur, hoc forsan occurreret statim ac spiritus aëris sanguini se commiscuit mediante respiratione illum vltro citroq;, concutere

cutere continuis vibrationibus partem suam salino sulphuream, quæ nihil aliud est quam compositum quod ex sulphure aut nitro, ac pauca terra simul confusis tantum, nec rite commistis, quo fit vt actionis suæ efficacia sulphur à parte salino-sulphurea liberet, ac omnino se extricet à parte salina & terrestri, quibuscum antea confusus erat; quo fit vt sulphur id impuritate exuta in materiam evadat purissimam, affinitatemque contrahat cum spiritu aëris, cui se adjungat flammam eodem tempore concepturam.

Si quis expendat vitam nequaquam consistere cum aër denegat sanguini spiritum nitrosum, aut si alimenta sulphur non suppeditent, facile quivis percepturus est vitam omnino pendere ab vtroque hoc principio: At vero quia spiritus aëris, & sulphur quod alimenta continent, in sanguine non concurrunt quin accēdantur si puriora fuerint verisimile est flammæ inde exultanti assignandam esse sanguinis vivacitatem & animationem: Attamen, quamvis sanguis animam hauriat amiti horum globulorum flāma, denegata tamen illi est sentiendi facultas, eo quod globuli hi accensi & vita præditi, interrumpuntur in sua irradiatione a pluribus rebus variæ naturæ occurrentibus.

Si in nobis extaret pars nulli alii rei idonea quam horum globulorum viventium exceptioni, nec vllam materiam admitteret quæ vivacitatem radiorum illorum obtunderet, proculdubio observare daretur globulos hosce non modo anima, sed præterea sensu quoque esse donatos.

Porro vt apertius fiat qua ratione sensu pollere valerent, inquirendum superest id quod globulorum horum animatorum filtrationi dicatum est; Observatio ab omni ævo facta motum in nobis non perfici nisi beneficio nervorum, facile denotare potest partem quæ secerniculi vicem obit erga hos globulos, eosque ab extraneis liberat, quibuscum intra massam sanguineam confusi continentur: Nam quandoquidem nervi radices ex ipso cerebro trahunt, ab hoc autem viscere sensus principium deducitur, colligendum est cerebrum illam esse partem quæ segregat globulos vivificantes à massa sanguinea, atque hoc pacto iisdem globulis sensus prærogativam largitur.

Ne quid prætercam eorum quæ spectant explicationem flammæ istius vitalis & sensitivæ, cui Animæ nomen assignatur, illud iterum observandum venit ipsam in cerebro filtrari ad vnamquamque cordis pulsationem: Nam ex circulationis legibus, sanguis recens vita donatus in pulmonibus è corde egreditur, atque rapide ad singulas corporis partes defertur. Eapropter in arterias carotidas & vertebrales vi viam sibi facit, liberoque commeatu in singulas illarum ramificatio-

nes irrumpit, quousque illarum extrema attigerit: cum porro maxima horum ramorum arteriarum pars in exiguas glandulas desinat, ex quibus constitutionem accipit substantia cineritia cerebri, perpendendæ veniunt singulæ illæ exiguæ glandulæ quasi totidem incernicula quibus natura vtitur ad extrahendum è massa sanguinea ignem illum vivificum & sensitivum, qui inde in singulas corporis partes per canales illos nerveos diffunditur.

Fortasse quispiam obiecerit globulos, aut spiritus vitales in sanguine contentos sensu præditos esse debere, non secus ac ii sentiunt quando filtrati fuere in nervis: nam quandoquidem ambo vna eademque essentia præditi sunt, non admodum verisimile est eos qui insident nervis donatos esse vi sentiendi, qui autem sauguini commisti sunt, eadem orbatos esse.

Etsi jam huic objectioni à me satisfactum fuerit, vbi innui spiritus vitales in sanguine contentos sensu præditos non esse ob interruptionem radiorum singulis momentis contingentum, huc allaturus sum experimentum à Boyleo factum circa lumen, ex quo non parum lucis huic rationi accidet: Assumpsit is globum vitreum, postea educto ex eo vno impetu ope antliæ aëre, observavit is vitrum illico diaphaneitate privatum fuisse atque obscurum evasisse, ac nebula quasi quadam oppletum fuisse: ex intervallis tamen splendorem quendam deprehendit, sed momentaneum:

Vt ratio pateat istius experimenti, censendum est particulas aëris in vitro superstites, postquam antliæ ope exhaustus is fuit, explicatas fuisse & vitri parietibus circumfusas, eo quod suctu eductus fuisset aër illos premens, quamobrem lucis radij interrupti fuere ab inordinato motu particularum aëris: id quod confirmationem accipit ex eo quod cum particulæ aëris sedem pristinam occupare valuerunt citea confusionem, tunc lucis radij manifesti fuere, vnde vitrum diaphaneitatem obtinuit: hinc quandoquidem particulæ aëris à quibus interrumpuntur radii directi luminis, valent hac sola actione ipsos privare facultate qua pollent lucem nobis diffundendi, eodem modo variæ materiæ quæ massam sanguinis constituunt, possunt quoque sensus facultate spiritus vitales spoliare, vbi eorum connexionem & seriem abrumpant.

Animadversiones à me modo adductæ circa diversa sanguinis principia, circa illius fermentationem, & globulos illius animatos, multum lucis proculdubio allaturæ sunt ad explicationem, quæstionis quantum commodi vel incommodi redundet ex frequentiori sanguinis emissione; Cum porro sanguis sua tantum quantitate in vitio esse possit, aut motu,

motu, aut temperie, jam ad examen venio quomodo probi vel improbi eventus juxta hos modos ex illa eveniant.

Nulli dubium est Plethoram, aut superfluam sanguinis abundantiam in vasis, designare necessitatem depletionis seu evacuationis, quandoquidem tunc temporis illius circulatio non est libera, metusque imminet ne propterea illius flamma suffocetur: Verendum præterea ne sanguis eo modo constitutus novas & insolitas sibi paret vias in viscera, vel exitum ad exteriora affectet, excitata alicubi hæmorrhagia, vix cohibenda, quamobrem, vt periculis ejusmodi obviam eatur, e re est vasa deplere cita & liberali sanguinis emissione, semel aut iterum iteranda si plethoram gravia comitentur symptomata.

Sedulo tamen cavendum ne in quavis plenitudine sanguis dematur, sicuti quibusdam in more est: Observatum enim est eos qui in pravam hanc consuetudinem venere, febri cæteris magis obnoxios fieri, non secus ac plenitudini cui medelam afferre conantur: Hinc ad venæ sectionem neutiquam, nisi summa vrgente necessitate confugiendum est; si enim liberalius profusus fuerit sanguis, vbi illius vacuandi necessitas ingruit, non tam prosperos exserit effectus ac si abusus remedij non præfuisset.

Si quis quæsierit quo modo sanguinis missio, febri tantopere adversa, & plenitudini, vtrumque hunc affectum invehere valeat vbi frequentius in vsum ducatur? Posset responderi venæ sectionem cum jacturam inducat principiorum activorum sanguinis, ea quæ supersunt nimiopere debilitari, neque satis roboris obtinere vt in chylum vires suas exserere valeant, atque illius ab invicem extricare principia: Quamobrem pleræque partes chyli compactæ manent atque ab invicem indivisæ, quo fit vt non sicuti par est per renes dissipentur aut per transpirationem; ideóque segregationes & excretiones tempore conversionis chyli in sanguinem fieri solitæ, cum non vt decet perficiuntur, augent massam sanguinis atque ad ebullitionem illam impellunt, qualismodi in febre contingit.

Neque etiamnum protinus sanguis emittendus est cum motu solito citatiori fertur, attamen si observatum fuerit tanto impetu intra vasa deferri vt plus iusto ideo distendantur, vel novas moliri vias, nulli dubium est quin venæ sectio eximij futura sit vsus.

Ideoque insignis vtilitatis esse deprehenditur in intensis doloribus capitis, in sopore lethargico, angina, asthmate, pleuritide, in doloribus nephriticis, tandem in quibusvis inflammationibus: Nam prout venæ sectio demit de copia sanguinis, motus illius rapiditas paulatim

ſiſtitur, quo fit vt ſanguis minus ſolito atterat & depopuletur alimentum partium ſolidarum, atque inſenſibiliter abſorbeat ſerum quod in pattes redundavit: Porro cum ſanguinis emiſſio abſcindat quoque portionem materiæ cui nulla convenientia eſt cum principiis ſanguinis, & quæ incendium facilius concipit, illum diſponit ad faciliorẽ expulſionẽ reliquiarũ iſtius materiæ extraneæ, aut vt adeo ſubigantur, vt evadant naturæ conſimilis propriis illius principiis: Cum vero inflammationes ſint affectus admodum vrgentes, vnica autem venæ ſectio vix ſufficiat vt plurimum illarum curationi, tunc temporis conſultum eſt ad illam iterato confugere, pro medici prudentia.

Non ſola tamen ſanguinis exuperantia, neque partes extraneæ illi commiſtæ, vel elaſticæ, impetum illi conciliant, vaſa illum continentia ſæpe circulationem promovent: Hiſtoria à Williſio allata de affectu matronæ cuiuſdam, quam curandam habuerat, comprobat proculdubio vaſa ſanguifera liquorem hunc cum impetu & motu impellere inſolito, nam poſtquam matrona dicta diutius pertulit dolorem colicum atrocem cum motibus convulſivis, præſcripſit, ob pulſum valide micantem, ſanguinis miſſionem è vena iugulari, (id quod præſente illo præſtitum ad ℥ IV. Aperto vaſe mirum fuit quanto cum impetu ſanguis exilierit; Ipſa vero apoplexia extincta paucis poſt horis, Williſius ſequenti die cadaver diſſecuit, atque inter cætera animadvertit ne quatuor ſanguinis vncias ſupereſſe in corpore: Quo fit vt vix rationi conſonum ſit à tantillo ſanguine tam crebras & validas impreſſiones factas fuiſſe in tunicas nerveas interiores cordis & arteriarum, vt cogerentur hæc vaſa ad illum tanto impetu circumducendum: ideóque admodum veriſimile eſt cor & vaſa ipſa ſanguinem impuliſſe, neutiquam concurrente ipſo ſanguine, id quod illis innatum eſt.

Alia argumenta ſi requirantur ad probandum canales ſanguinis aliquando nimia celeritate motum iſtius liquoris promovere, ſufficiat ſola conſideratio vehementiæ animi pathematum, cujuſmodi ſunt gaudium, ira &c. tunc enim temporis ea tantum ratione videtur ſanguis proprium vrgere motum, eo quod ſpiritus luminoſi & ſenſifici, plus ſolito commoti, nimia celeritate irrumpunt è cerebro in canales nerveos, ac præſertim fortaſſis eos qui ramos in cor diſtribuunt & vaſa ab hoc viſcere oriunda: Quo fit vt cordis συστολαὶ multo ſint crebriores, ac ſanguis motu multo celeriori progrediatur.

Cum nimia celeritas qua ſanguis per vaſa defertur, excitatur tantummodo a motibus ſpaſmodicis cordis & arteriarum, temeritatis eſſet & imprudentiæ ad venæ ſectionem confugiſſe & tam frequenter ac in inflammationibus: In eiuſmodi tamen caſibus tantillum ſanguinis

educere

educere conceditur, modo per vires liceat, ac malum vrgere si videatur: Ope enim illius remedii impeditur ne sanguis cerebro & nervis tantam ac ante spirituum copiam suppeditet; nec non eodem tempore plurimæ acciduntur partes sulphureæ salinæ, quæ viam sibi fecissent in poros fibrarum carnearum cordis & arteriarum.

Quamobrem, quandoquidem Sanguinis missio partem illorum spirituum supprimit, ac partium dictarum sulphureo salinarum, quæ aptæ sunt excitandis motibus spasmodicis in corde & arteriis, si quando adfuerint, patet quomodo id remedium curet convulsiones, quæ impellunt cor & arterias vt rapidum motum sanguini concilient: Intempestivum nihilominus foret largam sanguinis missionem instituere ea solum ratione vt materia spasmodica auferretur, eo quod viribus præsertim consulendum est, quas plurimum atterunt convulsiones; a vesæ sectione forsan omnino extinguendas.

Vt finem faciam disquisitioni opportunitatis mittendi sanguinem, superest mihi solum examen temperamenti sanguinis, & quas & quomodo alterationes subeat: Si quando sal & sulphur vsque adeo exuberent, vt prævaleant spiritibus vitalibus, aut globulis animatis, tunc temporis tempestiva non est sanguinis eductio, quo fit vt cum fructu imperetur in intemperiebus calidis, in plurimis febribus, in ictero, in scorbuto &c. Ratio autem felicis eventus sanguinis missionis in eiusmodi casibus, non ex eo solum pendet quod ab hac dematur pars materiæ affectum parientis, sed præsertim quod in sanguine novam fermentationem excitet, per quam spiritus vitales extricantur a vinculis actionem illorum impedientibus, ac novorum productioni ansam præbeat: Quamobrē vbi hi spiritus pristino motui restituti fuerint, radios per totam massam sanguineam diffundunt, ac deprimunt sulphur & sal antea dominatum obtinentia, quo fit vt his principiis largiantur ordinem quem naturaliter observare debent, atque hoc modo sanginis temperiem restituant.

At si constitutionem sanguinis in vitio esse contingeret, eo quod spiritus & sulphura intricata essent cum aliis principiis, eo modo vt ab iis se extricare non valerent, tunc omnino extra rem esset ad sanguinis missionem confugere, nec enim vllo pacto posset in integrum restituere sanguinē omnino crudum & aqueum, qualis à me suppositus est, cum è contrario retunderetur tantillū id virium quæ superstites forent; Quamobrem magno studio in hydrope sanguinis missio arcetur, in cacochymia, ac morbo in quo æger absurda tantum ingerit.

Neque silentio prætereundi quidam casus in quibus dubium est an

profutura sit sanguinis missio; nam cum aliquando dubius sit eventus salutis & mortis, pro dextro vel sinistro illius vsu res omnino sedulam disquisitionem meretur.

Ideóque si sanguis in febre continua adeo intense incalescat, vt ignem suum prodat per vniversum corpus, implacabilem sitim excitet, vigilias inducat & ardorem in gutture, iniqua esset omissio sanguinis missionis, dummodo æger sudorem non fundat, ant petechiæ nullæ appareant.

Si sanguis sinu suo multam materiam adustam exceperit, observandum etiam num ab ea per sudores se liberet, per lotia, alvum aut alias vias: Si materias ejusmodi per vias solitas expulerit, omittenda est venæ sectio, sed ex opposito, si conclusa maneat, ac metus adsit cujuspiam irruptionis in cerebrum, aliámve partem, proculdubio apposita est sanguinis missio; tunc tẽporis enim instituta materiam illam à sanguine avertit, atque influxũ illius in cerebrum aliúdve viscus arcet:

Sed tandem, si dicta materia adeo commoveatur aut percellatur vt imi ventris viscera impetat, vel in corporis peripheriam impellatur, illuc delata in causa erit modo vomituum, modo dysenteriarum admirandarum, modo exanthematum, cujusmodi conspiciuntur in morbillis aut variolis: Postremis hisce in casibus sanguinis missio semper periculum infert, quia si conatus naturæ est legitimus & criticus, per venæ sectionem interturbandus is non est: sin pravus & sympromaticus, deterior efficiendus non est vsu istius remedij: Idéoque his in occasionibus venæ sectio repudianda est, nisi dedecus quis sibi comparare voluerit.

Quandoquidem periculum imminet ab illius vsu in morbillis, variolis, in dysenteria, &c. in quibus affectibus sanguis concretus esse videtur, eadem ratio impellit vt videatur fugiendum id remedium in omni melancholiæ specie, in qua sanguis coagulatur, quamobrem prohibetur idem in febribus malignis & pestilentibus, nec non in peste; Ejusmodi enim morbi sæpenumero ortum ducunt à sanguine coagulato, forte ab illo non absimili qui in cane deprehenditur post infusam aquam fortem aut spiritum vitrioli in venas.

Obiter hic observandum venit, contra sententiam plurimorum eruditorum, abundantiam nitri, quæ aliquando in aëre occurrit, non eam esse materiã ob quam concrescit sanguis; Experimento enim malpighij, qui in canis non admodum robusti venam jugularem cum infudisset tantum nitri quantum vnciæ sex aquæ dissolvere valuerunt, nullam immutationem eius naturæ observavit, sed tantum insignem

vrinæ copiam ab ipſo emiſſam, quo fit vt probabile ſit nitrum materiam non eſſe ob quam concreſcit ſanguis.

Vt vt vero ſit, ratio propter quam in febribus malignis & peſtilentibus omittitur ſanguinis miſſio, ſemper eadem erit, nam cum ſpiritibus venenatis hoc ſit inſitum, mediantibus illorum figuris aduncis, vt ſanguinis fibrillas implicent atque in glomeres exiguos involvant, eapropter impeditur nova ſpirituum generatio, ac proinde maſſa ſanguinea languida evadit & vires titubant: Ideoque tunc temporis abſtinendum à ſanguinis miſſione, eo quod pars globulorum viventium imminueretur, qui concedunt aliqualem fluiditatem ſangaini, plus iuſto imminutam.

Porro ſicuti febres malignæ & peſtilentes per vniverſum corpus maculas purpureas excitant, puſtulas, bubones &c. celebrata venæ ſectione proculdubio retrocederent venenatæ impuritates, a quibus cientur eiuſmodi tumores, quo fit vt tunc inſtituta in cauſa eſſet maioris infectionis ſanguinis, vtque ipſius flamma, & quicquid maxime puri in illoupereſt, omnino extingueretur.

Nec veriſimile eſt ſingulis venenis eaſdem ineſſe proprietates, a quibuſdam enim coagulatur ſanguis, à nonnullis fluidior redditur: Exiperimentum ſequens huic coniecturæ anſam dedit, Fracaſſatus in canis venas infudit ſal tartari reſolutum, à facta iſthac iniectione planctus plurimos edidit canis, intumuit, poſtea interiit: Illo diſſecto animadvertit ſanguinem multo fluidiorem eſſe, ac magis quam pro more rutilum. Docet illud experimentum dari poſſe venena lethifera ſanguinem plus iuſto fluidum efficientia: Ideoque ſi contingat febrem malignam vel peſtilentem excitari a venenis diſſolventibus, atque incendium in maſſa ſanguinea parientibus potius quam coagulantibus, forte tunc ſanguinis miſſio auxilium aliquod erit allatura: Veriſimiliter enim in eiuſmodi febris malignæ ſpecie Riverius tantum emolumentum ex venæ ſectione animadvertit, ſicuti demonſtrat tractatu de febribus malignis: Sanguinis miſſio in dictis febribus vtilis eſt, eo quod niſi tunc celebraretur, metus immineret ne ſpiritus venenati, à quibus tunc incendium ſuſcipiunt globuli ſanguinis, illos omnino extinguerent: ſubtrahit enim venæ ſectio partem ignis voracis in venis oberrantis, ideoque venenum adeo infringitur vt demum ſanguis poſtea vires ſuas recuperet.

Et hæc forſan ſatisfactura ſunt quæſtioni Mercurij, cum explicatum ſit quantum periculi invehat etiam ſemel inſtituta venæ ſectio in quibuſdam affectibus? ac vice verſa quantum vtilis ſit, imo ſæpius repetita in nonnullis aliis morbis,

Ideoque, cum ratione & experientia duce manifestissimum sit sanguinis missionem plurimum sæpenumero prodesse, non amplius aures præbendæ erunt Helmontio, illiusque sequacibus, asserentibus nunquam vsurpandum id auxilium, quia, aiunt, Naturæ vim infert, quæ sola, citra id præsidium, omnes superat morbos, aut saltem debellare valet si modo remediis adiuta fuerit: Prætermissa vero hac chimæra quam sibi fingunt, scilicet sanguinis missionem Naturæ iniuriam afferre, vtinam docerent illi quænam sint illa remedia generosa quæ vi paædita sint imminuendi sanguineam massam sicubi in vasis redundaverit, cruoremq; eructet, sicuti id fit in angina, inflammatione pulmonum, in pleuritide &c. si enim initiantibus illis morbis in vsum ducerent remedia sudores moventia, vel diuretica, aut vacuantia per alvum aliasve vias, certissimum est vi horum remediorum auctum iri affectum, ratione extraordinariæ effervescentiæ tunc temporis in sanguine excitari solitæ: Cardiaca, á quibus vigorem recipiunt spiritus, augeturque sanguinis fermentatio, laudabiliores effectus editura non essent: Tandem narcotica, cuiusmodi est opium &c. somnum conciliantia, nec non remedia, à quibus fixior redditur humor sanguinem nimia violentia & vehementia commovens, sicuti Quinquina &c. nequaquam tunc commode in vsum adducuntur, imo insigni cum periculo, eo quud ab istis remediis de superfluo sanguine nihil demitur; cujus exuperantiæ causa facile extra vasa egressum molitur: Ideóque, cum præterea incommoda immineant ab vsu aliorum remediorum, ob omissam sanguinis missionem initio morborum supradictorum, inferendum est, contra Helmontii sententiam, *sanguinis emissionem sæpenumero efficax esse remedium.*

Finis Septembris Anni 1680.

ZODIACI

ZODIACI MEDICO GALLICI

SIVE

Recens in Re Medica & Naturali Exploratorum.

OCTOBER Anni 1680.

OBSERVATIO PRIMA.

D. HAMELII, Mag. Chirurgi.

De Vulneribus Intestinorum omnino dissectorum.

Vide OBSERV. XIX. Iulij.

SSERIT eam in rem à se conspectum Porcum, cui cum fortuito inflictus fuisset ictus cultri in latus, per quem dissectum fuerat intestinum, jampridem per vulnus fæces alvinas emisisse, etsi nulla plane quoad cæteras partes læsio subsequuta fuisset.

Addit anno 1654 mulieri Paroeciæ S. Ymerij non procul à Ponte Episcopi; illico aliquando excitatum fuisse intensissimum dolorem in imo ventre, nihilominus sedatum admotis sacculis semine lini refertis; Sed eodem tempore in inguine subortum fuisse tumorem, non diu post in abscessum transeuntem, per quem eo momento quo apertus est prodiere aliquot pyrorum semina ab ægra ante ingesta: diebus autem insequentibus plurimas fæces alvinas & alimenta male concocta, ipsam nihilominus exiguo temporis spatio curatam fuisse.

Meminit & similis abscessus in alia muliere Lexoviensi contingentis, ad perfectam cicatricem deducti, At iterum dehiscentem quod parvo post tempore imprægnata fuerit.

Observatio II.

Eiusdem.

Vulnus Ventriculi.

AT vero id quod idem affert de iuvene quodam Lexovienſi, cui nomen la Crotte, multo magis admirationem meretur, aſſerit enim prædictũ iuvenem enſe in epigaſtrio percuſſum fuiſſe à quo fuit læſus ventriculus parte ſui ſuperiore, vt fere immineret eiectio potus & juſculorum illico ab ipſo aſſumptorum, ipſum tamen perfectam adeptum fuiſſe ſanitatem, nupſiſſe, & viri munia rite obiiſſe.

Observatio III.

Ejuſdem.

Mercurij motus in corpore.

Confirmaturus ea quæ attuli de motibus Mercurij, ac præcipue illam obſervationem, qua probatur quantitatem ſuperfluam humorum curſum intercipere, nedum ptyaliſmum ciere, affert exemplum nuperrime funeſtum in duobus Lexovienſibus, qui quod ſe commiſiſſent duobus Medicis & Pharmacopœo parum in arte peritis, ſub eorum cura miſere interiere.

Multa adducit indicia illorum imperitiæ, ſed hoc vnicum admodum evidens eſt; Extractum eſt ex ſerie medicamentorum, a Pharmacopœo exhibitorum hæredibus prædictorum defunctorum: Non enumeravit ſeriem inſignem,& ſtupendum articulorum in quibus decocta, clyſteres, purgantia, ſyrupi, emetica, olea, potiones cardiacæ ſimiliaque remedia, hanc ſolum partem exhibiturus, erroris illorum præcipuum judicium.

Martij xx. Vnguenti ad frictionem mercutialem vnciæ duæ.
xxi. Eiuſdem vnguenti vnciæ quatuor.
Eadem die laudani dozis vna.
xxiii. Quatuor vnciæ prædicti vngu.
Eadem die laudani dozis.
xxv. Iterum dozis laudani.
Aprilis viii. vnguenti pro frictione vnciæ duæ.
x. Iterum ejuſdem vnciæ duæ.
xi. adhuc vnciæ duæ dicti vngu.

Obser-

Observatio IV.

Eiusdem.

De Sectione cæsarea.

QVoad istam operationem narrat diversis temporibus duos medicos adhuc musteos, recens è schola reduces, advocatos ad consilium in gratiam duarum mulierum ægre parientium, propositam fuisse sectionem Cæsaream, quasi vnicum salutis esset præsidium; ipsas tamen feliciter fœtum exclusisse, opem ferentibus duobus Chirurgis.

Non diu post cum alter dictorum Medicorum iterum pertinaciter tueretur necessariam esse prædictam operationem, atque illam vrgeret exercendam in muliere, quæ quinto graviditatis mense in discrimen abortus a vi externa deducta fuerat, institutam prædictam operationem tam infeliciter cessisse, vt nondum ea acta misella interierit.

Observatio V.

Authoris

Remedium fluxum vterinum sistens.

ACcipe vrticas teneras & virentes, minutim dissecentur, in sartagine, cum olei nucum iuglandium optime excalefacti sufficienti quantitate eo modo quo spinachia friguntur, observando quandiu coquuntur vt leviter iis aspergatur pollen farinæ triticeæ, quousque omnia prope redeant ad ovimixtii consistentiam: has duobus linteis inclusas, quam calidissime fieri poterit admove, adeo vt tota vulva contegatur & pars regionis hypogastricæ, mane & vesperi renovando quousque fluor desinat, id quod à primo die accidit, sed quam tardissime tertia: Id remedium nunquam fere fallit, experimentis mirandis à me comprobatum.

Observatio VI.

D. BOIRELLI Chirurgi Regij Argentanensis.

De Incisione musculi Crotaphitæ.

IN confirmationem observationis editæ à D. Baronio, narrat Dom. Boirellus à se nuperrime incisum musculum Crotaphitam in abscessus

sceſſus apertione, nullo ſubſequuto ſiniſtro accidente; etſi ex prædi-cto abſceſſu prodierit portio oſſis petroſi exſquammati, latitudinis vnius, longitudinis vero duorum digitorum tranſverſorum: Vnde infert Hippocratis aphoriſmum, quo pronuntiat, *Si tempora dextra ſecantur, ſiniſtra convelluntur* &c. non perpetuo ſemper veritatis eſſe.

Observatio VII.

Dom. CONTEI, Medici Burdegalenſis.

Dolores Vagi.

DOm. Contéus ait ſe nuper vidiſſe, cum Dom. Rangeardo collega ſuo, virum quendam qui à tringinta annis dolores periodice redeuntes perpeſſus eſt, quorum cauſa videtur è pede dextro vaporis forma ſuſcitari, ac ſemper deſinere in tubere oſſis iſchij, progreſſu demum facto ad cervicem, in qua vt plurimum miteſcit, adeo vt in pruritum deſinat: At vero quamdiu pedem obſidet, vel iſchij articulum, dolores adeo atroces infert, vt impellatur æger præ illorum vehementia partes afflictas allidere ad quidvis obvium, ſolidum & durum, quo ſenſibilitas retundatur contuſionis vi:

Monuit æger Dom. Contéum paroxyſmos præcedaneum ſemper habere inſignem capitis dolorem, illorum prodromum certiſſimum, Ideoque ſententia fuit Clariſſ. Academiam componentium, in ædibus meis conſtitutam, id genus ægritudinis cauſam agnoſcere omnino illi ſimilem quæ parit Epilepſiam; à ſola vero ægri conſtitutione petendam eſſe differentiam quæ in effectibus obſervatur.

Dubius vero ſum num ejuſmodi differentiæ in habitu quærendæ ſint; id vero aſſerere poſſum mihi notum eſſe hominem, cui jam à vicennio ſerum quoddam, quod è capite derivari animadvertebat, ac per brachij dextri longitudinem decurrere percipiebat, demum ad manum celeritate inſigni vno quoque horæ quadrante deferebatur, in illo dolorem jungentem pariens, quem impatientiſſime ferebat, doloris levamen quærens à frigida, in quam manum immittebat ipſo invaſionis momento, quamobrem neceſſe illi erat in promptu ſemper habere vas aqua frigida plenum.

OBSERVA-

Observatio VIII.

Epistola ad Authorem.

Domini Abbatis BOVRDELOTII, primarij Medici Serenissimi Principis Condæi.

Brachij Tumor.

AD Te mitto, Domine, Fabri ferrarij famulum, cui exortus tumor in brachio, quem tibi videndum exhibiturus est: Ab ipso deprehensus est ante sesquiannum, paulatim citra dolorem increvit; Nunc præ magnitudine insigni, in quam increvit, dolorificus est, Causam vero adscribendam credo solum distensioni partium affectarum: Puer ille laudabilis est temperamenti & robustæ constitutionis, adeo vt vix crediderim a cacochymiæ præsentia malum deducendum: Dictus tumor, qui durus & inæqualis, scirrhus non est dicendus, sed Nodus, malignitatis expers, cujusmodi sunt exostoses.

Ex nostra sententia, cum præcesserit fractura brachij, (os enim, quo loco extat tumor, omnino effractum fuit) citius coaluit, interstitiumque reliquit fistulæ, per quam iter habuit succus nutritius, à quo os coagmentationem & consolidationem obtinere debuit: Prædictus humor paulatim exsudans è fistula, quæ refert frustum agarici, tuberi illi materiem suppeditavit, quod, vt existimo, mere osseum est, Illam porro aperiendam censemus ope cauteriorum, vel incisionum: Si osseum fuerit aut lapideum, de ratione extirpandi cogitandum erit, vel simul & semel, vel paulatim, perforando, postea intromittendo corrodentia, vel putrefaciendo vsque quo ad radicem perventum fuerit, consolidationi attendendo: Operationes eiusmodi indolentes sunt, à quibus ne quicquam detrimenti imminere non censemus, cum subiectum sanum & robustum sit &c.

Observato IX.

Dom. GERBERONII D. Medici

Puer barbatus Virilisque habitus.

SEptembris 28. anni 1676. Nicolæa Vallæa, Vxor Noachi Marchandi in Diocœsi Veromandua, non procul à Courtanvalle, peperit

puellum qui in lucem exiit capillitio aurei coloris donatus: exactis ſex menſibus caput illi adeo increvit vt æquaret caput viri triginta annos nati. Mentum barba inveſtiebat, nec myſtax deerat ſatis denſa: hirſutum erat dorſum pilis aurei coloris coopertum. Pudenda nactus erat longitudinis & craſſitiei cujuſmodi in viro triginta annos nato; Pubes tam denſa pilorum eorumque longiſſimorum ſegete veſtita erat, vt prodigio proxima res eſſet; Brachia ſolummodo & tibiæ depilia erant: Crura non multum excedebanr maguitudinem illi ætati familiarem, Truncus autem corporis ad proportionem capitis augmentum ſuſcepit, ſcilicet qualem obtinet vir annorum triginta: Mater alumnum habere voluit, educavit autem ad tertium vſque annum & ſemis, aut circiter; Obiit enim 21. Aprilis anni 1680. Corpus in longitudine pedes tres obtinebat, ingenium autem quale in pueris illam ætatem adeptis; Vox vero multo gravior: hoc vero me in admirarionem tracit quod ſæpe Veneris illehebris tentaretur, infantibus haud conſuetis: Sæpiſſime deciſi capilli in variis corporis partibus, qui cito renaſcebantur; D. Pouſſetius Sacerdos, omneſque vicini veritatis teſtimonium perhibent.

APPENDIX.

TRACTATVS.

De effectibus Aquarum Mineralium.

ANONYMI.

VIx homines nati illico obrutos ſe malis ſexcentiſque injuriis expoſitos ſenſere: Illorum ſors quam cæterorum animalium magis lugenda foret, niſi Natura, quæ tot ærumnis obnoxiis illos reddidit quibus cætera animalia non patent remedia ex rebus etiam maxime obviis conceſſiſſet.

Aqua, quantumvis ſimplex, non minus ad valetudinem proſperam quam ad vitam neceſſaria eſt, partes humectat in quas influit, voracem partium ignem extinguit, humorum æſtum compeſcit, illos temperat ſi acidiores fuerint, acres vel ſalſi, craſſitiem inducit ſi liquidiores aut fluidiores juſto, attenuat & incidit ſicubi craſſiores evaſerint: Qui laborant arthritide, hemicrania, ſuffocationibus prehenduntur, &c. inſigne ex hoc liquore juvamen percipiunt: Hydropotæ firmiori vt plurimum

plurimum cæteris valetudine fruuntur, cæterisque sunt vivaciores.

Nec minores Lavacri sunt vires, quanquam haustæ vsus sit insignis: Cutis poros rarefacit, insensibilem transpirationem promovet, leniter in singulas illabitur partes, illas humectat & refrigerium inducit, lassitudinem levat, dolorum vehementiam retundit, Naturam admodum debilitantium; Paucis, sicuti ait Galenus libro 2. de Tuenda Valetudine, morbos etiam difficillimos sanat, imminentésque arcet.

Si tot tantisque viribus donata sit Aqua communis, quos non effectus editura est si quando facultatibus mineralium imprægnata fuerit? tantum illi inde robur accedit vt pertinacissimi etiam affectus & inveterati ab illa superentur: Causam illorum productricem aufert, imminuit fermenta eas foventia: At vero vt apertior evadat vis admirandi istius remedij, disquiramus qua ratione à Natura in terræ visceribus id generationem obitneat.

Plurimis in locis reperitur Sal acidiusculum, in aqua solubile, non secus ac reliqua salia sicubi illis imbuta fuerit; Illo donata tam insigni vi penetrandi pollet, tantæque est activitatis vt corpora etiam durissima illi cedant, etiam compactissima & solidissima ejus ope dissolvantur: Si cujuspiam metalli mineram præterfluat, eodem tempore illam corradit, plusque aut minus illi detrahit, prout copiosiore aut pauciore istius salis copia imbuta fuerit.

Si parca aquæ quantitas mineram istam lambat, obvij metalli parti durissimæ adhæret, vna cum illa forma salis concrescit, sicuti id a me demonstratum in dissertaiontibus meis de Acido & Alkali, cum traderetur à me ratio conficiendi vitriolum Martis aliaque salia mineralia composita: Si affatim & abunde affluat, præterfluit ac secum abripit eam mineralis partem quod majorem affinitatem habet cum sale quo imprægnata est: Subsidentes fæces in locis vbi scaturit quodnam sit minerale ipsam componens patefaciunt.

Non vnius eiusdemque naturæ sunt omnes aquæ minerales, reperiuntur salinæ, acerbæ, acidæ &c. dantur calidæ & frigidæ: Nonnullarum vsus est in Balneo, non paucæ Potu assumuntur.

Si aquæ salis communis mineram perfluant, aut gemmei, sapore evadunt salsæ: Si Aluminis mineram, aut Nitri, aciditatem sibi adsciscunt, proximam illi qua prædita sunt dicta salia: Si obviam habeant mineram aliquam metallicam aut marcasitam, varios sapores induunt prout plus aut minus de dictis corporibus participes sunt.

Si quando prædictæ aquæ terræ cuipiam sulphureæ commistæ fuerint, illico ebulliunt, atque a concussione inducta partibus acidis aut igneis illius terræ, incalescunt.

Si contingat illas in mineram aliquam Auripigmenti, Arſenici &c. influere, venenatam naturam induunt, atque epotæ eadem ſymptomata inducunt quæ dicta mineralia ſi hauſta fuerinr: Hoc modo induunt qualitates cæterorum corporum ab ipſis diſſolutorum, eoſdemque effectus producunt.

Plurimis in locis multa mineralia ſimul miſta reperiuntur, a quibus vis & facultas prædictarum aquarum augetur, atque ad plurimorum morborum curationem idoneas reddunt; Quo plus evehunt ſubſtantiæ mineralis, eo efficaciores evadunt.

Non hodie ſolum Aquæ minerales in vſum ducuntur, mirandi effectus ab illis editi a multis ſeculis celebres illas fecerunt: In vſum veniunt Potu, Balneo: at quoquomodo vſurpentur ſanant, aut ſaltem ſolatium non exiguum præbent vtentibus.

Aquæ minerales calidæ non ſolum idoneæ ſunt vitiis cutaneis curandis, exſiccandis vlceribus, ſcabiei, puſtulis, impetigini &c. à quibus habitus corporis fœdatur, ac reſolvendis tumoribus huic innaſcentibus, poros præterea illius traiiciunt ac inſenſibiliter omnes corporis partes pervadunt: Lenem & mitem calorem illis inducunt, à quo corroborantur, humiditates noxias diſcutiunt, humores tenaces & viſcidos obſtructiones parientes diſſolvunt, paucis, partes, cunctas priſtino robori reſtituunt, Quamobrem vtilitatem præſtant in nervorum debilitatibus, membrorum tremoribus, paralyſi, artuum affectibus, nephritide, colica, renum calculo, hydrope, obſtructionibus, omnibus tandem morbis qui frigidi & humidi cenſentur.

Aquæ prædictæ magis aut minus ſunt efficaces pro intenſiore aut remiſſiore fervore: Vt plurimum bis in die aſſumuntur, mane & veſperi: Si paulo impenſius caleant, intepeſcere permittantur, Hora vna aut circiter inſumitur in aſſumptione.

Aquæ minerales frigidæ iiſdem morbis medentur quibus adverſantur mineræ quarum vires imbibere, imo iſtis multò efficaciores ſunt, eo quod partem maxime puram corporis ab ipſis diſſoluti tantum ſibi aſſumant, quod propterea explicatius, penetrantius ac proinde majoris activitatis evadit.

Prædictæ aquæ non majorem effectum præſtant quam calidæ, viſcerum intemperiem corrigunt, illa refrigerant, eluunt ac robur afflant: Omnibus affectibus chronicis conducunt: Soli pectoris morbi & acuti illarum vſum non admittunt.

Quemadmodum Aquæ minerales diverſis facultatibus ſemper conſtant, earum nonnullæ cum quoſdam affectus ſpectent, aliæ âlios, Medici, eas præſcribẽtis, prudentiæ intereſt vniuſcuiuſque ſpeciatim naturã perpen-

perpendisse, tempus, tempestatem idoneam, ætatem, sexum, vires ægri, temperamentum, morbi indolem, magnitudinem, genium &c. His observatis proculdubio vtiles futuræ sunt, nedum noxiæ, imo semper salutiferæ,

Dissertatio Altera.

Num Aquæ minerales, quomodocunque in vsum ductæ, vtiles sint an noxiæ?

Dom. PANTHOTI, Medici Lugdunensis Aggregati.

Aquæ Minerales si recte in vsum flectantur vtilissimum præbent remedium, sinistre vero adhibitæ pessimum; Dubij sæpe successus si causæ earum necessitatem indicantes ac cautiones in illarum vsu observandæ prætermissæ fuerint quoad singulas circumstantias, quo fit vt probæ aut improbæ censendæ sint; & cum non vt remedium singulare, sed vniversale habentur.

Antequam vero solutio Quæstionis afferatur, constituendum prius quid hoc nomine veniat, quæcunque scilicet Aquæ manifeste saporem referunt, aut vires mineralium vel metallorum delitescentium in locis quæ præterfluunt, cujusmodi in pluribus scaturiginibus observare est, celebritatem nactis ob auxilium perceptum ab innumeris ægris desperatæ salutis, brevi tempore earum ope illis restitutæ.

Hoc in Regno plurimæ occurrunt, calidæ & frigidæ, Potui & Balneo idoneæ; Earum priores maximam virium partem a Ferro obtinent, Vitriolo, Alumine, seorsim aut conjunctim occurrentibus, Posteriores à Sulphure, Bitumine, variisque aliis commixtis, ex analysi illarum facta deprehensis, per quam sal earum compositionem ingressum in notitiam venit, ex mora & transitu per dicta loca subterranea.

Extra controversiam est ab Aquis mineralibus tam admirandos effectus prodiisse in affectibus etiam desperatissimis, ac curationes adeo stupendas in maximis & pertinacissimis morbis, vt nemini dubium esse debeat à tot exploratis felicissimis eventibus, & experimentis stupendis, quin tempestive exhibitæ insignem opem allaturæ sint.

Provoco, Domine, ad propriam Tuam experientiam, qua judice id remedij genus admodum proficuum & vtile ipsemet expertus es, cum cæterorum medicamentorum effectus plane irritus fuerit: Sæpenumero enim observatum earum efficacia minori quam trium heb-

domadarum intervallo ſuperatos fuiſſe affectus qui toto triennio debellari non potuere, ac brevi tempore ſanitatem firmam illis conciliaſſe qui toto vitæ curriculo imbecilles fuerant.

Vi attenuandi, incidendi, diſſolvendi humores etiam craſſiſſimos & impactiſſimos eximia pollent, a quibus morbi adeo pertinaces originem ducunt, nec non removendi pernitioſa illa impedimenta ſecretionis puri ab impuro, cui adſcribenda ſanitatis & vitæ origo, ſi rite fiat, ſicuti in illius defectu quærenda cauſa & principium malorum omnium nos invadentium.

Potu aſſumuntur aquæ minerales, ac præſertim calentes, quo ſolvantur & ſuperentur efficaci hoc remedio obſtructiones & infarctus, remediis cæteris rebelles, eo quod vno eodemque tempore humores maxime pertinaces & præparent & excludant, ipſoſque fluidos & ſequaces efficiant, obſequentes remedio diſponenti, ac Naturæ expellenti.

Aquæ minerales felici ſucceſſu exhibentur ſi corpus ante diſpoſitum fuerit vſu balneorum domeſticorum, quorum vi colliquantur ac fluidæ evadunt impuritates, arctius impactæ partibus naturalibus ac viis & ductibus earum excretioni dicatis, Hoc in caſu parendum conſilio Medicorum Principis, qui iubet humores fluidos & liquidos efficere ſi purgandi neceſſitas inciderit, eoſque eo modo apparare vt actio remedij irrita non fiat, a pertinacia excrementorum ipſi obluctantium.

Nec tantum beneficia & vtilitates quæ ab vſu aquarum mineralium oriuntur, aut vacuationi, aut obſtructionum ſolutioni ortum debere exiſtimandum, nec enim diſcreparet illarum effectus ab illo quem inducunt cætera remedia à quibus excluduntur & eliminantur impura, imo nec ab aquis fontanis aut fluviatilibus, ſed à ſingulari & abdita vi, magiſque efficaci, partibus quas percurrit impreſſa, ope ſalium & afcultatum quibus imbutæ ſunt.

Quamobrem tam certa efficacia opem ferunt languentibus viſceribus, eorumque tonum tanto ſucceſſu reſtituunt, exolutum a fibrarum membranarum, illa conſtituentium relaxatione: Vivificam illarum vim pene emortuam ſuſcitant, tantopere neceſſariam, collapſum temperamentum exiguo tempore inſtaurant, vnitatis divortium corrigunt, ac compoſitionem nativam partium tuentur.

Secundus ſcopus, cujus gratia Aquæ Minerales exhibentur, eſt correctio moleſtarum intemperierum, & ad naturalem ſtatum reductio, ſed quas non comitantur inſignes obſtructiones, cum ſola extinctio concepti incendij quod alia præſidia coercere non valent, primario intenditur, non vacuatio multa.

Similia

Simili in casu potius ad aquas frigidas confugiendum est quam ad calentes, eo quod sola illarùm frigiditas actualis auxilio est insigni, & mirum in modum curat, ex lege contrariorum, etsi non concurreret vis mineraliũ, quæ non minima causa est quod tam facile permeent.

Non leve dictorum argumentum deducendum ab experentia, a plurimis ægris desumpta, qui neque odorem neque saporem mineralium tolerare queunt: Multorum item ægrorum, quos egestas arcet à locis in quibus Aquæ minerales scaturiunt, vel ob illam sibi comparare non licet, in quibus aquæ fontium & fluviorum haustæ æque facile proprio pondere viam vi sibi fecerunt, nec minus felices exitus induxerunt ac aquæ minerales generosissimæ, grandi pretio comparatæ.

Statuendum ergo calidas Aquas magis idoneas esse superandis magnis obstructionibus & pertinacibus, quales experiuntur renes & vesica, iecur, splen, pulmones, ventriculus, intestina, vterus, in affectibus melancholicis, febribus quartanis, cachexia vel dispositione ad hydropem, phthisi ac colici doloris fere quavis specie.

Frigidæ contra aptiores sunt sicubi mediocris vacuatio necessaria est, si emendanda intemperies minus cum cæteris affectibus implicitæ, ac damna ab iis inducta arcenda, Earum minor est vtilitas, imo quandoque contraria, si partes membraneæ affectæ sint, & in circumstantiis calidis assignatis, à quibus contrarij effectus manant.

Pollent tamen, non secus ac calidæ, viribus roborandi partes affectas, ac adstringendo restituendi tonum fibris & membranis, relaxatis vi causarum quas jam prætermitto.

Tertius aquarum mineralium vsus pertinet ad vsum externum, cum admoventur partibus robore exutis, aut calore naturali destitutis, cum nervi obstructi sunt, ac spirituum animalium distributio libera non est: Id genus incommodi vt plurimum ortum debet humori in partem influenti, sed iis impacto & in iis concreto, ob quem organa sentiendi & movendi vi destituuntur.

Nec solum insignes effectus edunt vi sua balsamica, pravas partium diatheses delendo, quo pacto via præscinditur plurimis affectibus & symptomatibus inde oriundi, sed & vtiles sunt in vehementibus articulorum doloribus ac partium nervosarum, inductis a vitiosis dispositionibus post rheumatismos relictis, a verberibus, casibus, vulneribus à sclopetis inflictis aliisque, modo nulla causa maligna comes adsit.

Excipit aquam in scaturigine pars affecta, vel illi hæc immergitur plurium dierum spatio, mora fit in ea vnaquaque vice quovsque sudor erumpat, ea tamen cautione ne madeat venter aut pectus, pe-

riculum enim imminet mali remedio ipso deterioris.

Vis & est in Thermis sudores evocare, hoc pacto serum redundans absumere à quo fomentum accipiunt, ac præsertim id quod alte partibus ægris insedit, Ideoque quascunque partes attigerint, illis insigne robur imprimunt, tantaque efficacia calorem nativum effugientem revocant, & alimentum, vt quæ languidæ prius erant & marcore confectæ, pinguescant & robur acquirant.

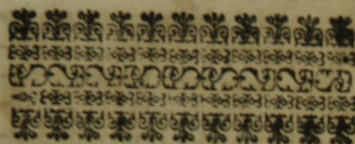
Sudores in Stuphis eliciti, vel per remedia vsitata non idem solatium inducunt, eo quod in illis desideretur eadem vis corroborandi partes ægras, quibus præditæ sunt aquæ illæ salutiferæ: Admiranda sua vi tantopere exsuscitant facultates, quæ ante sopitæ videbantur, imo extinctæ, vt non minus consideratione dignæ sint facultate qua pollent curandi, quam præsertim vi reditum & recidivam præcavendi.

Ex cunctis his vtilitatibus, ac plurimis aliis non minoris momenti, in curandis plurimis affectibus præter naturam, ad cætera remedia rebellibus, colligendum est Aquas minerales tempestive vsurpatas valetudini admodum conferre, Periculum tantum imminere ex indextero illarum vsu.

Finis Octobris Anni 1680.

ZODIACI

ZODIACI MEDICO GALLICI

SIVE

Recens in Re Medica & Naturali Exploratorum.

NOVEMBER Anni 1680.

DISSERTATIO.

De Natura & differentiis Alvi fluxuum & Remediis congruis.

Authore I. RAVELLY Medico Parisino.

CAPUT PRIMUM.

De Alvi fluore in genere.

NOn abs re Intestina Medico in considerationem veniunt tanquam totius corporis emissaria & cloacæ, quandoquidem non modo illius excrementorum inutilium non exiguam partem excipiunt, sed præterea humores maxime vitiatos per alvum excernendos: adeo vt mirum non sit si tot affectibus præter naturam pateant, inter quos Alvi fluores admodum familiares sunt, & præ cæteris periculi pleni.

Quæ enim per illam viam excernuntur qualitate peccant aut quantitate: Quantitas aliquando adeo insignis est vt singulæ corporis partes eapropter ad evidentem marcorem deducantur, cum virium insigni exolutione in iis qui alvi fluore quopiam tentantur.

Qualitas sæpe tam varia est, tam grandi pernicie infecta, vt in cæteris morbis nihil simile animadvertere liceat: Alimenta ipsa quan-

doque per illam viam exitum habent, æque fere incocta ac cum ingesta fuere, aliquando chylus egreditur, quandoque pus, nonnunquam sanguis, alias pituita, non raro bilis; imo etiam partes membraneæ, necnon & pingues.

Dejectionum tandem ea est varietas, & frequentia, vt vna desinente periculosior altera subsequatur, adeo vt cum Poëta dicere liceat; *Finis alterius mali gradus est futuri*: Id genus ægritudinis vrbium & agrorum incolas frequenter adgreditur, sed præsertim milites in castris, inter quos præ cæteris maxime grassatur.

Non admodum vero consentaneum est aërem inspiratione attractum causam esse vniversalem & principalem eiusmodi affectus, quia non æque omnes homines invadit, præterea nemo rite explicaverit, qua vi in humores nostri corporis agat eósque versus intestina impellat: Prava alimenta, aliique in diæta errores, quos in castris nullus declinare potest, verissima illius causa censenda sunt; Si quis enim consideraverit alimenta male in ventriculo concoqui, prave etiam in intestinis, deinceps non vt decet attenuata in massam sanguineam permeare, idem iudicaturus est insignem fermentationem cum humoribus subitura esse, quos adeo subagitent vt non exiguę exinde subsequantur secretiones: quod autem secretum est per imum ventré quam per quodvis aliud corporis emunctorium liberius effluit, eo quod in ventriculo & intestinis alimenti reliquiæ quædam supersunt, quæ concoctionem subterfugerunt ac in corruptionem abierunt, quare acrimoniam & corrodendi vim nanciscuntur, à qua tunicæ horum interaneorum lancinantur & punguntur, Vellicatio autem & irritatio humores ad descensum versus intestina impellit, non secus ac catharticorvm particulæ acriores in eadem agunt cum humores è corpore educunt.

In Castrorum nosodochiis plures Alvi fluores occurrunt quam alij affectus, duabus de causis; Prior est quod sæpius contingat plurimos ægros eodem in tugurio collocari, necessitate ad id impellente, in quo semper munditiem observare impossibile est; quin potius, quantamvis curam adhibueris, aër illic conclusus perpetuo inquinatus est & crassior, adeo vt in causa sit ne transpiratio humorum, quæ perfectæ criseos vicem sæpe subit, rite in toto corporis ambitu perficiatur: Dicti autem humores, qui natura duce versus illius superficiem perpetuo vergunt, motu huic contrario ad centrum inclinant, in intestina decumbentes, vnde Alvi fluorum multa oriuntur genera:

Posterior ratio est, quod plurimi ægri, Diarrhœa non laborantes, in eodem loco desidere cogantur quo qui illa affecti sunt; Porro cum horum

horum dejectiones acres sint & vapores fundant, hinc fit vt in aliorum intestina se insinuent, eadem vellicent, dysenteriam, diarrhœam &c. pariant.

Cum plerorumque horum morborum per infinita pene experimenta mihi innotuerit indoles, multa animadvertere licuit, publico commodo forte non inutilia: Nec ideo tamen axiomata vlla constituo, neque remedia recens excogitata, ratiocinationibus meis superstructa expono, quin potius ad examen deduco ea quæ vsu efficacia & idonea comperta sunt; Vnicum hoc meum institutum est cuique speciei idonea seligere, neque sine discrimiue vni cuipiam ægro porrigere quod alteri tantum competit, *Socratem curamus & non hominem.*

Dissertationem hanc in totidem capita diremptaturus sum quot Alvi fluorum differentiæ adnotantur, sunt vero hæ, *Alvi fluor Lientericus, Chylosus, Diarrhœa Biliosa & Melancholica, Diarrhœa Serosa & Pituitosa, Dysenteria, Tenesmus Et Alvi fluor Pinguis.*

Caput Secundum.

De Alvi Fluxu Lienterico.

Alvi fluor tanquā effectus perpendendus non est cuius causa semper in intestina reiicienda sit; sæpenumero accusandus est ventriculus, ac præsertim in Lienteria, ob quam alimenta per alvum omnino qualia ore assumpta sunt reiiciuntur: Si quæ immutatio illis acciderit, hæc adeo levis est vt manifestum sit ventriculum pro more officio non fungi.

Si Lienteria stricte sumatur, quomodo illam descripsi, raro admodum occurrit, succeditque vt plurimum gravioribus morbis, extremæque partium consumptioni, tunc temporis verendum symptoma censeri debet, & indicium virium ad summum deiectarum, cui non alia remedia competunt quam cardiaca & stomachica corroborantia.

Sin autem in considerationem veniat tanquam effectus perperam concoquentis ventriculi, e quo alimenta cruda admodum, vixque subacta egeruntur, affectus est crebro obveniens, cuius gratia præsens hoc caput institutum: Perpendendum ergo fuerit quæ eius vitiatæ concoctionis causa sit; quamobrem non abs re fuerit in antecessum dixisse.

primo, Humorem salivarem, ex tonsillis scaturientem, imo cæteris minoribus adsitis glandulis, continuo in ventriculum stillare, tam ad œsophagi irrigationem, quam alimentorum dissolutionem & con-

coctionem.

Secundo, Chylificatione peracta chyli portiunculas quasdam inter plicas tunicæ ventriculi, bombycinæ dictæ, hærere, quæ aciditatem per moram inibi contrahunt, eo quod partes spirituosæ, quæ chylo dulcedinem conciliant, quæque sufficienter exaltatæ sunt, ac volatilitatem adeptæ, partim in vapores solvuntur, partim venas subeunt, derelictis salinis, quæ deinceps sufficientem divisionem subeunt, & in fluorem abeunt, quo acidæ fiant & pungentes.

Tertio, continuo illabi pituitam in ventriculum, non secus ac in intestina, per ductus peculiares é glandulis exorientes, in parte convexa tunicæ bombycinæ aut glandulosæ sitis: Pituitæ nominatæ plurimum aciditatis inest: Viscida est, & adhæret parti interiori tunicæ, tum ad obtundendam nimiam alimentorum acrimoniam, quam ad cohibendos spiritus cæterasque partes activas ad chyli confectionem necessarias: salivæ pars acidior, aciditati pituitæ in stomacho existenti conjuncta, vna cum chyli reliquiis, fermentum acidum & naturale huius visceris constituunt.

Postremo, Arterias & Nervos, in ventriculo observabiles, nec tam ingenti numero, nec adeo insigne non concessisse Naturam tantummodo ad alimoniam & motum naturalem illius visceris, nam prædicta vasa plurimos profundunt spiritus ac partes salinas, chylificationis præcipua instrumenta; His suppositis.

Statuendum videtur causam immediatam Fluoris alvi Lienteri, ac ventriculi non concoquentis, assignandam esse Debilitatem, aut Irritationem fibrarum illius.

Debilitas consistit in nimia Laxitate, aut nimia earundem fibrarum Extensione: Laxitas pendet à paucitate aut inopia spirituum animalium ac sanguinis arteriosi, quibus adscribi debent omnino & calor, & vis, & functio propria dictarum partium, hoc est motus contractionis, destinatus retentioni, nec non expulsioni, sed variis temporibus: Nimiam Tensionem inducunt materiæ crassæ, serosæ & pituitosæ, fibras implentes, illas dilatantes, atque eousque distendentes vt amplius se colligere nequeant, neque vllum contractionis motnm exercere.

Irritationem pariunt quæcunque spiritibus animalibus adversantur, qui lacessiti, & ad motum violentiorem impulsi, fibras quoque in motum spasmodicum & contra naturam adducunt: Mirum ergo ne fuerit si præsente eiusmodi debilitate, ac irritatióne, alimenta, eaque admodum cruda, citius è ventriculo elabantur.

Causæ

Causæ antecedentes cunctarum eiusmodi aberrationum originem ducunt vel a vitiosis alimentis, aut pravo fermento, aut potius exuperanti copia humorum, eorumve depravatione: Improba censenda sunt alimenta, si vel duriora ac terrestria, quæ divisionem ideo in ventriculo non admittant, vel si nimio humore diffluant; atque adeo putredini obnoxia, vel cum iusto calidiora fuerint, ac proinde fermenti nativam constitutionem alterare apta nata, imo ipsam visceris substantiam; Quibus omnibus obviam ire licet immutatione alimentorum & diætæ.

Ipsum quandoque Fermentum validius est, aut debilius: Validius est, hoc est, plus iusto acre, ab admistis quibusdam humoribus nimiopere acidis aut biliosoribus, quo in casu nonmodo aut nimium acorem contrahit, aut amarorem, sed & pristinam indolem omnino exuit: adeo vt vitiatæ in ventriculo concoctionis potissima causa censendum sit.

Debilius est, aut quia minori quam quæ requiritur quantitate gignitur, aut quia pituita, vel salivæ copia ingens in ventriculo congeritur, quæ vel iusto serosiores sunt, ideoque fermenti vim, ipsum dilutius reddendo, infringunt, eiusque partes dividunt: Vel admodum viscidæ, fermenti obtundunt aculeos, quamobrem iners evadit, ineptus qui alimenta subigat.

Ex his manifestum evadit exuperantem copiam, aut humorum depravationem, exempli gratia lymphæ, salivæ, pituitæ, succi pancreatici, bilis &c. vulgatissimas esse causas Fluoris istiusmodi alvi, ac concoctionis vitiatæ.

Si Medelam afferre intendas, perpendenda tibi erit debilitas ventriculi, scilicet fibrarum illius, quæ si ab illarum relaxatione pendeat, tonus illarum restituendus erit vsu remediorum spirituosorum & stomachicorum calidorum, alimentorum concoctu facilium, & probi succi.

Si debilitas originem ducat a fibrarum tensitate nimia, inducta ab humoribus aqueis aut crassis dominium obtinentibus, stomacho etiamnum robur conciliandum iisdem remediis & alimentis exhibitis: sed præterea purgatio necessaria est per rhabarbarum, mechoacannam, mercurium dulcem &c.

Si pituita & saliva crassitie & viscidiate in vitio sint, aciditate nimia imbutæ, si inquam, ob solorum prædictorum humorum præsentiam impedimentum adsit quominus spiritus & sanguis arteriosus calorem & robur adferant ventriculo, purgatio poterit institui, in vsum ducendo colocynthidem præparatam, vel pulverem aut resinam radicis

galiapæ, eadem ſecuritate qua quodvis aliud catharticum, dummodo per vires licuerit.

Quandoquidem hoc in caſu deterſio humorum neceſſaria eſt, purgantibus addenda ſemper fuerint ſalia quæpiam fixa, cujuſmodi ſunt ſal tartari, abſynhtij, nitrum &c. Vtiles ſunt & aliquot guttæ ſpiritus vitrioli, eo quod inciſiva & penetrandi vi pollent.

Cuncta hæc Purgantia pilularum forma exhiberi poſſunt, bolorum, vel potionum; Sin abfuerit febris, infuſio illorum fiat in decocto ſalſæparallæ aut chinæ, vel in aqua meliſſæ, aut ſaltem miſcenda ſunt ſemina aniſi aut fœniculi, ſi aliud quid ad manus non fuerit, id quod plerumque in caſtrorum noſodochiis contingit: In vſum duci queunt Pilulæ cochiæ & fœtidæ, Electuaria diacarthami, de citro &c. Pilulæ ſequentes incidendi & vacuandi ſimul vim nactæ ſunt, quas non infelici ſucceſſu ſæpenumero vſurpavi.

℞. *Gummi ammoniaci, ſagapeni aceto diſſolutorum & inſpiſſatorum ãã ʒiij diagridij, rhabarbari electi & mercurij dulcis ãã ʒß, cum extracto granorum juniperi fiat maſſa Pilular. Doſis a ʒ ß* ad ʒj.

In iis quibus viſcera teneriorem conſtitutionem nacta ſunt, ſubſequentibus vſus ſum, quæ tunicas inteſtinorum minori vehementia quam priores vellicant, addito ſemper Mercurio, incidentium medicamentorum potentiſſimo, ſed ſimul leniſſimo.

℞. *Pulver. rad. Ialap. & Rhabarb. el. ãã ʒiij. mercurij dulcis. ʒß Terebinth. Veneta in aqua meliſſæ, aut roſar. leviter coct. q. ſ. Fiant Pilulæ pro vj. dozibus.*

Si pituita viſciditatis expers fuerit, purgantibus vtile fuerit commiſcere quædam ſalia, quæ eodem impetu humores per lotij vias deducant, cuiuſmodi eſt ſal Martis, ſal Polychreſtum, confectum ex ſale armoniaco, tartaro vitriolato &c.

Corroborantia autem quod attinet, in vſum accerſcenda ſunt ſtomachica, quæ calida vocantur, exempli gratia abſynthium, mentha, roſmarinus, aniſum, coriandrum, nux moſchata, cinnamonum, maſtiche, theriaca, diaſcordium Frucaſtorij, Opiata Salomonis &c. Vinum abſinthites, aut quod ex cæteris herbis aromaticis paratur optimum eſt: In caſtris non ſine fructu aliquando exhibetur ſemicyathus aquæ vitæ cum ſaccharo, aut cyathus vini rubri cum ſacchari vncia, quam calidiſſime hauriendus, Inter plurima præſtantiſſimum hoc eſt, ſi ſcilicet aſſumatur ſemi vncia Opiatæ ſiquentis vacuo ventriculo.

℞. *Miva cydoniorum, Theriaca vet. & ſacchari roſati ãã. ℥j. miſce ſ. a. ad vſum.*

Externa necnon remedia vtiliter conducunt, exempli gratia, Empl. stomachale mastichinum, aut Cataplasma sequens.

℞. Thuris. mastiches, theriacæ veteris ãã ʒ iij misce f. a. cum spiritu vini f. Cataplasma calide regioni ventriculi applicandum.

Si compositio negotium dederit, satis sit assumpsisse salviam & absinthium, imponendo rutabulo supra ignem, exsiccationis causa, irrorando aceti aliquot guttis, demum calide regioni ventriculi admovendo.

Cum humores putridi, bilis præsertim, ventriculum præ cæteris obsident à quibus irritatur, ope rhabarbari purgatio instituenda est, tamarindorum & scammonij; in quorum vsu nunquam omittantur cremor tartari, aut tartarum vitriolatum, cum electuario catholicone Nicolai, vel electuario cholagogo Domini Sylvij, cujus ecce descriptionem.

℞. pulpæ pruner acide dulc. ℥x.
cremoris tartari,
scammonii optimi ãã ℥ij.
rhabarbari electi ℥ iß.
cinnamomi acuti ℥ ß.
santali citrini ʒij
sacchari clarific. ℥ xvj
misce, f. a. fiat Electuar. cuius dozis a ʒiij ad ℥ß.

Si æger in vomitum inclinaverit, commode dari poterit sal vitrioli, crocus metallor. in substantia, vinum emeticum, pulvis Algaroth &c. Emeticum subsequens facillimæ est præparationis, tutissimæ simul & lenissimæ operationis.

Dissolvatur optimum Vitriolum in aqua simplici, permittatur præcipitatio partis terrestrioris & rubicundæ ope lenis digestionis supra cineres calidos, in vase idoneo: Sæpius deinceps fiat filtratio per chartam griseam: guttæ aliquot filtrati liquoris, qui validior aut debilior esse potest, pro copia vitrioli, sumptæ ex vno vel altero cyatho capaciori aquæ tepentis; cito vomitum provocant & absque periculo, vel

℞ Croci metallorum & tartari albi ãã p. æquales, infunde calide in f. q. aquæ per tres dies, bulliant per aliquod tempus, vt dissolvatur tartarus, filtra calide & evapora ad cuticulam, repone per diem materiam, ex qua habebis crystallos, quarum dozis à gr. iij ad x.

Vtrumque hoc Vomitorium apprime conducit expellendis humoribus biliosis, & aliis quibuscunque humoribus ventriculi membranis non admodum impactis.

Alterantia & corroborantia hic proficua, omnia sunt stomachica, refrigerantia, qualia sunt cydonia, granata mala, citria, conserva rosar. syrupi rosar. siccarum, oxyacanthæ, ribium, cydoniorum &c. Aquæ cichorij, borraginis, buglossi, plantaginis, oxalidis &c. pulveres trium santalorum, diamargariti frigidi &c. Salis absinthij scrupulus vnus exhibitus cum cochleari vno succi limonum egregium est medicamentum, Vel.

℞ Coralliorum præparat. ʒij succi limonum ℥ iv. aliquandiu digere & cum ptisana exhibe cochleatim.

Potus ordinarius sit aqua in qua candens ferrum extinctum, dissolvendo nonnullos ex prædictis syrupis.

Si Acidum in ventriculo dominatum tenuerit, fermentumque plus debito acre fuerit, dulcius effici poterit ope *Elixirij proprietatis*, ex æquis portionibus myrrhæ, aloës socotrinæ & croci parati, addito spiritu volatili cornu cervini, sine spiritu sulphuris.

Nonnullis terrori est ipsum nomen Elixirij, eo quod illius dotes æque ac genuina præparatio ignotæ sint, cum tamen vix medicamentum illo lenius vel efficacius prostet, Vsurpetur ex ptisana, cum aliquot pomis conficienda, ac rasuta cornu cervini.

Rhabarbarum leviter vstulatum, myrobalani, & syrupus cichorij compositus cum rhabarbaro, hoc in casu fere sola in vsum adducantur, quandoquidem vehementior catharsis inutilis est: Satis fuerit aciditatem nimiam fermenti temperasse, aliorumque humorum beneficio salium volatilium & fixorum, terræ sigillatæ, bolorum, oculorum cancri &c. Ideo sæpe miscuisse è re fuerit tantillum salis volatilis cornu cervini, vel salis armoniaci in ptisana vulgari, vel guttas aliquot spiritus salis per spiritum vini dulcificati.

Parari potest & Pulvis digestivus ex coralliis margaritis, oculis cancri, creta, chalybis limatura cum saccharo cantio: Ossium omne genus & conchyliorum calcinatorum Acida potenter domant: A Tincturis salium tartari & coralliorum admodum etiamnum temperantur & dulcescunt, à quibus quoque robur adquirit ventriculus.

Capvt Tertivm.

De Alvi fluxu Chyloso.

NEc satis est alimentorum in ventriculo concoctionem, vt decet, inchoari, in proximo intestino & eam perfici necesse est in quod fit confluxus bilis & succi pancreatici vno eodemque tempore cum chylo: Peracta enim prædicta concoctione, chylo autem in duodenum intestinum

inteſtinum commeante, ſalia alimentorum, quæ diſſolata ſunt & diviſa, vellicant titillantque pylori ramos nerveos: At vero cum plexus hepaticus, a nervo intercoſtali in meſenterio efformatus, nonnullos ramos ad pylorum tranſmittat, qui cum ſtomachio commiſcentur, alios ad veſiculam felleam, alios ad pancreas, inde quoque fit vellicationem, aut nervorum pylori irritationem ad vtrumque dictum viſcus, mediantibus iiſdem nervis illac diſtributis, diffundi; adeo vt prædicta viſcera æqualiter compreſſa hinc bilem elabi permittant, illinc ſuccum pancreaticum prædicti ergo tres humores ſimul & ſemel in primum inteſtinum confluunt, qui cum variis diſcrepantibuſque conſtent partibus, iiſque activitate ſumma præditis, ideo ſecunda excitatur fermentatio, cuius ope puritatem adipiſcitur chylus, ac maxima ex parte ab excrementis inutilibus liberatur.

Si perperam prædicta fermentatio perfecta fuerit, occaſio morbis præbetur, & nonnunquam *Alvi fluori* chyloſo, quem alias *Coeliacam affectionem* vocant; ſcilicet, ſi chylus a partibus excrementitiis, & ad alendum ineptis rite ſecretus non fuerit, præ craſſitie nimia vniverſus vaſis chyliferis inſinuari nequit, ideoque pars illius per alvum excernitur, pulti non abſimilis, id quod ſæpenumero obſervare eſt in iis qui Ictero laborant.

A ſucco pancreatico fermentatio illa depravari poteſt, aut quia aciditate nimia in vitio eſt, vel quia hac deſtitutus eſt, aut quia è proprio canali elabi illi non conceditur: Si plus juſto acidus fuerit, oxyregmia ægri laborant, alvi torminibus, in lumborum regione frigus aliquando moleſtum illis eſt &c. Tunc temporis alkalia fixa & volatilia in vſum acceſſiri debent, margaritæ, corallia, aliáque remedia Acidum obtundentia & temperantia.

Si idem ſuccus aciditate non ſufficienti polleat, nulla ex præcedentibus indiciis occurrunt, ad augendum vero deficientem acorem, vtilis erit vſus ſucci limonum, arantiorum acidorum, oxyacanthæ, granatorum, omphacij, ſpirituum vitrioli, ſulphuris &c. iuſculis commiſcendorum, ptiſanis, julepis, apozematis, conſervis &c.

Obſtructionem, ſucci commeatum per proprium Pancreatis canalem, impedientis quod attinet, aperientibus illa ſolvi debet, de quibus hoc eodem capite verba acturus ſum, vbi de Obſtructione vaſorum bilem deferentium.

Bilis forte hoc in caſu acrior eſt & ſubtilior, aut debilior & craſſior, vel forte in propriis canalibus hæſitat, maxime in meatu cholecdocho; Tenuitatis nimiæ, incaleſcentiæ & acrimoniæ indicia dant febris, ſitis intenſa & tuſſis, reſpiratio difficilis, ſymptomatumque in-

crementum ab vſu alimentorum medicamentorumque calidorum & ſpirituoſorum : Tunc temporis in auxilium veniant remedia quæ craſſitiem inducant illi humori, ipſumque temperent, qualla ſunt plantago, portulaca, cichoracea, rumicis omne genus, alleluya, cydonia, granata mala, roſæ rubræ, nymphæa, ſantala omnia, gummi Arabicum & tragacanthum, ſexcentaque eiuſmodi, ex quibus conſiunt ptyſanæ, aquæ ſtillatitiæ, ſyrupi, opiatæ, tincturæ &c.

Si bilis craſſitie & viſciditate peccaverit, vel in cyſti cohibita fuerit, ac maſſæ ſanguineæ cõfundatur, auriginæ ſæpenumero occaſionem præbet, quo tempore nonmodo exulare debent adſtriugendi vi prædita, quin potius vocari debent in vſum aperiendi vi prædita.

Primo vſurpetur Ptiſana ex taraxaco, fragaria, corticibus arantiorum Luſitanicorum & Bizarradenſium : vel chalybis limatura cum pauco ſale Tarrari in aqua pro Potu ordinario, imo cum vino albo aut clareto.

Secundo, Purgantibus etiam locus eſt, & Emeticis, his, quia partes omnes ventriculo adſitas concutiunt, bilemque ac ſuccum pancreaticum è propriis conceptaculis & meatibus excutiunt : Capite præcedenti vomitorium exempla adduxi, quæ hic quoque opportuna ſunt.

Purgationis gratia, Electuarium Cholagogum Sylvij præſtantiſſimum eſt, cuius vncia ſemis ex decocto aperiente exhiberi poteſt: Electuarium aperitivum Domini Dacquin, primarij Regis Medici, a D. Charras in pharmacopœa deſcriptum, omnibus imi ventris obſtructionibus apprime convenit: Pilulæ ſequentes per alvum & vrinæ vias ſimul humores educunt, ſucceſſu ſæpiſſime felici.

℞. Aloës ſocotrinæ, rhabarb. electi pulueris.
ſalis polychreſti & diagrid. ãã ʒj.
terebinth. coctæ & pulveratæ ℥iß.
Syrupi quinque radic. q. ſ. F. maſſa.
Pilularum dozis a ʒß ad ʒ iß.

Si quis potiones prætulerit.

℞. Sennæ mundatæ ʒiij.
cremor. tartari ʒ j.
infunde in aqua graminis q. ſ. In colatura diſſolve caſſiæ recens ex Fractæ ℥j. vel
Syrupi de cichor. cum rhabarb. ℥ iß. f. Potio.

vel *℞. folior. ſennæ ℥ß.*
rhabarb. pulveris. ſalis tartari ãã. ʒß.
liquir. & corticis citri ãã. ʒ ij.

Infunde

Infundi frigide per viginti quatuor horas in decocti graminis vel aquæ comm. ℔ j *fiat Potio in duas doses mane præbendas.*

Si obstructiones pituitæ soboles esse credantur, hydragoga in vsum adducenda erunt cum Mercurio dulci reddito: Pilulæ a me capite præcedenti descriptæ, ex gummi ammoniaco cum sagapeno, optimæ sunt.

Si ab Acidis obstructiones productæ fuerint, nunquam in purgantium præscriptione omittenda erunt salia absinthij aut tartari, vel alterius cuiuspiam fixi ad drachmam vnam: hoc in casu nihil convenientins vel efficacius ipso Mercurio: Enemata tum detergentia tum purgantia nunquam non conducunt.

Icterus, sæpenumero ægris accidens qui huic alvi fluore tentantur, soboles est obstructionum meatuum choledorum, bili enim cum exitus denegatus fuerit per prædictos meatus in intestina, refluit illa in massam sanguineam, vnde per vniversum corporis ambitum diffunditur: Quamobrem dicto in casu intrepide ad aperientia medicamenta transitus fieri debet, ex præcepto enim Hippocratis, ante purgantis exhibitionem corpus humectandum est, scilicet si bilis febrem induxerit, sitim, æstum, temperanda illa per sanguinis missionem, per ptisanas refrigerantes, enemata & alia: Deinceps eadem vacuanda est per purgantia maxime idonea & benigniora: Tum temporis bilis admodum tenuis est & acrimonia insigni prædita, quæ per vehementiora remedia exasperanda non est: Sin contra crassior fuerit & viscidior ab admixtione pituitæ, Ecce remedia idonea quibus locus erit præmissis generalioribus.

℞. *radicis vrticæ maioris contusæ* ℔ j.
tartari albi ℥ ß.
croci ℈ j. *Infunde & macera in vino albo, extrahe tincturam, cuius* ℥ ij *cum ptisana per aliquot dies sumat æger, mane, vel.*

℞ *capas albas modiocres minutim concisas numero ij. aut iij.*
seminis lini & violar. ãã. ℥ j.
Infunde in libris IV. *aquæ super cineres calidos vase clauso: Colaturæ vnum aut alterum cyathum cum aliquot guttis spiritus nitri dulcificati sumat æger mane jejuno stomacho* vel

℞. *radic graminis, rubiæ tinctorum ãã.* ℥ iij. *folior. absinth. mai. ãã m. ij. Bulliant in s. qu. aquæ, cola & vtere singulis matutinis cum syrupo de cichoreo cum Rhabarb. aut de quinque radicibus* ℥ j.

Sal Tartari volatile adversus omnes obstructiones præstantissimum est; Dom. Charas qui primus illud in experimentum duxit, in Horto Regio anno præterito, aptissimam illius præparandi rationem tra-

didit, à fynceriffimam in fua Pharmacopœa: Tincturæ croci & Tartari, vel guttæ aliquot fpiritus cornu cervini ex liquore quopiam aperiente optimæ quoque funt.

Si cui Pulveres magis arrident, hoc vti poterit.

℞. Stercoris albi gallinæ, lumbricorum terreftrium & millepedum pulverat. āā, ʒij Mercurii dulcis ℈ij.
Salis abfinthij ℥ß.
Sacchari ad pondus omnium, Fiat Pulvis, dozis à ʒ iß ad ʒ ij aut per fe, aut cum liquore, aut cum confervis fingulis matutinis fumendus.

Porro cum in hoc morbo frequens purgatio fit neceffaria, ad commovendos & attenuandos humores, Opiata fequens conducere poterit,

℞ Croci Martis cum fulphure ppti. ʒij.
Folior Sennæ. Rhabarb. el. āā. ʒj.
Scammon. & Mercur. dulcific. āā. ʒiiij.
Croci ʒj.
Terebinth q.f. Fiat Opiata, dozis a ʒj ad iij.

Purgatione peracta, & prægreffis remediis generalibus, ad fequens tranfitum facere licebit.

℞ radicis gentianæ, rubiæ tinctorum & valerianæ āā. ʒ ij.
Croci & falis martis āā. ℈j.
cum fuffic. quantitate extracti granorum juniperi formentur Pilulæ pifi magnitudine, quarum iij aut iv fingulis matutinis vorentur fuperhauriendo cyathum vnum decocti radicis graminis & fragariæ.

Alimentorum concoctio in ventriculo, & chyli in inteftino duodeno, forte rite peractæ fuere, at vero fi prædictus chylus ab excrementis fecretus non fuerit per continuatam in cæteris inteftinis concoctionem, illis permixtus per alvum excernitur, vnde exfurgit altera Fluxus chylofi fpecies.

Hoc intereft difcriminis inter pofteriorem hunc fluxum ventris chylofum, & priorem, quod in hoc chylus à fæcibus accuratius fecretus fit, excrementa autem alvina bile tincta cofpiciantur: In altero autem chylus nullatenus ab excrementis feparatus fit, neque vlla vt plurimum bilis tintura adpareat, eo quod prædictus humor in cyfti fellea cohibitus fit, aut exinde in maffam fanguineam commearit.

Nemini dubium effe debet chylum, aut maximam faltem illius partem, ab inteftinis in venas lacteas derivari, quibus vndique interiacent pufillæ glandulæ, per quas tanquam per filtrum tranfcolatur, perfectionem adipifcitur, ac cum lympha, vbertim illuc ex fingulis fere cor-
poris

poris partibus adveniente diluitur.

Prædictæ omnes venæ desinunt & inseruntur in majorem Asellij, glandulam, medium mesenterium occupantem, è qua aliæ emanant, quarum non tam multiplex est numerus ac priorum, sed multo majorum, quia earum officium est deferre lympham in glandula communi congestam: Secundæ venæ lacteæ præterea permeant innumeras exiguas glandulas sicut cæteræ, ac cunctæ desinunt in Pecqueti Receptaculum.

Aliæ præterea dantur Lacteæ è fundo ventriculi emergentes, in idem receptaculum onus devehentes, id quod Warthan omnium primus animadvertit.

Chyli pars tenuissima & spirituosissima, ex sententia præstantissimorum huius ævi Anatomicorum, nec non priscorum omnium, in mesariacas venas transit, immediate ab intestinis ad hepar abeuntes, atque iterum a cavitate ventriculi in venas gastricas feruntur, illum ad jecur simul cum cæteris deducentes.

Nonnulli ad hæc obiiciunt, quantumvis stricta fiat ligatura ex parte jecoris versus majores venæ Portæ ramos, nunquam candorem in illis deprehendi qua parte mesenterium spectant; At prædicta objectio non evincit, eo quod chylus, qui in venas gastricas & mesenterias commeat, tenuissimus est, lymphæ quam lacti similior: Præterea chylus, qui venas lacteas subit, crassitie maiori donatus & candidior, nullam sanguini albedinem imprimit cum in axillari ramo illi commiscetur: Rei autem veritatem hic loci comprobandam non suscipio, rationibus aut experimentis in medium adductis, sufficiat asseruisse chylum postquam sinum venæ Portæ subingressus est, impelli a motu ipsi in jecore comparato, versus ramos venæ cavæ, qui obviam procedunt ramis venæ Portæ.

Obiter de chyli commeatu agendum mihi fuit, eo quod eiusmodi Alvifluoris causâ ibi loci quærenda sit: Neque obscurum est vbi vasa chylifera a materia quapiam viscida obstructa sunt, pituita, bile, vel alia quapiam re, necesse esse vt chylus versus vltimum intestinum exitum affectet, ac per alvum secedat: Ideoque ægris vires sensibiliter atteruntur, ac in marcorem deducuntur, quod alimentum illos deficiat: Quamobrem simili in casu tenuissima alimenta exhibenda sunt ac spirituosa; postmodum materiæ viscidæ detergendæ sunt, crassæ incidendæ, vtræque remediis idoneis expurgandæ; a me superius ante allatis pro aperiendis jecoris & pancreatis obstructionibus; Neque enim ratio mihi adparet (quod quibusdam visum) cur quædam remedia magis idonea sint deobstruendo jecori

quam mesenterio; alia magis jecori quam lieni.

Præter remedia superius allata, sequentia quoque in usum trahi poterunt.

℞ *Extracti baccarum iuniperi & terebinth. ana* ℈ j.
limaturæ chalibis & mercurii dulcis āā ℈ j.
F. Bolus pro una dozi per plures dies iterandus.

Omnia salium volatilium genera hic commoda sunt, ex vino albo sumpta, vel alio liquore idoneo: Florum sulphuris semidrachma, aut purissimæ fuliginis ex ovo recenti, sunt remedia experimentis confirmata, in quavis obstructionis specie idonea, præmissis vniversalibus, si præsertim humorum incendij metus nullus imminet.

Sin suspicio sit humores crassos & tartareos simul cum acidis obstructiones parere, non sine fructu Pulvis sequens exhibebitur.

℞ *limaturæ chalybis, corallior. rubr. oculor. cancrorum & lumbeicorum terrestrium exsiccatorum āā* ℥ ß.
sacchari candi ℥ j.
Fiat Pulvis, dozis a ʒ j *ad* ʒ j ß *singulis matutinis longe ante cibum.*

Neque remedia axterna omittenda erunt, quale est sequens: Coquantur duo aut tria cæpe alba, totidem poma colocynth. in oleo communi; Parentur ex his duo cataplasmata, alternatim calide imo ventri admovenda: Si purgantia demum exhibueris, mirus consequetur effectus, imo vt plurimum ejusmodi cataplasmata sufficienter corpus expurgant: Non raro hæc in usum felici eventu duxi adversus puerorum lumbricos, & cum inani premuntur egerendi conatu.

Caput IV.

De Diarrhœa Biliosa & Melancholica.

Diarrhœa ingens est alvi Fluor, quo varii extra corpus efferuntur humores, citra commistionem alimentorum concoctionem subterfugientium, sanguinis vel puris, citra phelgmonen, vlcus, imo dolorem insignem: Est autem aut Biliosa, & Melancholica, aut Pituitosa & Serosa: Singulæ vel Criticæ vel Symptomaticæ.

Diarrhœa Biliosa & Melancholica in hoc conveniunt quod vtraque originem ducat à Bile acri & lixiviali, etsi quoad magis & minus differant: Eo autem discrepant, quod Bilis, quæ Diarrhœam biliosam parit, flava est subtilis, sulphurea & spirituosa. At vero ea, quæ Diarrhœam melancholicam excitat, nigra est, crassa, admodum fixa, Acidis turgens, partibus autem sulphureis destituta & spirituosis.

Atra bilis, inquit Hippocrates, *inter omnes humores corporis biscosissima est & sedes diuturnissimas facit*: Id vero meo judicio captu difficile non est, quandoquidem aliud non est bilis illa atra quam humor melancholicus in massa sanguinea, genitus per conjunctionem salis fixi biliosi, & Acidorum in illa prædominantium.

Cum autem salia acida, quæ intime fixis salibus vniuntur, substantiam acrem, crassam & viscidam pariunt, mirum esse non debet si exinde originem trahant fluores alvi pertinaces & periculosi, non secus ac alij morbi chronici & molesti.

Vnico capite complexurus sum Alvi fluxum Biliosum & Melancholicum, remedia quippe quæ bilem expurgant, ac temperant acrimoniam salis illius lixivialis, aut fixi, eadem vtrobique esse debent: Neque video quamobrem alia assignantur remedia specifica expurgandæ Bili, alia Melancholiæ: Nisi enim alia quæpiam intersit differentia inter vtrumque humorem, præter eam quæ a me adducta est, scilicet in melancholia multas latere partes acidas, easque crassas, intime sali lixiviali coniunctas: Bili contra inesse partes amaras, subtiles, extricatas, summæ activitatis, quærenda non sunt cathartica aliter quam quoad magis aut minus differentia, Acidis enim, qua talibus, nunquam competunt, ac solum ratione intimæ & arctæ conjunctionis eorum cum humoribus valentiora exhibenda sunt: *Melancholicos deorsum valentius purgabis*, inquit Hippocratis: Partes Bilis subtiles & activæ facillime purgantibus cedunt; debiliora autem vel fortiora exposcunt, prout magis vel minus extricatæ sunt, plus aut minus mobiles sunt: Ideoque semper necesse est humorum expurgandorum qualitatem perpendere, eo quod æqualiter irritentur à debilibus purgantibus & a generosioribus:

A generosis irritantur, cum motu exagitantur nimio, ac remediis opus habent quæ eosdem tantum versus intestina deducant: A debilibus autem irritatio accidit, si iidem crassiores fuerint ac viscidi; eo quod remedium sæpe quidem vi polleat eosdem subtiles efficiendi, atque à massa sanguinea disgregandi, non tamen extra pellendi ac ad alvum deducendi, tunc temporis novos tumultus cient, pejora quam ante purgationem damna inferunt.

In Biloso alvi fluxu, cum alvi excrementa flavescunt, humores tenues sunt & æstu perciti, febris sæpe intensa & periculi non expers, cum siti, anxietatibus &c. oritur Alterantia idonea in vsum venire debent, quæ adstrictoria vi polleant, sint acida, dummodo tussis absuerit, neque metus sit ab irritatione partium membranosarum & sensibilium thoracis, sicuti inferius dicturus sum.

Viceversa in Melancholico, in quo excrementa ad nigrorem vergunt, crassior est sanguis, sitis parva, nulla fere febris, remediis temperatis locus est, sed spirituosis & sulphureis; adstringentibus, plurimum alkali possidentibus, abstinendo à bolis & terris adstringentibus dictis, eo quod illarum vsu condensentur humores, & Acida pertinaciter cohibeantur, à quibus prædictus fluor commovætur: Cum porro multum referat rem hanc methodice pertractasse, quantum brevitas à me observanda concesserit, e re quoque est novisse quid proprie sit Bilis, ac quas generationis habeat cau as.

Ex Bilis analysi discimus constare illam plurimo sale lixivioso, quibusdam salibus volatilibus, pauco sulphure facile inflammabili: adeo vt is humor propria natura acrimonia quapiam pollere debeat, & adversari Acidis, cujusmodi sunt alkalia fixa: sed præterea inflammationi obnoxia esse debet, ratione partium summe activarum in ipsa contentarum.

Neque difficile erit inferre num Bilis intra massam sanguineam generationem habeat, aut in vesica stellea; at cum experientia teste, si ad naturæ normam loquendum sit, omne salis genus sit volatile, nullum autem extet fixum quam artis ope aut calcinationis, non arduum quoque erit animo concipere sat vegetum esse calorem in massa sanguinea vt per eum salia volatilia, quæ cum alimentis corpus subingrediuntur, imo etiamnum cum aëre inspiratione inducto, cum partibus terrestribus fixentur; ac simul paucillo sulphure; non secus ac vbi partes acidæ cum tartareis coeunt, calculos in plerisque visceribus formantes: Eodem pacto salia volatilia si quando fixationem in corpore experta sint, accedente parte oleosa, ac quibusdam spiritibus, qui nequaquam occurrunt in alkalibus mere fixis, bilem efficient etiam non concurrente fermento, quod supponitur in vesica fellis adesse.

Existimo tamen humorem biliosum, qui e massa sanguinea in vesicam felleam expellitur, non semper Bilis perfectæ nomine donandum, imo ipsum Fel satis esse biliosum vt illi bilis formam inducere valeat, tam ab ad mixtione partium illius alkalisatarum, quam insigni hepatis calore, ac partium cystin felleam ambientium.

Liceat ergo nobis supponere Bilem in massa sanguinea adesse, necnon in cysti fellea, ipsam vero, quantitate aut qualitate peccantem, viam sibi facere in ventriculum & intestina per arterias gastricas & mesenterias illic desinentes, adeoque Alvi fluorem parere, vt cum eo, exuberans copia, aut acrimonia insigni prædita, per canalem choledochum defertur:

Sufficiat

Sufficiat vero solum perpendisse qualem generationis modum habeat, cum autem superius dixerim per quandam calcinationis speciem eam gigni, a salium volatilium fixatione, nulli dubium esse debet quo plus caloris obtinuerit massa sanguinea, eo amplius in ea bilis productum iri.

Hinc accidit febricitantes, in quibus humores jampridem incendium conceperunt, sub finem morbi vtplurimum ictero fœdari, eo quod salia volatilia, ac partes maxime subtiles massæ sanguineæ, partim discussæ sunt, partim cum terrestribus fixatæ, ac proinde plurima bilis genita est quæ per vniversum corpus diffunditur.

Sic quoque observare est plurimos alvi fluores contingere febribus desinentibus: Multas quoque notamus insignes biliosas vacuationes exhibitis catharticis morbis declinantibus, quæ cuncta eandem agnoscunt causam: Quæcunque cruorem accendere apta nata sunt, vel illius partes in motum ciere valent, sicutl sol, corporis labores, animi pathemata, prava alimenta, vel quæ calidiora sunt, aut putredini obnoxia &c. in generationem bilis fœcunda sunt: Proinde mirum ne sit si tot alvi fluores in castris occurrant, cum milites calorem concipiendi sexcentas occasiones nacti sint, fructibus ad putredinem vergentibus vescentes, aliisque deterioribus a quibus incalescunt humores ac in motum incitantur.

Examinata jam Bilis natura, ac declarato generationis illius modo, non difficile fuerit judicare qua ratione alvi fluxum inducere valeat cum ventriculum & intestina subingreditur; sive enim copia in vitio fuerit, sive qualitate, tanta vehementia vellicat fibras tum annulares, tum carneas, vt quicquid visceribus illis conceptum fuerit, sine mora prodire atque affatim cogatur: Irritatio autem insignior est si salivæ quantitas sufficiens defuerit, a qua domatur bilis; vel si non satis adfuerit pituitæ ad illius acrimoniam obtundendam; vel succi acidi ad contemperationem ejusdem.

Prædicta Bilis vtplurimum aut nimis vnctuosa est, aut plus justo acris, ideoque temperanda est vsu remediorum quæ ferocientem illam reprimant, & acrimoniam demulceant: Vel eadem redundat, ideoque per purgantia foras extrudenda est, aut per vomitoria, indicatione sumpta ab illius inclinatione & Naturæ impetu.

Quoad evacuationem, illico Enemata in vsum advocentur, tum purgantia, tum detergentia, tum refrigerantia: A vomitoriorum vsu, si modo per initia exhibeantur, semper felix successus expectandus, tum scilicet cum bilis primas vias obsidet, nauseamque excitat aut in vomitum propensionem.

Sal vitrioli, tartarum emeticum, cryſtalli capite ſecundo traditæ, &c. aptiſſima ſunt: Quoad cathartica,benigna hic cæteris anteponenda, quando humor oleoſus eſt & ſubtilis, cuiuſmodi ſunt tamarindi, caſſia,rhabarbarum, myrobalani, ſyrupus roſarum pallidarum, Electuarium catholicum Nicolai,Diaprunum ſimplex, Diaprunum Dom. Sylvij, cæteraque cholagoga, addito vero ſemper cryſtallo minerali, aut cremore Tartari.

Non abs re præcipit Hippocrates bilem lenioribus purgare ſi commota fuerit, & multo potu vti: Certiſſimum eſt a purgantibus humores vacuandos in motum inſignem cieri ſi a cæterorum conſortio ſegregentur, ideoque ob tantillam in ſanguine commotionem bilis in vlteriorem motum impellitur, ſi remedium illam vacuando exhibitum ſit, cæteroſque humores adeo exagitat vt febris eapropter augeatur cæteraque ipſam concomitantia ſymptomata.

Potum quod attinet, vtile eſt quæpiam acida Ptiſanæ commiſcere ac Iulepis, cum bilis plus juſto commota ſit, ideoque oleoſitate nimia gaudeat: nihil autem æque humorum excalefactorum partes oleoſas & ſulphureas temperat ac ſalia acida, variis modis exhibenda: Ideoque tinctura roſarum cum pauxillo ſaccharo hoc in caſu præſtantiſſima eſt: Ptiſana quoque parari poteſt ex hordeo, radice fragariæ, & oxalidis: Aqua chalybeata incaocta radice conſolidæ majoris optima eſt,ſi inhibendus fluor ventris, exhiberi poteſt additis ſyrupis cydoniorum vel oxyacanthæ.

Si febris, ſitis, vigiliæ & inquietudines inſignem moleſtiam pariant, venæ ſectio nunquam omittenda eſt, cui adiungendæ emulſiones & julepi ſomniferi, à quibus ſimul & ſemel refrigerium & incraſſatio bili inflammatæ & ſubtili inducatur.

Demulcendæ Bilis gratia, ſemper in conſiderationem adduci debet num magis acrimonia peccet quam oleoſitate; ſi acrimonia, lenienda erit oleoſo quopiam remedio ac refrigerandi vi prædito, exempli gratia vſu emulſionum vulgarium, ſeri lactis magna quantitate tepide hauſti; ipſius etiamnum lactis, ad omnem alvi fluorem tantopere decantati: Neque tamen in alia præter quam hac ſpecie, me iudice, exhibendum eſt, vt & in ſeroſo fluore ſi Acidum dominium obtinet, adhibita tamen accurata cautione, nam ratione bilis; acrimonia tantum intenſa peccantis, ſacchari roſati addidiſſe tantillum vtile eſt: vel ſalium volatilium quæ id temperant: Sin Acidum in vitio ſit, quædam ſalia fixa, exempli gratia tartari vel abſinthij, ad arcendam coagulationem ab humoris aciditate imminentem: Optandos effectus Lac non alia facultate exſerit quam dulcedine partium

tium & ramositate quas in se continet, quibus bilis acres aculei, vt & humoris acidi, implicantur & obtunduntur.

Si Bilis oleositate peccaverit, Lacti plane valedicendum, ratione partis butyrosæ admodum in illo exaltatæ, facile in sanguine flammam concipientis; Si idem humor viscedine quoque peccaverit, vel obstructio adfuerit in canalib us choledochis, vel in viis chyliferis, Lac etiamnum omnino vitandum est, ratione partium in illo viscidiorum,& summæ ad coagulationem propensionis, vnde proinde causæ morbificæ augmentum imminet: Adeo vt mirandum non sit si Empirici,qui impudenter quodvis alvi fluoris genus vno remedio se sanaturos jactitant, sæpissime à proposito aberrent, nec promissis stent, eo quod nec ratiocinio morbi indolem pervestigent, neque remedij qualitatem: Experientia revera, (quam nullus non sibi circa morborum curationem æque arrogat) maximam Medicinæ partem constituit, at sæpenumero fallax est, semper autem periculi plena nisi comitem habuerit rationem.

Sunt & qui quodvis Fluoris alvi genus vnica grani vnius *laudani* exhibitione se sanaturos pollicentur: Revera id extractum inter cætera remedia præstantissimum est, securissimumque inter cætera anodynum; At cum non omnibus æque perspectæ sint illius facultates, & pauci exacte attendant ad varios quos producit effectus, ideo fieri non potest vt prospero semper successu exhibeatur.

Hactenus omnium opinio fuit Opium summe frigidum esse, quod narcotica vi polleat, at vero si animum quis advertat id absque correctivis exhibitum, aut nimia quantitate, intensum calorem excitare: Si quoque illius amarities perpendatur, perpetua & individua illius comes, quæcunque demum accedat præparatio, nisi propria illius natura corrumpatur, nemo non in aliam abiturus est sententiam,assertus quippe potius id esse calidum: Resinosa substantia quæ ex opio elicitur mediante vini spiritu,pars autẽ salina quæ ope aquæ educitur aquæ acrimonia pollent & amarore, ambæ autem illæ qualitates caloris manifesta sunt indicia:Ab experientia quoque compertum habemus idem hidroticum esse,imo & diureticum,dicti autem effectus vno eodemque tempore medicamenti frigidi soboles esse nequeunt.

Neque in promptu ratio est per quam remedium tali caloris gradu donatum somnum provocare valeat: Id forte contingit eo quod illius ope serum à cæteris humoribus secernitur, qui ideo crassitiem adipiscantur majorem, ac spiritus validius colligant: Forte quoque quod parte volatili & sulphurea, qua præditum est, temperata humorum acrimonia, spiritibus quoque tranquillitatem conciliat, a

quorum tumultu vel vehementi in cerebrum impetu, aliasque corporis partes, pendent vigiliæ & inquietudines: At revera admodum arduum est rationem tradere, nec non manifestum facere quomodo adeo exigua quantitate tam potenter in nostris corporis humores agat: *In minimo maximum, in maximo minimum.*

Quantumvis anodynum sit Laudanum, in pondere tamen & mensura concedendum est: Optatos sæpenumero edit effectus in sistendis alvi fluxibus, tam diarrhœa Biliosa, quam Serosa & Dysenteria, Vbicumque tandem mulcenda est humorum acrimonia, dummodo cautiones necessariæ cum cæteris remediis adhibeantur, ac temperamenti ægri & constitutionis morbi ratio habeatur.

Licet & nonnunquam per dies aliquot, nullo periculi metu, horis matutinis, vncias duas olei amydalarum dulcium porrigere, addita vncia vna succi limonum & tantundem sacchari rosacei, ex tribus vel quatuor vnciis ptisanæ ordinariæ, vel aquæ plantaginis, in vnam vel plures dozes.

Possunt etiam per os exhiberi vnciæ duæ olei communis, quod ebullierit cum vnciis sex vini rubri, ad mediæ partis huius consumptionem, addito pauxillo saccharo: Postrema duo hæc remedia exhibenda sunt solum si Bilis acrior & atra sit: Valent & in Diarrhœa serosa, cum acrimonia salium dominatum tenet. Remedium quoque sequens optimum est.

℞ *Pulveris viperarum & confectionis de hyacintho āā.* ℥ ß.
Corallorum præparat. ℥ j
Laudani grana iij.
Cum syrupo de absinthio fiat opiata, cuius dosis ʒ j *sero & mane.*

Cum Diarrhœa Biliosa omnium frequentissima sit, ideo mitiganda est Bilis flava a qua originem ducit, adhibendo remedia illi idonea, ea præsertim quæ aciditate levi & pungente prædita sunt, cuiusmodi sunt omphacium, succi aut syrupi oxyacanthæ, limonum, granatorum: valet itidem spiritus acidus & stypticus è vitriolo elicitus, vel alumine, &c. commiscendi aquis portulacæ, nymphææ, plantaginis, jusculis, ptisanis &c.

Remedium sequens toties, tamque felici eventu in vsum duxi, vt non possim non plurimi facere: adimplet quippe omnes indicationes a bilis natura sumendas, quam temperat, effrænemque illius impetum coercet.

℞ *Conservæ rosarum rubr.* ℥ v j
Confectionis de hyacintho, Theriacæ ana ℥ j
spiritus vitrioli ʒ j

facchari

sacchari ℥ iij.

Infunde per noctem calide in ℔ iij *aquæ melissæ, vase clauso fiat colatura, cuius vncia vna aut altera frequenter exhibeatur.*

Nec remedia adstringentia omittenda fuerint, crocus martis cum conserva rosarum, vel cydoniorum, inter optima numerandum est: Laudano quoque locus est, quod potionis forma dari potest, vel pilulari: somnum enim inducendo immodicum humorum motum reprimit, *Vbi sistere volueris somnum facito*, & *ne moveto*, inquit Hippocrates, Opiata sequens etiam appositissima est.

℞ *Seminum papaver albi, plantaginis, & sophiæ Chirurgorum ãã.* ʒ ij.
Croci martis adstringentis ℥ ß.
Laudani grana xij.
Mivæ cydoniorum ℥ i ß.
Fiat Opiata, Dosis ʒ j *bis in die, Vel*

℞ *Radicis tormentillæ & corall. præp. ãã* ℥ j.
Croci martis adstringentis, Theriacæ ãã ℥ ß.
Rhei electi leviter terrefacti ʒ iij.
Cum syrupo de absinthio f. Opiata, Dosis ʒ ß.

Vel ℞. *Croci Martis adstringentis* ℥ j.
Sacchari candi ℥ ß.
Cinnamomi ʒ ß.
Misce, fiat Pulvis à ʒ ß. *ad* ʒ j. *sumendus.*

Contingere necnon potest vt canales biliarij obstructionibus laborent in hac Diarrhœæ specie, & bilis redundans in massa sanguinea è vasis exundet in ventriculum ac intestina per arterias: Tunc temporis prædictus humor per lotij vias derivandus est, in vsum ducendo diuretica, quorum basis sint acida, incidunt quippe materias crassas & pituitosas, hic parientes obstructiones, exempli gratia,

℞. *Aquarum graminis & raphani ãã.* ℥ iij.
Tartari vitriolati ℈ j.
Syrupi limonum ℥ j. *Detur matutinis horis.*

Id remedium eodem tempore Bilem emendat, tenuitate peccantem & æstuantem in massa sanguinea.

CAPVT QVINTVM.

De Diarrhœa Pituitosa & Serosa.

NOn aliud discrimen constituo inter Pituitam & Serum, quam quod illa crassior est & viscosior, hoc fluidius: Pituita tamen dulcior est, serum salsius, hoc proinde Acidis facilius imbuitur & bile, ac frequen-

tius fluorem alvi excitat: Vterque tamen humor aquæ naturam resipit, hoc est vtriusque basis mera aqua est.

Omissa enumeratione causarum procatarcticarum à quibus Seri proventus deducendus, aut Pituitæ in corpore, hoc vnum afferam prædictos humores ad intestina deferri, aut per ventriculum, aut per pancreas, aut per arterias mesaraicas:

Oportunum foret hic loci demonstrasse quomodo a massa sanguinea saparentur, ac in cavitatibus & meatibus corporis coacerventur, præsertim in cerebro, maximam dictorum humorum partem suggerente, secundum Hippocratem: Sed nimium ab instituto recederem, cum mihi contractam brevitatem proposuerim.

Quocunque vero ex loco Pituita & Serum in intestina confluxerint, Alvo fluorem inducere valent, vel si redundaverint, vel si qualitate in vitio fuerint, ac præsertim ventriculus iis luxuriaverit: Perpendere ergo æquum est an prædicti humores simpliciter Aquei sint, aut Pituitosi, aut etiam Biliosi & Acidi, quo propriæ judicationes eliciantur ad evacuationem congruam, vel tempestivam correctionem, ope remediorum convenientium.

Evacuationem quod attinet, illico per alvum illa instituenda est, sive prædicti humores nimia quantitate abundaverint, vel qualitate peccaverint, in vsum advocando Hydragoga, quorum superius memini: At vero si acidiores fuerint, Purgantia tempestiva non sunt: Diuretica vero magis conveniunt, & sudorifica temperantia, ad humoris fluxum avertendum, eorum electione facta quorum basis sunt salia fixa, Exempli gratia hoc sit Sudoriferum.

℞. *Salis absinthii* ℈ß.
Spiritus fuliginis, aut sanguinis humani, aut salis armoniaci ℈j.
Laudani gr. j.
Misce in aquæ sudoriferæ aut decocti gaiaci, chinæ, buxi &c. ℥vj, *capiat æger cum regimine.*

℞. *Diaphoretici miner.* ℈j.
Theriacæ vet. ʒj.
Da cum vino aut cum liquore convenienti.

Exhiberi potest drachma vna Pulveris viperini, vel Sal viperæ volatile, vel Tartari eodem modo.

Diureticorum capitibus præcedentibus iam memini; at vero abstinendum præsertim ab Acidorum vsu in Fluore alvi quem inducit vel serum, vel pituita acida, Sic tartarum album, spiritus salis, succus limonum vel oxalidis &c. inepta sunt: Præstantissimum est remedium

dium sequens.

℞. *Cinerum sarmentorum vitis lib.* ß.
Sacchari ℥ ij. *Infunde per tres horas in decocti salsæparillæ & bardanæ* ℔ iv. *Fiat colatura , addendo elæo sacchari cinnamomi, aut caryophyllorum* ʒ j *ad usum bis in die, ad* ℥ vj *pro dozi.*

Etsi Diureticorum beneficio serum per letium effundatur, nihilominus tamen ratione salium admistorum adstringentem vim illa possidet, quorum acrimonia fluorem alvi provocat, at vero illorum electio habenda, sicuti jam superius innui.

Hidroticorum eadem est ratio, quibus sal fixum tanquam basis inditum est: Ab his exhauriuntur aquæ ac sanguinis partes maxime subtiles, sed præterea salia acria domantur, sæpe fluorum alvi serosorum & pituitosorum causæ.

Neque omittenda Enemata Detergentia, Anodyna & Corroborantia.

Temperationem, lenitionem & correctionem humorum quod attinet, ac viscerum corroborationem, in usum duci potest ptisana chalybeata, cui incoquenda erit rasura cornu cervini, addito pauco sacchario: Quandoquidem febris plerumque non insignis est, ventriculus autem semper debilis, tantillum vini rubri concedi potest.

Si *Alvi fluor serosus* fuerit, in quo Acidum dominium obtinet, corrosio autem & tormina intestinorum admodum urgent, id quod accidit cum alvi deiectiones viridis sunt coloris, præscribenda est ptisana ex hordeo & cornu cervino confecta, vel quopiam simili, Usus lactis cum saccharo & ovis admodum idoneus est, proscripto omni alio nutrimento, sed utile fuerit singulis matutinis, ante illius assumptionem, exhibuisse dozin Pulveris sequentis.

℞ *Salis Tartari* ʒ iij.
Nucis moschatæ ʒ ß.
Misce fiat Pulvis , dosis ʒ ß.

Sequentia duo remedia experimento comprobata sunt simili in casu.

℞ *Chalybis sulphurati subtilissime triti* ℥ j.
Corallior. rubeor. ad albedinem calcinatorum , Santalor. rubror. ãã. ℥ ß.
Cinnamomi ʒ iij.
Sacchari rosati ad pondus omnium.
Fiat Pulvis , dosis ʒ j *cum conserva rosarum sumendus.*

℞. *Oculorum cancrorum.*
Cornu cervi usti ãã ʒ ß.

Confectionis de hyacintho ℥ j.
Fiat opiata cum syr. de stœchade ad vsum.

Quandoquidem ventriculus in eiusmodi Diarrhœæ specie maxime omnium patitur, eapropter corroborandus per remedia stomachica à me commendata capite de Leienteria, observatis conditionibus necessaris ibidem allatis: Crocus Martis sulphuratus assumptus pondere semidrachmæ ex conserva rosarum, optimum est remedium.

In vsum potest venire hoc loco Panis sambucinus, qui vel simplex est, vel compositus: Simplex paratur ex farina secalina, & vino aut succo sambuci: Compositus fit hoc modo.

℞ *Corallor. rubr. præparat.*
Cornu cervi vsti ãã ℥ ij.
Granorum hederæ.
Seminis plantaginis ãã. ℥ i ß.
Laudani opiati solidioris ʒ ß.
Farinæ frumenti & secalinæ ãã. ℔ ß.
Radicis symphyti maioris ℥ vj.
Pulverentur omnia & per setaceum traiiciantur, Misce s. a. cum suff. qu. granorum sambuci, Formentur Placentulæ satis molles, & in furno instar Panis vsualis coquantur: Coctæ in pulverem redigantur, & iterum cum suco pistentur, Ter idem repetatur: Panis erit tunc optime præparatus ad vsum.

Hic Panis in omni fluoris ventris specie conducit, dummodo eius vsum non impediat vel debilitas stomachi vel febris.

Non pauci ægri dum profusior est alvus de mictionis difficultate conqueruntur: Causa inde est, primo, quod conatus adsit in desidendo, ac fibræ nerveæ, recto intestino & vesicæ communes contendantur, ideoque impedimento sint ne sphincter eiusdem vesicæ dilatari queat: Secundo, maxima seri pars effluit per alvum, quæ per vias lotii secerni debuerat, sive obstructionum causa, chyli transitum occupantium, sive ratione impetus humorum versus inferiorem ventrem, & hiantium plus iusto arteriarum mesaraicarum.

Priorem causam quod attinet, removenda est irritationis causa ab intestino, vsu Enematum detergentium, emollientium & anodynorum, nullis additis purgantibus aut adstringentibus, Ex lacte bubulo parata, addita vncia vna vel altera mellis rosati cum ovi vitello, proficua sunt: Posterioris gratia, reserandæ sunt obstructiones ope purgantium, in vsum ducendo diuretica sicut ante innui.

Simili in casu perpetuo à me observatum Pulverem radicis Ialapæ, ex sennæ decocto cum pauco saccharo sumptum, mira præstare: Salis poly-

chreſti drachma vna ex duobus cyathis aquæ taraxici, vel ptiſanæ officinalis, apprime etiam conducunt ſi præſertim addita fuerit vncia vna ſyrupi de cichor. compoſiti cum Rheo, qui valide per vrinæ vias pellit.

Capvt VI.

De Dyſenteria.

DYſenteria Fluor eſt alvi cum crebris deiectionibus, cruentis & purulentis, ingentibus torminibus, excoriatione & vlcere inteſtinorum.

Dyſenteriæ cauſa vulgo cenſetur humor acris & ſalſus, inteſtinorũ tunicis adfixus vlcus inducens, & vaſa ſanguifera corrodens, vnde prodeat cruor, qui excrementis commiſcetur, & pus: Eaqueprópter ſymptomaticam perpetuo eſſe iudicant, ac periculi plenam: at, ex mea ſententia, nihil obſtat quominus aliquando critica ſit, etſi comites ſint dolores cum aliis accidentibus quæ inducere ſolet.

Quicunque enim humor acris, tenuis aut craſſus, in inteſtina tranſmiſſus, illiſque adhærens, vel a capite defluit, vt ait Hippocrates, vel a ventriculo, vel a pancreate, vel immediate per arterias ex maſſa ſanguinea deducitur: Sæpenumero autem contingit humorem qui Dyſenteriæ author eſt, tantundem mali inteſtinis non inferre, è quibus quippe facilem exitum habeat, ac ſi hæreret in maſſa ſanguinea, in capite, in pancreate aliiſve viſceribus.

Ideoque, quicunque ſanguis ex inteſtinis manaverit, etiam cum pure, perpendendum eſt an ſemper neceſſaria ſit cita illius cohibitio, aut permittenda excluſio per alvum, expurgante humores natura ſicuti per alias vias a noxiis ſe liberat: Si pus vlceris indubia eſt nota, quippe quod ſemper præter naturã, quod neceſſe eſt quam citiſſime licet, ad conſolidationem deducere, ſanguis in dyſenteria per alvum excretus ſæpenumero certum indicium eſt criſi, contingentis ex maſſa humorũ, adeo vt curſus tum tantummodo inhiberi debeat cum vires manifeſte atteruntur; aut cum ex intenſione dolorum, ac egredientis puris copia, vlcus amplius fieri cognoſcitur, profundius & periculoſius.

Fluor ille ſanguinis qui prodit ex inteſtinis, ſæpiſſime eadem ratione contingit qua hæmorrhagia narium; cuius cauſa conſiderandum eſt nonnullos ramos arteriarum carotidum a baſi cerebri aſcendere verſus proceſſus mammillares, é quibus in capacitatem narium deſcendunt cum nervis odoratoriis, ac diſſeminantur per vniverſam tunicam glanduloſam: Inſignia ſunt prædicta vaſa, quorum officium eſt non ſolum calorem & alimentum adferre partibus, ſicuti cæterarum arteriarum, ſubeſt & alter vſus, ſcilicet plurimum ſerum deferre in glandulas

papillares, quapropter necesse est illarum orificia admodum hiare: Sanguis autem quantitate si peccaverit, vel qualitate, vel impetu nimio cieatur, vi viam sibi facit per dictos ramos arteriosos, cuius effluxus criticus est aut symptomaticus.

Eadem ratio est arteriarum mesentericarum, quibuscum officium commune est plurimum serum naturaliter deferre, pituitam, aliosve supervacaneos humores aut vitiosos in intestina, id quod oculis obvium est ex purgationibus artificio excitatis, vel etiam ipsa Anatome, anastomoses ergo illarum plurimum hiare debent, Sin contigerit sanguinem copia peccare, aut qualitate vitiosa, eam viam sibi quærere potest, motu æque critico ac per quamcumque aliam partem corporis.

Sed si Dysenteria aliquando fiat more critico, sanguinem effundente natura, multo sæpius accidit esse symtomaticam ratione vlceris quod innascitur intestinis, hinc vix curationem recipit, vel propter alia accidentia consequi solita: Nam vel sanguini liber commeatus per vasa mesenterica denegatur, vel plus debito fluidus est & serosus, vel etiam plus quam decet acer & corrosivus.

Cum sanguinis per venas commeatus liber non est, id contingit ob pituitam crassam & viscidam, quam arteriæ in intestina continuo eructant: Fieri porro potest vt humor iste subsistat, atque in glandulis etiam intestinalibus concrescat, aut ductibus ex iis emergentibus, ideoque adeo premat venas vt sanguis ex arteriis illuc influere nequeat: Vel ipsas subingrediatur venas pituita, aut in extremis arteriis hæreat, easque in tantum obturet, vt sanguis viam vi sibi faciat in intestina, à quo vt plurimum vlcus inducitur, eo quod acrimoniam illic contrahat.

Dicto in casu circulationi ille reddendus est, fluxusque per venæ sectionem inhibendus aliasque vacuationes: clysteres idonei iniiciendi sunt, tum purgantes, tum discutientes, incidenda est pituita eadem purganda convenientium remediorum vsu: Tum temporis perpendenda ægri temperies, qui proculdubio pituitosu est, tardus, febris expers, cum appetitu imminuto, parum hilaris, nisi acida vna cum pituita dominentur, neque dolorem neque corrosionem inducentia.

Aliquando sanguis plus nimio serosus & fluidus est, sicuti contingit in fluxu hepatico, ob quem loturam carnium crudarum in limpida aqua factam refert: Tunc in intestina non influit ratione compressionis, vel obstructionis venarum & arteriarum: Id vero ideo contingit quod cum in illo deficiant calor naturalis & spiritus, coctionis humorum &

secretio-

ſecretionis opifices, nequaquam ſecretus, ſed crudus vaſa illa permeat, admixtus pituitæ quæ diluta admodum eſt, debilitatis & depravationis viſcerum index.

In illo Fluoris alvi ſpecie non tam incumbendum incraſſationi humorum, vel illorum derivationi, aut motus inhibitioni verſus inteſtina impetum habentis, quam virium inſtaurationi viſcerumque corroborationi, ope remediorum cardiacorum & ſtomachicorum.

Non raro accidit ſanguinem admodum acrem eſſe, corrodendi vi præditum, ſcilicet bilioſum aut melancholicum, ſi ſcilicet ſalia fixa aut lixivialia & acida exſuperant: Id cum contigerit, alvi fluor ſemper periculoſiſſimus eſt, ſi præſertim chronicis morbis ſuperveniat, aut diarrhœis, eo quod partes maxime ſpirituoſæ ac dulces ſanguinis, à quibus ſolis ſalium acrimoniæ temperatio expectanda, diſcuſſæ fuere, aut etiamnum fixatæ ab intenſo calore in illas agente.

Maius vero periculum invehit ſi ægris intenſa ſitis moleſta ſit, eo quod pauciſſimus ſuperſtes ſit liquor ſeroſus & dulcis, qui ſalivæ materiam præbet, ac acres humores mitigat, vel ſi quæ adſint illius reliquiæ, in vitio is ſit, eo quod illorum ſaliva ſemper aut craſſior, aut ſalſa, vel amara aut acris fuerit: Cunctæ autem prædictæ pravæ qualitates, quæ facile ſe produnt, intenſum calorem arguunt, ac inſignem in ſanguinea maſſa confuſionem, vt & in viſceribus.

Curationem Dyſenteriæ quod ſpectat, ad cauſas principales & varias à quibus producitur ſemper attendendum: Diætam quod ſpeciat, laudo panatellam, aut pultem cum ſaccharo & ovis paratam, dimiſſis iuſculis carnium, ſi ſcilicet abſuerit febris, aut ſaltem ſi levior: Hordeum & oryza in lacte rite cocta, aut in carnis jure, præſtantiſſima quoque ſunt: Ptiſana non alia ſit quam quæ a me ſuperius præſcripta, reſpectu habito humoris prædominantis. Addere licet radicem conſolidæ majoris, argentinam, veronicam, bugloſſam, ſaniculam, pimpinellam, ſed præſertim agrimoniam.

Remedia Dyſenteriæ curandæ idonea eadem ſint quæ Diarrhœæ competunt, a me capite præcedenti allata, additis regulis obſervandis iuxta humorum qualitates: Sed præterea nonnulla allaturus ſum admodum convenientia, & experientia comprobata.

Sed præ cæteris ad ſanguinis miſſionem attendendum, triplici de cauſa nunquam omittendam, primo ad temperandas & coërcendas ſanguinis partes activas ſi plus juſto æſtuent & tumultuentur.

Secundo ad vacuationem partis illius exuberantis, aut portionis cacochymiæ acrimonia ſua illum exagitantis: adeo vt vniverſa maſſa ſan-

guinea pauciore reddita, & sui iuris, minusque in vasis commota, circulatio facilius perficiatur, minoreque impetu in partes illabatur, ac proinde placidius versus extremitates arteriarum mesaraicarum deferatur.

Tertio ad cursum sanguinis versus alias partes inhibendum, sicuti id in more positum est in curatione cuiuscunque hæmorrhagiæ

Solenne est in principio Dysenteriæ catharsin instituere, at vero non semper necesse est huic dogmati adhærere, eo quod cuncta cathartica humores admodum exagitent, irritentque intestiua ac extremitates arteriarum mesaraicarum, plus solito hiantes: Nihilominus tamen illico purgandum *si materia turgeat.*

Morbi causa materialis & potissima aliquando adeo redundat, & furibunda est, vt sæpe in mora sit periculum, ideo necessaria est purgatio, *etiam in valde acutis*, ait Hippocrates, si præsertim sanguis impurus appareat, aut viscidos, quos fermentatio partium activarum subigere nequeat, aut per sudores expellere, vrinas &c.

Purgationes validiores ne sint, ideoque in vsum ducantur Tamarindi, Rheumbarbarum, Myrobalani, Cassia, ac eiusmodi cathartica quæ primas vias non transcendere censentur, quandoquidem temperandi potius sunt humores quam irritandi.

Purgatio necessaria est ad mundandum vlcus intestinorum, ac expellendas materias quascunque fæculentas & noxias, à quibus impura fieri possunt & corrodi, si præsertim gracilia vlcerata fuerint, eo quod enemata & clysteres eo penetrare nequeunt.

Sed præterea cita catharsis necessaria est si obstructio arterias obsideat aut venas mesaraïcas, quinimo glandulas intestinales; Id quod ex signis a me superius allatis colligere est, sicut & ex maiori aut minori doloris sensu fluxionis initio.

Si bilis nigra purganda veniat, aut melancholia, id quod rarius faciendum, Pilulæ seqnentes admodum idoneæ sunt, ob Mercurii vim, qui Acida ab Alkalibus etiam fixissimis segregat, cæterisque corporibus, quibuscum arcte cohæret.

℞ *Pulveris radicis Gialapæ.*
Gummi ammoniaci electi ãã. gr. xv.
Scammonii
Mercurij dulcis ãã. gr. x.
Cum extracto granorum iuniperi fiant Pilulæ pro vna dozi.

Enemata perpetuo in vsum ducenda sunt, imo si cathartica fuerint purgationum assumptarum vicem supplere possunt quando vlcus inferiora

inferiora intestina obsidet: Admodum conveniens erit iniectio clysteris Detergentis cathartico per os ea die exhibito, aut saltem vtendum iniectionibus ad rem facientibus.

Clysteres corroborantes, parati ex decocto absinthij & rosarum Provincialium in aqua chalybeata ac vino rubro austero, dissolvendo ovorum vitellos, confectionem hyacinthinam, theriacam, admirandæ sunt vtilitatis tempestive adhibiti.

Eadem ratio est Paregoricorum, compositorum ex sebo hircino, adipibus & oleis: Qui ex lacte cum saccharo fiunt, floribus chamomillæ & croco. Vel ex capitum & intestinorum vervecinorum decocto, admodum quoque conducunt si sæpius iterati fuerint & exigua quantitate iniiciantur: Tria aut quatuor Laudani grana addita sæpe mira præstant.

Alterantia remedia quod spectat, non pauca attuli præcedentibus duobus capitibus: Hoc vero loco præcipue observanda venit, sicuti superius innui, qualitas bilis, quæ vt plurimum omnis Dysenteriæ parens est: Hippocratis aphorismus veritatem effati aperte comprobat, *In longis Dysenteriis si ructus acidus, qui prius non fuerat, supervenerit, probum est signum*: Supponit Hippocr. humorem prædominantem, Dysenteriæ causam, Bilem esse flavam, subtilem & oleosam, imo lixivialem & acrem, ac proinde destitutam partibus acidis a quibus temperiem obtinet: Ructus autem acidi, hoc in affectu supervenientes, indicia sunt in bonis ducenda, eo quod Acida supervenientia temperant sal acre & lixiviale Bilis, ac fixationem inducunt partibus lixivialibus humorum: Sin iidem ructus initio morbi se exhibuerint, ac in morbi progressu augmentum capiant, funesta potius signa sunt quam salutaria, effectus quippe bilis acrimoniam & mordicationem adeptæ, ob exuperantem Acidorum copiam a quibus fixata fuit, & vt ita dixerim dominium in eam obtinuerant, adeo vt priori exuta fuerit natura: Immutatio illa accidit cum evadit nigra, aut saltem porracea, sicuti ex deiectionibus apparet, aliisve symptomatis pernitiosis, ac præsertim ex alvi torminibus, *Dysenteria cum habuerit*, ait Hippocrates, *dolor adest per totum ventrem & tormen, & egerit bilem ac pituitam, & sanguinem combustum: Morbus longus est, laboriosus ac lethalis.*

In Dysentericis deiectionibus perpetuo adparet materia albuminibus ovorum similis, quæ omnium iudicio, Pituita intestinalis est: egeritur præterea Bilis, alias sanguis adustus, qui bilis atra est: Quo magis autem prædictus humor prædominatur, eo diuturnior est morbus, laboriosior & periculi magis plenus hoc est, quo plus Bilis atra,

aut Melancholia, Acidi in se continet, eo acrior est, ac magis noxæ & detrimenti corpori infert.

Eiusmodi salia eam aliquando acrimoniam & corrodendi vim contrahunt, vt merito comparatio institui queat cum spiritibus acidis sulphuris aut vitrioli: At vero cum nulla melior occurrat ratio temperandi & mitigandi vehementiam dictorum salium quam ope salium volatilium: ac partium mitium & spirituosarum a quibus subtilitatem aquirunt; aliamque figuram induunt, sicuti id conspicuum est in coniunctione spititus salis cum spiritu vini.

In vsum quoque trahendum est omne genus salium volatilium & spirituosorum ad correctionem bilis atræ, admodum acidæ, si præsertim vehementia febris abfuerit, aut sitis exigua sit.

Si metus fuerit incalescentiæ humorum, aut nimiæ illorum rarefactionis, vtiles necnon esse possunt pulveres animalium, e quibus salia educuntur, eo quod ea non polleant acrimonia, quæ ab igne salibus potest inuri: Hinc pulvis viperarum, serpentum, asellorum, lumbricorum, pedum perdicum & caponum tostorum, ex arte præparati, efficacissimum censeri debent remedium: Exhiberi possunt commisti theriacæ, confectioni hyacinthinæ, extracto granorum iuniperi, vel conservæ idoneæ, &c.

Vsus lactis amygdalarum dulcium, ex aqua hordei & plantaginis paratum, apprime quoque conducit. Emulsiones, quicquid denique Acido reluctatur conducere potest. Exempli gratia.

℞ *Seminum quatuor frigidorum maiorum lactucæ.*
cydoniorum āā. ʒij.
amygdalarum dulc. excorticat. ℥ß.
Contundantur in mortario marmoreo, sensim affundendo hordei decocti & cornu cervi ℔ iß: Colaturæ expressa adde Syrupi nymphææ.
papaveris albi āā. ℥iß.
fiant tres doses longe à pastu sumendæ.

Vel ℞. *Aquarum rosarum.*
plantaginis āā ℥iiij.
corallorum rubrorum preparat. ʒj.
diacodij ℥iß.
Misce Fiat Potio sumenda in duas dozes. Vel

℞ *Rhabarb. leviter vstulati*
Sacchari rosati āā ʒj.
Olei amygdalar. dulc. q. s.
Fiat Bolus mane sumendus. Vel

℞ *Oculorum Cancrorum*

Sangui-

Sanguinis draconis ãã. ℈j
Theriacæ ʒj *Fiat Bolus.*

Si humores admodum tenues fuerint & æstu perciti, remedia omnia acida aliquibus terreis iuncta, aut quibusdam salibus fixis, admodum conveniunt, E. g.

℞ *Boli Armenæ* ℥j.
Succi limonum ℥ viij.
Macerentur tepide per xxiv *horas, misceantur deinde cum aquæ plantaginis aut chalybeatæ* ℔ iij.
Sacchari ℥ vj.
Simul agitando ex cochleari frequenter vtatur æger.

Aqua parata ex conserva rosarum vitriolata, & laudano cydoniato, remedium est a me sæpenumero experimento confirmatum. Vel

℞ *Aquæ aut succi vrticæ maioris* ℥ viij
sacchari ℥ j.
spiritus vitrioli ad gratam aciditatem, Fiat Potio in duas aut tres doses Vel

℞. *Croci Martis adstringentis* ℥ j
Rhabarbari torrefacti
Cornu cervi viti
Sanguinis draconis ãã. ℥ vj
Laudani ℈ j
Fiat Opiata cum s. q. syrupi de Berberis aut de limonibus, Dosis ʒj *sero & mane.*

Quandiu in vsum ducitur hæc Opiata, ex intervallis iniiciendi clysteres Detergentes & Adstringentes: Admodum idonei sunt qui parantur ex lacte bubulo chalybeato: Imo successu non infelici vsurpantur facti ex oxycrato & aqua plantaginis, in quibus dissolvere licet ovi albumen cum tantillo alumine trito, sed tunc temporis institutum est intestinis refrigerium afferre, ac temperare humores biliosos salsos potius quam Acida obtundere, vlcerum causam ordinariam.

Interim sicut causa immediata & frequentissima Dysenteriarum vlcus est intestinorum, à quo referantur orificia arteriarum & venarum, vnde maximus in hoc morbi genere imminet metus, ideo nominatim illius curationi attendendum ope remediorum detergentium & consolidantium: Detersio ab initio obtineri poterit mediantibus illis purgantibus quæ eodem tempore maximam partem caçochymiæ sanguini commixtæ exhauriunt.

℞ *Temarindorum* ℥ß.
Rhabarbari pulverisati ʒ j

Rosarum rubrarum pug. ij.
Salis Tartari ʒß.
Coque in aquæ plantaginis. s. q. In colaturæ ℥v. *dissolve syrupi rosati solut.* ℥j *aut* ℥iß.
Fiat Potio Vel
℞ *Rhabarb. pulverati* ʒj
Terebint. coctæ ℈ j.
cum syrupo de rosis siccis Fiat Bolus.

Enemata detergentia, & Decocta vulneraria semper plurimam opem afferunt, E. g.

℞ *Decocti hordei, furfuris macri, plantaginis & rosarum rubrarum* ℥vj.
Dissolve Terebinthinæ Venetæ vitello ovi dissolutæ ʒß.
Mellis rosati ℥j
Fiat Enema diu retinendum. Vel
℞ *Aristolochiæ rotundæ*
Summitatum hyperici ãã. ℥ij
Infunde per xxiv *horas in vini generosi seu albi, seu rubri, & Aquæ phagedenicæ ana* ℔ iß.
Bulliant ad quartæ partis consumptionem in vase terreo, Cola & utere ad Iniectiones.

Vis ineſt dictæ aquæ detergendi vulnera, necnon & consolidandi: Illi poteſt addi tinctura aloes, ſi deterſione multa opus fuerit: Simplex iniectio partium æquarum aquarum plantaginis & phagedenicæ, cum ſpiritu vini optima eſt: At ſimili in caſu non melius ſuppetit remedium quam balſamus ſulphuris terebinthinatus, hoc eſt cum oleo terebinthinæ paratus, imo ipſo etiam olivo: Ore aſſumitur ex ptiſana officinali, vel alia quapiam idonea decoctione, a guttis tribus ad decem. Ex. gratia.

℞ *rad. symphiti maioris.*
rasuræ cornu cervi ãã. ʒj
rosarum rubrarum pug. ij.
Decoctum s. a. In colaturæ lib. j. *dissolve Balsami sulphuris guttas* xv. *pro* iij *dozibus* Vel
℞ *Decoct. veronicæ, vincæ pervincæ, agrimoniæ, saniculæ, centinodiæ, plantaginis, summitatum hyperici* ℔ j.
dissolve mastiches subtilissime pulveratæ ʒij.
lapidis hæmatiti ʒ j.
syrupi myrtini ℥ ij.
Fiant iv. *dozes mane & vesperi sumendæ.*

Poteſt

Poteſt & mixtura parari ex maſtiche, olibano ſemine plantaginis & hypericonis optime tritis, cum cera flava minutiſſime diſſecta, partibus æqualibus miſtis, exhibendo drachmam vnam bis in die ex ovo ſorbili.

Olim novi calebrem Medicum, qui felici ſucceſſu remedio ſequenti vtebatur, Accipiebat caput mortuum ſpiritus vitrioli, rite edulcoratum; commiſcebat partibus æquis ceræ minutiſſime raſpatæ, ac drachmam vnam porrigebat, ſemel aut bis in die quotidie ex ovo: vel Bolum conficiebat additis guttis aliquot olei hyperici, aut ſcorpionum Matthioli.

Nulla Topica hic loci allaturus ſum, vti nec ſexcenta alia remedia quæ vi ſpecifica cohibere feruntur ſanguinem; quia ſi indicationibus ſatisfactum fuerit, ab humorum natura deſumendis, dyſenteriam inducentibus, facile eſt ea quæ maxime ſunt idonea nanciſci, adeo vt aliorſum divertendum non ſit, ad ea ſcilicet quæ eo nomine tantum plurimi fiunt quod ignota ſint & paratu difficilia.

CAPVT VII.

De Teneſmo.

TEneſmus eſt perpetua deſidendi cupiditas, qua viſcida quædam excernuntur, purulenta & cruenta: ſolum inteſtinum Rectum in hoc morbo efficitur: cum porro cæteris carnoſius ſit, remedia autem commodius admoveri queant, hinc minus adeſt periculum quam in Dyſenteria, ſub qua altius deliteſcit vlcus & in partibus minus carne præditis.

Cauſa autem continuam illam irritationem inducens in Teneſmo, pendet ab exquiſito ſenſu & particulari inteſtini Recti, ad quod deducuntur quatuor rami inſignes nervi Intercoſtalis: Præterea fibræ nerveæ & annulares ſphincteris muſculi, dicatæ, vt ſic dicam, delationi inſtinctus aperiendi & claudendi inteſtinum, ſenſu admodum acri præditæ ſunt: Cum autem perpetuo irritentnr ab impactis humoribus acribus, tunicis vlcus inducentibus, ideo in motu perpetuo dilatationis conſtituuntur, quo ſe a re moleſta & vrgente liberent.

Cauſæ Teneſmi eædem vt plurimum ſunt quæ Dyſenteriæ, imo & Diarrhœæ: Non ergo aliæ ſunt hauriendæ indicationes ratione remediorum quam in hoc fluore alvi: quamobrem cum plurima attulerim capite de Dyſenteria, & in præcedentibus, tam ratione vlceris quam humorum ipſam committentium, inutile eſſet illa hic repetere, aut analoga præſcribere.

Illico in Tenesmo purgandum remediis benignioribus & nonnihil adstringentibus, crebro vtendum injectionibus, clysteribus, sicuti prædixi in Dysenteria:

Commode instituuntur suffumigia ex mastiche, thure, corticibus granatorum, rosis Provincialibus; Valent & Fotus ex absynthio & floribus chamæmeli &c. ex vino rubro, aliquando etiam lacte, si magis mitigandi quam roborandi consilium fuerit: Podicis præsertim Embrocatio valet ex decocto thapsi barbati, vel verbasci & continodiæ.

Observandum hic sæpenumero humores admodum incalescere, & phlegmone quandoque adeo insigni obsideri rectum intestinum, vt ipsi etiam vesicæ vrinariæ communicatur, cui nonnunquam stranguria succedit aliáque symptomata periculi plena: Tunc necessaria est sanguinis emissio, imo e re est sæpius sanguisugas admovisse:

Quemadmodum fluxus Hæmorrhoidalis sæpenumero concurrit in Fluribus alvi, Dysenteriæ specie potest imponere, etsi aliquando tantum fuerit motus criticus sanguinis, aut solummodo effectus conatus quem adhibet Longanon in Tenesmo, imo in diarrhæis & aliis fluoribus alvi: Quamobrem non intempestivum fuerit occasione data earum naturam exploraste, ac paucis illius fluxus generationem attulisse.

Opinio trita est sanguinem melancholicum, crassum & impurum, qui per vasa hæmorrhoidalia effluit, immediate a Liene exoriri, qui fluxus hoc viscus liberet a plerisque impuris humoribus tam ipsum crebro obsidentibus: At cognita sanguinis circulatione, & vasorum hypogastricorum distributione, in aliam omnino abeundum est sententiam. Perpendendum est hæc vasa, arterias scilicet & venas hæmorrhoidales, Internas esse vel externas: Internas soboles esse arteriæ Cœliacæ, quæ deferuntur in substantiam membraneam recti Intestini; Externas autem ramos esse Aortæ, derivatos à ramo hypogastrico, qui disseminantur in vniversam subsistantiam musculosam podicis: Ideoque venæ hæmorrhoidales internæ sunt rami venæ Portæ, Exteriores autem venæ Cavæ: At vero cum maxima pars sanguinis hæmorrhoidalis per venas exteriores prodeat, aut per venam Cavam, quæ ipsum ex Aorta recipit, nemo jure dixerit, ab ipsius effluxu exonerari Lienem, eo quod arteriæ, sanguinem ad podicem deferentes, nullum cum hoc viscere habent commercium.

Neque etiamnum sanguis per hæmorrhoidas internas prodiens, è Liene prodire dicendus est, eo quod illac commeatum non habeat priusquam ad anum deferatur: Quicunque ergo sanguis per hæmorrhoidas

rhoidas efferatur, non magis viſcus hoc deplet quam alias imi ventris partes, quas alluit arteria cœliaca.

Quicquid ſanguinem in arteriis & venis hæmorrhoidalibus cohibet, aut quicquid ipſas irritat & reſerat, parit fluorem de quo nobis ſermo: Ideoque humores acres & pungentes, à quibus vlcus inducitur inteſtinis, vaſa hæc irritare & aperire valent, & fluorem parere, non minus ipſis alvi fluoribus periculoſum: Vt plurimum accidit ob tumores hæmorrhoidales, qui ſunt interni vel externi, occulti vel manifeſti: Interni autem externis magis dolorifici ſunt, eo quod tunica membranea & nervoſa inteſtini, in qua generationem habent, tenuior eſt & acriori ſenſu prædita quam pars inteſtini carnea quo pertingunt Externæ: Sunt vero præterea periculoſiores, cum enim ſanguis facilem exitum inveniat, putredinem aliquando concipit ob diuturniorem moram extra propria conceptacula, & vlcus inducit membranæ inteſtinis nerveæ, cuius curatio difficilior eſt quam vlcerum in partibus carneis genitorum.

Tumores eiuſmodi oriuntur cum ſanguini liber ab arteriis in venas influxus prohibetur, ob cauſam quampiam vaſa illa obturantem, aut comprimentem & coarctantem: Sanguinis pars aliquando craſſiſſima in interſtitia vaſorum effunditur, quæ paulatim diducit & dilatat: Cum porro arteriæ ſemper illum & affatim ſuppeditent, extravaſatus ille ſanguis vnum aut plures tumores excitat, qui nequaquam adſcribendi ſunt, vt vulgo cenſent, venis tumidis, ſed variciformibus venis.

Hæmorrhoidum curationem hoc loco non attingam, eo quod illas tantummodo hic perpendam tanquam ſymtomata fluoribus ventris ſuperveniens, quorum variæ cauſæ varias ſuggerunt medendi indicationes: Hoc vero ſolum aſſero, ope remedij ſequentis mira me præſtitiſſe.

℞ *Succi millefolij* (laudant alij linariam) ℥ iv.
Sevi porcini recentis & inſulſi ℥ iij.
Salis Saturni ʒ iij.
Fiat ſ. a. Linimentum quo partes dolentes calide foveantur

Hoc reſolvit & mitigat æque humores craſſiores, acres & acidos, parientes Hæmorrhoidas internas & occultas æque ac externas.

℞ *Vngu. Althææ.*
Olei chamomillæ ana ℥ ij.
Mercurij ʒ iij.
Miſce ſ. a. fiat Linimentum, cuius vſus vt ſuperioris.

Caput VIII.

De Alvi fluxu Pingui.

NIl frequentius occurrit in Fluore alvi quam humor albugineus, aut pituita viſcida & craſſa, index cruditatis ventriculi & inteſtinorum, aut concoctionis in iis male peractæ, ſed & aliquando adeo inſigni in illis acrimonia, vt vniver a inteſtinorum tunica bombycina & glandulofa erodatur & fruſtillatim cum humoribus cruentis & purulentis excernatur.

Symptoma id admodum verendum eſt, vlcus enim tunc inſigne eſt, imo ſæpe extrema arteriarum, quin & venarum, tantopere hiant, vt profluentem ſanguinem cohibere vix concedatur; Sed inter ea quæ ex inteſtinis prodeunt in fluoribus alvi, à nullo maius periculum imminet quam ſi pinguia & fœtida excernantur.

Me non latet dari Fluores alvi per quos pinguia deiiciuntur, quorum cauſa adſcribenda eſt alimentis pinguioribns ingeſtis, eapropter ventriculo adeo ingratis vt omnino qualia ingeſta ſunt egerantur, ſed illi fluori facile eſt medelam afferre immutata diæta & roborato dicto viſcere ac inteſtinis, prius iiſdem deterſis & mundis redditis,

Sunt & præterea alij Fluores Ventris per quos craſſa & viſcida prodeunt, vehementiam febris inſequnti, ſi adeo ſit inſignis ſanguinis æſtus, vt ab hoc vniverſi humores colloqueſcant, imo ipſæ partes ſolidæ: Periculoſa ſunt eiuſmodi alvi profluvia ratione febris ipſa inducentis aliorumque ſymtomatum concomitantium: At vero cum vtplurimum ſint progenies ſummæ humorum redundantiæ, qui incendium facile concipiunt, inteſtina autem nequaquam exulcerationem patiantur, contingit nonnunquam dictos fluores criticos eſſe effectus ipſius febris qui nequaquam metum incutere debeat.

Fluor ventris Pinguis omnium maxime metuendus, is eſt qui ſuccedit chronicis quibuſdam morbis, vel etiam aliis fluoribus, de quibus actum.

Sub hoc Fluore vires ægri & carnes manifeſte concidunt, cum febre lenta, inducta ab humoribus ſalſis & acidis: Huiuſmodi febris Colliquativa eſt & Hectica, Neque difficile eſt colligere quo pacto febribus chronicis ſuccedat, in quibus quicquid in ſanguine maxime dulce eſt & ſpirituoſum a calore abſumitur & febris perſeverantia: Interim ſalia, quæ biliosa ſunt vel acida, nequaquam volatilia evadunt, quin potius fixantur, ſinceriora evadunt & acriora: Quamobrem cum mediante circulatione vna cum maſſa ſanguinea corpus vniverſum peragrent,

ragrent, materia autem ſulphurea pauca adſit, quæ inflammationem parit, ideoque febris eſt lenta pulſus celerior, at non elatus: Salia, admodum acria, ac materiæ ſulphureæ expertia, quibus ante turgebant, diſpoſitionem obtinent naturalem ad eam admittendam, ſubſtantiam ſcilicet mitiſſimam & maxime oleaginoſam ſuperſtitem in partibus ſolidis, quas pertranſeunt, abripientia: Hanc continuo abſumunt, eamque verſus inteſtina deducunt, vna cum ſanguine eo jam cum cæteris humoribus præter naturam vergente: Quamobrem mirum non eſt ſi per alvum pinguia & oleoſa deiiciantur, ſemper fœtida: Hoc in caſu fœtor perpetuo mali eſt ominis, eo quod ſpiritus non amplius ſufficienti adſint copia ad temperationem partium ſulphurearum, a quibus omnis putredo humorum deducenda eſt, ſi plus juſto exaltatæ fuerint, atque ex his effugiant cum partibus quibuſdam ſalinis, acribus, pungentibus, & odoris admodum ingrati.

Ad Curationem huiuſmodi Alvi Profluvij, ad Diætam primum attendendum eſt, & Remedia viſcera corroborantia, mitigantia humores, & rarefacientia potius quam incraſſantia: Convenit Ptiſana parata ex hordeo ad crepaturam vſque excocto jujubæ, vvæ paſſæ, raſura cornu cervi, eboris, &c. Poteſt & in vſum trahi lac amygdalinum dulce in Potu, vt & hordeatum vel avenatum, quæ pro alimento ſolum ſufficient, proſcripto carnium juſculo: Vſus Lactis cum pane & ovis etiam apprime eſt vtilis:

Porro cum vires admodum deiiciantur & atterantur, illarum reparationi conſulendum, vſurpatis ſpirituoſis & plurimum alimentum prabentibus: ideoque ex intervallis concedi poterit tantillum gelatinæ cornu cervi cum vitulina commixtæ, additis pulveribus quibuſdam aromaticis, aut ſucco ex coxa vervecina elicito.

Ad Ventriculi robur, & præcavendum ne ab Acidis acribus (à quibus incaleſcunt, & corruptionem ſubeunt alimenta) ipſum coaguletur Lac, ſingulis matutinis aſſumi poterunt ſcrupuli duo, ieiuno ventriculo, oculorum cancrorum præparatorum, ex drachma vna vel altera conſervæ roſarnm liquidæ.

Quoad remedia hoc in caſu vſurpanda, omnia ad eum ſcopum collimare debent vt Salium in humoribus exiſtentium acrimonia contemperetur eo modo quem adduxi. exempli gratia.

℞ Olei quatuor ſeminum frigid. maiorum.
Sacchari optimi ãã. ℥ ij.
Olei fœniculi, aut aniſi, guttas ſex.
Decocti herbarum vulnerariarum ℔ ij.
Fiat ex arte miſtura, cuius ℥ iij bis aut ter in die capiat æger.

Præſtantia huiuſce remedij in hoc ſita eſt, quod herbæ Aromaticæ, imo vulnerariæ, plurimum ſal volatile poſſident, quod adiungens ſe partibus ſulphureis & viſcidis ſacchari & olei, omnem acredinem humorum, qualiſcunque illa ſit, temperat & edulcorat.

Superius adnotavi maſſam ſanguineam admodum craſſam eſſe & viſcidam in eiuſmodi ventris Profluvio, eo quod inſufficiens adeſſet copia partium ſpirituoſarum & ſulphurearum, a quibus pendet tenuitas & rarefactio humorum: Ac quo ſalia ſinceriora ſunt & compactiora, eo humorem, quem conſtituunt acriorem craſſiorem & viſcidiorem evadere; id quod obſervare eſt in oleo vitrioli, ſulphuris in ſale tartari, ſapone &c.

Sic omnes hectica laborantes, in quibus febris quicquid oleoſum eſt fere depaſcicitur, & quicquid ſpirituoſum & tenue in ſanguine, humoribus ſcatent admodum ſalſis, viſcidis, craſſis & acribus, quamobrem non abs re præferendum eſt Lac aſininum vaccino, & muliebre cuicunque alteri ad curationem dictorum ægrorum, eo quod ſimul mitigatorium, dulce & ſubtile ſit: Imo appoſite calidum præberur, ex ipſis vberibus hauſtum, quo partes omnes ſpirituoſæ aſſumantur, quibus rarefaciendi, necnon temperandi eodem tempore humores acres & craſſos vis ineſt.

Eadem de cauſa exhiberi poteſt magiſterium aut Lac ſulphuris, id quippe non ſolum humores mitigat, abſorbendo Acida a quibus acrimoniam contrahuut, vt ait *Tachenius*, ſed præterea quia rarefacit, & ob ſalia volatilia refrigerat, quæ ſeſe a centro iſtius mineralis extricarunt, mediante fermentatione quam inducit ſal tartari, aut ſal calcis &c.

His poſitis, partes dulces & ſulphureæ ſacchari & olei ſimul conveniunt & intricantur cum aculeis acribus & corrodentibus humorum eoſque obtundunt, ſed penetrare nequeunt, neque interins eadem efficacia dulcorare ſicuti exterius, eo quod ramoſi ſint & viſcidi: Neceſſaria ergo eſt additio ſalium volatilium, quorum ope penetrandi vis accedat, rarefaciendi, mitigandi, ac denique vt partes oleoſæ in vniverſam humorum etiam craſſiſſimorum & acerrimorum maſſam deferantur.

Ideoque quæcunque remedia plurimis oleoſis ſpiritibus pollent, hoc eſt, ſalibus volatilibus, quarum exigua acrimonia temperatur quapiam ſubſtantia oleoſa & ſpirituoſa, admodum idonea ſunt, e. g. Pulvis ſequens.

℞ *Sacchari albiſſimi* ℥ j.
Salis c. c. aut ammoniaci ʒ ij.

Olei

Olei fœniculi guttas iv.

Misce s. a. fiat Pulvis, Dosis ʒ j cum liquore, aut cum conserva convenienti. Vel

℞ *Decocti agrimon. & pimpinell, ℥ viij.*

Syrupi de tussilag. compositi ℥ ij.

Elixir propriet. sine spiritu sulphuris, aut ipsiusmet balsami sulphuris gut. iij. aut iv. Misce fiat Potio in duas doses sumenda.

Vel

℞ *Tabellar. alth. composit. ℥ j.*

Confect. de hyacintho ℥ ß.

Cum syrupo capilli Ven. fiat Opiata, Dosis a ʒ j ad ʒ i ß sero & mane.

℞. *Pulver. tragacanthi.*

Salis absynthij.

Sacchari rosati ãã ʒ j.

Nucis moschatæ ʒ ß.

Misce fiat Pulvis, cuius ʒ ß ad ʒ j detur in ovo sorbili.

Cuncta hæc remedia, & plurima alia huius naturæ, attenuant & mitigant humores, hoc est partes salinas edulcorant, quæ acres sunt & acidæ: Laudanum sæpenumero hic conducit.

Vlcus Intestinorum quod attinet, eidem illi cura debetur quæ dysenteriæ: Addendo, si lubet, in Enematis, & Iniectionibus vulnerariis guttas aliquot balsami sulphuris vulgaris, aut sequentis.

℞. *Olei terebinth. Venetæ*

hyperici ãã. ℥ ij.

Sacchari ℥ j.

Digerantur s. a. in vase vitreo, & fiat Balsamus.

Si Dolores admodum intensi fuerint, parari possunt Enemata anodyna ex lacte vaccino cum tribus aut quatuor granis Laudani, additis semper prædictis Balsamis.

Finis Novembris Anni 1680.

ZODIACI

ZODIACI MEDICO GALLICI

SIVE

Recens in Re Medica & Naturali Exploratorum.

DECEMBER Anni 1680.

QVÆSTIO.

An Potus glacie refrigeratus sit noxius, Vel Num eo ipso momento quo hauritur noxam inferre possit, aut deinceps tantum, Vel nulla omnino metuenda sit.

Domini GAVTIER *Medici Nivortensis.*

GLACIES nihil aliud est quam aqua, cuius minimæ particulæ, motu privatæ, iuxta positæ mutua quiete fruuntur: At vero, cum porro requiratur agens æque validum ad sistendum corpus motu concitatum, ac ad ciendum in motum aliquod corpus quiescens, necesse est causam disquirere ob quam particulæ aquæ in rigiditatem & immobilitatem coguntur, quæ ante flexiles & fluidæ erant: Etsi vero pronum non sit dictam causam reperire, non multum forte aberraturus is est qui voluerit perpendere corpora aquam ambientia cum hæc in glaciem concrescit.

Porro, cum recte eiusmodi examen instituitur, nullum deprehendere datur agens quod aquam immediatius contingat præter aërem ipsum: Neque tamen credendum est ab vniversa aëris mole hunc effectum edi, hæc enim perpendenda venit tanquam spatium vel area, quam incolit infinitus numerus omnigenæ materiæ, cuius vnaquæque particula singulari proprietate donata est.

Vero

Vero magis consonum videtur adstruere Spiritum mundi, (cuius existentiam quotidie nobis manifestam faciunt Chimici, quando aëri exponunt caput mortuum cuiuspiam mineralis) principium esse naturale cuius vi fixatur & congelatur aqua quadam anni tempestate: Ideoque admodum verosimile est sales volatiles, visus aciem effugientes, dictum spiritū constituentes, quod minori motu hyeme polleant quam vllo alio tempore, subsistere, ac infixos inhærere quasi totidem cuneos exiguos, intra particulas aqueas, quas penetrare amplius non valent, neq; exire, neque intra eas motū inchoatum absolvere, quo fiat vt aquæ particulæ, quæ antea erant fluidæ, immobiles iuxta sese positæ maneant, efficiantque corpus durum, cui *Glaciei* nomen inditum fuit.

Experimenta a me mox adducenda non parum coniecturam hanc asserunt: Si frustum glaciei assumatur, idque ad ignem in vapores solvi sinatur, evaporatione peracta in fundo plurimum salis deprehendere licet, atque plus quam si tantumdem aquæ communis exhalare permisisses: At vero hæc ratio admodum valida est, quæ apertum faciat Salem verum esse principium cujus opera vtatur Natura ad duritiem conciliandam liquoribus aqueis.

Præterea Glacies artificio excitata non parum sententiam meam adprobat: si enim ejusmodi productionem ad examen revoco, non video qua alia ratione explicari queat, quam adducto simili à re quapiā prioribus analoga desumpto: Atque vt clarius innotescat id quod propositurus sum, in medium afferendus est modus quo omni tempore Glacies produci queat: Si nempe cyatho partes æquales salis communis, nivis & glaciei indideris, tantillo tempore agitentur & eo momento cyathū pelvi aquam continenti immiseris; tunc aqua pelvi indita, cyathu immediate ambiens, concrescit prout materiæ cyatho immissæ liquescunt & solvuntur: Alio item modo concretio aquæ promovetur, sed qui magis admirationem ciet, quandoquidem iuxta ipsum ignem res contingit; En arcanum, Accipiatur lanx nive referta, cuius medio imponatur cyathus aqua plenus; postmodum si imposueris lancem prunis candentibus, tunc illico iucundo spectaculo conspicere est aquam concrescentem & nivem simul colloquescentem.

Cui adhibito studio phænomenorum horum causas rimari consultum fuerit, is forte nihil probabilius deprehensurus est quam si animo concipiat corpuscula spiritus vniversalis, quarum ope particulæ aqueæ nivis & glaciei vinctæ & colligatæ detinebantur, actione ignis libertatem nancisci aut ignis communis: ambo enim illa agentia, vi irrumpentia in compositum glaciem constituens, id dissolvunt,

atque omnino sub iugum mittunt, adeo vt corpuscula illa frigida dissiliant postquam e poris in quos secesserant excussa sunt: porro cum eadem indesinenter persequantur, atque ad circumferentiam vsque liquoris impellant, non arduum est animo concipere ea tandem cyathi parietes transmeare, quandoquidem sufficienti ad eorum penetrationem vi prædita sunt; ideoque cum in novum liquorem effundantur, in quo nihil quod eorum obstet actioni inveniunt, illum in glaciem convertunt, eadem vi qua ventus septentrionalis, admodum frigidus, afflando illum condensat.

Tradita generationis Glaciei ratione, nunc porro ostendendum est quodnam sit Ventriculi Dissolvens, quandoquidem primarium est agens quod in potiones glacie refrigeratas effectum depromit. At vero quo rite eius natura exploretur, illius originem ante omnia inquirere necesse est: neque ardui erit laboris illam nancisci, si modo illud perspectnm fuerit ad ventricnlum ex naturæ lege nihil deferri quam per exiles glandulas, per interiorem eius membranam sparsas.

Sed præterea Os & Guttur Fermenti partem Ventriculo suppeditant, quo ad ciborum concoctionem vtitur; certum vero est liquores ingestos id non absorbere, quia citius pertranseunt nec moram in eo nectunt: Ideoque salivam in medium non adducam, vbi a me tradenda erit digestionis liquorum ratio, etsi revera succus sit qui non solum cibos solidos permeare idoneus est, cum ore eos versamus, sed & eos in chylum transmutare, id quod in iis conspicuum est qui per incuriam a pastu dentes non emundant; si enim duabus tribusve a cibo horis illos absterserint, eluitur materia chylo omnino similis, vnde evidens deducitur argumentum non parum ad alimentorum concoctionem conferre salivam.

Quandoquidem necessarius non est Salivæ interventus ad liquorum digestionem, sufficiat animo finxisse ex glandulis membranæ villosæ ventriculi, tunicæ scilicet illius interioris & glandulosæ, exstillare humorem tenuem & penetrandi vi præditum, coctioni liquorum idoneum: Non temere humorem ex prædictis glandulis deduco, experientia si quidem duce existentiam illius percipimus: Si enim accurate inspiciantur granula illa glandulosa, tunicæ villosæ maximam partem constituentia, vnumquodque granum manifesto foramine pertusum perspicietur, e quo compressione facta exilire conspicitur aqua limpida in ventriculum expressa: Præterea in eadem membrana infinitus pilorum tenuium & brevium numerus conspicuus est, inter dictas exiguas glandulas disseminatorum: Etsi hactenus pili prædicti tantummo-

do

do pro fibrillis accepti ſint, eruditi tamen quidam anatomici neoterici canaliculos quoſdam illos eſſe cenſent, glanduloſos, e quibus emulgetur lympha, fermenti ventriculi partem conſtituens.

Neque ſatis eſt noſſe perpetuo e prædictis glandulis villoſæ tunicæ in ventriculum liquorem quempiam exſudare, noſcere quoque expedit vnde illum hauriant: quamobrem ne in hac diſquiſitione error forte contingat, vaſa omnia illuc pertingentia diſquirere eſt animus, ac pro virili illorum vſus perſcrutaturus ſum.

Arteriæ gaſtricæ, Venæ cognomines; Nervi ex octavo pari deducti, vt & ab intercoſtali, ac tandem ſingularis quidam Canalis; quatuor inquam hæc vaſa perpetuo vnucuique glandulæ conglomeratæ adhærent: Arterias & Nervos quod ſpectat, ambo hi canales à natura comparati ſunt ad delationem humoris in illis contenti: Venæ, ex circulationis legibus, ſanguinem reſorbent ab arteriis illatum, demum ad fontem revehendum: Porro cum radices venarum in dictis glandulis, qua proportione ſanguinem ex arteriarum extremitatibus illatum excipiunt, eadem efferre nequeunt, neceſſe eſt congeri in dictis extremitatibus, atque ideo has intumeſcere; ar vero id nequaquam fieri poteſt quin liquor lymphaticus per earum denſitatem exſudet, leviter illabens per plurimos exiles admodum tabulos, ex naturæ inſtituto ipſi glandularum ſubſtantiæ inſertos: quæ exilia filamenta, tandem coeuntia & collecta, deſinunt in canaliculum illum ſingularem, à me ſuperius deſignatum, in quem excurrit humor lymphaticus, ac proinde tandem in ventriculi cavitatem ipſam illapſurus.

Firma ratione nixus aſſerui ſi ſanguis qui affatim in arterias epigaſtricas defertur, non eodem impetu ab anaſtomoſibus venarum excipiatur, portionem ſeri per tunicas vaſorum exſudare, Docent enim experimenta anatomica, ligata vena Cava, aut arteria Aorta, aut quopiam illarum ramo, perpetuo ſubſequi ſeri, in partes vicinas vaſis ſanguiferis quæ intumuerunt effuſionem; conſtanti enim naturæ lege, in ſanguinis naturali commeatu, ſero hic deſtituitur ſi repagulum aliquod ipſius, motui obiiciatur.

Quæ hactenus de Fermento ventriculi protuli, optime illi quadrant quod ineſt tenuioribus inteſtinis; ne vero irerum adducantur quæ de priore fermento dicta ſunt, hoc nunc protuliſſe ſatis ſit, Fermentum inteſtinorum multo potentius eſſe fermento ventriculi: id quod ex venis lacteis comprobare in proclivi eſt, quarum omnium radices inteſtinis infixæ ſunt, cum nullæ ad ventriculum pertingant: Præterea in hoc conſpicua tantum eſt materia craſſius diſſoluta, cui deeſt fluiditas illa atque albedo quæ ipſi in inteſtinis comparatur: Rei veritas vlte-

rius confirmatur ex eo quod ab Anatomicis obſervatum in formatione pulli gallinacei, inventus enim exiguus canalis ſingularis, in eo inteſtinuo, deſinens ad quod defertur flavus humor: Id quod proculdubio à natura nunquam effectum fuiſſet, niſi ibi loci alimenta vltimum perfectionis complementum, vt chyli formam induerent, adipiſcerentur.

Cognito jam quo modo eiuſmodi Fermentum ad ventriculum deferatur, & ad inteſtina, videamus quinam ſint illius effectus: At vero optandum eſſet vt prius compararetur idea propriæ illius eſſentiæ, quamobrem illi inveſtigandæ operam ante omnia navaturns ſum: Etſi res omnino ardua, eo quod nobis deſint media per quæ experimenta fiant circa id Fermentum aut Diſſolvens: enitar tamen aliquid veritati proximum afferre, probalitati innixum.

Nullæ ſunt Glandulæ, neque conglobatæ, neque congloberatæ, quæ a Natura non donatæ ſint ſingulari quodam eòque exiguo canali, per quem lympha limpida continuo defertur: Glandularum cognitio, & vaſorum lymphaticorum, docet nos eiuſmodi lympham perpetuo fermenti vices tenere in liquoribus contentis, in locis ad quæ excurrit: Præterea ex eadem cognitione conſtat ambas illas glandularum ſpecies vt plurimum convehere lymphas, vtrobique dulces, ſubtiles & limpidas: qua in re omnino inter ſe conveniunt.

Ex hac cognitione apparebunt media per quæ nobis cognita fiet natura diſſolventis aut Fermenti ventriculi; quamobrem ſoli ſunt in conſilium adhibendi Chimici, cum ſubiectam habent operationis materiam lympham aut ſerum ſanguinis: Ideoque cum per diſtillationem ex illis plurimum aquæ & ſalis volatilis eliciant, atque oleum penetrans cum tantilla terra, ex aliis principis conflatam eſſe Lympham vix verosimile eſt, niſi forte aliud quodpiam chymicorum operam & induſtriam eludat, eo quod diſtillationis organa poros ſufficienter conſtrictos non poſſident ad id cohibendum aut effugium prohibendum: Spiritum illum per aëra oberrantem intelligo, à quo præſertim in motum incitantur, quique ſanguini arterioſo colorem vividum & rutilum inducit: Ideoque admodum veroſimile eſt eiuſmodi ſpiritum concurrere ad alimentorum concoctionem: hoc vero extra omnem dubitationis aleam rem conſtituit, quod nos anatomica inſpectio docet, Piſces in branchiis exiguum obtinere canalem, qui in ventriculum deſinit.

Anatome Lymphæ, coniuncta Chimiſtarum doctrinæ de ſalium actionibus, nitide nobis declaraturæ ſunt quomodo hæc Lympha digerat liquores, cuiuſmodi eſt Vinum, in exemplum à me aſſumendum:

Sic

Sic enim probabile est vinum, statim ac in ventriculum pervenerit, ab aëris spiritu pervadi, at a sale volatili alkali, quo Lympha perpetuo turget: Missa hic facio cætera Lymphæ principia, aquam scilicet & terram, activitate pene ad alimentorum concoctionem destituta: Quoad oleum penetrativum, motum est follis tantum vicem subire, cuius ope spiritus athereus efficacia maiori pollet: Ideo quo rite percipiatur ratio qua concoctionem subit Vinum, sufficiat diligenter explorasse proprietates spiritus aëris, ac salis volatilis Lymphæ, nam illico in mentem veniet vtraque hæc principia activa & liberata, totam vini hausti substantiam illico subire, quamobrem vbi spiritus aëris obviam habuerit partem salinam sulphuream vini, statim eã id insilit, vim illi facit mille repetitis ictibus, quousque tandem pars sulphurea a salina plane extricata fuerit cui cum intime vniebatur: Sed postquam pars illa vini sulphurea eo pacto extricata fuerit, ob vim a spiritu aëris illatam, cum dicto spiritu congreditur & luctam init: quamobrem inter ambo illa elementa insignis oritur effervescentia, tantum modo desinens per concentrationem spiritus ætherei cum parte salina superstite:

Hæc dum fiunt, sal volatile alkali Lymphæ in partes quoque venit, vniversam enim illam massam liquidam impraegnans, ad fermentationem quoque confert vna cum salibus acidis naturaliter ibi conclusis: quapropter ambo illi Sales, hoc est sal volatilis lymphæ, & acidus vini, invicem se fixant post actionem reciprocam, non secus ac videre est acidos sales & volatiles, qui ex animalibus eruuntur, fixari eorum commistione facta, ac effervescentia desinente.

Actiones spiritus ætherei, ac salis volatilis alkali lymphæ, in vinum; sensim me in notitiam manu ducunt generari nitrum dum concoquuntur liquores: ante enim demonstratum ambo hæc principia formare & constituere binos sales natura discrepantes, cum in vinum agunt: Primo spiritus æthereus concentratur cum parte vini salina, postquam partem sulphuream a mistione separavit, ideo fit quod pars hæc in acidum commigret, sicuti Chimia nobis suppeditat exempla in productionibus naturalibus & artificialibus Acidi.

Secundo, sal alkali volatile fixum evadit per intimam cum Acido vini factam commistionem: Quapropter ambo isti sales, scilicet sal iste fixus, alter acidus, simul concurrentes dum peragitur concoctio liquoris, vna effervescunt, ac proinde in fermentationem adducunt compositum quod ingrediuntur: Sed postqnam isti sales à mutuo congressu se intime pervaserunt, ac, vt ita dicam, saturati sunt, simul colligati vniuntur, ac constituunt salem quendam nitrosum, illi similem qui

arte paratur, quando ſimul commiſceatur ſpiritus acidi cum ſale fixo Tartari.

Hoc vnum mihi afferendum ſupereſt quoad Liquorum concoctionem, Naturam ſcilicet, dum circa hanc incumbit, nullum alium ſcopum propoſitum habere quam nitri confectionem: Quare iſte Sal à me perpenditur tanquam vitæ noſtræ baſis & firmamentum, quando quidem admodum idoneus eſt ad fomentum puræ illius flammæ in ſanguine, cujus ope vitam obtinet non ſecus ac cæteræ corporis partes, ad quas propagatur:

Obſervatur itidem iſta ſalis neceſſitas in plantarum vegetatione; non enim ante ramos protrudunt, folia, gemmas, & flores quam vbi Niſtrum copioſum in terra reperitur: Neque argumenta deeſſent ad rei confirmationem; atvero iam tempeſtivum eſt inquirere num ex poſitis principiis quidpiam elicere liceat, e quo quæſtio à Mercurio propoſita elucidari queat.

Profecto dictis principiis probe cognitis, & citius & nitidius deciſiones elici poſſunt circa effectus *Liquorum glaciei ope refrigeratorum*: Vt vero res facilius ſuccedat, illud à limine præſciendum eſt, id principium, ex quo liquores refrigerationem contrahunt, eiuſdem eſſe naturæ cum ſpiritu æthereo lymphæ: atque vtrumque horum principiorum eo tantum diſcrepare, quod prius, à quo aqua refrigerium ſuſcipit, pauciſſimo, quinimo nullo motu pollet; poſterius autem, quod in Lympha eluceſcit, energia plurima donatum eſt: Argumenta ſuperius à me adducta, ad probandum aërem ſupervenire ad alimentorum concoctionem; nec non ea per quæ à nobis oſtenſum ſpiritum æthereum elementum eſſe à quo deducenda ſit congelatio liquorum aqueorum, fidem mihi faciunt ambo illa agentia eiuſdem eſſe naturæ, diſcrepare tantum quibuſdam conditionibus quas ſubeunt: Ideoque nemini dubium eſſe debet quin ambo dicta principia eaſdem induere valeant proprietates, dummodo ab iiſdem cauſis in motum impellantur, adeo vt exiſtimem Potiones glacie refrigeratas ex propria natura noxias non eſſe, ſi præſertim ventriculi Fermentum admodum validum fuerit: Eo enim tempore, etſi ſpiritus æthereus in Potionibus refrigeratis poſſit illico inducto ſtupore obtundere orgaſmum ſpiritus ætherei, ac ſalis volatilis Lymphæ, attamen cito reviviſcit ille motus, atque una cum iis concurrit ad digeſtionem peragendam.

Præterea cum vt plurimum in vſum ad potum veniant ſolum liquores tenues & ſubtiles, ſicuti vinum, cerevisia &c. eo minus incommodi ex iis glacie refrigeratis expectandum, quod eiuſmodi liquores turgeant

geant partibus spirituosis & sulphureis, fermentationis idoneis vna cum corpusculis frigidis liquoris hausti, sed præterea vna cum illis aptis natis augere fermentum ventriculi, ob effervescentiam horum naturalem.

Positis his principiis, intrepide assero salubres esse potus glacie refrigeratos, sicuti in Gallia vsitati sunt: Quibus porro fermentum ventriculi in vapores facile effertur, ii non leve emolumentum ex eo percipere debent; Eo quod ejusmodi potio temperiem nanciscitur dum fermenti nimiam agendi vim obtundit.

Neque tamen negaverim quosdam ex Potu glacie refrigerato illico, aut elapso temporis spatio, colicis quibusdam doloribus prehendi: at vero me iudice illi dolores ortum non ducunt ex alterationibus à frigiditate liquorum in fermentum ventriculi inductis; id quod proculdubio accidere necesse esset si dictum frigus propria ex natura noxium esset: Multo proinde verisimilius est ejusmodi dolores ex accidente produci, ideoque qui illis tentantur, tunicam ventriculi glandulosam, aut intestinorum, iusto teneriorem obtinent, imo quibusdam in locis quasi contusam: Ideoque sicuti tunica nervosa, quæ immediate glandulosam contingit sibi superstratam, admodum sensibilis est, ob copiam spirituum illam illustrantium, non difficile erit intelligere insolitas impressiones, quas pariunt liquores glacie refrigerati, omne genus dolorum excitare qui similibus de causis excitari consuesvere.

Interim qui ima montium incolunt, atque aquis tantum nivalibus pro Potu vtuntur, contrarium inferre videntur iis quæ modo protuli de affectibus potuum algorem à glacie nactorum: Ii enim strumis, & tumoribus gutturis. (bronchocelas vocant) obnoxij tantum, (quod malum illis endemium) videntur quod aquis ex soluta nive vtantur, quæ paulatim ventriculi fermentum destruant, ac itidem naturalem texturam exiguorum tubulorum glandularum, per quos eiusmodi fermentum exstillat vitient.

At vero hæc obiectio opinioni meæ non obstat, nec enim à me constitutum fuit salubre esse omni tempestate vti Potu ex nive soluta, quin potius toto animo ab illo abhorreo, ratione acrimoniæ, cuius omni tépore nix particeps est, originem proculdubio nactæ ex sulphuribus & salibus acribus in sublime aëris cum aqua evectis ex quibus nix conficitur: Argumenta quædam hic a me possent adduci ad confirmandam nivis acrimoniam ejusque vim corrodentem, sed hæc satis sint ad concludendum *Salubrem esse Potum glacie refrigeratum, æstate, eo quod tunc temporis ventriculi fermentum maxime incalescat, ideoque temperie indigeat ut melius officio fungi queat.*

Observatio I.

Mortuus reviviſcens.

DIe Lunæ, quarta præſentis menſis Martij 1680, quidam in ſuburbio D. Antonij Apoplexia correptus eſt, quæ in Lethargi ſpeciem quandam abiit: Ex Chirurgi Vrbici ſententia mortuus pronunciatur: Porro, cum advena eſſet, hac vero temporis conſtitutione quicunque morte ſubita & inopinato occumbunt veneno interempti cenſentur, eapropter in Caſteletum delatus eſt, cultro anatomico aperiendus; vt obitus cauſa innoteſceret, ex mandato Prætoris: Quam primum vero admotum eſt ſcalpellum a ſopore excitatus is eſt, etſi tam a biduo illuc importatus eſſet.

Observatio II.

Mors ſequuta remedij Febrifugi vſurpationem.

ILluſtriſſimus Dux Rupefoucaultius primo Podagra per aliquot dies tentatus, poſtea humore qui in femora & tibias decubuerat, (ob quem intumuerant) in thoracicas partes refluo, excitata eſt febris, comitem habens dyſponeam: Præmiſſis aliquot ſanguinis emiſſionibus, a quibus levamen aliquod obtinuit, in medium allatus eſt vſus remedij Medici Angli, Acriter autem illius exhibitioni obſtitit Dominus Liſotius, primarius Medicus Sereniſſimi Fratris Regis, aſſerens optima quæque remedia ex dextero illorum vſu talia cenſenda eſſe, addens, quantum ex coniecturis Medicis colligere dabatur, multa veriſimilitudine nixus, ſi bis iterum ſecaretur vena, Aegrum ſanitati reſtitutum iri: At vero occupatio animi, aut ſuffragiorum multitudo cum potior fuiſſet, Illuſtriſſimus Dux e vivis exceſſit quadraginta circiter horis ab aſſumpto prædicto Febrifugo, nocte ſcilicet quæ 16 & 17. huius menſis intercedit.

Finis Decembris Anni 1680.

ZODIACI